

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ
KATEDRA HISTORICKÝCH VĚD

**Stavební vývoj vesnice Sedlce
u Vysokého Mýta**

Diplomová práce

AUTOR PRÁCE: Bc. Zuzana Vařeková

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. Ing. Arch. Jiří Škabrada, CSc.

2010

UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF HISTORICAL STUDIES

**The Development of the Architecture of Sedlec
near Vysoké Mýto**

Diploma paper

AUTHOR: Bc. Zuzana Vařeková

SUPERVISOR: prof. Ing. Arch. Jiří Škabrada, CSc.

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana VAŘEKOVÁ**
Osobní číslo: **H07599**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Stavební vývoj vesnice Sedlce u Vysokého Mýta**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Rámcová osnova:

1. úvod – vymezení práce, cíl, bibliografie
2. stavební vývoj obce
3. architektonické a památkové hodnocení
4. katalog objektů
5. fotodokumentace
6. grafická část

Cílem této práce bude zmapování a prohloubení znalostí o příslušné lokalitě a jednotlivých objektech. Výstupním produktem by měla být práce, která bude pojednávat o stavebním vývoji obce a objektů a bude obsahovat architektonické a památkové hodnocení, čímž v zásadě dodrží schéma stavebně historických průzkumů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Václav MENCL, Lidová architektura v Československu, Praha 1980.

Jiří ŠKABRADA, Konstrukce historických staveb, Praha 2003.

Jiří ŠKABRADA, Lidová architektura, Praha 1996.

Luděk ŠTĚPÁN, Chalupy, zemědělské a technické stavby lidu na Chrudimsku, Pardubice 1987.

Petr MACEK, Standartní nedestruktivní stavebně-historický průzkum, Praha 1997.

časopis Průzkumy památek

vlastní terénní výzkum

SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk.

SOKA Ústí nad Orlicí, Archiv obce Sedlec (1832) 1850-1945 (1950). nepřístupný

Vedoucí diplomové práce:

prof. Ing. arch. Jiří Škabrada, CSc.

Katedra historických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji,

že jsem tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

.....
Zuzana Vařeková

Poděkování

Těmito krátkými řádky bych chtěla poděkovat panu prof. Ing. Arch. Jiřímu Škabradovi, CSc. za odborné rady a připomínky, které tuto práci neustále posouvaly kupředu. Poděkování patří taktéž PhDr. Radimu Urbánkovi za jeho cenné podněty.

Největší díl poděkování patří obyvatelům Sedleckým, kteří mě pustili do svých domovů a umožnili studium jejich domů. Bez jejich zájmu a vstřícnosti by tato práce nikdy nevznikla. Také bych neměla zapomenou na své přátele, kteří mi byli dobrými pomocníky a nakonec bych chtěla poděkovat rodičům, kteří mi umožnili studium.

Anotace

Tématem diplomové práce je Stavební vývoj Sedlce u Vysokého Mýta. Stavebním vývojem této lokality se doposud nikdo nezabýval. Práce je rozdělena do několika kapitol. Po krátkém úvodu následuje kapitola Literatura, prameny a metoda, s podrobným popisem podkladů pro průzkum a způsob průzkumu samotného. Kapitola Střípky z dějin Sedlce shrnuje některé historické události z dějiny vesnice, které souvisí se stavebním vývojem. Další kapitola Vývoj zástavby a půdorysu vesnice popisuje sídelní vývoj a strukturu vesnice. Hlavním jádrem této práce je kapitola Stavební vývoj Sedlce a následující kapitola Příspěvky ke stavebním konstrukcím a materiálům, které shrnují a zobecňují zjištěné informace z terénního průzkumu.

Těžiště práce a průzkumu ovšem leží v nejobsáhlejší kapitole, v Katalogu objektů, kde jsou sepsány veškeré objekty dle čísel popisných. Zde je každý dům popsán s uvedením přibližného stáří a s vyhodnocením v grafické části. Práce je doplněna historickými mapami, rozsáhlými fotografickým přílohami, doplněné v některých případech terénními náčrtů a půdorysy.

Klíčová slova:

Vysokomýtsko – Sedlec - stavební vývoj – stavebně historický průzkum – vesnice – lidová architektura

Annotation

The subject of this diploma paper is The development of the architecture in the community Sedlec near Vysoké Mýto in the east bohemia. Nobody has already dealt with this thema. The paper is opened by a short introduction. The following chapter Literature, sources and method with description basis and method of survey itself. For purposes of the paper we used mainly field survey and historical maps. Next chapter Fragments of history of Sedlec is summarised some of the moments of Sedlec's history, which is connection with architecture development of the village. Object of the following chapter is called The development of the settlement and is digested contents of this thema. The important part of this paper is contained in chapter Development of the architecture and Story to historical construction and material, which is generalized and obtained informations from field survey.

The main part of this paper is focussed on surveying the houses in a chapter The catalogue of the houses. Each of house has own chapter which discusses the architectural analysis of the buildings which is based on a detailed identification and description of the architectural - constructional components. The summary of the old - age particular houses and listed evaluations is following with graphic interpretation. The paper contains historical maps, extensive photo documentation and in some case with primitive plans.

Key words:

Vysokomýtsko – Sedlec - the development of architecture - architectural and historical survey – the village – rustic architecture

Obsah

1	Úvod.....	12
2	Literatura, prameny a metoda.....	13
	2.1 Literatura.....	13
	2.2 Prameny.....	14
	2.3 Metoda.....	18
3	Střípky z dějin vesnice.....	22
4	Vývoj zástavby a půdorysu vesnice.....	26
5	Stavební vývoj.....	30
	5.1 Výstavba do začátku devatenáctého století.....	30
	5.2 První polovina devatenáctého století.....	31
	5.3 Padesátá léta devatenáctého století.....	33
	5.4 Druhá polovina devatenáctého století.....	35
	5.5 Dvacáté století.....	36
6	Příspěvky k historickým konstrukcím a materiálům.....	37
	6.1 Usedlosti a domy.....	37
	6.2 Svislé konstrukce.....	38
	6.2.1 Zdivo.....	38
	6.1.2 Dřevěné konstrukce.....	38
	6.1.3 Povrchové úpravy stěn.....	39
	6.3 Střechy.....	40
	6.3.1 Krovny.....	40
	6.3.2 Krytina.....	41
	6.4 Vodorovné konstrukce.....	41
	6.4.1 Klenby.....	41
	6.4.2 Dřevěné stropy.....	42
	6.4.3 Podlahy.....	43
	6.5 Otvorové prvky.....	43
	6.5.1 Okna.....	43
	6.5.2 Dveře a vrata.....	44
7	Katalog objektů.....	46
	Čp. 1.....	46
	Čp. 2.....	47

Čp. 3	47
Čp. 4	49
Čp. 5	50
Čp. 6	54
Čp. 7	59
Čp. 8	60
Čp. 9	62
Čp. 10	63
Čp. 11	65
Čp. 12	65
Čp. 13	66
Čp. 14	69
Čp. 15	78
Čp. 16	80
Čp. 17	82
Čp. 18	83
Čp. 19	83
Čp. 20	84
Čp. 21	86
Čp. 22	87
Čp. 23	88
Čp. 24	89
Čp. 25	91
Čp. 26	91
Čp. 27	93
Čp. 28	93
Čp. 29	94
Čp. 30	96
Čp. 31	96
Čp. 32	98
Čp. 33	99
Čp. 34	101
Čp. 35	102
Čp. 36	103
Čp. 37	104
Čp. 38	106
Čp. 39	109
Čp. 40	110
Čp. 41	111
Čp. 42	112
Čp. 43	114
Čp. 44	116
Čp. 45	117
Čp. 46	118
Čp. 47	119
Čp. 48	121
Čp. 49	124
Čp. 50	125
Čp. 51	126
Čp. 52	126

Čp. 53	129
Čp. 54	130
Čp. 55	132
Čp. 56	133
Čp. 57	134
Čp. 58	134
Čp. 59	136
Čp. 60	138
Čp. 61	140
Čp. 62	140
Čp. 63	141
Čp. 64	142
Čp. 65	143
Čp. 66	145
Čp. 67	145
Čp. 68	147
Čp. 69	148
Čp. 70	151
Čp. 71	153
Čp. 72	153
Čp. 73	154
Čp. 74	155
Čp. 75	156
Čp. 76	156
Čp. 77	157
Čp. 78	157
Čp. 79	158
8 Závěrem.....	159
9 Soupis pramenů	160
10 Soupis literatury	162
11 Sumary	165
12 Soupis příloh	167
13 Přílohy	168

1 Úvod

Důvodů k sepsání této práce můžeme najít několik, avšak nejdůležitějším z nich je vřelý vztah k lidovému stavitelství. Lidové stavby vnímáme jako krásná architektonická díla. Malebné domy, drobné stavení, rozsáhlé statky jsou rozesety v krajině a působí jako její neoddělitelná součást. Vyzařuje z nich zvláštní atmosféra minulé doby. Jsou všude kolem nás, staly se součástí našeho života a jsou pro nás důležité. Domy uchovávají svědectví o našich dějinách, dovednostech a znalostech tehdejších lidí, o jejich způsobu života a života společnosti. Avšak v posledních padesáti letech mnoho staveb zmizelo, bylo necitlivě přestavěno, ztratilo svou duši. Proto stále důrazněji vyvstává potřeba dokumentace těchto jednotlivých staveb a celých sídel.

Ale dům, usedlost, není pouze stavba, fenomén z hlediska stavební historie, či umělecko-historický. Dům měl a dodnes má polyfunkční využití. Jeho dnešní podoba a specifická atmosféra je výsledkem dlouhého hospodářského, sociálního a kulturního vývoje. V rámci toho nelze opomíjet hospodářské dějiny jako takové a s tím svázaný vývoj vesnic, stavební vývoj. To vše dohromady mělo a dodnes má vliv na vzhled, umístění a celkového pojetí jednotlivých staveb a urbanistických celků. Neméně důležité pro vývoj domů jsou příběhy samotných majitelů a jejich rodin. Jsou to oni, kdo domy stavěli, obývali, upravovali a podepsali se výrazně do jeho vzhledu a uspořádání. Diplomová práce Stavební vývoj Sedlce se již dle svého názvu vymezila „*pouze*“ na dokumentaci a průzkum staveb ve vesnici, s doplněním sídelního¹ vývoje a stručných dějin vesnice.

Samotné diplomové práci předcházelo studium souvisejících předmětů a témat, dlouhodobá terénní práce a dokumentace, což vše vyústilo k sepsání Stavebního vývoje Sedlce. Práce se snaží přispět k poznání celkového stavebního vývoje vesnice a k vývoji jednotlivých objektů. Této práci předcházela práce bakalářská Sídlení vývoj Sedlce, která mapovala historický vývoj zástavby vesnice.

Proč právě Sedlec? Jedná se o jednu z významných lokalit dochovaného patrového zděného domu. Vesnice leží ve východních Čechách, na západ od Vysokého Mýta, v území historicky velmi aktivním. Sedlec, tak trochu opomíjená vesnice stranou od hlavních komunikačních tras, si díky tomu a díky lidem, kteří její hodnoty vnímali, uchovávala svůj hodnotný ráz a charakteristický historický výraz.

¹ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007.

2 Literatura, prameny a metoda

Pramenů pro poznání historického a stavebního vývoje vesnice je nepřehledné množství a záleží na badateli, z jakého úhlu chce danou vesnici studovat. V úvodu jsme si vymezili předmět bádání, a tedy zbývá vymezit okruh literatury, pramenů a metodu. Předmětem našeho zájmu je stavební vývoj vesnice Sedlec a pro něj se použitelný okruh pramenů významně ztenčil, o dostupné literatuře ani nemluvě.

2.1 Literatura

V rámci obecného stavebního vývoje vesnice existuje poměrně bohatá literatura, ze které bylo při studiu čerpáno. Jedná se o práce obecného charakteru, vztahující se k tématu lidového stavitelství, stavební historie, regionálních dějin aj.² Největší podíl na obsahu a struktuře této práce měl průzkum vesnice Loubí v severních Čechách, Zděná klasicistní přestavba vesnice Loubí po požáru roku 1843 od kolektivu významných autorů Martin Ebel, Jiří Škabrada, Petr Dostál.³

Co se týče literatury vztahující se přímo k Sedlci, je situace zcela opačná, neboť použitelné literatury je minimum. Jednotlivé zmínky o vesnici jsou uvedeny v knize *Dřevo, hlína, opuka*. od významného regionálního badatele Radimem Urbánkem, který se touto oblastí dlouhodobě zabýval.⁴ Další zmínkou v literatuře o vesnici je stručná kapitola v knize Augustina Andrleho, *Města a obce Vysokomýtska*, ovšem jedná se pouze o útržky informací v některých případech chybně uvedené.⁵

² Použitá literatura je uvedena v seznamu literatury na závěru této práce.

³ Martin EBEL – Jiří ŠKABRADA – Petr DOSTÁL. *Zděná klasicistní přestavba vesnice Loubí po požáru roku 1843. Průzkumy památek*. 1997, č. 1, str. 63-92.

⁴ URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004. ISBN 80-239-4008-2. K tomu také dále: URBÁNEK, Radim. *Kovárný na Vysokomýtsku. Pomezí Čech, Moravy a Slezska*. 2005, sv. 6, str. 146-174. URBÁNEK, Radim. *Sedlecká zastavení. Chatař, Chalupář*. 2006, č. 8, str. 16.

⁵ Informace v uvedené knize ANDRLE, Augustin. *Města a obce Vysokomýtska*. Vysoké Mýto, 2007. ISBN 978-80-902996-2-7 vztahující se k vesnici Sedlec nejsou ověřitelné, chybí poznámkový aparát a v některých případech jsou podané informace zcela chybné v uvedených počtech domů k daným letopočtům. Srov. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 11-21. Dále recenze k celé knize: David VÍCH – Radim URBÁNEK. Augustin Andrle, *Města a obce Vysokomýtska. Orlické hory a Podorlicko*. 2007, roč. 14, str. 426-430. ISSN 0475-0640.

Hlavní prací, ze které tato diplomová práce vychází, je bakalářská práce Sídlení vývoj vesnice Sedlce v 17.-19. století,⁶ kde jsou shrnuty zásadní dostupné mapové a písemné prameny. Její kapitola nazvaná Katalog domů se stala jedním, ale zdaleka ne jediným, ze základních bodů této práce. V uvedené kapitole má každý dům svůj odstavec se stručnou historií dle předem stanovených pramenů. První a zásadní informací je zrekonstruovaný první okruh číslování z roku 1771, ve vesnici dosud dochovaný. Číslem popisným, zkráceně čp., byly toho roku nadepsány všechny samostatně stojící obytné domy, které se v dané obci nalézaly. Pro sídelní vývoj vesnice byla tato reforma ještě závažnější tím, že některé vesnice nebyly později přečíslovány.⁷ Dochovaný okruh prvního číslování lze považovat za věrohodnou informaci o sídelním stavu vesnice v roce 1771. Další popisná čísla byla přidělována postupně, vždy při novém vysazení dalších objektů.⁸ Dalšími informacemi o objektech vycházejí z Josefského katastru, Stablního katastru a jeho pozdějších reambulací. Uvedené informace byly použity a znovu podrobeny kritice vzhledem k nově zjištěným skutečnostem, dále přepracovány a využity v této práci.

2.2 Prameny

V oblasti pramenné základny je informacích podstatně více. Jak bylo zmíněno výše, nové kritice byly podrobeny katastry, které jsou základní kostrou pro sledování sídelního i stavebního vývoje. Katastry představují soupisy držitelů a jejich majetku, zřizované pro daňové účely. Ač budovány za zcela jiným účelem, jsou pro studium sídelního a stavebního vývoje neocenitelným zdrojem informací.⁹

Nejstarší katastr *Berní rula* byl vytvořen roku 1654. Jeho vznik byl podmíněn snahou ustálit hospodářské poměry po Třicetileté válce (1616-1648). Obce jsou sepsány dle příslušnosti k panstvím se soupisem držitelů jednotlivých usedlostí uvedených s rozlohou plochy polností a počtem kusů domácích zvířat.¹⁰ Držitelé byli rozděleni podle výměry¹¹ svého pozemku do tří kategorií: sedláci, chalupníci a zahrádkáři.¹² Pro zevrubný přehled údajů o jednotlivých obcích byla vydána dvousvazková souhrnná edice s názvem *Berní rula* -

⁶ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007.

⁷ ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str.51. ISBN 80-7203-082-5.

⁸ ŠKABRADA, Jiří. *Tamtéž*. str. 51.

⁹ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 3.

¹⁰ V tabulce jsou předeepsány krávy, jalovice, ovce a svině. Národní archiv Praha, *Berní rula*, Chrudimsko sv. 13, inv.č. 13.

¹¹ Výměra usedlostí byla udávaná v korcích. Korec je staročeská plošná míra (i dutá) a představuje 1/2 jitra, to jest 0,2877 ha.

¹² Národní archiv Praha, *Berní rula*, Chrudimsko sv. 13, inv.č. 13.

Popis Čech r. 1654.¹³ Berní rula platila až do sepsání dalšího katastru,¹⁴ a tím byl *Tereziánský katastr*, který vstoupil v platnost roku 1748. Příznávací fáze byla v Sedlci sepsána roku 1714.¹⁵ Pro Tereziánský katastr byla publikována souhrnná třísvazková edice. První dva svazky pojednávají o rustikálu a třetí svazek je věnován dominikálu. Usedlosti v uvedené vsi jsou děleny podle rozlohy do šesti kategorií.¹⁶

Tyto dva významné prameny, Berní rula a Tereziánský katastr, byly při stavebním i sídelním vývoji minimálně využity. Usedlosti v uvedených katastrech nejsou ještě identifikovatelné bez využití další pramenné základny, pozemkových knih. *Pozemkové knihy* umožňují podrobné sledování sídelního vývoje vesnic zpravidla od konce Třicetileté války. V případě Sedlce dochované od roku 1580, ale badatelsky je přístupná pouze část a pro svou torzovitost informací jsou pozemkové knihy i přes svoje nenahraditelné postavení v práci vynechány.¹⁷

Josefský katastr byl prvním katastrem, který spojoval dominikál i rustikál. Základní jednotkou se stala oproti předchozím katastrům katastrální obec dále dělená na hony. Veškeré parcely dostaly topografická čísla a soupis do sebe vstřebal i čísla popisná přidělená roku 1771.

Každý vzniklý katastr se snažil odstranit nedostatky předchozího a na začátku devatenáctého století bylo rozhodnuto¹⁸ o vzniku nového, *Stabilního katastru* (SK). Základem celého katastru měly být i podrobné mapy. Mapování SK bylo provedeno na základě trigonometrické sítě v jednotném způsobu měření 1 : 2880¹⁹. Katastr zavedl definici

¹³ Po 2. světové válce se začaly postupně vydávat edice Berní ruly, ale došlo k vydání pouze některých krajů. Chrudimský kraj, do kterého spadala obec Sedlec, publikován nebyl. DOSKOČIL, Karel. *Berní rula 2-1. Popis Čech r. 1654*. Praha, 1953.

¹⁴ Protože ale poměry nevyhovovaly, byla provedena Revisitace Berní ruly roku 1684, která v Sedlci neproběhla, a tak berní rula platila až do roku 1748. MAŠEK, František. *Pozemkový katastr*. Praha, 1948, str. 9, 10. NA Praha, Revisitace Berní ruly, Chrudimsko, sv. 13, inv.č. 13.

¹⁵ Národní archiv Praha, Tereziánský katastr, panství Chroustovické, inv.č. 1181. Je zde uveden soupis stávajících majitelů s rozlohou svých polností.

¹⁶ Uvedeny jsou zde podrobněji v některých případech další informace o místních poměrech, řemeslnících či stavbách, které mohou poodhalit něco ze života v příslušných vesnicích. V případě Sedlce zde není uveden žádná informace. CHALUPA, Aleš (ed.). *Tereziánský katastr český*. svazek 1. Praha, 1964.

¹⁷ Pozemkové knihy jsou uloženy v částečně SOA Zámorsk, zde badatelsky přístupné, avšak osmnácté století bylo delimitováno do Soka Ústí nad Orlicí z technicko-provozních důvodů nepřístupné. Bez návaznosti na osmnácté století nelze propojit stávající usedlosti s usedlostmi uvedenými v pozemkových knihách. Prozatím nelze zjistit přesnou sídelní strukturu vesnice ve středověku, a tedy případný středověký původ usedlostí se můžeme pouze domnívat.

¹⁸ Jeho základy byly položeny patentem rakouského císaře Františka I. roku 1817 o dani pozemkové a vyměření půdy. František MAŠEK, *Pozemkový katastr*, Praha 1948, str. 173.

¹⁹ tj. 1 palec (0,0263 m) odpovídal 40 rakouským sáhů 1 sáh = 1,896 m. ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 53. ISBN 80-7203-082-5.

pozemkové parcely²⁰ a číselnou řadu stavebních parcel. Výsledky měly být zakreslovány do indikační skici, čísla pozemkových parcel červeně, stavební parcely černými čísly. Jednotlivé objekty byly na mapách barevně odlišeny. Dříve uznávané pravidlo, že dřevěné stavby byly zakreslovány žlutou barvou a zděné světlým karmínem, se ukazuje jako ne zcela pravdivé.²¹ Spíše bylo k volbě barvy přistoupeno dle požární zavadnosti, či nezávadnosti objektu.²² Pokud roubená stavba měla zděné topeniště a komín, roubenou konstrukci pokrytou hliněnou mazanicí případně se šindelovou střechou, bylo nutné ji odlišit od dřevěné stavby se slaměnou střechou a dřevohliněným komínem. Z tohoto důvodu je věrohodnější žlutá barva,²³ kde se můžeme pravděpodobněji spolehnout, že uvedená stavba byla dřevěná. U červené barvy se můžeme pouze domnívat. Do indikační skici byla později zanesena reambulace, v případě Sedlce v roce 1855.²⁴ Další mapy byly již výsledkem kancelářské práce.²⁵ Jedná se o Originální mapy SK, kam byla překreslena celá reambulace, v případě Sedlce proběhly dvě, první 1855 a druhá 1886. A dále se jedná o Císařské otisky (CO) z roku 1839. Kolorované otisky, do kterých nebyly zakreslovány pozdější změny, a proto mají mimořádný význam v rámci studia dějiny staveb. Katastrální mapy SK byly velmi přesné, což potvrdilo i to, že se používaly dále po reambulaci Stablního katastru roku 1869²⁶ a prakticky se z nich vychází až do dnešní doby²⁷.

Pro dějiny Sedlce máme k dispozici několik paré map SK Indikační skica (IS),²⁸ Císařský otisk (CO),²⁹ Originální mapy SK³⁰ a reambulovanou mapu z roku 1886.³¹ Dále tzv. knihovní mapu pozemkoknižní agendy převzatou od okresních soudů, do které se zaznamenávaly změny do roku 1940.³² Její hlavní přínos je, že jednotlivé stavební změny byly překreslovány jedna přes druhou a při srovnávání jednotlivých map lze dojít k dílčím

²⁰ Sousedící parcely jsou různé, pokud byl jiný vlastník či byly jiného druhu. EBEL, Martin. *Stablní katastr a jeho využití pro dějiny staveb*. In: *Dějiny staveb*, 2004, str. 7. ISBN: 80-86596-62-1.

²¹ Srov. EBEL, Martin. *Stablní katastr a jeho využití pro dějiny staveb*. In: *Dějiny staveb*, 2004, str. 7. ISBN: 80-86596-62-1. ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 53. ISBN 80-7203-082-5.

²² EBEL, Martin. *Stablní katastr a jeho využití pro dějiny staveb*. *Dějiny staveb*. 2004, str. 9. ISBN: 80-86596-62-1.

²³ ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 53. ISBN 80-7203-082-5.

²⁴ Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.

²⁵ EBEL, Martin. *Stablní katastr a jeho využití pro dějiny staveb*. *Dějiny staveb*. 2004, str. 10. ISBN: 80-86596-62-1.

²⁶ František MAŠEK, *Pozemkový katastr*, Praha 1948, str. 16. Dana ŠMERDOVÁ, *Výtahy z rozvrhů katastrálních měření Čech zv. Modré aršky, 1879, 1882*, Praha 1977, str. 2.

²⁷ Z měřičského operátu stablního katastru je dodnes odvozena většina platných katastrálních na území České republiky cca 70% území dnešního státu. DRÁPELA, M. [Multimediální učebnice Dějin kartografie](http://www.geogr.muni.cz/ucebnice/dejiny/), [online], [cit. 16.6.2007], dostupné na <http://www.geogr.muni.cz/ucebnice/dejiny/>, kapitola 3.6.7.

²⁸ Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.

²⁹ Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, B2/a/6/C6787.

³⁰ Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, B2/a5/C6787.

³¹ SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344.

³² Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.

závěrům o stavebním vývoji objektů. Poslední užití mapové podklady jsou katastrální mapy z roku 1953³³ a 1980.³⁴

Uvedené katastry a mapové podklady představují pouze část pramenů k poznání vývoje vesnických usedlostí. Dalším jistě pozoruhodným druhem pramenem by mohla být původní plánová dokumentace.³⁵ Prozatím stavební plány pro vesnici Sedlec nebyly i přes snahu nalezeny.³⁶ Jistě zajímavé informace jsou uloženy i ve fondu Archiv obce Sedlce, bohužel prozatím také badatelsky nepřístupným.

Částečně byly informace čerpány ze Sčítacích operátů od roku 1869 – 1910.³⁷ Pro stavební vývoj vesnice to je jistě netradiční pramen, ale lze z něj vyčíst použitelné informace.

Řada vesnic, Sedlec nevyjímaje, vlastnila obecní kroniku. Místní kronika bohužel není k nalezení, ale dochoval se z ní alespoň šestnácti stránkový elaborát výpisků v rukopisné podobě, s kusými informacemi z rozmezí let 1832 - 1926.³⁸ Informace v nich jsou hodnověrné, prověřované jinými prameny. Rukopis výpisků je uložen v soukromé sbírce u obecního kronikáře, pana Jiřího Táborského.

Další zajímavý pramen, využitelný pro dějiny Sedlce, jsou školní kroniky. Ty jsou vedené od založení školy, roku 1876. Knihy byly ovšem využity pouze v minimální míře, protože se nevztahují přímo k vymezenému tématu. Kroniky jsou také uloženy v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Nejvýznamnějším pramenem pro práci byly domy samotné, hmotné trojrozměrné prameny, které ukrývají řadu informací. Pokud se člověk naučí rozpoznávat jejich znaky a užití konstrukce, lze v nich číst jako v otevřené knize. Stavby byly posuzovány a konfrontovány dle abecedy historických konstrukcí knihy Jiřího Škabradý,

³³ Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, D6/7, Pardubický kraj 0-6.

³⁴ Katastrální úřad Ústí nad Orlicí, oddělení dokumentace, XIX-17-14, 15.

³⁵ Původní plánová dokumentace je jedinečným pramenem poznání. Viz. Martin EBEL – Jiří ŠKABRADA. *Původní plánová dokumentace lidové architektury*. Praha, 1996. ISBN 80-01-01518-1. ŠTĚPÁN, Luděk. *Lidové stavitelství ve stavebních plánech a mapách východočeských archivů II*. Zámorsk, 1995. ISBN neuvedeno; ŠTĚPÁN, Luděk. *Lidové stavitelství ve stavebních plánech a mapách východočeských archivů I*. Pardubice, 1990. ISBN 80-900006-0-6.

³⁶ Fondů, ve kterých by mohly být uloženy je několik. Jedná se o Fond Obce Sedlce – badatelsky nepřístupný. Byl vznesen dotaz na archiv Soka Ústí nad Orlicí, zda jsou zde plány uloženy, ale odpověď byla negativní. Dalším fondem je Okresní úřad Vysokého Mýta, odpověď Soka taktéž negativní. Dalším potenciálním fondem je Berní úřad Vysoké Mýto, který je ovšem z technicko – provozních důvodů také nepřístupný.

³⁷ Jedná se o materiály sloužící ke sčítání lidu prováděné každé desetiletí. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282.

³⁸ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Základy historických konstrukcí, a Lidové architektury s přihlédnutím k regionální práci Radima Urbánka, Dřevo, hlína, opuka.

2.3 Metoda

Práce Stavební vývoj Sedlce vychází z několika podkladů. Zásadní prací pro způsob zpracování a techniku terénní práce je již několikrát zmiňovaná práce kolektivu autorů Ebel, Škabrada, Dostál, Zděná klasicistní přestavba vesnice Loubí po požáru roku 1843.³⁹ Samotný způsob průzkumů vesnic obecně vychází z metody pro zpracování urbanistického stavebně – historického průzkumu historických sídel s vyhodnocovacími mapy 1:1000. Tato metodika je stručně popsána ve Stavebně historických průzkumech od Františka Kašičky.⁴⁰ Dále bylo přihlédnuto ke knize Jiřího Škabradu, Lidová architektura, která se ve svém úvodu krátce zabývá písmennými prameny.⁴¹

Výzkum Sedlce probíhal v několika krocích. V úvodní fázi práce vycházela z vyselektování informací z písemných pramenů a dostupné literatury. Hlavními písmennými prameny se v průběhu výzkumu staly veškeré mapové podklady Stablního katastru. Ty byly vybrány pro svou relativní přesnost a hodnověrnost. Jejich upřednostnění se vyvinulo také pro nepřístupnost dalších písemných pramenů, pozemkových knih. Samotný průzkum spočíval především v terénní činnosti, při které došlo postupně k prohlídce všech přístupných objektů ve vesnici, k jejich popisu a fotodokumentaci. Průběžně během této dokumentace byly získané údaje vyhodnocovány.

Struktura písmenné podoby práce se vyvinula postupně v rámci průběhu samotného průzkumu. Práce je členěna na jednotlivé kapitoly, dle svého obsahu a logické posloupnosti informací předávané čtenáři. Po stanovení tématu bádání v úvodu, následuje kapitola „*Literatura, prameny a metoda*“, kde je obšírněji podáno o výchozích podkladech pro průzkum a způsob průzkumu jako takového. Kapitola „*Strípky z dějin Sedlce*“ pouze okrajově upozorňuje na některé historické momenty z dějiny vesnice, které by si jistě zasloužily mnohem větší prostor, a ten zůstává otázkou možných dalších průzkumů. Následuje kapitola „*Vývoj zástavby a půdorysu vesnice*“, shrnující poznatky o sídelním vývoji intravilánu přebrané a znovu přepracované z bakalářské práce Sídelní vývoj Sedlce.

³⁹ Martin EBEL – Jiří ŠKABRADA – Petr DOSTÁL. *Průzkumy památek*. 1997, č. 1, str. 63-92.

⁴⁰ KAŠIČKA, František. *Stavebně historický průzkum*. Praha, 2002, str. 17-24. ISBN 80-01-02498-9.

⁴¹ ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 47-54. ISBN 80-7203-082-5.

Základní a zásadní kapitolou této práce je „*Stavební vývoj Sedlce*“ a následující kapitola „*Příspěvky ke stavebním konstrukcím a materiálům*“, které shrnují a zobecňují zjištěné informace z terénního průzkumu.

Těžiště práce ovšem leží v nejobsáhlejší kapitole v „*Katalogu objektů*“. Struktura katalogu jednotlivých domů se opět vytvářela postupně a částečně byla přebrána ze struktury průzkumu vesnice Loubí.⁴² Snahou je provést čtenáře jasnou a pochopitelnou formou shromážděnými informacemi o jednotlivých objektech. Katalog je složen z jednotlivých objektů; domů a usedlostí, které jsou řazeny vzestupně dle čísel popisných.

Každé číslo popisné představuje dům nebo usedlost. Pro určité zjednodušení a přehlednost termín dům označuje jeden podélný objekt a usedlost obytný dům s připojeným dalším hospodářským křídlem. Termínu usedlost je používáno v tomto případě napříč historickými sociálními kategoriemi. Označuje selské usedlosti a také drobné usedlosti v sociální kategoriích domkářů a chalupníků, kde zpravidla došlo v průběhu minulosti ke zvětšení, přidáním hospodářského křídla do tvaru zmenšeniny bohatých usedlostí. Prourčité zjednodušení a zkrácení textu je používáno v případě usedlosti pouze slovo usedlost, ne areál usedlosti, což je označením správnějším, protože v řadě případů zahrnuje více staveb a dvůr. Protože pro stavební vývoj zástavby je sociální kategorie jistým předpokladem pro samotný vývoj domu a užitých konstrukcí, je v úvodním odstavci tato informace uvedena.⁴³ Dále odstavec popisuje stručnou a základní charakteristiku stávající situace, kterou je umístění domu, či usedlosti, jejich orientaci, počet objektů, a také uvádí číslo stavební parcely z užitelských důvod pro rychlejší orientaci v historických mapách.

Následuje odstavec označený jako **Prameny**, který byl částečně přebrán z práce *Sídlení vývoje Sedlce v 17.-19. století* a následně přepracován dle stávajících požadavků a nově zjištěných skutečností. Zde jsou uvedeny letopočty vztahující se k jednotlivým druhům pramenů a jejich stručná charakteristika.

1771⁴⁴ Provedeno první číslování domů, čp. byly nadepsány všechny obytné domy, které se v vesnici nalézaly.

⁴² Martin EBEL – Jiří ŠKABRADA – Petr Dostál. *Zděná klasicistní přestavba vesnice Loubí po požáru roku 1843*. In: *Průzkumy památek*, I/1997. str. 63-92.

⁴³ Sociální struktura pro období první poloviny devatenáctého století je zachycena v několika písemných pramenech. Jedná se o sčítání lidu 1830 – 1833, dále soupis SK k roku 1839 a soupis při reambulaci 1855. Kategorie sedláků a půsedláků, popř. čtvrt sedláků se v těchto pramenech mění, a usedlosti jsou pokaždé kategorizovány jinak. Proto byl vybrán jeden pramen, podle kterého je užíváno sociálních kategorií v této práci. Jedná se sociální strukturu zachycenou SK k roku 1839. Národní archiv Praha, Duplikát Stabilmního katastru, ivn.č. 1385, kart. 625.

⁴⁴ Konskripční komise obcházely zemi v letech 1770-1771. Ale v roce 1770 byla očíslována převážně pouze Praha. ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 51, 52. ISBN 80-7203-082-5.

1788⁴⁵ Rok zapsání vesnice do Josefínského katastru, kde jsou sepsáni držitelé domů již s čísly popisným. Bližší charakteristikou uvedených objektů byla informace, zda se jednalo o dům s „*jeho zahrádkou*“ nebo dům bez zahrádky.

1839⁴⁶ Sepsán Stablní katastr pro vesnici Sedlec, objektům přidělena čísla stavebních parcel a zanesena do mapy císařského otisku (CO) a indikační skici (IS)

1855⁴⁷ Provedena první reambulce, změny zaneseny do indikační skici (IS)

1886⁴⁸ Provedena druhá reambulace, dochovaná mapa je nekolorovaná, bez čísel stavebních parcel a čísel popisných.

1940⁴⁹ 27. dubna 1940 se přestaly zakreslovat změny do knihovní mapy.

2009, 2010 změny provedené v mezidobí na objektech dle terénního průzkumu, který probíhal souvisle v letech 2009 a 2010.

Následující odstavec obsahuje **Popis** objektu. Stavba je hmotným pramenem, slouží jako kniha, ve které lze číst a vyhledávat. Míra podrobnosti a rozsáhlosti popisu jednotlivých objektů byla dána několika faktory. Nejdůležitějším z nich byla samotná přístupnost objektu. I přes snahu nebyly během průzkum všechny stavby navštíveny. Popis těchto objektů je velmi stručný a týká se hlavně poznatků, které lze vyčíst z vnějšího pohledu. Dále záleželo na celkové přístupnosti daného objektu a zájmu majitelů ukázat i nejkrytější zákoutí domu. Neméně důležitá byla autenticita a vypovídající schopnost staveb. Pokud je dům „*odstrojen*“, lze v něm mnohem lépe číst oproti domům, které jsou trvale obývané a udržované. Těžko lze majitele požádat o sejmutí omítky ze stěny pokud pojmem podezření, že by mohlo být pod ní dodatečně zazděný otvor.

Během průzkumu (léto 2008-2010) se podařilo zdokumentovat detailněji dva obytné domy v usedlosti čp. 6 a 14, které procházely stavebními úpravami, a dům čp. 70, který je již několik let opuštěný a chátrá. Jedná o objekty, které byly v druhé polovině dvacátého století velmi řídky obydlené (dožívali staří majitelé), nedoznaly zásadních stavebních úprav a dochovaly se v autentické podobě. Tyto tři stavby jsou v určitých ohledech výraznými představiteli stavebního vývoje vesnice.

⁴⁵ Národní archiv Praha, Josefínský katastr, inv.č.1357, kart. 560.

⁴⁶ Národní archiv Praha, Stablní katastr, inv.č. 3724, sign. 40. Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.

⁴⁷ Národní archiv Praha, Stablní katastr, inv.č. 3724, sign. 406. SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv.č. 411, č.m. 333-339.

⁴⁸ SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv.č. 412, č.m. 340-344.

⁴⁹ Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.

Dům v usedlosti čp. 14. je novostavbou z druhé poloviny čtyřicátých let devatenáctého století. Objekt byl vystavěn sedm let před velkou vlnou požárů v 50. letech 19. století, které prošly vesnicí a přispěly tak velkou měrou k jejímu přezdívání a k přijetí nových stavebních vlivů. Dům v usedlosti čp. 6. je domem s několika stavebními fázemi podchycenými od konce osmnáctého století. Dům čp. 70 je autentickým představitelem „popožárové“ domkářské zástavby po roce 1852.

Následuje odstavec **Shrnutí stavebního vývoje**, jehož záměrem je určit přibližné stáří stávajícího objektu. Je zde využito i případných dalších nashromážděných informací, které nejsou uvedeny ve výše uvedeném odstavci Prameny. Doplněné mapou v příloze stanovující dle legendy stáří jednotlivých objektů.

Architektonické a památkové hodnocení staveb se snaží postihnout základní hodnoty příslušných domů a usedlostí v rámci nadprůměrného významu celkové zástavby vesnice. O hodnotě předmětných domů a usedlostí by se dalo napsat mnohem více. Ovšem vzhledem k rozsahu daným strukturou práce to je omezeno pouze na základní fakta, tedy rušící dům, neutrální dům, hmotově hodnotný dům, hodnotný dům a velmi hodnotný dům. Doplněno v příloze mapou architektonického a památkového hodnocení.

Přílohy tvoří nepostradatelnou a neoddělitelnou součást katalogu. Přílohy jsou tvořeny historickými mapami a fotodokumentací jednotlivých domů. Vybrané fotografie jsou pouze malým zlomkem z celé nashromážděné databáze fotek, pořízených během průzkumu. Při jejich výběru byl kladen důraz na dokumentační hodnotu. V řadě případů jsou fotografie doplněny jednoduchým terénním náčrtem půdorysu domu, který slouží k jednodušší orientaci v popisovaném domě. Náčrt je proveden pouze schematicky bez měřítka a zachycuje pouze základní informace o dispozici vybraných domů a stropní konstrukce. U dvou případů obytných domů bylo provedeno v rámci této práce zaměření, které je taktéž součástí příloh. Uživatelsky vhodnějším přístupem by bylo vždy za katalogovou položku daného čísla popisného připojit příslušnou přílohu, ale dle vnitřních předpisů Katedry historických věd Univerzity Pardubice jsou přílohy připojeny až za souvislý text.

Průzkum stavebního vývoje vesnice je vyhodnocen grafické části. Na mapě jsou jednotlivé objekty na základě výsledků průzkumu analyzovány a v úrovni přízemí časově označeny dle ustálené barevné legendy. V půdorysech jednotlivých objektů se stanovuje především slohové hodnocení obvodových zdí a dispoziční dělení domu. Prostory místností jsou označeny dle datovatelných stropních konstrukcí. Pokud jsou pod domy starší, či mladší sklepy, je vložen k půdorysu domu kroužek vyplněný příslušnou barvou. Pokud se jedná

o sklep, u kterého je stáří pouze předpokládáno, je kroužek prázdný.⁵⁰ U domů, které nebyly během průzkumu navštíveny, jsou baravně odlišené pouze obvodové stěny a vnitřek domu zůstává bílý.

Průzkum je také doplněn druhou mapou, která označuje jednotlivé domy dle jejich hodnoty a míry dochovanosti, tzv. architektonické a památkové hodnocení. Na mapě téhož měřítká jsou dle legendy objekty klasifikovány.

3 Strípky z dějin vesnice

Sepsání dějin obce není záměrem této práce. Avšak ani stavební vývoj zástavby nelze studovat bez vazby na další obory; dějiny místa, lidí, krajiny. Dům je polokulturní fenomén, a proto nemůžeme alespoň stručně opomenout dějiny vesnice, které měly a mají vliv na vzhled a umístění staveb. Během shromažďování informací o vesnici se postupně začaly objevovat různé strípky z dějin obce, informace převážně z devatenáctého století. Podrobnost jednotlivých útržků je dána přístupností pramenné základny, která je silně omezena, jak bylo uvedeno v kapitole o pramenech a literatuře.

Místní úrodná půda a přístup k vodě lákal obyvatele od pravěku, což nám dokládají četné archeologické nálezy.⁵¹ Obec Sedlec⁵² vystřídala v průběhu své historie několik držitelů. První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1325.⁵³ Roku 1410 se objevuje zapsána v Deskách dvorských jako „*villa Sedlce*“⁵⁴. Roku 1431 byla obec rozdělena mezi dvě panství

⁵⁰ KAŠIČKA, František. *Stavebně historický průzkum*. Praha, 2002, str. 17-24. ISBN 80-01-02498-9.

⁵¹ Na k.ú. obce byly nalezeny pozůstatky lužické, slezko-platěnické a laténské kultury, doby hradištní a středověké. Lokalita je značena kromě názvu Sedlec i jako Vraclav 3a, 3b, 3c, 3d, 7a, 7b a 7d, protože k. ú. Vraclav zasahuje ze severu prakticky až k intravilánu obce Sedlce. Více o této problematice lze nalézt v odborných článcích. VÍCH, David. Přehled archeologických akcí Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v roce 2007. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové*. V tisku. VÍCH, David. Eneolitické nálezy z českomoravského pomezí. *Pravěk NŘ*. 2001, roč. 11, str. 61-89. VÍCH, David. Neolitické osídlení Litomyšlska a Vysokomýtska. *Pomezí Čech a Moravy*. 2002, roč. 5, str. 7-78. VÍCH, David. Nález laténského skleněného náramku na Vysokomýtsku. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové*. 28. str. 183-185. VÍCH, David. Laténské nálezy na českomoravském pomezí. *Pravěk NŘ*. 2003, roč. 13, str. 309 -350.

⁵² Nejstarší podoba tohoto názvu byla Sedlce a vznikla ze základu slova Sedlo. Od nepřímých pádů slova Sedlce byl vytvořeno nové podstatné jméno Sedlec. A. PROFOUS – J. SVOBODA. *Místní jména v Čechách IV*. Praha, 1957, str. 23.

⁵³ Antonín PROFOUS-Jan SVOBODA, *Místní jména v Čechách, IV.*, Praha 1957, str. 22. Občas se objevuje název Sedlice, rozepsáno ve VAREKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 9.

⁵⁴ VAREKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 22.

a její jižní část obce⁵⁵ připadla k panství Vysoké Mýto.⁵⁶ Toto rozdělení se udrželo až do zániku patrimoniální správy. K roku 1547 byla obec zaevidována v Deskách dvorských jako majetek panství Košumberk,⁵⁷ kam patřila i po většinu sedmnáctého století.⁵⁸ Na konci sedmnáctého století, přesněji roku 1690, byl Sedlec spolu s dalšími sedmi vesnicemi⁵⁹ separován a přičleněn ke statku Roubovice. Poté na žádost Jaroslava hraběte z Capace marquis de Fofrano bylo těchto separovaných osm vsí roku 1722 připojeno k panství Chroustovice.⁶⁰ Zde vesnice zůstala majetkem panství až do zániku patrimoniální správy. Roku 1826 došlo ke spojení Chroustovického panství se statkem Košumberk a Rychmburk. Toto uspořádání se rozpadlo až se zánikem feudálního zřízení. Od roku 1850 byl Sedlec samostatnou obcí, která spadala pod soudní a politický okres Vysoké Mýto. Potud obecné dějiny. A nyní díky dochovaným písemným pramenům⁶¹ ve vesnici můžeme přejít k malým dějinám obce, zaměřených dle dostupných pramenů pouze na devatenácté století.

Roku 1832 byl postaven na návsi kamenný kříž tehdejším rychtářem Janem Doudlebským, o dva roky později byla zřízena dubová obecní pokladna a roku 1836 zřízena pamětní obecní kniha dalším rychtářem Václavem Holým. Sedlec byl převážně zemědělskou vesnicí bez „*průmyslové výroby*“, ⁶² jediné živnosti zaznamenané ve čtyřicátých letech byly jeden kovář (čp. 58)⁶³ a 2 hostinští.⁶⁴ V druhé polovině devatenáctého století je zaznamenaný

⁵⁵ Počet těchto domů stoupal v průběhu staletí. V Berní rula byli pod Vysokým Mýtem evidováni dva sedláci. V polovině devatenáctého století to již bylo jedenáct čísel popisných. VAREKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 11-22.

⁵⁶ ŠEMBERA, Alois Vojtěch. *Vysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách*. Olomouc 1848, str. 60. Dále také *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

⁵⁷ ŠEMBERA, Alois Vojtěch. *Vysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách*. Olomouc 1848, str. 22.; Statek Košumberk patřil Slavatům z Chlumu a Košumberka od roku 1372 do roku 1656, kdy přešel sňatkem do rodu Hysrle z Chodů. V letech 1684 - 1773 patřilo panství jezuitům a poté do roku 1807 k náboženskému fondu. Kol.pracovníků II.oddělení. *Velkostatek Rychmburk-Chroustovice-Košumberk*. Zámorsk, 1962, str.3-4

⁵⁸ NA Praha, Berní rula, Chrudimsko sv. 13, inv.č. 13, fol. 225-226. DOSKOČIL, Karel. *Berní rula 2-1. Popis Čech r. 1654*. Praha, 1953, str. 276.

⁵⁹ Jednalo se o vesnice Ložice, Jenšovice, Martenice, Mentov, Mravín a Popovec.

⁶⁰ DOSKOČIL, Karel. *Berní rula 2-1. Popis Čech r. 1654*. Praha, 1953, str. 276. Panství Chroustovice se poprvé připomíná jako majetek Petra z Chroustovic k roku 1349. Pak se zde střídali různí držitelé. V pobělohorských konfiskacích byly odňaty Štěpánu Gerštorfovi z Gerštorfu, ale i pak se zde opět střídali různí majitelé. Roku 1663 koupil Chroustovické panství František Karel Libštejnský z Kolovrat, po jehož smrti získali panství Kinští, kteří jej pak prodali roku 1823 společně s Rychmburkem Karlu Alexandru Thurn-Taxisovi. Kol. pracovníků II.oddělení. *Velkostatek Rychmburk-Chroustovice-Košumberk*, Zámorsk, 1962, str. 3-4

⁶¹ Dochované písemné prameny jsou Školní kroniky, uložené v soukromé sbírce Jiřího Táborského. A dále *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

⁶² Národní archiv Praha, Duplikát Stabilního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.

⁶³ V duplikátu SK nebyla živnost přiřazena ke konkrétním objektům, či lidem. Kovárna v čp. 58 byla zaznamenána roku 1824 v soupise duší. SOA Zámorsk, VS Rychmburk, Soupis duší k vybírání osobních daní 1824-1826, inv.č. 5503, č.kn. 1785.

⁶⁴ Zřejmě čp. 59 a je otázkou, ve kterém domě sídlila druhá uváděná druhá hospoda. V duplikátu SK není blíže uvedeno. Národní archiv Praha, Duplikát Stabilního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.

počet a rozmanitost různých řemeslných živností mnohem pestřejší. Ve vesnici jsou zachyceni kramáři, cestáři, truhláři, kolaři a další.⁶⁵

Padesátá léta devatenáctého století se svými událostmi podstatně podepsala do změn ve vesnici. První významná změna proběhla v roce 1850, kdy byly zrušeny vrchnostenské úřady. Toho roku proběhla v Sedlci první volba obecního představitelstva. Zvolen byl Josef Boháček, dále Josef Adamec prvním radním a Jan Strašák druhým radním. O rok později byly vztyčeny titulární cedulce na sloupech.

Pomyslným symbolem padesátých let se stal oheň. Ten radikálně zasáhl do života vesnice a sérií požárů se její vzhled zcela proměnil. (roky 1852, 1854, 1856, dvakrát 1857, 1858).

Roku 1852, 13. února, o půl sedmé večer vyšlehl oheň ze stodoly čp. 38. Silný vítr napomohl ohni k rozšíření po celé východní a severovýchodní části vesnice. Během půl hodiny bylo 26 čísel popisných v plamenech.⁶⁶ Shořela téměř celá domkářská zástavba a také několik velkých usedlostí. Po požáru byly domy stavěny jako zděné na svých původních parcelách. Vzhledem k velké tlačenci v domkářské zástavbě severovýchodně u návsi a nedostatku prostoru k znovupostavení domů, bylo několik čísel popisných přeneseno na nové parcely s novou zástavbou na okraji vesnice, v severním ulicovém výběžku směrem podél staré cesty do Vraclavy. Tyto objekty tak prodloužily a urbanisticky dotvořily ulicový výběžek. Jednalo se o čp. 12, 27, 28, 30 a 35 a nově přibylo i další čp. 70.⁶⁷

*„Roku 1854, 10. dubna, o půl deváté večer vyšlehl požár ze stodoly čp. 11, v kterémžto 7 čísel padlo.“*⁶⁸ Jednalo se o čp. 9, 10, 11, 13, 59, 49, 69, špýchar u čp. 14. Další požár na sebe nenechal dlouho čekat a 4. října odpoledne roku 1856 vyhořelo 6 čísel. Oheň vyšel ze stavení čp. 20 a dále poničil čp. 21, 22, 47, 51, 18. Roku 1857 hořelo ve vesnici hned dvakrát. 3. května shořely hospodářské objekty u čp. 52 a 54 a 21. května čp. 3, 4, 5, 8 a střecha u čp. 2. Poslední požár v tomto desetiletí byl požár roku 1858, kdy při bouři uhodilo do stodoly u čp. 6 a shořelo celé stavení, dále čp. 7 a 43.⁶⁹

Tato zničující série požárů přetvořila vzhled celé vesnice. Další požáry již nikdy nedosáhly tohoto rozsahu. Roku 1871 vyhořelo čp. 61, roku 1876 shořela dřevěná stodola u čp. 7 a čp. 50, roku 1887 stodola a stáje při čp. 2. Ještě téhož roku byl založen sbor

⁶⁵ Všechny živnosti jsou zachycené ve sčítacích operátech od roku 1869 - 1910. Viz soupis pramenů.

⁶⁶ Vyhořeli čp. 12, 15, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 48, 58. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

⁶⁷ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského., Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.

⁶⁸ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

⁶⁹ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

dobrovolných hasičů a přivezena nová stříkačka. Kůlna pro stříkačku byla postavena v jižní části roku 1901.⁷⁰ Sbor hasičů, který je činný ve vesnici dodnes, si později postavil novou hasičárnu v roce 1972 na místě zbouraného statku čp. 11. Dalším spolkem působícím ve vesnici byl v poslední třetině devatenáctého století ochotnický spolek, který svá představení hrál v hostinci čp. 55

V průběhu devatenáctého století řada okolních vesnic zřídila vlastní školu a Sedlec nebyl výjimkou. První zmínka o škole v Sedlci pochází z vracavské kroniky, která prý uvádí, že zde byla pokoutní škola v 18. století, kde vyučoval jistý sedlák Adamec. Ten vykládal tak působivě, že i některá vracavská dívka do sedlecké školy docházela.⁷¹ Poté byla vesnice přiškolená ke škole vracavské, a to se udrželo až hluboko do devatenáctého století. Úroveň cest pro každodenní putování malých školáků nebyla valná. Roku 1873 šli sedlečtí žáci do školy ve Vracavi naposledy a toho roku byla založena místní škola. Po prázdninách nastoupili děti do školy v Sedlci, prozatím umístěné v čp. 7, který za tímto účelem propůjčila Kateřina Boháčková. Byla zřízena jednotřídní škola, která zde sídlila po tři roky, než byla postavena nová školní budova. Ta se slavnostně otvírala roku 1876 a učilo se zde 86 let.

Na počátku dvacátého století vesnice vzkvétala. Žil zde nejvyšší počet obyvatel za celou její historii.⁷² Na začátku století k roku 1903 máme ve vesnici zachyceny různorodé činnosti a živnosti kramářství, kovářství, řemenářství, řeznictví s hostinstvím, truhlářství, krejčířství a další dvě hospody.⁷³ Došlo i na modernizaci. Roku 1908 bylo zajištěno osvětlení obce petrolejovými svítilnami a elektrické osvětlení na sebe nenechalo dlouho čekat, bylo vybudováno v roce 1924. Jistě významnou osobou ve vesnici v jejím kulturním vyžití byl na přelomu století kapelník Josef Ježek z domu čp. 32 a jeho kapela. Okrašlovací spolek zveleboval vesnici, byl založen park u školy, roku 1912 odhalen Riegrův pomník a později v roce 1926 pomník padlým z 1. světové války. První polovina dvacátého století neskončila pro obyvatele pozitivně. Přišel rok 1950 a s ním vystěhovávání a přesídlování majitelů řady usedlostí. Samosprávu obec ztrácí v roce 1964⁷⁴, kdy byla připojena k Vracavi, jejíž součástí je dodnes.

⁷⁰ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

⁷¹ Školní kroniky. V soukromé sbírce Jiřího Táborského. Školní rok 1932 – 33, str. 41 – 42.

⁷² VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století.* Pardubice, 2007, str. 71.

⁷³ Úplný adresář královského věnného města Vysokého Mýta. Vysoké Mýto, 1903. Hospody v čp. 13 Loskotovi, čp. 55 Šotnerovi, čp. 59 Mimrovi, kovář čp. 58 Krouman,

⁷⁴ Informace pochází od pana starosty Vracavi Oldřicha Koblížka, informace o tom na obecním úřadě Vracavi nejsou. Archiv obce Sedlec je v Soka UO nezpracován.

4 Vývoj zástavby a půdorysu vesnice⁷⁵

Důležitou podmínkou k osídlení jakéhokoliv území je snadný přístup k vodě a kvalitní půda. Zdejší úrodná sprašová půda a voda přilákala obyvatele již v období pravěku. Na území Sedlce pramení potok Zbraň,⁷⁶ který dále teče severozápadním směrem a vlévá se do řeky Loučné jako její levý přítok. Řeka Loučná sloužila v pravěku jako komunikační tepna.⁷⁷ Řada usedlostí a domů je vybavena vlastní studnu. Na území byly zachyceny mapami, tj. v období pol. 18. století do dnes, celkově tři vodní plochy. Jedna zůstala dodnes na jižním konci vesnice tzv. „Zadní louže“⁷⁸, další přibyla v severní části „Dolní žaboch“⁷⁹ Zbylé dvě plochy zachycené prvními vojenskými mapami a Stablním katastrem byly postupně pohlceny rozrůstající se zástavbou.⁸⁰

Pozůstatkem středověkého vývoje vesnice je půdorys její návesního jádra. Dnešní tvar vesnice, který je pozměněn věky, nezapadá do žádného z ideálních schématů.⁸¹ Pro sídelní, ale i stavební vývoj vesnice je podstatné si uvědomit, že vesnice byla od roku 1433 rozdělena mezi dvě panství,⁸² což se podepsalo na tvaru, vzhled a rozložení usedlostí ve vesnici. Bohatší vrstva sedláků byla se svými statky rozložena jednak tradičně kolem návsi a pro druhý díl vesnice stály usedlosti v jižní části vesnice a vytvářely tzv. „ulicovku“. Původní náves byla pravděpodobně obdélníkového tvaru,⁸³ v jejíž severozápadní části se v pozdější době rozvinula silná domkářská zástavba.

O středověké podobě sídelní struktury se můžeme pouze domnívat. Přes nedostupnost pozemkových knih nelze prozatím přesně identifikovat jednotlivé usedlosti.⁸⁴ Potvrzený středověký původ usedlosti je zatím pouze v jednom případě u čp. 15. Zde byl

⁷⁵ Částečně převzato a přepracováno z VAŘEKOVÁ, Z. *Sídelní vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007. str. 11 – 22.

⁷⁶ Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4. Příloha V. Dnes se používá názvu Sedlecký potok. Terénní průzkum 10. 5. 2007

⁷⁷ Roman ANÝŽ, Markéta KONČELOVÁ, Richard THÉR, Radomír TICHÝ a kol., *Pravěké osídlení krajiny východních Čech. Živá archeologie (Re)konstrukce a experiment v archeologii*. 2006, č. 7, str. 25-31.

⁷⁸ Místní název.

⁷⁹ Místní název.

⁸⁰ Druhý je zachycen jen v polovině devatenáctého století na mapách SK a nacházel se na pozemku domu čp. 7. čtvrtá „louže“ zachycena opět už v druhé polovině osmnáctého století na jeho místě vystavěla škola.

⁸¹ Viz ŠKABRADA, Jiří. *Lidové stavby*. Praha, 2003, str. 55 – 64.

⁸² Více viz kapitola Střípky z dějiny Sedlce.

⁸³ Podle Berní ruly zde mělo být deset sedláků, tyto statky mohly odpovídat statkům kolem návsi. Dva sedláci náležící k panství VM sídlili na jižnějším cípu intravilánu.

⁸⁴ Pozemkové knihy jsou přístupné pouze z části.

při stavebních úpravách ve sklepě objeven část zahloubené objektu středověkého původu ovšem bez přesného určení účelu.⁸⁵

Prvním písemným pramenem podstatným pro sídelní vývoj je tedy Berní rula,⁸⁶ která zaznamenává dvanáct sedláků a jedno stavení zvané Sušikovské, zpustlé během Třicetileté války,⁸⁷ dále dva zahradníky a dva chalupníky. Z dvanácti sedláků dva patří k panství Vysokého Mýta a jejich usedlosti se nacházejí v jižní ulicovce.

Pokud se podíváme do Tereziánského katastru,⁸⁸ zjistíme, že se mnoho nezměnilo. Ve vesnici je celkově uvedeno osmnáct hospodářů a dva domy bez pozemku.⁸⁹ Pod panstvím Chroustovice je zaznamenáno třináct hospodářů, kteří jsou totožní se statky zaznamenanými v Berní rule.⁹⁰ V druhém dílu vesnice patřící panství Vysoké Mýto, přibyli tři noví hospodáři, celkově patřilo Vysokému Mýtu pět usedlostí, pravděpodobně se jednalo o dnešní čp. 1, 2, 3, 4, 5.⁹¹

Nárůst domkářských stavení, který je obecně charakteristický pro 18. století, je v Sedlci patrný až při rekonstrukci prvního dodnes dochovaného okruhu číslování z roku 1771,⁹² kdy bylo přiděleno zřejmě 43 prvních čísel.⁹³ Domkářská zástavba zřetelná v severovýchodní části návěsního jádra byla potvrzená Josefským katastrem z roku 1788, který zaznamenal 50 domů.⁹⁴ Z těchto padesáti domů jich sedm⁹⁵ patřilo k panství Vysoké Mýto.

Živou stavební činností prošel Sedlec mezi lety 1788 – 1824, kdy bylo přistaveno sedmáct nových domů a celkový počet stoupl na 68 domů a jeden objekt bez čísla popisného. Ten stál na severním okraji zástavby a byl charakterizován jako hospodářský objekt.⁹⁶ Stabilní katastr je jedinečným zdrojem informací, protože máme k písemnému

⁸⁵ VÍCH, David. Přehled archeologických akcí Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v roce 2007. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové*. V tisku.

⁸⁶ Národní archiv Praha, Berní rula, Chrudimsko sv. 13, inv.č. 13, fol. 225-226, 699.

⁸⁷ „*pustý letem za války*“ Národní archiv Praha, Berní rula, Chrudimsko sv. 13, inv.č. 13, fol. 225-226.

⁸⁸ Vesnice Sedlec není uveden v Revizitaci Berní ruly provedené roku 1684. Národní archiv Praha, Revisitace Berní ruly, Chrudimsko, sv. 13, inv.č. 13.

⁸⁹ „*W tej wesnicy jsou také Wysoke Megtta poddani Lidi osedly, magy na obzvy 2 chalupy wystaweni.*“ Národní archiv Praha, Tereziánský katastr, panství Chroustovické, inv.č. 1181, fol. 117 - 118.

⁹⁰ Národní archiv Praha, Tereziánský katastr, panství Chroustovické, inv.č. 1181, fol. 112 - 122.

⁹¹ V Josefském katastru jsou uvedena čísla popisná patřící Vysokému Mýtu. Jedná se o čp. 1, 2, 3, 4, 5, 37, 50. V Tereziánském katastru jsou uvedeny pro panství Vysoké Mýto usedlosti s určitou rozlohou polností. V případě čp. 37 a 50 se jedná o drobné domkářské domy. NA JK, Národní archiv Praha, Tereziánský katastr, panství Vysoké Mýto, inv.č. 1166, sv. 379.

⁹² Okruh prvního číslování je podrobně popsán v práci. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídelní vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 17-18.

⁹³ Mohlo jich být i o jeden až dva méně.

⁹⁴ V Josefském katastru je zaznamenáno 17 zcela bez zahrádky, tyto domy jsou rozesety ve výše zmiňované domkářské zástavbě. Národní archiv Praha, Josefský katastr, inv.č.1357, kart. 560.

⁹⁵ Domy čp. 1-5, 37, 50. Národní archiv Praha, Josefský katastr, inv.č.1357, kart. 560.

⁹⁶ Národní archiv Praha, Stabilní katastr, inv.č. 3724, sign. 406.

operátu k dispozici i první mapy. Dále zachycuje sociální diferenciaci vesnice, která zřetelně navazuje na středověké rozložení usedlostí. Z uvedených informací je patrné, že Sedlcem proběhl v poslední čtvrtině osmnáctého a první čtvrtině devatenáctého čilý pohyb, při kterém se radikálně proměnila i struktura sociální skladby a velkou část stavení na vesnici obsazovali domkáři. Bohaté statky jsou zachyceny v jižní a západní části vesnice kolem návsi.⁹⁷ Převažující domkářská zástavba, profilující se již v předchozích obdobích v severovýchodní části návěsního jádra, pokračuje mladším severním výběžkem směrem k vesnici Vraclavi. Ke konci čtyřicátých let, mezi lety 1848-1850 přibyla na jižním cípu další usedlost s čp. 69.

Před dalším významným obdobím ve vývoji sídlení zástavby je důležité se zmínit o půdorysu zástavby. Vesnice v roce 1771 měla uzavřenou návěs ze severovýchodní strany již hustě zastavěnou domy sociálně slabších obyvatel a krátkou ulici směrem k severu opět s domkářskými stavbami. Zástavba se v pozdějších letech rozšiřovala směrem na sever k lesu a opačném konci vesnice směrem k jihu po obou stranách silnice do Vysokého Mýta. Severní ulicovka, protahující významně směrem k Vraclavi, byla a je nazývána Doly.⁹⁸ Jedná se o úzký pruh země, vylámaný do opukového podloží.⁹⁹ Jižní ulicovka, díl patřící panství Vysoké Mýto, nenavazovala na návěs a netradičně se zde objevují větší usedlosti v pozdějších obdobích.

Padesátá léta devatenáctého století zastihla rozvíjející se vesnici, z velké části zřejmě se dřevěnou zástavbou,¹⁰⁰ a podepsala se výrazně na vzhledu zástavby. Vesnice prošla v padesátých letech pěti velkými požáry (léta 1852, 1854, 1856, 1857, 1858),¹⁰¹ z nichž nejvíce do struktury sídlení zástavby zasáhl největší požár vesnice z roku 1852. Dne 13. února o půl sedmé večer vyšlehl ze stodoly čp. 38 oheň, který byl větrem hnán do vsi tak, že v půl hodině bylo 26 čísel popisných v jednom plameni.¹⁰² Plameny silně zasáhly domkářskou „tlačenicí“ pod návší a zde zřejmě většina domů zcela shořela. Při opětovné výstavbě bylo pět domů zřejmě z nedostatečného prostoru přesunuto na nové místo, na konec severního

⁹⁷ Národní archiv Praha, Duplikát Stabilního katastru, ivn.č. 1385, kart. 625.

Sedláci čp. 11, 14, 15, 16, 38

½ sedláci čp. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 56, 58, 67

Zahradníci čp. 17, 39, 52, 53, 54,

Chalupníci čp. 1, 9, 23, 48, 49, 55, 65, 68, 69

Domkáři čp. 12, 18–22, 24–36, 40–47, 50, 51, 57–64, 66

⁹⁸ Tento název uveden jako ulice v arší sčítacích operátů u uvedených čp. 75 a 76. S tímto názvem jsem se ale již setkali v Duplikátu stavebního katastru, kde byl Obecní les položen do oblasti „v Dolích“. Národní archiv Praha, Duplikát Stabilního katastru, ivn.č. 1385, kart. 625. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282

⁹⁹ Lom je zachycený pouze na mapě 1886 na samém konci zástavby. Při pozorování terénu ve vesnici, v její severní části je zřejmé, že tento pruh je zaříznutý do terénu a vzniknul vylámaním opuky.

¹⁰⁰ Viz kapitola Stavební vývoj vesnice.

¹⁰¹ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského

¹⁰² *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského

ulicového výběžku. Jednalo se o čp. 12, 27, 28, 30 a 35.¹⁰³ Následně byl postaven nově za nimi i dům čp. 70. Posledním objektem postaveným v roce 1853¹⁰⁴ byl obecní dům na konci severního domkářské „ulicovky“, na samé hranici lesa. Požár roku 1854 se do sídelní struktury výrazněji nezapsal, byly postiženy usedlosti na západní straně návsi. Veškeré tyto změny byly zachyceny druhým stavebním protokolem sepsaným o šestnáct let později, tedy roku 1855 a mapou IS.

Další změny zástavby jsou zachyceny druhou reambulací z roku 1886. Následující požár z roku 1857 se prohnal mezi statky v jižní části vesnice, poškozeny byly usedlosti čp. 2, 3, zcela shořely usedlosti čp. 4, 5, 8 a při nové výstavbě proběhly půdorysné změny. Čp. 8 bylo nově vystavěno na zcela nové parcele, na opačné straně silnice směrem do Domoradic. Při požáru z roku 1858 uhodil blesk do stodoly čp. 6 a zničil celou usedlost čp. 6, dům čp. 43 a usedlost čp. 7, která byla následně nově vystavěna. Původní usedlost č.p. 7 stála u okraje návsi a nově se otočila na opačnou stranu směrem k silnici vedoucí do Vysokého Mýta¹⁰⁵. Pozdější požáry již nebyly nikdy tak zničující pro zástavbu vesnice.

Sídelní vývoj vesnice po rychlém rozvoji na přelomu osmnáctého a devatenáctého století se v druhé polovině devatenáctého století zbrzdil. Mezi lety 1853 – 1886 byly přistavěny tři domy, čp. 71, škola čp. 72 a čp. 73 - výměnek k usedlosti čp. 67. Posledními domy postavenými před koncem devatenáctého století jsou č.p. 74, 75 a 76,¹⁰⁶ přistavěny k roku 1894.¹⁰⁷ Domy byly postaveny v Dolech, na konci severního ulicového výběžku, v místě bývalého kamenného lomu.¹⁰⁸ Pokud shrneme celkový počet domů na konci dlouhého devatenáctého století, stálo ve vesnice Sedlec sedmdesát šest čísel popisných.

V první polovině dvacátého století se vývoj téměř zastavil. Byly přistavěny pouze tři stavby a nejvyššího počtu dosáhla obec roku 1950, kdy celkový počet stoupl na sedmdesát devět domů.¹⁰⁹ Poté nastává období stagnace a destrukcí, charakteristické pro druhou polovinu dvacátého století. Sedm velkých statků bylo během začátku padesátých let zabráno JZD a jejich obyvatelé byli vystěhováni.¹¹⁰ Celkově bylo zbořeno během tohoto období jedenáct domů.¹¹¹ Řada domů a usedlostí byla upravena v duchu oprav druhé poloviny

¹⁰³ Uvedeno, že domy byly zbourány. V době psaní bakalářské práce nebyly známy výpisky z obecní kroniky.

¹⁰⁴ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského

¹⁰⁵ Tento dům stojí na bývalé vodní ploše zaznamenané na CO a IS. SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344. Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.

¹⁰⁶ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

¹⁰⁷ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídelní vývoj Sedlce 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 21, 22.

¹⁰⁸ SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344.

¹⁰⁹ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídelní vývoj Sedlce 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 71.

¹¹⁰ Čp. 2, 11, 14, 15, 16, 38, 52, 67 a 73.

¹¹¹ Čp. 2, 3, 11, 18, 25, 34, 51, 57, 62, 71, 75.

dvacátého století, ale část domů byla zachráněna zdejšími majiteli, či chataři. Stále je několik objektů ohroženo (bez využití hodnotná usedlost čp. 52, dům čp. 70). Jednotlivé domy, usedlosti, zástavba vesnice, ale celý její život je v současné době konfrontován se změnou životního stylu a postupným vylidňováním vesnice.¹¹² S tím se obecně venkov musí vyrovnat. Je otázkou, jakým směrem se bude další vývoj ubírat, ale záleží to pouze na nás.

5 Stavební vývoj

5.1 Výstavba do začátku devatenáctého století

O stavební činnosti a vývoji tohoto období víme velmi málo, protože starší fáze byla povětšinou překryta pozdější stavební činností zděného devatenáctého století. Z tradiční dřevěné výstavby vesnice toho zbylo velmi málo. Určitou představu, ovšem dosti útržkovitou, si můžeme udělat dle dochovaných konstrukcí zabalených v pozdějších úpravách, doplněnou fotografickými materiály z počátku dvacátého století.

Jako starší typ domu vystupuje bývalé čp. 11, zachycené na fotografii z počátku století.¹¹³ Jednalo o dům s roubeným předním dílem, zděnou patrovou sání a zadními komorami. Dnes se můžeme již pouze domnívat, zda se jednalo o dům pozdně středověkého původu s dochovanou jizbou, nebo pravděpodobněji o mladší fázi domu již se světnicí a s nízkým prostorem nad ní, který dorovnával patrové komory a sání. Dům byl zbořen v roce 1972. Dalším reliktem starší zástavby je skrytý strop nad prvním dílem v domě čp. 10. Dům je dnes přízemní a zděný s mladým výrazem, ale dle prvního pohledu na dům jsou patrné určité zvláštní proporce s nezvykle vysokým první dílem. V bývalé světnici je uchován dřevěný strop ve výšce 3,4 m. Strop zřejmě staršího původu je skrytý sníženým pohledem a z důvodu své nepřístupnosti ho prozatím nelze ověřit.

Představitelem dřevěné domkářské stavby je dům čp. 47 s roubenou světnicí a jedním hraněným trámem, nesoucí omazaný záklop. Světnice by mohla pocházet z doby výstavby, tj. mezi lety 1771 – 1788, ale spolehlivě by to mohla ověřit dendrochronologie. Další části

¹¹² VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídelní vývoj Sedlce 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 71.

¹¹³ Fotografie ve vlastnictví pana Jiřího Táborského.

dřevěných konstrukcí, pocházejících ze starší zástavby, mohou být dosud ukryté v řadě stojících domů. Tak jako tomu je v domě čp. 48 a 36 a do druhé poloviny dvacátého století taktéž čp. 22.

Cenným pramenem pro poznání starší zástavby jsou i o mnoho mladší mapy SK, kde jsou od sebe barevně odlišeny stavby požárně závadné a nezávadné.¹¹⁴ Na mapě uvedené dva domy čp. 11 a 47 jsou značeny červeně, tedy požárně nezávadné a oba s dřevěnou světnicí.

Při pohledu na mapu SK roku 1839 si povšimneme usedlosti čp. 6, která je jako jediná ve vesnici vyznačena dvoubarevně, přední díl žlutě a zadní červeně. Toto rozdělení domu může mnohé napovědět. Dům čp. 6 díky provedené dendrochronologii, která určila rok smýcení dřeva použitých vazných trámů na léta 1780 – 1781, ještě spadá do staršího období. Jednalo se o dům s roubeným předním dílem a zadním dílem zděným. Dům byl vybaven světnicí s polopatrem, které vyrovnávalo výšku zadních zřejmě patrových komor.¹¹⁵

V poslední třetině osmnáctého století vyrostla v Sedlci na sever od návsi silná domkářská zástavba, která zřejmě byla z velké části taktéž dřevěná. Na volbě použitého materiálu k výstavbě domu se jistě podepsaly i požární řády a předpisy, které se od poloviny osmnáctého století vydávaly a uplatňovaly.¹¹⁶

5.2 První polovina devatenáctého století

Počátek tohoto období v Sedlci je charakteristický zvýšenou domkářskou výstavbou, která byla ukončena nejpozději na konci dvacátých let. Mezi lety 1788 – 1827 se přistavělo šestnáct čísle popisných, čp. 51 - 66, roku 1828 přibyla usedlost čp. 67, poté čp. 68 a roku 1848 čp. 69.¹¹⁷ O stavebním charakteru domů víme o něco více než v předcházejícím období, ale většina byla opět překryta pozdější stavební činností, v období po polovině devatenáctého století a úpravami v druhé polovině dvacátého století.

¹¹⁴ Více k tomu EBEL, Martin. *Stabilní katastr a jeho využití pro dějiny staveb*. In: *Dějiny staveb*, 2004. ISBN: 80-86596-62-1. str. 7. ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 53. ISBN 80-7203-082-5.

¹¹⁵ Tento typ domu je dochován v sousední vesnici Vraclavi, čp. 49 dům s datací 1657 vyrytou na stropním průvlaku. URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 42. ISBN 80-239-4008-2.

¹¹⁶ EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007, str. 31-100. ISBN 978-80-86905-21-1.

¹¹⁷ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Stavební produkci této doby jistě ovlivnilo nařízení o zákazu dřevěných staveb z roku 1816.¹¹⁸ Domy po tomto zákazu byly zřejmě stavěny jako zděné se sedlovou střechou. Dochovaný domem, představitelem domkářské výstavby, je čp. 63 postavené na počátku devatenáctého století. Jedná se o zděný dům z opuky, zadní stěna světnice je z nepálených cihel, se sedlovou střechou a s mladším krovem. Dispozice domu je pětidílná s trojdílným jádrem, komorového typu, uspořádaný jednotraktově. Dodnes zde zůstala dochovaná niková kuchyně. Prostory byly vybaveny dřevěnými stropy ve všech dílech, původní dochované ve světnici a síni, s jedním trámem omítnutým vrstvou hliněné mazanice.

Dalším domem tohoto období je bývalé čp. 40, zachycené na fotografii z roku 1914.¹¹⁹ Objekt čp. 40 původně stával v okruhu prvního číslování pod návsí a roku 1819 byl nově vystavěn na jižním konci vesnice. Přesný rok znovu výstavby a přenesení čísla popisného, rok 1819, se dozvídáme z dochovaného textu na fotografii uložené ve sbírkách Regionálního muzea Vysokého Mýta: „*Pochválen Pan Ježíš Kristus. Tato chalupa je vystavěna s pomocí Pána Boha nákladem Jana Pitry. Mistr Josef Štěnička v roku 1819 den 28. máje.*“¹²⁰ V muzeu nebylo zřejmé, o který dům se jedná. Vzhledem k nově shromážděným informacím o sídelním vývoji víme, že text patří domu čp. 40.¹²¹ Jedná se o omítaný¹²² přízemní dům se sedlovou střechou, krytou došky a lemovanou šindelem. Ke konstrukci stěn nelze říci nic bližšího. Dřevěný trojúhelníkový štít nahoře s kuklou je rozdělen na dvě pole klasovitě deštěná, spodní větší část pouze bedněná s přelištováním. Dům byl na mapě SK značen červeně.

Třetím představitelem objektu, který spadá do samého závěru, je usedlost čp. 14, přesněji dům v usedlosti. Patrový zděný dům byl vystavěn v druhé polovině čtyřicátých let devatenáctého století. Jedná se již o vyspělý typ klasicistního patrového zděného domu z opuky, který zřejmě nastartoval celkovou pozdější změnu vzhledu vesnice. Dům přebíral typické rysy klasicistního výrazu stavby, tj. lichoběžníkový štít s valbičkou, plackové klenby v přízemí, trojdílný půdorys s vydělenou černou kuchyní, ještě stavěn s tradiční sestavou pece a kamen. Jistou zvláštností domu je na svou dobu nestandardní strop ve světnici, který nesplňoval tehdejší požární předpisy. Jedná se o trámový strop s třemi příčnými trámy

¹¹⁸ EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007. ISBN 978-80-86905-21-1.

¹¹⁹ Regionální muzeum Vysoké Mýto, inv.č. 22D-12762.

¹²⁰ Radim URBÁNEK. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 26. ISBN 80-239-4008-2.

¹²¹ Uvedeno, že tento nápis zdobil záklopovou desku neznámého domu v Sedlci Radim URBÁNEK. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 26. ISBN 80-239-4008-2. Dle sídelního vývoje vesnice a písemných pramenů se soupisem držitelů jednotlivých objektů k roku 1824 je zřejmé, že v žádném domě nově přistavěným na začátku devatenáctého století Pitra nežil, pouze v čp. 40. A tedy jiný dům, než čp. 40 to být nemůže. SOA Zámrsrk, VS Rychmburk, Soupis duší k vybírání osobních daní 1824-1826, inv.č. 5503, č.kn. 1785.

¹²² Konstrukci stěn nelze z dochované fotografie identifikovat.

a záklopem z povalů, který zřejmě nebyl omázan na svou dobu nařizovanou nespalnou vrstvou.¹²³

Pro toto období si můžeme i z písemných pramenů a literatury udělat jakýsi obrázek o vzhledu vesnice. Dle A.V.Šembery byly domy v obcích Vysokomýtských z kamene nebo dřeva vystavěné, omítané a pokryté šindelem nebo došky, novější pokryté křidlicemi.¹²⁴ V roce 1846 byl proveden zápis o vzhledu domů v Sedlci uvedený ve SK, „*zemní, z kamene vystavěny, šindelovou nebo slaměnou střechou kryté a postaveny se středním vstupem. Proti požáru bylo 21 stavení pojištěno*“¹²⁵ Tato stručná informace může sloužit jako podklad pro skutečnost, že patrové domy s plnohodnotným patrem nad celým přízemím se v Sedlci před polovinou devatenáctého století vyskytovaly v minimálním množství. Co přesně mínil autor pojištěním domů proti požáru, není prozatím zřejmé. V CO mapě SK bylo jako požárně nezávadné označeno červenou barvou 44 domů a usedlostí.

5.3 Padesátá léta devatenáctého století

Padesátá léta devatenáctého století byla pro Sedlec velmi dramatickým obdobím. Vesnice v šesti letech prošla celkově pěti požáry (1852, 1854, dvakrát v roce 1856, 1858), které změnilly výraz a vzhled vesnice k nepoznání. Téměř celá Sedlec během padesátých let devatenáctého století vyhořela postupnými požáry, a tak tvůrcem dnešního hodnotného vzhledu území byl do jisté míry oheň, neboť jednotlivé požáry urychlily přezdívací fázi vesnice a šíření klasicismu. Je pravděpodobné, že některé vlivy klasicismu zasáhly území vesnice dříve než v polovině devatenáctého století. Vzhledem ke specifické situaci Sedlce s četnými požáry v 50. letech nelze tuto myšlenku potvrdit ani vyvrátit.

Požár roku 1852, který začal v usedlosti čp. 38 a zničil 26 domů, převážně v domkářské tlačnici pod návsí. Po požáru byly domy stavěny jako zděné. Hlavní surovinou byla opuka, dále se používaly nepálené cihly. Pálené cihly byl užívány hlavně k vyzdění kleneb. Po požáru bylo několik čísel popisných přeneseno na nově vzniklé objekty na okraji vesnice, v severním ulicovém výběžku. Tyto objekty prodloužily a urbanisticky dotvořily severní ulicový výběžek. Jednalo se o čp. 12, 27, 28, 30 a 35 a nově přibylo i další čp. 70. Tyto domy domkářů byly stavěny jako novostavby. Domy vycházely ve své dispozici

¹²³ Nařizovaná nespalnost stropů přišla se stavebím řádem z roku 1833. EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007, str. 158,159. ISBN 978-80-86905-21-1.

¹²⁴ Otázkou zůstává, zda autor míní břídlíci, kterou bychom pod tímto názvem očekávali, nebo pálené tašky. Srov. EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007, str. 134. ISBN 978-80-86905-21-1.

¹²⁵ Národní archiv Praha, Duplikát Stablního katastru, ivn.č. 1385, kart. 625.

z trojdílného jádra v levé orientaci, se zápražím otočeným od komunikace, tedy od veřejného prostoru směrem na severovýchod. Orientace zápraží vzhledem ke světovým stranám není výhodná, ale byla dána polohou stavby. Z hlediska komunikačních vztahů a určité intimity, kterou poskytuje a vytváří zápraží domu, by bylo nevhodné orientovat zápraží přímo do veřejné cesty, a tak jejich orientace a umístění v terénu je logickým důsledkem směsice různých vztahů. Při pohledu na půdorysy domů, vidíme, že se vždy jedná o dvojice stejných typů. Čp. 30 a 27 úhlový typ, čp. 28 a 35 podélný dům s přístavkem a čp. 12 a 70 pouze podélný dům. Do dnešních dnů se nejautentičtěji dochoval dům čp. 70. Ostatní domy čp. 12, 27, 28, 30, 35 byly upraveny převážně v druhé polovině dvacátého století a ve většině případů „vykuchány“ na obvodové zdivo. Dům čp. 70 je zděný z opuky a nepálených cihel, se sedlovou střechou původně s valbičkou. Síň klenutá plackou, kuchyně a komora valenou klenbou, světnice s trámovým stopem s omítaným záklopem. Dům je v pokročilé době sporákové revoluce postaven tradičně s nepřímým vytápěním z nikové kuchyně umístěné v síni.

Domy domkářské zástavby, které byly vystaveny na svých původních parcelách, byly zděné, převážně přízemní se sedlovými střechami, s klenutými prostory a dřevěnými trámovými stropy. Dochází i k výstavbě zděných patrových domkářských usedlostí (čp. 24, 32, 33), které jsou vybavené klenutými prostory v přízemí a sníženým komorovým prvním patrem (odchodná výška necelé 2 metry). Čp. 24 je představitelem dvoudílného patrového domu.

Další požáry zasáhly velké usedlosti na jihu vesnice a domkářskou zástavbu severně od návsi (1854, 1856) Patrové zděné usedlosti, typické pro dnešní charakter vesnice, čp. 4, 5, 7, 8, zřejmě spolu s 52 a 54 jsou stavěny v období po požárech. Domy jsou stavěny jako patrové, zděné z opuky, z pálených i nepálených cihel. Prostory v přízemí jsou, či byly klenuté plackovými klenbami pozdního segmentového tvaru (i ve světnici čp. 5, 20, 54), stropy v nových stavbách byly trámové opatřené omítanými podhledy. Domy jsou tradiční dispozice s trojdílným jádrem a černou či nikovou kuchyní, převážně komorové dispozice (chlévní zachycena pouze u čp. 5). Ústředním srdcem každého domu bylo otopné zařízení. Při poohlédnutí po jeho celkovém vývoji, zjistíme, že se ocitáme v revoluční době poloviny devatenáctého století, kdy nastupují do vesnického prostředí sporáky.¹²⁶ V případě domů stavěných kolem poloviny devatenáctého století, je zde užito stále ještě staršího typu, tedy nepřímého vytápění z černé kuchyně. Krovny byly prováděny jako hambalkové,

¹²⁶ ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003, str. 37, 38. ISBN 80-7203-082-5. ŠTĚPÁN, Luděk. *Chalupy, zemědělské a technické stavby lidu na Chrudimsku*. Pardubice, 1987, str. 17, 18. ISBN není.

u větších domů s dvojicí stojatých stolic a vzpěr, u menších domů tvořené pouze hambalky a krokve mi s podélným ztužujícím prvkem nad zápražím. Ale máme zde výjimku, dům v usedlosti čp. 6, který byl po požáru roku 1858 z typově staršího domu, přechodného stupně polopatrového domu, upraven nadezdívkou na plnohodnotný patrový dům. Jako jeho krov, ač nad patrovým a relativně dlouhým domem, byl užit nejjednodušší hambalkový systém tvořen hambalky a krokve mi se specifickým zavětrováním pomocí vodorovného ztužujícího prvku a zavětrovací latě v prvním poli mezi krokve mi.

Typickou stavbou usedlostí jsou velké zděné stodoly, uzavírající zadní část dvora. Stodoly jsou v tomto období stavěny z lomové přitesávané opuky s hambalkovým krovem, v pozdějším období Rankovým typem krovu (po roce 1857 čp. 5, 6, 8, 54).

Dvory byly uzavírány ohradními zdmi z opuky, s klenutou bránou půleliptického tvaru a klenutou brankou u velkých usedlostí (např. čp. 3, 5, 10, 14, 15, 16, 38, aj.), ale i u domkářských usedlostí (čp. 32, 47)¹²⁷

Díky požárům do vesnice vstoupil klasicismus v plné své síle a podepsal se na vzhledu jednotlivých domů a na celkovém výrazu vesnice. Nové období s sebou přineslo změny v používání materiálů, vzhledu staveb, konstrukčních postupech a uplatňování architektonických principů.¹²⁸ Zděné patrové domy v Sedlci dosahují vysokých kvalit. Vesnice je územím s dochovanou hodnotnou zástavbou patrových zděných domů, k nimž jako menší sourozenci intaktně náleží domkářské domy, vše pocházející převážně z relativně krátkého období několika desetiletí.

5.4 Druhá polovina devatenáctého století

Stavební produkce značně zpomalila a začala přebírat rysy nového směru, a tím byl historismus. Domy se nadále stavějí jako zděné z opuky, vybavené segmentovým cihelnými klenbami, ojediněle segmentovými klenbami do zděných pasů, velmi často segmentovými klenbami do traverz, již bez černých kuchyní ale s tahovým komínem (čp. 72, 73, výměnek při čp. 69 dnes nově 75). Stávající černé kuchyně jsou upravovány na tahový provoz. Nejjednodušším způsobem bylo podezdění tahového komína v prostoru dymníku. Pece jsou

¹²⁷ Lze to přisoudit i protipožárnímu předpisu, který zakazoval dřevěné ploty. EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007, str. 148. ISBN 978-80-86905-21-1.

¹²⁸ Klasicismus se šíří v celém území Moravy a Čech. Každý region má svá specifika a charakter. Srov. MENCL, Václav. *Lidová architektura v Československu*. Praha, 1980. Josef VAŘEKA – Václav FROLEC. *Lidová architektura. Encyklopedie*. Praha, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8. ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003. ISBN 80-7203-082-5. *Vesnické stavitelství 1. poloviny 19. století. Dokumentace, průzkum a památková péče*. Praha 2008. ISBN 978-80-87104-45-3. aj.

odsouvány na chodbu pod otevřené ústí komína (čp. 13, 32, 42) Celkový vzhled průčelí domů odkazuje k historizujícím tvarům. (čp. 73, 72)

Přestavitelem nového směru historismu byla škola (dnes novodobě upravena), která stojí na návsi v místě bývalé „louže“. Škola svým hmotovým ztvárněním vyvolává dojem spíše kostelíka než tradiční vesnické školy. Patrová stavba byla stavěna v sedmdesátých letech devatenáctého století, zděná z opuky, s cihelnými segmentovými klenbami ve sklepech a přízemí, trémovými stropy v patře a již vaznicovým typem krovu. Fasáda byla řešena výrazně v novogotickém duchu

Osobitým reprezentantem tohoto období je také bývalý výměnek čp. 73, který je intaktně dochovaný včetně původních okenních výplní a dlažby v síni. Historizující vzhled přebraly i hospodářské stavby při čp. 14.

5.5 Dvacáté století

Stavební a sídelní vývoj zástavby se téměř zastavil. Dochází pouze k přestavbám a úpravám domů (přístavba hospody k čp. 13, přestavba čp. 40 a 64). Domy jsou stavěny jako zděné z cihel, se sedlovými střechami a vaznicovými krovy, klenby ve sklepních prostorách segmentové do traverz. Fasády objektů jsou postavené na charakteristickém kontrastu hladké a hrubé omítky (kůlna pro hasičskou stříkačku z roku 1901, čp. 64, odstraněná fasáda čp. 75) Dochází k úpravě původně zřejmě klenutých bran na sloupové zděné z cihel (např. čp. 4, 13, 22, 40), dále ke zvětšování stodol (např. čp. 67, 69) a nové výstavbě stodol (čp. 40 po požáru čp. 7).

Druhá polovina dvacátého století je obdobím největšího úpadku a destrukcí ve vývoji všech vesnic obecně, Sedlce nevyjímaje. Stavební vývoj byl téměř zastaven. Celkově bylo zbořeno jedenáct domů.¹²⁹ Řada domů a usedlostí byla upravena v duchu oprav druhé poloviny dvacátého století. Odstranění původních konstrukcí a nahrazení novodobými se týkalo převážně dispozic objektů, stropních konstrukcí, okenních otvorů, původních fasád a dále řady vnitřních prvků. Domy těmito úpravami ztratily velkou část svého duše. Na druhou stranu se podařilo řadu objektů díky citlivým opravám zachránit.

¹²⁹ Čp. 2, 3, 11, 18, 25, 34, 51, 57, 62, 71, 75.

6 Příspěvky k historickým konstrukcím a materiálům

Tato kapitola shrnuje některé informace získané během terénní dokumentace. Jedná se o určité upozornění a zobecnění používání konstrukcí a materiálů ve vesnici Sedlec. Toto shrnutí je pouze informativního charakteru a nemusí mít obecnou platnost.

6.1 Usedlosti a domy

Tvar usedlostí je jedním z charakteristických rysů regionů na našem území. Varianty typu usedlosti byly také podřízeny terénní situaci, orientaci vzhledem ke světovým stranám umístěním v zástavbě a sociálním vztahů. V Sedlci se setkáváme s několika typy uspořádání objektů v usedlosti. Nejrozšířenějším typem, vyskytujícím se převážně u usedlostí s patrovými domy, je trojstranný typ, v průčelí uzavřený bránou a brankou. Patrový dům je umístěn kolmo k návsi nebo komunikaci, paralelně stojí sýpka nebo výměnek a dvůr uzavírá zpravidla průjezdná stodola. (čp. 3, 4, 5, 15, 16, mladší usedlosti 52, 54) Malé usedlosti domkářů často přebíraly toto uspořádání, takže mají podobný charakter (čp. 1, 67, 68, 69). Také se zde uplatňují čtyřstranné usedlosti u bohatších statků. (čp. 6, 14, 38).

Dalším hojně užívaným typem je usedlost dvojstranná, užívaná jednak bohatými statky (čp. 9, 10, 11, 13), ale hlavně drobnými usedlostmi domkářů a chalupníků. V této sociální kategorii se stala dvojstranná usedlost specifickým typem, nazývaná háková usedlost (čp. 19, 20, 21, 22, 24, 27, 26, 29, 32, 33, 34, 36, 41, 42, 43), ojediněle použita u bohatší usedlosti (čp. 56).

Jak bylo výše řečeno, určité regiony jsou specifické svým tvarem usedlostí. Oproti tomu půdorys domů je s určitými výjimkami na celém území stejný. Jedná se o půdorys podélného domu s trojdílným jádrem. Téměř všechny domy v Sedlci toto pravidlo dodržují, kromě dvou patrových domů domkářů, čp. 19 a 24. Zde je užito dvoudílného uspořádání s komorami v patře. Toto řešení bylo jistě dáno nedostatkem prostoru na parcele.

První díl domu tvoří světnice, druhý díl síň s černou, či nikovou kuchyní a třetí díl komora, či chlév. Dle funkce třetího dílu se určuje typ domu: komorový, chlívni, či smíšený. V Sedlci převažuje komorový typ, ale opět se najdou výjimky. Ty představuje dům čp. 5 a výměnky čp. 73 a 75, kde je užito chlívniho typu. Domy jsou dle své velikosti a uspořádání buď jednotraktové, či dvoutraktové.

6.2 Svislé konstrukce

6.2.1 Zdivo

Ke zdění byly v Sedlci využívány pálené i nepálené cihly, ale ponejvíce *lomová opuka*. Ta se stala téměř výhradním materiálem pro stavbu domu. Lomová opuka, pocházející z místních lomů (v Dolích a směrem na Vinary), byla stavěná výhradně na hliněnou maltu. Charakter místního kamene má velký podíl na výrazu celé vesnice a okolí. Opuka byla využívána jako zdivo obvodových stěn domů ještě na začátku dvacátého století,¹³⁰ poté její místo zaujímají pálené cihly. Opuka je hornina, jeden z nejvýznamějších stavebních a sochařských kamenů v Čechách. Název opuka je označení hornin křídového stáří, které mají teplou hnědožlutou, béžovou, šedou až šedomodrou barvu. Jedná se o horniny variabilního složení, a tím i rozdílných vlastností.¹³¹

Dalším výrazným stavebním materiálem jsou *nepálené cihly, vepřovice*. Vepřovice nalezneme v řadě domů, použité ve stěnách (čp. 22, 36, 63, 70), vnitřních příčkách v patrových domech (čp. 5, 7, 24, 52, 56 aj.) a v černých kuchyních (např. čp. 63, 70). U domů domkářů jsou ve větší míře užité v nikových kuchyních a světnicích, u velkých statků převážně v patrových sýpkách a podkroví (čp. 5, 10). Z těchto kusých informací lze konstatovat, že nepálené cihly jsou používané napříč sociálním spektrem. Jejich nástup by mohl souviset se stavebními a protipožárními předpisy, vydávanými od poloviny osmnáctého století.¹³² Avšak hlína, která jako stavební materiál zažívá v poslední době svou renesanci, má řadu příznivých vlastností, pro které se stala využívanou surovinou.

Pálené cihly jsou zpočátku využívány při zdění plackových kleneb, armatur oken, záklenků otvorů a říms (cihlové tvarovky). Vznik první průmyslové cihelny v blízké Hrušové spadá do období 70. let 19. století,¹³³ a tak zůstává otázkou, kde bylo velké množství cihel při stavební obnově v padesátých letech devatenáctého století vyráběno.

6.1.2 Dřevěné konstrukce

Roubení je tradiční konstrukcí historických staveb jak obytných, tak i hospodářských. Roubené stěny se v Sedlci dochovaly v minimální míře. Jediný dům s roubenou světnicí

¹³⁰ Při přestavbě čp. 6

¹³¹ Petr KOTLÍK – Jiří ŠRÁMEK – Jiří KAŠE. *Opuka*. Praha, 2000, str. 7. ISBN 80-902668-5-1.

¹³² SYROVÁ, Zuzana. *Hliněné konstrukce z nepálené hlíny v ČR*. In. Jíly v tradičním stavitelství. Sborník ze semináře STOP. Praha, 2001, str. 22.

¹³³ URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004. ISBN 80-239-4008-2 str. 17.

je dnes čp. 47. Jedná se o hraněné trámy v nároží svázané na rybinu. Další roubené stěny jsou zachovány částečně v čp. 36 a 48. Za zmínku stojí i informace, že poslední dřevěná stodola u čp. 7 shořela roku 1876¹³⁴ a byla datována na stropním trámu rokem 1716.

Dalším užitým typem dřevěné konstrukce je tzv. drážková konstrukce - dva svislé, či vodorovné prvky s polodrážkou, do které se zasouvají výplně, např. štípané půlkulány nebo prkna. Užití této konstrukce zcela převažuje v podkroví, kde zpravidla nad předním dílem vymezuje komoru od zbytku půdy a bývala opatřena hliněnou mazanicí (čp. 37, 38, 47, 48, 58, aj.) Výjimku tvoří sýpka nad průjezdem v čp. 65, která je celá stavěná drážkovou konstrukcí.

6.1.3 Povrchové úpravy stěn

Nejstarší povrchovou úpravou je opatření stěn hliněnou mazanicí. Hlína je opět lokálním materiálem obecně užívaným ve stavebnictví až do poloviny dvacátého století.¹³⁵ Místní hlína, spraš, je velmi kvalitní surovinou, zde nazývána „červenice“ dle své načervenalé barvy. Využívala se jednak k pokrytí roubených stěn, kde se roubení pobilo dřevěnými kolíčky, přes které byla natažená hliněná mazanice, ale také na zdivo z opuky, nepálených i pálených cihel. Řada zděných domů byla v Sedlci původně opatřena hliněnou omítkou (čp. 7, 33 aj.).¹³⁶ Hliněná omítka byla opatřována vápennou ličkou. Dodnes zůstala zachována u některých domů převážně na dvorních bočních stranách, kde byla hlína kryta přesahem zápraží (čp. 3, 6, 14, 22, 24, 37, 57, 65, 69, 70). Uvedené domy své průčelí, které se otáčelo do veřejného prostoru, opatřily vápennou omítkou. Vápenná omítka byla užitá hlavně u domů, jejichž průčelí bylo zdobeno štukovou výzdobou. Objekty stavěné na přelomu století byly již od počátku omítnuty vápennou omítkou (čp. 6, 64, 75 a hasičárna).

Omítky, vápenné i hliněné, byly opatřeny vápennými nátěry různé barevnosti, převažující bylo celoplošné bílení vápnem, jak dokládají staré fotografie Sedlce z počátku dvacátého století. Ale během devatenáctého století se uplatňovala i řada jiných barev, především okr (čp. 14, 6), šmolka (čp. 70) a další (čp. 6).

Je třeba na tomto místě zdůraznit, že zejména opukové stěny se vždy opatřovaly omítkami, které kryly a zároveň chránily zdivo před povětrnostními vlivy. Tato úprava je velmi dobře patrná na starých fotografiích. Dnes hojně užívaná úprava stěn jejich otlučením

¹³⁴ Jednalo se o obdélnou stavbu na mapě SK žlutě značenou. Školní kroniky. V soukromé sbírce Jiřího Táborského. Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, B2/a/6/C6787.

¹³⁵ SYROVÁ, Zuzana. *Hliněné konstrukce z nepálené hlíny v ČR*. In. Jíly v tradičním stavitelství. Sborník ze semináře STOP. Praha, 2001, str. 22.

¹³⁶ Informace sdělené většinou majiteli objektů, které domy v minulosti přestavovali.

na holý kámen je druhotná, ahistorická a především v dlouhodobém hledisku nepříznivá pro samotný kámen.

6.3 Střechy

6.3.1 Krov

Převažující soustavou v Sedlci jsou hambalkové krov. U většiny menších domů seuplatnily hambalkové krovky tvořené pouze krokviemi a hambalky s různým systémem zavětrování. V několika málo případech je užit pouze hambalků a krokví, zavětrování je řešeno latěmi (čp. 3, 37, hospodářské objekty čp. 14). Zajímavým typem krovu z hlediska celkového vývoje je soustava pocházející z období okolo poloviny devatenáctého století, období přelomového, kdy začínají pomalu nastupovat nové soustavy. Jedná se o hambalkový krov s podélným ztužujícím prvkem nad zápražím (čp. 6, 22, 24, 33, 47, 48, 67). Krov tvořený pouze hambalky a krokviemi, doplněn zavětrovacím podélným vodorovným prvkem. Typově se jedná o směsici dvou známých systémů. Jedním je vnější zavětrování pomocí šikmých latí, které jsou ovšem menších průřezu než ostatní prvky krovu. Druhým způsobem je užití vaznic ze šikmých stolic s podélným ztužujícím vaznicemi, kde vaznice je mohutnější dimenze nežli zavětrovací lať. V klasicistních usedlostech je na obytných domech užit hambalkové sestavy s dvěma stojatými stolicemi zpevněnými vzpěrami (čp. 13, 15, 38, 52), či bez nich (čp. 5, 14).

Na pomezí mezi hambalkovými krovky a nástupem vaznicových soustav leží tzv. Rámkův krov,¹³⁷ již bez hambalků pouze s rozpěrou mezi šikmými sloupky a zavětrováním řešeným pásky ze šikmých sloupků do vaznic. V Sedlci bylo jeho užití výhradně spojeno se stodolami (stodola čp. 5 – po roce 1857, čp. 6- 1870, čp. 8 1857, čp. 54)

Vaznicový typ krovu se v Sedlci objevuje v poslední třetině devatenáctého století. Zřejmě první stavbou, u které byl použit, je škola čp. 72. Zde se jedná o vaznicový krov se dvěma stojatými stolicemi a rozpěrou (stejný typ čp. 43). Dalším datovanou soustavou je krov nad domem čp. 19, který pochází z roku 1898/1899.¹³⁸ Krov s půdní nástavbou se soustavou vzpěr zpevněnou kleštinami. Objevují se další varianty krovů vaznicového typu, s nůžkovými vzpěrami čp. 53 a 60, se ztužující soustavou se šikmými sloupky čp. 64, stodola čp. 31, 60 a další typy. Jistou směsicí zvyklostí hambalkových a vaznicových soustav

¹³⁷ ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2007, str. 233. ISBN 80-7203-548-7.

¹³⁸ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

s půdní nástavbou jsou krovy u domu čp. 45 a chléva při čp. 64. Jedná se opět o směsici dvou známých systémů, zřejmě z období po roce 1900. Krov vychází ze dvou soustav vaznicové s půdní nástavbou se šikmými sloupky zpevňované kleštinami, ale netradičně je užito hambalků mezi krokvelemi.

Jistým „veselým případem“ mezi krovy je krov z roku 1936 nad kočárnou v usedlosti čp. 6. Jedná se o vaznicový krov, kde jsou vaznice podepřené pouze ve štítových stranách vždy dvojicí sloupků.

6.3.2 Krytina

Původní krytinou domů a usedlostí byla lehká spalná krytina. Tu máme doloženou zápisem uvedeným v duplikátu SK z roku 1846 o vzhledu domů ve vesnici: „*Domy zemní, z kamene vystavěny, šindelovou nebo slaměnou střechou kryté...*“¹³⁹ Prozatím jedinou fotografií, která zachytila tento typ, je fotografie domu čp. 40 z roku 1914¹⁴⁰ s doškovou krytinou s šindelovým lemem.

Stávající krytinou charakteristickou pro stavby je pálená taška, která se dočkala masového používání díky blízkým cihelnám v Hrušové a Vysokém Mýtě v 70. a 80. letech 19. století¹⁴¹ a protipožárním předpisům.¹⁴²

6.4 Vodorovné konstrukce

6.4.1 Klenby

Nejobvyklejším typem klenby užívané ve sklepech, zadních komorách a chlévech je valená půlkruhového tvaru, či pozdějších půlelipsoidových tvarů. Zajímavostí u valených kleneb je řešení vstupu u prostor pocházejících z období kolem poloviny devatenáctého století, který v tomto případě může sloužit jako přibližný chronologický prvek. Vstup do prostoru uzavřeného valenou klenbovou je řešen jednou pětibokou výsečí, která není nad vstupem, ale je přisazená k podélné stěně. Tímto umístěním je vytvořen prostor po otevření dveří, které nijak nekoliduje se zaklenutím. Tento typ je užitý v několika případech v období padesátých let devatenáctého století (sklepy čp. 6, 43, komora 43, chlév 32)

¹³⁹ Národní archiv Praha, Duplikát Stablního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.

¹⁴⁰ Regionální muzeum Vysoké Mýto, inv.č. 22D-12762.

¹⁴¹ URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 24. ISBN 80-239-4008-2.

¹⁴² EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007. ISBN 978-80-86905-21-1.

Nejpozději při stavební obnově v padesátých letech proniká do celého přízemí patrových domů i domkářských objektů placková klenba plochého segmentového tvaru, výjimkou není ani zaklenutí světnice (čp. 5, 20, 54). Souběžně je stále užívaná valená klenba, která je odsunuta do méně veřejně přístupných prostor (sklepy; zadní komory a černé kuchyně u domkářů čp. 32, 70, chlévy čp. 19, 32, 33, 42, 43, 6). U bohatých statků a domů je placky užíváno ve většině prostor v přízemí, u chlévů, komor a síní. (čp. 5, 7, 14, 38, 52, 54, kovář čp. 58). U domkářů se zpravidla užívala pouze v síni (čp. 20, 70), případně v zadní komoře (čp. 47). Placková klenba, která uzavírá různé prostory napříč sociálním spektrem, se stala jedním ze symbolů klasicistního období a charakteristickým rysem domů i hospodářských prostor v Sedlci.

V druhé polovině devatenáctého století nastupuje do vesnice segmentová klenba užitá v síních (čp. 15, 72), komorách (čp. 8, 13, 52) a sklepech (čp. 70, 72, 73, 75). Převážně v hospodářských prostorech se začíná užívat ojediněle segmentové klenba dozděného pasu (čp. 8, 73 z roku 1880) a masově segmentová klenba do traverz. Poslední jmenovaný klenební systém je znám převážně v chlévních prostorách (např. čp. 5, 15, 38, 73) a později i ve sklepech (čp. 13, 49). V domě čp. 52 je tato klenba netradičně použita i ve světnici a světničce. Vysvětlením by mohlo být, že v době výstavby patrového domu mezi lety 1855-1886 se jednalo o novinku mezi stropními systémy. Poslední užití tohoto konstrukčního systému klenby je v Sedlci zachyceno k roku 1926 ve sklepě čp. 13.

6.4.2 Dřevěné stropy

Nejstarším známým typem stropu je povalový strop vynášený jedním stropním trámem, tento typ je považován za archaickou konstrukci.¹⁴³

Zřejmě nejstarším dochovaným stropem v Sedlci by mohl být skrytý strop v čp. 10, který zde mohl zůstat z původní roubené světnice domu. V Sedlci je užitý stropu s jedním stropním trámem ve dvou případech a v obou se jedná o relativně mladé provedení, pocházející z 18. a 19. století. Pravděpodobně starší strop je v roubené světnici čp. 47 z konce 18. století, jeden hraněný příčný trám charakteristickým okosením a výběhy s povalovým záklopem, dle tehdejších protipožárních předpisů opatřený hliněnou omazávkou. Druhý strop je umístěn ve zděném domě čp. 63 z počátku devatenáctého století. Opět je užitý jednoho příčného okoseného trámu se záklopem omazaným silnou vrstvou hliněné mazanice a s dochovanou šestilaločnou ružicí ve středu trámu, umístěnou ve třech kružnicích.

¹⁴³ ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2007. ISBN 80-7203-548-7.

Užití povalové, či tyčového záklopu v Sedlci neskončilo pouze ve starším období, ale pokračovalo i nadále v devatenáctém století (světnice čp. 14, 75 mezi lety 1855 – 1886, chlévy čp. 64, 67).

Později nastupují zákloповé stropy se dvěma trámy a třemi trámy se záklopem ze štípaných půlkulánů (čp. 43, 57), či prken nasraz (čp. 14, 38) vše omítané. V patrových domech je vždy v horních komorách užíváno trámových stropů. Pěknou ukázkou trámového stropu je čp. 52 v komoře nad světnicí se záklopem z překládaných prken opatřených ozdobným okosením s výběhy.

6.4.3 Podlahy

Nejstarším typem podlahy byla hliněná podlaha z dusané hlíny. V obytných prostorech domů se dochovala v pouze v jednom případě u čp. 32 v zadní komoře (často ve sklepech). Poté následují ve světnicích podlahy z prken na polštářích s obvyklým vydlážděním v prostoru pece (čp. 15, 47, 63, 70, 75) popřípadě lemované po obvodu tesanou opukou¹⁴⁴ (čp. 14, 52). Kamennou dlažbou byly vybavené převážně kuchyně (čp. 14) a síně (čp. 14, 58, 63, 73) dle požárních předpisů.¹⁴⁵ Rozšíření cihelných dlaždic užívaných ve chlévech (čp. 5, 14, 15, 38, 67) a v podkrovích (čp. 5, 14) souvisí s požárními a stavebními předpisy a se zakládáním cihelen na Vysokomýtsku od 70. let 19. století.¹⁴⁶ Převažujícími tvary jsou čtvercové, či obdélníkové; šestihrané nalezeny pouze druhotně v čp. 6.

6.5 Otvorové prvky

6.5.1 Okna

Okna jsou prvkem, na který jsou kladeny vysoké uživatelské nároky a nebývají vyrobeny z vysoce trvanlivých materiálů. Proto jsou okna na objektech často měněna a dochovaná původní okna můžeme považovat za velmi významnou a historickou konstrukci domu. Vzhledem k vývoji v Sedlci, kdy téměř celá vesnice pochází z devatenáctého století a spíše z poloviny tohoto století, se zde nemohly dochovat starší typy. Domy v Sedlci byly kolem poloviny devatenáctého století osazeny dřevěnými dvojíty okny, převážně

¹⁴⁴ Ve venkovských světnicích se u stěn běžně ponechávaly pruhy s prodyšnou dlažbou, z důvodu styku podlahy se zemí a možnému prostupu zemní vlhkosti a její odvětrávání. ŠKABRADA, Jirí. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2007, str. 145. ISBN 80-7203-548-7.

¹⁴⁵ EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007, str. 31 – 100. ISBN 978-80-86905-21-1.

¹⁴⁶ URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 32. ISBN 80-239-4008-2.

šestitabulkovými. V několika případech je zachyceno užití osmitabulkových oken ve světnici (čp. 4, 16, 32, 33, vnitřní křídla čp. 37). Okna byla nejprve zasklívána bez tmelu, skla vsazována do drážky ve dřevě, a instalována s vnějšími kovanými závěsy (okna v patře čp. 14, vnitřní okna čp. 37, podkrovní okno čp. 58). Později přichází zasklívání za pomoci tmelu a nový způsob zavěšování, pomocí zapuštěných vnitřních závěsů s bambulkovým ukončením, typickým pro druhou polovinu devatenáctého století (vnější křídla čp. 4, 5, 13, 73, 77 aj.). Také jsou užívána šestitabulková okna se segmentovým nadpražím (čp. 50 – dle dochované fotografie, 73). Na začátku dvacátého století přichází do vesnice nový typ, a tím jsou trojkřídla okna se členěním do T. (vnější křídla čp. 37, dále čp. 43, 50, 58 aj.)

6.5.2 Dveře a vrata

To samé, co bylo zmíněno u oken platí i u dveří, pouze s tím rozdílem, že životnost dveří je vyšší než okenních výplní. Užití dveře v Sedlci můžeme dle konstrukce rozdělit do dvou typů, na svlakové a mladší rámové. Svlakové dveře jsou používány převážně ke vstupům do hospodářských prostor, komor a sklepů. Rámové dveře jsou spíše využívány jako vnitřní dveře (např. čp. 5, 14, 15, 37). Ukázkou výplní z devatenáctého století, odkazující se svým vzhledem ještě k barokním tradicím, jsou dvoukřídlové svlakové dveře s nadsvětlíkem z vnější strany pobité šikmo kladenými prkny v čp. 13. Podobný typ, ovšem bez nadsvětlíku a pobité prkny kosočtverečnou skladbou, je použit u dveří do chléva (čp. 69, u čp. 5 dle dochované fotografie z počátku dvacátého století).

Další rozdělení dveřních výplní se obecně udává dle zavěšení. Téměř všechny dveře svlakové konstrukce jsou v Sedlci zavěšené na vodorovných kovaných závěsech ukončených listem, dveře dále opatřené plochým krabicovým zámkem, vše odkazující k druhé polovině devatenáctého století. Pouze jedny dveře svým charakterem odpovídají staršímu období, zřejmě osmnáctému století. Jedná se o svlakové dveře volně položené v domě čp. 6. Dveře jsou zavěšovány pomocí vodorovných kovaných pásů se zámkem s otevřenou mechanikou.

Svislé závěsy, esovitě prohnuté, jsou užity pouze ve dvou případech u interiérových dveří čp. 6 a 14. Co se týče staršího typu zámků s otevřenou mechanikou bez kliky, je osazen zřejmě druhotně na vnitřních dveřích vždy do podkroví u čp. 6, 13, 47.

Mladší typ konstrukce, rámové dveře jsou zavěšované převážně za pomoci vnitřních zapuštěných závěsů, popř. na závěsech křížového typu. (čp. 5, 14 15).

Hodnotné dveře jsou dochované ve vstupních klenutých brankách u usedlostí čp. 16 a 52. V případě čp. 16 se jedná o klasicistní výplně,¹⁴⁷ v horním poli s motivem poloslunce. Branka u čp. 52 je vyplněna dveřmi svlakové konstrukce pobité na lícové straně prkny. V horní polovině jsou kladené do poloslučového tvaru, v dolní části dělené do dvou polí se šikmým kladením. Dveře svým provedením odkazují rovněž k vesnickému pojetí klasicismu.

Vrata typická pro brány usedlostí a hospodářských staveb v případě Sedlce nejsou zdobena, propojují pouze funkčnost s jednoduchým vzhledem, převážně řešena jako svisle bedněná případně s přelištováním.

¹⁴⁷ Konstrukce je zřejmě rámová, nelze ověřit z rubové strany, protože usedlost byla během průzkumu trvale nepřístupná.

7 Katalog objektů

Čp. 1

Drobná usedlost chalupníka stojí na jižním konci vesnice, na východní straně komunikace, mezi čp. 34 a 65, st.p.č. 35. Jedná se o úhlový dvůr. Dům je okapové orientace, se zápražím otočeným na východ. Na dům navazují chlévy a stodola.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 1
1788	dům se zahrádkou, patřící k panství Vysoké Mýto
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, charakterizované jako obytné a hospodářské stavení, značené žlutě
1855	beze změn
1886	provedeny stavební úpravy, dům přezděn, či znovu vystavěn, značen červeně na knihovní mapě.
1940	dřevěná stavba na jižní straně dvora přestavěna
2007	provedeny stavební úpravy uvnitř domu, odstraněna jižní a zadní hospodářská stavba

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s valbičkou nad předním štítem, nasazenou na probíhající deskové římsě. Střech je kryta pálenými taškami. Průčelí domu je jednoosé, osazené trojdílným oknem. Štít je lichoběžníkový, dvouosý, dřevohliněné konstrukce (drážková). Dvorní strana a zadní podélná strana jsou tříosé. Dispozice domu je čtyřdílná v pravé orientaci, uspořádána jednotraktově. Dům byl upraven v padesátých letech dvacátého století. Do domu se vstupuje do třetího dílu z obou podélných stran. Místnosti v domě jsou plochostropé, černá kuchyně byla odstraněna a komín v druhém dílu podezděn. Do sklepa se vstupuje ze třetího dílu, je umístěn pod čtvrtým dílem a uzavřen valenou klenbou z opuky. Hambalkový krov domu je tvořen pouze krokvemi a hambalky.

Kolmé zděné hospodářské křídlo tvoří klenuté chlévy ,uzavřené čtyřmi poli plackových kleneb do pasů. Navazuje zděná cihelná stodola.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům a chlévy pochází z období po polovině devatenáctého století, což potvrzují mapové podklady a použité konstrukce (chlévy, krov). Cihelná stodola pochází z dvacátého století.¹⁴⁸

Architektonické a památkové hodnocení:

Dům nevhodně upraven v druhé polovině dvacátého století, avšak důležitý svou hmotou pro zástavbu vesnice. Hodnotné zachovalé chlévy.

Čp. 2

Bytový dům na jižní části vesnice, na západní straně komunikace vedoucí do Domoradic, st.p.č. 127. Bytovka byla vystavěna na konci sedmdesátých let dvacátého století na místě bývalého usedlosti.

Bývalá usedlost byla zachycena prvním okruhem číslování. V JK označen jako dům se zahrádkou, patřící k panství Vysokého Mýta. Na mapě SK roku 1839 byl zachycen trojstranný dvůr se štítově orientovaným domem, paralelně stál menší objekt (zřejmě hospodářský, či výměnek), oba značené červeně, a dvůr uzavírala stodola značená žlutě, st.p.č. 40. Roku 1857 při požáru v této části vesnice shořel na obytném stavení „kryt“. Roku 1887 vyhořely stáje a stodola¹⁴⁹ a následně byly provedeny stavební úpravy, vytvořen trojboký dvůr.¹⁵⁰ Dle dochované fotografie byl dům patrový se sedlovou střechou, s valbičkou nad předním štítem. Hospodářské objekty postavené po roce 1887 byly zděné z opuky.¹⁵¹

Čp. 3

Bývalá usedlost na jižním okraji vesnice, při silnici směrem do Vysokého Mýta a Domoradic, mezi čp. 2 a 4, st.p.č. 41. Dnes zůstává pouze část ohradní zdi s klenutou

¹⁴⁸ Stodola zaznamenaná na mapě Sk označená jako „spalná“ byla odstraněna roku 1890. Na jejím místě byla vystavěna kolna, kterou odstranili majitelé v sedmdesátých letech dvacátého století. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského. Informace sdělené majitelem panem Pitrou dne 21.5.2010.

¹⁴⁹ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

¹⁵⁰ Na originálních mapách SK nezachyceno, zakreslovalo se zřejmě pouze do oku 1886. Zachyceno na knihovní mapě. Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.

¹⁵¹ Dle vzpomínek obyvatel Sedlce.

bránou a zděná štítově orientovaná sýpka. V zadní části parcely stojí nový rodinný dům z roku 1992.

Prameny :

1771	dům obdržel čp. 3
1788	dům se zahrádkou, patřící k panství Vysoké Mýto
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, červeně značený obytný dům a dva žluté hospodářské objekty, stodola a sýpka
1855	beze změn
1886	v mezidobí sýpka zbourána, vystavěna nová menší, značena červeně; stodola postavena také nově, značená červeně
1940	beze změn
2010	v mezidobí obytný dům zbourán, postaven nový rodinný domek, zůstala stát pouze sýpka

Popis:

Jednalo o trojstranný dvůr se štítově orientovaným patrovým roubeným domem, paralelně stojící sýpkou a zadní část dvora uzavírala stodola. Obytný dům byl zbořen v osmdesátých letech dvacátého století. Dle dochovaných fotografií¹⁵² se jednalo o patrový dům s roubeným předním dílem.

Sýpka je patrová, zděná¹⁵³ se sedlovou střechou, s valbičkou nad čelním štítem. Střecha kryta pálenými taškami. Čelní štítová strana sýpky je dvouosá v přízemí i patře, s obdélnými větracími otvory, štít lichoběžníkový se sestavou dvou obdélných otvorů a horního kruhového otvoru. Na průčelí ve štítu je zbytek vápenné omítky - část hladkého lisénového rámu a hrubé omítky, na jižní straně sýpky zbytky hliněných omítek.

Podélná dvorní strana je čtyřosá. V pravé části severní stěny se nachází dva vstupní otvory, jeden do prostoru sklepa,¹⁵⁴ druh¹⁵⁵ do sýpky. Sklep umístěný pod sýpkou je uzavřen valenou klenbou.

¹⁵² Fotografie z 80. let 20. století publikována v knize Luděk ŠTĚPÁN – Magda KŘIVANOVÁ. Lidové stavitelství. Hradec Králové, 2001, str. 13. ISBN 80-86472-04-3. Usedlost je k roku 1857 uvedena jako poškozena požárem. Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského. – výpisky.

¹⁵³ Sýpka je zděna z opuky na hliněnou maltu. Zdivo je v různém stádiu zvětrávání. Některé kameny jsou zbarveny do červena, což je jasnou indikací požáru. (zadní a dvorní stěna, rub čelního štítu). Petr KOTLÍK – Jiří ŠRÁMEK – Jiří KAŠE. *Opuka*. Praha, 2000, str. 74. ISBN 80-902668-5-1.

Na objektu dochází ke statickým defektům. Západní stěna chodby vedoucí do sklepa je staticky narušena a silně vyboulena do prostoru chodby. Jejím tlakem popraskaly kamenné stupnice schodů.

¹⁵⁴ Vstupní dveře do sklepa jsou dřevěné, svlakové konstrukce zavěšené na vodorovných kovaných pásech ukončené listem

Přízemí je uzavřeno trámovým stropem s prkenným záklopem na pero a drážku, který zároveň tvoří podlahu prvního patra, stěny opatřeny hliněnou omítkou s vápenným nátěrem bílé barvy. Po kamenných schodech vystoupáme do prvního patra. Stropní trámy s prkenným záklopem na sraz tvoří zároveň vazné trámy krovu.¹⁵⁶ Na obvodových stěnách je provedena mladší nadezdívka, vysoká cca 20 cm. Hambalkový krov je tvořen pouze krokviemi a hambalky.

Shrnutí stavebního vývoje:

Bez podrobnějšího vyobrazení nelze o stáří domu říci s jistotou nic určitého.

Sýpka pochází z výstavby po požáru roku 1857, kdy shořelo celé stavení. Vystavěna mezi lety 1857–1886 a zachycena mapu z roku 1886.¹⁵⁷

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotná stavba místního významu,¹⁵⁸ zachovávající původní uliční čáru.

Čp. 4

Usedlost půlsedláka leží v jižní části vesnice, při komunikaci do Domoradic, mezi čp. 5 a 3, st.p.č.42. Jedná se o úhlový dvůr, uzavřený směrem ke komunikaci ohradní zdí se sloupovou bránou a klenutou brankou. Patrový dům je štítově orientovaný, se zápražím na jih, s navazujícími přízemním hospodářským objektem. Areál uzavírala zděná stodola, ze které zbylo torzo obvodových stěn. Usedlost byla během průzkumu trvale nepřístupná.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 4
1788	dům se zahrádkou, patřící k panství Vysoké Mýto
1839	na mapě SK jsou zaznamenány dva objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, značené červeně
1855	beze změn

¹⁵⁵ Dveře jsou na vnější straně oplechované. Konstrukce dveří je svlaková, zavěšená na vodorovných psech ukončené listem.

¹⁵⁶ V první patře je patrné poškození požárem, dva vazné trámy očouzené, očouzené hliněná vymazávka v okenní špaletě.

¹⁵⁷ SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344. Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2. Dle stop požáru uvnitř objektu lze soudit, že zděná sýpka prošla ve své minulosti ještě jedním požárem. Jehož pozůstatky lze nalézt na kamenném zdivu (západní štítová stěna, severní stěna, rubová stěna čelního štítu), ale i v prostoru sýpky.

¹⁵⁸ Sýpka byla v polovině devadesátých let navržena na prohlášení za kulturní památku, dodnes nevyřízeno.

1886	v mezidobí obytný dům s navazujícími chlévy přestavěn a zvětšen; stodola znovu vystavěna a zvětšena
1940	beze změn
2010	v mezidobí stodola v zadní části dvora odstraněna ¹⁵⁹

Popis:

Patrový zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s valbičkou nad předním štítem. Krytina z pálených tašek. Průčelí členěno dvěma vodorovnými římsami (korunní o deskovém základě). Průčelí domu je trojosé s původními okenními otvory (v přízemí dvojitá, osmitabulková okna se segmentovým nadpražím osazené v líci zdiva s bambulkovými závěsy; v patře okna mladšího data, T členění). Štít domu lichoběžníkový s dvěma okenními otvory, zděný z cihel. V průčelí na fasádě jsou zbytky výzdoby; na úrovni prvního patra po obou krajích iluzivní armování provedené v omítce. Dvorní strana je čtyřosá v přízemí, v patře pětiosá s dřevěnou pavlačí nad vstupem do domu. Předpokládaná dispozice domu by měla být trojdílná v pravé orientaci, zřejmě dvoutraktová.

Na dům navazuje přízemní zděné hospodářské křídlo chlévů se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Areál dvora je uzavřen torzem stodoly, stávající zděné obvodové zdivo je z opuky se svislými větracími štěrbinami.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl vystavěn po požáru roku 1856, což potvrzují mapové a písemné prameny a jeho celkový vzhled.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotná usedlost, u které lze předpokládat dochovanou dispozici a vnitřní konstrukce s množstvím původních prvků.

Čp. 5

Usedlost půlsedláka se rozkládá v jižní části vesnice, při komunikaci do Domoradic, mezi čp. 4 a 64, st.p.č.43. Jedná se o trojstrannou usedlost uzavřenou ohradní zdí s klenutou bránou a brankou směrem ke komunikaci.¹⁶⁰ Obytný dům je štítově orientovaný, se zápražím na jih, s navazujícím přízemním hospodářským křídlem. Paralelně s domem stojí hospodářské

¹⁵⁹ Stodola shořela ve dvacátém století. Informace od místních obyvatel, pan Krouman čp. 58.

¹⁶⁰ V prostoru před bránou se nachází studna, ze které se nosila v minulosti voda do okolních sedmi domů.

objekty, „přilepené“ na zadní stranu obytného domu čp. 4. Zadní části dvora uzavírá zděná stodola.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 5
1788	dům se zahrádkou, patřící k panství Vysoké Mýto
1839	na mapě SK jsou zaznamenány dva objekty, charakterizované jako obytné a hospodářské stavení, dům značen červeně, druhý objekt žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vystavěn nový dům s dvěma přístavbami směrem do dvora na obou koncích domu; dřevěný objekt zbourán, postavena nová stodola
1940	na jižní straně dvora přistavěny hospodářské objekty beze změn

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římse. Střecha kryta taškovou krytinou. Průčelí¹⁶¹ domu je trojosé s částečně původními okenními otvory.¹⁶² Patro je odděleno úzkou profilovanou římsou. Štít domu je lichoběžníkový, se s dvěma okenními otvory, mezi kterými se nachází půlválcová nika bez výplně. Dvorní strana je čtyřoká, s dvěma pavlačemi v prvním patře nad vstupem do domu a chléva. Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, uspořádána dvoutraktově, chlívniho typu.

Dveřmi vstoupíme do střední části domu, do síně, která je zaklenuta plackovou klenbou segmentového tvaru. Ze síně vedou dveře do světnice, bývalé černé kuchyně, schody do prvního patra a dveře do maštale. V zadní část chodby je umístěna černá kuchyně,¹⁶³ zaklenuta plackovou klenbou segmentového tvaru. V zadní stěně je osazeno původní okno s vnitřními okenicemi.¹⁶⁴ Kolmý půlpas vynáší otevřené ústí komína, které je dodatečně

¹⁶¹ Dle informace majitelů je na armatuře vytesána datace v místě dnešního čísla popisného, 5. Již si nepamatují přesně co zde bylo uvedeno, buď 17.. nebo 18... Dnes je to skryto pod novou omítkou. Informace ze dne 14.11.2009.

¹⁶² Dvojitá dvoukřídlová okna dovnitř a ven otevíravá, členěna do šesti tabulek. Vnitřní křídla jsou zavěšena na oválných venkovních kovaných závěsech. Venkovní křídla byla v nedávné minulosti vyměněna za nová stejného členění. Původní vnější křídla byla zavěšena na zapuštěných bambulkových závěsech, tato křídla se ještě v době průzkumu, 14.11.2009, nacházela složená v bývalém prasečáku.

¹⁶³ Dveře do černé kuchyně jsou dřevěné, rámové konstrukce, se segmentovým nadpražím, zavěšené na bambulkových závěsech.

¹⁶⁴ Dvojité dřevěné okno členěné do šesti tabulek s větracím okénkem, se zavírání za pomoci horních a spodních kliček, zavěšené na zapuštěných bambulkových závěsech.

podezděno.¹⁶⁵ Prostor pod dymníkem byl osazen otopnými zařízeními, pecí¹⁶⁶, udírnou a kotlem na vaření povidel. Z černé kuchyně vedou dveře¹⁶⁷ do sklepa a do komory „spižírny“.¹⁶⁸

Přední díl domu je rozdělen na světnici (2 a 1 okno) a světničku (1 a 1 okno¹⁶⁹), oba prostory zaklenuté samostatnými placiovými klenbami segmentového tvaru. Do světnice vstupujeme původními dřevěnými dveřmi.¹⁷⁰ Světnice je od světničky oddělena zdí, která byla v jedné třetině otevřena a vynášena pasem tvaru zploštělé půlelipsy (dnes dodatečně zazděno úzkou příčkou). Do světničky byla původně vsazena pec, obsluhována z černé kuchyně.

Třetí díl domu, maštal, je zaklenut třemi poli placiových kleneb¹⁷¹ se dvěma vynášejícími pasy o tvaru půlelipsy, s železnými kotevními táhly umístěnými v pasech. Prostor konírny je v zadní části zhruba v jedné čtvrtině dodatečně rozdělen cihelnou příčkou. Vzniklý prostor byl využit jako spižírna a komůrka pro kočího. Sklep je umístěn pod světnicí, zaklenutý valenou klenbou.

Do prvního patra se vystupuje po dřevěných schodech, které se zalamují do středu prostoru domu, do síně. Dispozice je čtyřdílná, v prvním a druhém dílu dvoutraktový, třetí a čtvrtý díl jednotraktový. Strop druhého dílu (sín a vedlejší pokoj) je trámový se třemi příčnými trámy s omítaným podhledem. Při východní stěně, dělicí síň a světnici v čele domu, prochází těleso komína.¹⁷²

V čele domu jsou dvě obytné světnice rozdělené příčkou.¹⁷³ Strop je v obou místnostech trámový s omítaným podhledem, s pěti příčnými pohledovými trámy s tradičním okosením a výběhy.

¹⁶⁵ Dle půdorysu se hloubka dymníku pohybuje kolem 50 cm. Nově dozděný tahový komín navazuje na dymník v prvním patře.

¹⁶⁶ Od majitelky paní Dvořákové víme, že zde pamatuje pec umístěnou přímo v černé kuchyni, ale její babička ještě používala pec, která byla vsunutá do světničky a obsluhovala se z zadu, z prostoru černé kuchyně (cca konec devatenáctého století)

¹⁶⁷ Dveře jsou svlakové konstrukce s vodorovnými kovanými závěsy ukončených listem, osazené plochým krabicovým zámkem.

¹⁶⁸ Zde v minulosti spával čeledín. Dle informací paní Dvořákové..

¹⁶⁹ V zadní podélné stěně je osazeno okno, úzké čtyřtabulkové okno se zapuštěnými závěsy z dvacátého století.

¹⁷⁰ Vstupní dveře ze síně jsou dřevěné rámové konstrukce dělené do čtyř svislých polí a zavěšené na křížových závěsech.

¹⁷¹ Klenba má kosočtverečnou skladbu ložných spar, vzniklou vyzdíváním z koutů.

¹⁷² V prostoru pokoje v druhém dílu je ve stěně pod omítkou patrné zubovité stoupání zdíva směrem k tělesu komína. Jedná se o zřetelný pozůstatek dymníku, které stoupalo do výše 165 cm od dnešní úrovně podlahy prvního patra a jeho poslední relikv je patrný na samotné tělese komína ze strany síně, kde v této výšce je zřetelný odskok zdíva. Tělese dymníku bylo sneseno v padesátých letech dvacátého století. Informace sdělená dne 14.11.2009.

¹⁷³ Osazené dřevěné dveře jsou rámové, v horní polovině členěny šesti skleněnými tabulkami, osazené krabicovým zámkem, mosaznou klikou a klíčovým štítkem, z první třetiny dvacátého století.

Třetí díl tvoří úzká komora s původními vstupními svlakovými dveřmi.¹⁷⁴ Konstrukce stropu je nesena jedním hraněným trámem s okosením se záklopem z tyčoviny. Čtvrtý díl, přístupný pouze z venkovní pavlače, sloužil jako seník.

Krov domu je hambalkový, se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků a vzpěrou, jdoucí z vazného trámu do sloupku.¹⁷⁵ Podlaha je tvořena cihelnou dlažbou. Prostor podkroví je rozdělen cihelnými příčkami na boční a čelní komory, které sloužily jako sýpky.¹⁷⁶ Zadní štítová zeď je vyzděna z nepálených cihel.

Hospodářské objekty

Na obytný dům navazují přízemní zděné chlévy, zastřešené sedlovou střechou s pálenou krytinou. Krov je vaznicový, s dvojicí stojatých stolic; zápraží tvořeno „plandavými“ konci krokví ozdobně řezanými. Půdní cihelná nástavba je doplněna větracími vyzdívkami z cihlové mřížoviny. Prostor kravína je zaklenut segmentovou cihelnou klenbou do ocelových I profilů.

Navazující prasečák je uzavřen téměř plochou segmentovou klenbou z cihel do ocelových I profilů. Stěny jsou do cca dvou metrů z opuky a nad tím jsou stěny vyzděny z cihel.

Stodola, po straně s kolnou, je zděná, trojdílná s průjezdným mlatem a dvěma pernamy, zastřešena sedlovou střechou s pálenými taškami, s konstrukcí krovu Rankova typu. Větrací otvory jsou zde řešené svislými šterbinami.¹⁷⁷ V severovýchodním rohu stodoly, na konci zápraží, jsou umístěny dva suché záchody.¹⁷⁸

Hospodářské přístavky na jižní hranici areálu dvora, jsou „přilepené“ na zadní stranu sousedního domu čp. 4. Objekty jsou zděné z cihel, zastřešeny pultovou střechou na východní straně s valbou, s vaznicovým krovem. Prostor ve východní části je zastropen třemi trámy s okosením a se záklopem z tyčoviny. Druhá část sloužila jako kočárna. Dále navazovaly chlévy, v minulosti již odstraněny.

Shrnutí stavebního vývoje:

¹⁷⁴ Vstupní dveře jsou svlakové konstrukce, zavěšené na vodorovných kovaných závěsech ukončených listem, s plochým krabicovým zámkem s železnou klikou.

¹⁷⁵ Na prvním sloupku je podepsán tužkou jeden z majitelů usedlosti: „*Staník Rozlivka 19 .../VII 13*“

¹⁷⁶ Potvrzují zápisy na sloupcích krovové konstrukce a na dveřích vedoucí do boční komory s nápisem: „*oves*“.

¹⁷⁷ KAŇKA, Miroslav. K zevnějšku zděných stodol v Čechách. *Zprávy památkové péče*. 2008, roč. 68, č. 3, str. 201- 208.

¹⁷⁸ Záchod přístupný ze zápraží byl určen pro majitele statku a jeho rodinu a druhý záchod, přístupný z chlévů sloužil čeledi a služebnictvu.

Dům pochází z období po roce 1857, což potvrzují mapové a písmenné prameny a konstrukční prvky. 21. května roku 1857 podleho čp. 5, za ním stojící čp. 8 a další čtyři stavení požáru.¹⁷⁹

Kravín byl vystavěn pravděpodobně těsně po roce 1886¹⁸⁰, čemuž by odpovídala klenební konstrukce i mapové podklady. Prasečák by měl dle typu klenby, která je již téměř maximálně zploštělá, mladší objektem.

Stávající stodolu lze datovat do doby po požáru, v rozmezí let 1857– 1886.¹⁸¹ Stodola, původně dřevěná, zachycená mapou SK, shořela roku 1857 a byla vystavěna nově jako zděná

Architektonické a památkové hodnocení:

Areál usedlost čp. 5 je velmi hodnotným objektem, s řadou dochovaných prvků. Obytný dům a hospodářské objekty zachovány téměř bez pozdějších úpravy. Čp. 5 spoluvytváří uliční čáru urbanisticky a pohledově hodnotné „jižní ulicovky“, tvořené patrovými statky (narušené od jihu nevhodnou dostavbou bytového domu čp. 2 a ustoupením domu čp.3 z uliční čáry).

Čp. 6

Usedlost stojí na jižním konci návsi za bývalou školou, mezi čp. 43 a 9, st.p.č. 29. Jedná se o čtyřstranný dvůr, k návsi uzavřenou pilířovou bránou. Dům okapově orientovaný vzhledem k návsi se zápražím na jih. Kolmo na dům navazuje hospodářské křídlo s chlévy. Na jižní hranici areálu dvora stojí zděná stodola. Západní hranice pozemku je ohrazena rozpadající se opukovou zdí, s pilířovou kočárnou, severně umístěna studna.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 65
1788	dům se zahrádkou

¹⁷⁹ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského.

¹⁸⁰ V katastrální mapě z roku 1886 ještě stavba nebyla zaznamenaná. Dle sčítacích operátů z roku 1890 majitel usedlosti Josef Rozlivka vlastní deset krav, dvě kobyly, čtyři prasata a čtyřicet jedna kusů drůbeže. Krávy v takovém počtu již musel někde ustájit a lze tedy předpokládat, že kravín je v závěru devatenáctého století již stojí. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141, nefol.

¹⁸¹ Stodola statku čp. 6 se stejným typem krovu je datována díky zachovalému nápisu na vazném trámu do roku 1870.

1839	na mapě SK jsou zaznamenány čtyři objekty; dům a hospodářské stavení, tři objekty značeny žlutě, dům je rozdělen, polovina značena žlutě a druhá polovina červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny rozsáhlé stavební úpravy, celý areál přestavěn, nově zděno z opuky, přestavěn dům, chlévy a stodola
1940	v mezidobí provedeny úpravy na domě – zkrácen, zbourán dřevěný objekt na západní straně dvora
2010	provedena demolice domu

Popis:

Patrový zděný dům z opuky se sedlovou střechou nad zadním štítem s polovalbou. Dům krytý pálenou taškou. Přední průčelí domu je dvouosé v přízemí i patře, patro odděleno průběžnou římsou o deskovém základě. V úrovni přízemí, po pravé straně, je svislá stavební spára v opukovém zdivu. Štít je trojúhelníkový, s dvěma okenními otvory. Štít je do poloviny zděný z opuky, na úrovni nadpraží okenních otvorů pokračují cihly.

Zadní podélná strana směřující k návsi je vodorovně rozdělena vodorovnou římsou o deskovém základě, oddělující přízemí a patro. Stěna je rozdělena v polovině délky svislou spárou na dvě poloviny. Zdivo v přední části je poškozené požárem, opuka je zčervenalá. V zadní části nejsou viditelné stopy po požáru. Nad římsou v druhé části zdi je vyvedeno železné táhlo, které zpevňuje stěnu (viz dále, propojuje přízdívku se starší stěnou) Zadní strana je dvojosá, přední osa osazena novodobým oknem ustoupeným za líc, dále následuje dodatečně zazděný okenní otvor čtvercového tvaru. Druhá osa je v zadní části stavby, jedná se o starší šestitabulkové okno osazené v lících zdiva, zavěšené na bambulkových závěsech.

Zadní průčelí je jednoosé, v přízemí s dvojitým šestitabulkovým oknem zavěšených na bambulkových závěsech, v patře s úzkým štěrbinovým okenním otvorem. Štít je lichoběžníkový, dřevěný, svisle bedněný s přelištováním. Celou výškou zdiva cca 60 cm od zadní podélné strany domu prochází svislá stavební spára, oddělující pozdější přízdívku ke stávající stěně. Nad štěrbinovým oknem je zdivo rozděleno další spárou, vodorovnou, procházející celou šířku zdi. Zdivo, pod touto spárou a nad ní, je odlišného způsobu zdění a opracování. Na koruně spodního zdiva po okrajích obou stran vystupuje čelo zazděného dřevěného trámu. To se opakuje na koruně mladšího zdiva. V obou případech se jedná o umístěné pozednice.

Dvorní strana domu je jednoosá. V této ose je umístěn vstup do sklepa, nad ním dvojité šestitabulkové okno, vše v úrovni přízemí. Před touto osou je svislá stavební spára jdoucí výškou přízemím, v prvním patře je omítka a nelze určit, zda spára pokračuje.

Kolmo na dům směrem do dvora je zděné hospodářské křídlo domu s chlévy. Do domu se vstupuje přes toto křídlo, které je v první části upraveno pro potřeby domu. Vstoupíme do plochostropé místnosti, ze které se vstupuje do dvou místností v samotném domě, při vnější stěně domu prohází zděné těleso komína. V zadní části místnosti je umístěna spíž a schodiště do podkroví, kterým se prochází do prvního patra domu. Dispozice domu je dvoudílná, jednotraktová. Dům již není vybaven černou kuchyní a není zde, vlivem všech přestaveb, ani její náznak.

První místnost je plochostropá (1, 2 a 1 okno), šířka obvodových zdí je 90 cm. Vstupní dveře jsou rámové konstrukce, zavěšené na svislých esovitých závěsech. Dalšími dveřmi lze projít do druhé místnosti, s dveřmi rámové konstrukce, se zasklením v horní třetině a zavěšené na bambulkových závěsech, se zapuštěným zámkem s mosaznou klikou. Druhá místnost je plochostropá (1 a 1 okno), šířka severní zdi je 140 cm, východní a jižní 80cm.

Dům je podsklepen a vybaven dvěma sklepy. Sklepy jsou různé výškové úrovně, rozdíl činní cca 60 cm. První sklep je přístupný ze zápraží a umístěn pod první místností. Jedná se o prostor uzavřený valnou klenbou z opuky. Vstup ze zápraží je řešen různými cihlovými dozdvídkami, zřejmě se jedná o druhotné umístění vstupu. V prostoru sklepa je na západní straně ve spodní části zdi dodatečná dozdvídka, dále je při východní straně přistavěno opukové těleso podpírající klenbu. V tomto prostoru je totiž dodatečně vylámaný vstup, tudy vede spojovací chodba do druhého sklepa. Chodba je dodatečně¹⁸² vyhloubena v jílu. Druhý sklep je umístěn pod druhou místností a je uzavřen stlačenou valnou klenbou, s jednou pětibokou výsečí. Původní vstup do druhého sklepa je umístěn v jihovýchodním rohu. Pětiboká výseč je přiložena k boční stěně sklepa, není tradičně nad vchodem. Do druhého sklepa se původně vcházelo z prostoru spíže ve vstupní místnosti.

Po schodech vystoupíme do podkroví hospodářského křídla a dveřním otvorem v obvodové stěně domu projdeme do prvního patra domu. Prostor je uzavřen trámovým stropem, neseným příčnými trámy a prkenným záklopem položeným shora. Trámy tvoří zároveň vazné trámy krovu. Prostor byl v přední části dělen lehkou dřevohliněnou přičkou, po které zůstal negativ na stropu. Přední část sloužila jako obytná (2 a 1 okno). Jednoduchý prkenný záklop „vylepšen“ podílně kladenými prkny s přelištováním. Zadní část fungovala

¹⁸² Tato chodba prokopána prý při úpravách na začátku dvacátého století. Informace od majitele domu pana Poslušného, sděleno 9.11.2009.

jako komora a zůstala zde dochovaná truhla moučnice. Na zadní podélné stěně jsou ve přední části zazděné dva konce dřevěných trámů š.23 v.30 cm, první ve vzdálenosti 190 cm od západního rohu místnosti, druhý následuje po 180 cm od prvního směrem k východu. V zadní části, komoře, na zadní podélné zdi a zadní štítové stěně je odskok zdiva. Na koruně spodního starší zdi je vyzděna užší mladší nadezdívka.

Krov domu je jednoduché hambalkové soustavy, tvořen krokviemi a hambalky s zavětrováním na zápražní straně domu. Zavětrování je tvořeno vodorovným ztužujícím prvkem a zavětrovací latí umístěnou pouze v posledních dvou polích mezi krokviemi. Plné vazby jsou označeny tesařskými značkami, římskými číslicemi. První vazba je označena VIII, poté souvislá řada, která končí poslední vazbou XV.

Zjištěné poznatky během demolice domu

Při demolici zdiva v prvním patře bylo obnažena zazděná pozednice položená pod zazděnými trámy, pravděpodobně vaznými, ve zadní podélné stěně. V rámci průzkumu byla provedena dendrochronologie, která určila stáří dřeva. Dřevo pozednice ze stávajícího krovu bylo smýceno v roce 1857/1858, dřevo ze zazděného trámu v roce 1780/1781.¹⁸³

Chlévy

Kolmé zděné hospodářské křídlo je zastřešeno sedlovou střechou. První chlév je uzavřen kamennou valenou klenbou s jednou pětibokou výsečí nad oknem. Vrcholnice klenby je rovnoběžná s podélnou stranou domu. Prostor dodatečně rozdělen úzkou příčkou. Druhý rozsáhlejší chlév uzavřen kamennou valenou klenbou stlačeného tvaru, třetí chlév opět s valenou kamennou klenbou půlkruhového tvaru. Ve zdi vytesán letopočet 1858.

Stodola

Zděná trojdílná stodola se čtvrtým průjezdným dílem, krov tvořen Rankovým typem krovu. Na vazném trámu krovu byly při průzkumu nalezeny dvě datace. První a straší nápis je napsaný slabě bílou křídou: „1870 Pitra“. Druhá datace byla napsaná silně černou barvou „J.Š. 1926“. Pravděpodobně datace nějaké opravy a jejího provádějícího majitele, pana Šťastného.

Kočárna

¹⁸³ Dendrochronologické měření bylo provedeno ing. Tomášem Kynclem dne 9.6.2010. viz příloha

Při západní hranici stojí drobná zděná stavba z opuky, která sloužila jako kočárna. Je zastřešena sedlovou střechou krytou pálenými taškami, bobrovkami. Krovová konstrukce je vaznicová, s hřebenovou a dvěma středními vaznicemi, podepřenými pouze stojkami ve štítových stěnách. Na hřebenové vaznici je napsána datace černou barvou: „1936. X FR P.T.“ Po její severní straně se nachází studna.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům je složen z několika časově odlišných stavebních fází. Nejstarší část domu je zabalena do pozdějších stavebních úprav objektu. Za nejstarší část lze pravděpodobně prohlásit zadní část zdiva, která je vymezena spárami. Jedná se o zdivo v zadní části podélné stěny, dále zadní štítové průčelí se šterbinovým oknem a dvorní podélnou stěnu. S jistou pravděpodobností můžeme k tomuto zdivu přisoudit i zbytek dvou zazděných vazných trámů, jejichž dřevo bylo káceno v letech 1780/1781. V tomto případě by se jednalo o dům předcházející vývojové fáze patrového domu. Dům byl zachycen na mapě SK složený ze dvou materiálově odlišných částí. Dům vlastnil zadní zděnou zřejmě patrovou část komor, která vyrovnávala přední díl roubené jizby, či světnice s polopatrem. První sklep, který je zřejmě starší, patřil k této fázi domu.

Dům byl částečně poškozen požárem roku 1858. Poté došlo ke zvýšení, přesněji naježdění, a vztyčení nového hambalkového krovu s vodorovným ztužujícím prvkem. Dále došlo k přizdění 60 cm přízdívky ke zadní polovině zadní podélné stěny, která byla zpevněna a propojena se starší zdí kovaným ztužujícím táhlem a osazení šestitabulkových oken s bambulkovými závěsy. Dům stále zachoval svůj celý podélný půdorys. Můžeme se domnívat, že v zadní části domu byl vyhlouben druhý sklep s pětibokou výsečí přiloženou k boční stěně. Tento systém řešení vstupu je v Sedlci použit častěji ve spojení s přestavbami v polovině devatenáctého století.

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století došlo k dalšímu požáru, který zničil přední část domu. Dům již nebyl obnoven v celé své délce a zkrácen. To potvrzují svislé stavební spáry na úrovni přízemí v průčelí a dvorní straně domu. Krov zůstal zachován, a to tedy vysvětluje tesařské značení, které začíná VIII vazbou, prvních sedm vazeb bylo odstraněno.

Chlévy, jak potvrzuje datace a mapové podklady, byly vystavěny zcela nově v roce 1858 po požáru. Stodola zničená stejným požárem byla dokončena až v roce 1870, jak upozorňuje uvedená datace na vazném trámu.

Čp. 7

Usedlost půlsedláka při silnici do Domoradic, mezi čp. 50 a 8, st.p.č. 80. Jedná se o dvojstranný dvůr, zavřený ohradní zdí se sloupovou bránou a brankou. Patrový dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím směřujícím na severozápad. Na dům navazuje přízemní objekt chléva a areál dvora uzavírá stodola.

Prameny:

1771	dům stojící na jižním okraji návsi obdržel čp. 7, st.p.30
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, charakterizované obytné a hospodářské stavení, značené žlutě,
1855	beze změn
1886	v mezidobí stavení zcela zmizelo z mapy, čp. 7 je přiřazeno novostavbě na stavební parcele č. 80
1940	v mezidobí je zde vystavěna požární zbrojnice na st.p.č. 84, na st.p.č. 80 provedeny stavební úpravy, přistavěna stodola
2007	beze změn

Popis:

Zděný patrový dům¹⁸⁴ se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římse, na předním štítě polovalba. Střecha kryta taškovou krytinou. Patro je odděleno úzkou profilovanou římsou. Stávající průčelí je dvouosé, s novodobými okenními otvory, štít lichoběžníkový s jedním novodobým otvorem. Dle staré fotografie bylo původní průčelí trojosé a ve štítě dva okenní otvory.¹⁸⁵

Dispozice domu vychází z trojdílného jádra v pravé orientaci, řešené převážně dvoutraktově (první a druhý díl), komorového typu. Dům přebudován v sedmdesátých letech dvacátého století, původně klenuté místnosti¹⁸⁶ v přízemí dnes plochostropé. První patro taktéž upravené při přestavbě. Krov byl v době průzkumu nepřístupný. Sklep je umístěn pod komorou, uzavřený valenou kamennou klenbou.

¹⁸⁴ V letech 1873 –1876 zde bývala škola, budovu propůjčila majitelka usedlosti paní Boháčková. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

¹⁸⁵ Fotografie z počátku dvacátého století zaznamenává vzhled objektu před přestavbou. Původní okna jsou dvojí, dvoukřídlová, šestitabulková, dovnitř a ven otevíravá osazena v lící stavby.

¹⁸⁶ Dle informací sdělených majitelem domu, který přestavbu prováděl, byly všechny místnosti v přízemí, tedy světnice, světnička, černá kuchyně, síň a komora klenuté klenbou „z rohu do rohu“, tj. plackovou klenbou. Sděleno dne 6.5. 2010.

Navazující zděné chlévy jsou přízemní se sedlovou střechou s pálenou krytinou. První chlív, původně maštal, je uzavřen dvěma poli plackové klenby s pasem pozdního půleliptického tvaru, druhý chlív je vybaven cihelnou podlahou a uzavřen třemi poli segmentové klenby do ocelových profilů. Stodola je zděná z cihel, pětídílná, průjezdná, se dvěma mlaty, se sedlovou střechou krytou pálenými taškami.

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající patrový dům pochází z období výstavby po požáru z roku 1858. V tomto roce shořelo původní stavení čp. 7, které stálo na jižním konci návsi mezi čp. 6 a 9, jak nám zaznamenává mapa SK. Z této usedlosti zbyla pouze roubená stodola na st.p.č. 31, která shořela roku 1876.¹⁸⁷ Ve školské kronice bylo zaznamenáno, že tato dřevěná stodola pocházela z roku 1716. Stávající stodola byla vystavěna v roce 1909 jako zděná z cihel.¹⁸⁸

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotná usedlost poznamenána úpravami ze sedmdesátých let dvacátého století.

Čp. 8

Usedlost půlsedláka při komunikaci do Domoradic, mezi čp. 7 a 55, st.p.č. 79. Jedná se o trojstranný dvůr zavřený ohradní zdí se sloupovou bránou a brankou. Patrový dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím směřujícím na západ. Na dům navazuje přízemní objekt chléva, paralelně s domem stojí další hospodářská stavba s chlívem, seníkem a dvůr uzavírá stodola.

Prameny:

1771	dům čp. 8 stál někde u okraje návsi mezi domy čp. 7 a 9
1788	dům bez zahrádky, stavba jako obytné stavení nejpozději před rokem 1839 zanikla, protože čp. 8 obdržela novostavba za čp. 5
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, obytný dům značen červeně a hospodářské objekty žlutě
1855	beze změn

¹⁸⁷Školní kroniky. V soukromé sbírce Jiřího Táborského. Výpisky z *obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

¹⁸⁸ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

1886	v mezidobí radikálně přestaveno, stavební parcela zrušena, vystavěna novostavba čp. 8 na protější straně silnice na st.p.č. 79
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, propojen obytný a hospodářský objekt, přistaven nový obdélníkový objekt při okraji komunikace
2007	provedeny stavební úpravy

Popis:

Zděný patrový dům se sedlovou střechou, nad předním štítem a s polovalbou. Střecha kryta taškovou krytinou. Dům upraven v šedesátých letech dvacátého století, přistavěna veranda, omítnut břizolitovou omítkou a osazen novými výplněmi otvorů. Stávající průčelí je dvouosé. Dle fotografie z roku 1958 bylo původní průčelí dvojosé,¹⁸⁹ horizontálně členěno dvěma deskovými římsami, štít lichoběžníkový se dvěma okenními otvory, mezi kterými byla válcová nika.

Dispozice domu vychází z trojdílného jádra v pravé orientaci, řešené převážně dvoutraktově (první a druhý díl), komorové dispozice. Místnosti upraveny při přestavbě. Světnice a světnička, dnes plochostropé, byly zaklenuté segmentovou klenbou. Síň je uzavřena plackovou klenbou a zadní komora segmentovou klenbou. První patro upravené při přestavbě. Krov byl v době průzkumu nepřístupný. Sklep je umístěn pod světnicí, uzavřený valenou kamennou klenbou.

Navazující zděné chlévy jsou přízemní, se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Původně klenuté prostory, uzavřené segmentovými poli do ocelových profilů, jsou dnes plochostropé. Stodola je zděná, pětídílná, průjezdná, se dvěma mlaty, se sedlovou střechou krytou pálenými taškami a s krovem Rankova typu.

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající patrový dům pochází z období výstavby po požáru z roku 1857.¹⁹⁰ V tomto roce shořelo původní stavení čp. 8 umístěné za čp. 5, což zaznamenává reambulovaná mapa z roku 1886, poté byla usedlost vystavěna nově.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotná usedlost, poznamenána úpravami ze šedesátých let dvacátého století (exteriér a interiér)

¹⁸⁹ Fotografie z 1958 poskytnutá majitelem domu zaznamenává vzhled objektu před přestavbou. Původní okna jsou dvojí, trojkřídlová s dvěma otevíravými křídly a ventilačkou členěnou dvěma příčlemi.

¹⁹⁰ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Čp. 9

Usedlost chalupníka stojí v západní návesní frontě, mezi čp. 10 a 6, st.p.č. 49. Jedná se o úhlový dvůr. Přízemní obytný dům je štítově orientován směrem k návsi, se zápražím na jih. Na dům navazuje kolna a areál uzavírá stodola.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 9
1788	dům se zahrádkou
1839	mapa SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné a hospodářské stavení, značen červeně
1855	v mezidobí postavena stodola v zadní části dvora
1886	v mezidobí zbourán objekt vedle obytné stavby
1940	v mezidobí provedeny úpravy v přední části obytného objektu
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Zděný přízemní nepodsklepený dům se sedlovou střechou, krytina z pálených tašek. Průčelí domu je trojosé, štít trojúhelníkový se dvěma otvory. Dům je omítnut břizolitovou omítkou, okenní otvory s novodobými výplněmi. Dispozice domu je šestidílná, s trojdílným jádrem v pravé orientaci, převážně jednotraková, komorového typu. Vstupní síň je klenutá třemi poli segmentové klenby do ocelových I profilů. Prvním díl, světnice (2 a 1okno) se světničkou, je plochostropý. Třetí díl je uzavřen segmentovou klenbou do ocelových I profilů. Čtvrtý a pátý díl sloužily jako chlévy - pátý díl zaklenutý plackovou klenbou. Šestý díl vytváří úzký prostor, dřevník se stropem, tvořený pouze povalovým záklopem. Krov domu je hambalkový s dvojicí stojatých stolic.

Zděná stodola z opuky je trojdílná, s jedním mlatem a dvěma perami, podsklepená, krov hambalkový s dvojicí stojatých stolic, krytina pálené tašky. Jedno pole východní zdi stodoly je vyplněno dřevohliněnou konstrukcí ze štípaných půlkulánů, omotaných povříslý a omazaných hliněnou omazávkou. Vstup do sklepa je umístěn při severní zdi. Sklep je obdélný, zaklenutý třemi poli segmentových kleneb, dělených dvojicí zděných pasů. Při severozápadní straně stodoly stojí zděná kolna.

Stavební vývoj:

Vzhledem k shromážděným informacím nelze určit přesné stáří obytného domu, na uvedených mapových podkladech není zakreslovaná žádná změna. Lze předpokládat, že obvodové zdivo pochází z období před rokem 1839. V poslední třetině devatenáctého

století byl druhý a třetí díl domu nově zaklenut. Další stavební úpravy proběhly postupně v druhé polovině dvacátého století (přestropení prvního dílu, úprava fasády, novodobá okna).

Usedlost byla roku 1854 postižena požárem. Po požáru byla nově k domu přistavěna zděná obdélná stodola. Hmota domu zřejmě pochází také z této doby, použitý krov odpovídá polovině devatenáctého století. Vzhledem k malému množství informací nelze vyloučit, že obvodové zdi budou starší, z období vzniku usedlosti.

Architektonické a památkové hodnocení.

Neutrální dům hmotově dotvářející prostředí vesnice s hodnotným vnitřními prvky.

Čp. 10

Usedlost půlsedláka stojí v západní návesní frontě, mezi čp. 9 a čp.13, st.p.č. 50. Jedná se o dvoustranný dvůr. Přízemní zděný dům je štítově orientován směrem k návsi, se zápražím na jih, v zadní části dvora stojí zbylé torzo zděné stodoly.

Prameny:

1771	dům obdržel čp.10
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány dva objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, dům značen červeně, stodola žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přestavěna zadní, původně dřevěná, hospodářská stavba na zděnou
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, jejichž výsledkem bylo propojení obytné stavby s hospodářským objektem
1940	beze změn
2007	ve mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný nepodsklepený dům se sedlovou střechou. Střecha je kryta novodobou plechovou krytinou, dům částečně omítnutý břizolitovou omítkou. Průčelí domu je dvouosé s novodobými okenními otvory a výplněmi, štít trojúhelníkový. Severní podélná stěna bez omítky, s patrnými stavebními úpravami. Na úrovni prvního dílu je zřetelná stavební spára. Dále následují různé zazdívky oken. Dům je celý zděný z opuky. Přední štítová strana je mladší, zdivo je smíšené z opuky a z cihel.

Při pohledu na proporce domu je na první pohled patrné, že jeho první díl je převýšený a naznačuje cosi ze svého vnitřku. Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, přeřešena v druhé polovině dvacátého století a dále novodobě upravena.

Nad dnešním prvním a druhým dílem je proveden dvojitý strop, snížený novodobý podhled a nad ním trémový strop se dvěma příčnými trámy s prkenným záklopem ve výšce od podlahy 3,40 metrů. Zřejmě by se mohlo jednat o nejstarší strop dochovaný v Sedlci, který zůstal na svém místě ze starší stavební fáze domu. Strop je z horní strany uzavřen další, zřejmě trémovou konstrukcí zaklopenou štípanými půlpovaly, prostor mezi těmito vodorovnými konstrukcemi je zhruba 35 cm.¹⁹¹ Můžeme se domnívat, že nejvyšší konstrukce je mladší úpravou, která mohla ulehčit starému stropu.

Vazné trámy krovu jsou položeny na vysoké opukové nadezdívce. Krov je novodobý, vyměněn v minulých letech, zůstaly pouze vazné trámy. Při výměně krovu byla majitelem nalezena datace na trámu, rok 1857.¹⁹²

Na obytný dům navazoval díl chlévů, který byl v minulosti odstraněn. Jednalo se o přízemní podélnou zděnou stavbu se sedlovou střechou. Podkroví sloužilo jako sýpka. Z prostoru podkroví byl průchod do sousední hospodářské stavby čp. 11.¹⁹³

Zděná stodola z opuky, kryta sedlovou střechou z pálených tašek uzavírala areál dvora. Dnes zůstalo pouze torzo zdí.¹⁹⁴ Na stodole byla vyrytá datace v kameni, rok 1850.

Shrnutí stavebního vývoje:

Obvodové zdivo domu pochází zřejmě z devatenáctého století, jeho stáří by mohlo souviset s uvedenou datací 1857 v krovu (přední štítová stěna mladší). Dům prošel během svého vývoje zřejmě postupným přezdíváním, kdy ze staršího domu zřejmě s roubeným předním dílem zůstal skrytý strop.

Stodola byla vystavěna v roce 1850, což dokládají mapové podklady i uvedená datace.

Architektonické a památkové hodnocení:

Na první pohled neutrální a nenápadný dům, který ve svých rovných a mladších stěnách uchovává starší konstrukce. Z hlediska vývoje vesnického domu je tento dům hodnotnou stavbou.

¹⁹¹ Informace sdělená majitelem objektu, panem Pávem dne 20.3.2010.

¹⁹² Střecha i s krovem byla kompletně rekonstruována před několika lety. Informace od majitele objektu, pana Páva, dne 20.3.2010.

¹⁹³ V druhé polovině devatenáctého století vlastní čp. 10, 11, 13 stejný majitel, pan Zavřel. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282.

¹⁹⁴ Stodola se při vichřici před třemi lety zřítla, sděleno majitelem objektu panem Pávem.

Čp. 11

Usedlost sedláka stávala na západním okraji návsi, mezi čp. 10 a 13, st.p.č.. 51. Usedlost byla zbořena v roce 1972, kdy na jejím místě byla vystavěna nová hasičská zbrojnice a číslo popisné přeneseno na novostavbu na st.p.č. 107, tzv. „šumperák“.

Vzhled zbořeného domu dokumentuje pravděpodobně pouze jedna dochovaná fotografie z počátku dvacátého století. Ta zachytila dům smíšené konstrukce, přední díl dřevěný, zbylé části zděné, se sedlovou střechou nad předním dílem, s polovalbou krytou pálenou krytinou. Díly zadních komor a síně byly dvoupatrové, první díl pravděpodobně jednopatrový. V první díle lze uvažovat o dymné jizbě, či o mladší světnici s nízkým prostorem nad ní, který vyrovnával výškový rozdíl. Dům byl hodnotnou stavbou, jedním z vývojových fází patrového domu.

Čp. 12

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku směrem k Vraclavi, mezi čp. 28 a 70, st.p.č. 74. Dům popsán pouze dle vnějšího vzhledu, půdorysně dle mapových podkladů odpovídá čp. 70.

Prameny:

1771	dům obdržel čp.12, st.p.č. 53
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán obytný objekt, značený červeně
1855	dům nově vystavěn na severním okraji vesnice na nové st.p.č. 72
1886	beze změn
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přistavěna zadní přístavba k objektu, půdorys domu získal tvar L
2007	provedeny stavební úpravy, půdorysně nezměněn

Popis :

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, krytou pálenou taškou. Dům stojí v okapové orientaci ke komunikaci, se zápražím orientovaným na sever. Průčelí jednoosé, štít trojúhelníkový. Dům upraven v druhé polovině dvacátého století. Omítnut novodobou omítkou, osazen novodobými trojdílnými okny, dále úpravy uvnitř domu. Dispozice domu je zřejmě čtyřdílná s trojdílným jádrem v levé orientaci

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající dům pochází z výstavby po požáru roku 1852, mezi lety 1852-1855.¹⁹⁵

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům, který hmotově dotváří hodnotné území vesnice, upraven v duchu druhé poloviny dvacátého století (okna, fasády).

Čp. 13

Usedlost půlsedláka stojí na rohu západní návesní fronty, mezi čp. 15 a hasičskou zbrojnicí (bývalé čp. 11), st.p.č. 52. Jedná se o dvojboký dvůr uzavřený k návsi cihelnou sloupovou bránou a brankou. Zděný patrový dům je štítově orientovaný směrem k návsi, se zápražím na jih. Dvůr v zadní části uzavírala stodola, dnes pouze část obvodových zdí. K čelní štítové stěně domu je přistaven přízemní zděný přístavek, bývalá hospoda.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 13
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zachyceny dva objekty, obytný dům s předzahrádkou značen červeně a stodola značená žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, zkráceno obytné stavení; hospodářský objekt zvětšen a vystaven jako zděný
1886	byl přistaven hospodářský objekt navazující na obytný dům
1940	v mezidobí přistavena přístavba k přední štítové stěně
2009	k čelní štítové stěně přistaven zděný přístavek, ze stodoly zbyly pouze obvodové zdi,

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, s poloalbou nad předním štítem. Střecha kryta pálenou krytinou. V netypické poloze při čelní zdi patrového domu je vyžděno mohutné těleso cihelného tahového komína.¹⁹⁶ K průčelí přistavěna přízemní zděná přístavba z cihel, s valbovou střechou přisazenou k průčelí. Dvorní strana je šestiosá, s pavlačí nad vstupem do chléva.

¹⁹⁵ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 20, 36. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

¹⁹⁶ S charakteristickým ukončením stejné profilace jako sloupy venkovní brány.

Dispozice domu je pětidílná s trojdílným jádrem v pravé orientaci, uspořádán převážně jednotrakově, komorového typu. Dnes se do domu vchází středním vstupem z obou podélných stran, ze dvora původními dvoukřídlými dveřmi nad světlíkem¹⁹⁷. Z komunikace jsou dveře novodobé. Síně je zaklenuta segmentovou klenbou. Při stěně světnice je umístěno těleso pece,¹⁹⁸ dále těleso schodiště do podkroví a pod ním je sestup do sklepa.¹⁹⁹

První díl domu je dvoutraktový, místnosti s rozdílnou výškou, jižní vyšší s omítaným podhledem, severní místnost s nižší trémovou konstrukcí a omítaným záklopem.²⁰⁰ Touto místností se vchází do zděného přístavku, hospody, která je plochostropá s původními okny.²⁰¹

Třetí díl domu, komora, je zaklenuta valenou klenbou, v místnosti osazena dvě okna v obou podélných stranách domu.²⁰² Čtvrtý díl domu je dvoutraktový a sloužil jako výměnek. Místnosti jsou přístupné ze zápraží domu i z komory. Celý prostor je zaklenut dvěma poli placových kleneb s půlelipsoidním pasem (ve směru podélné osy domu).²⁰³ V jižním rohu místnosti je vyzděno těleso tahové komína. Okna osazené opět v obou podélných stěnách domu.²⁰⁴ Pátý díl domu tvoří chlév, obdélný prostor zaklenutý segmentovou klenbou. Vstupní dveře jsou vsazeny dodatečně do původní trémové zárubně, ve které zůstaly čtyři kované háky a uchycení dveřních křídel.²⁰⁵

¹⁹⁷ Dveře jsou svlakové konstrukce zavěšené na vodorovných kovaných pásech ukončené listem. Z lícové strany jsou pobité prkny, která vytvářejí dojem rámové konstrukce se šikmo kladenou výplní. Dveře jsou osazené plochým krabicovým zámkem s oválnou klikou z lícové strany a z rubové oválnou klikou s přehnutým koncem.

¹⁹⁸ Těleso pece je postaveno podél stěny oddělující síň od světnice. Pec je stavěna z cihel. Její ústí je obráceno směrem ke vstupním dveřím do světnice a opatřeno plechovými dvířky. Kouř z pece odváděly tři sopouchy v jejím stropě, které jsou vyvedené nad ústím pece. Sopouchy jsou z keramických válcových tvarovek. Kouř z nich volně stoupal směrem do komína umístěným nad pecí. Nadstřešní část komína byla v minulosti snesena.

¹⁹⁹ Vstupní dveře do sklepa jsou dřevěné svlakové konstrukce zavěšené na kovaných vodorovných pásech ukončené listem, s plochým krabicovým zámkem s kovanou oválnou klikou.

²⁰⁰ Osazené okno v zadní podélné zdi je špaletové, dělené poutcem na spodní dovnitř otvíravá křídla, v kombinaci 2+1, a dvě horní křídla výklopná. Křídla jsou zavěšena na segmentově ukončených zapuštěných závěsech z počátku dvacátého století.

²⁰¹ Osazená okna na přístavku hospody směřují do všech tří stran. V průčelí se jedná o šestidílné špaletové okno členěné vodorovným poutcem zhruba v horní třetině výšky na šest samostatných křídel. Okna osazená do bočních stran (do dvora a směrem ke komunikaci) jsou trojkřídlá, členěna do T s horní výklopkou. Výklopka je dále rozčleněna třemi svislými příčlemi. Všechna tři okna mají na vnitřních křídlech ve spodní části členění příčlemi do tvaru T.

²⁰² V obou případech se jedná o dřevěná, dvojitá, šestitabulková okna se segmentovým nadpražím, zasklená za pomoci tmelu a zavěšená na venkovních oválných závěsech. Okno do dvora je osazeno v lící stavby. Okno v severozápadní zdi je ustoupeno za líc stavby.

²⁰³ Vsazené dveře jsou rámové konstrukce osazené v zárubni s profilovanou prkennou obložkou zavěšené na zapuštěných závěsech se segmentovým ukončením. Dveře jsou opatřené zapuštěným zámkem s mosazným klíčovým štítkem s konci tvaru oslího hřbetu a profilovanou kovovou klikou.

²⁰⁴ Osazené okno směrem do dvora je dřevěné, dvojité, šestitabulkové se segmentovým nadpražím, zasklené za pomoci tmelu a zavěšená na venkovních kovaných oválných závěsech. V druhé místnosti je osazeno novější špaletové trojdílné okno.

²⁰⁵ Dveře jsou dvoukřídlé rámové konstrukce s zasklením v horní polovině, zavěšené na bambulkových zapuštěných závěsech. Osazený zámek je zapuštěný s mosazným štítkem a klikou ukončenou kuličkou, z počátku dvacátého století.

První sklep je umístěn pod světnicí, plochostropý, upraven v roce 1941.²⁰⁶ Na něj navazuje druhý sklep, umístěný pod přístavkem hospody. Stěny jsou zděné z opuky a je zaklenut cihelnou segmentovou klenbou do ocelových I profilů.²⁰⁷

Patro domu²⁰⁸ je trojdílné, dispozice neodpovídá přízemí. Prostory byly určeny pouze jako skladovací.²⁰⁹ Strop celého patra je tvořen příčnými trámy s jednoduchým záklopem, kladeným na sraz, okna osazena pouze v prvním dílu po obou podélných stranách domu.²¹⁰ Druhý díl tvoří prostorná komora s typickými obdélnými větracími otvory. Třetí díl je seník, umístěný nad chlévem a přístupný pouze z venku, z pavlače.

Podkroví domu je přístupné pouze z pavlače. Krov domu je hambalkový, se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků a s dvojicí vzpěr. Vazné trámy jsou použity pouze v plných vazbách (systém výměny a kráčet).

Na dům byly v dalších letech napojeny přízemní chlévy, které byly ve dvacátém století upraveny.²¹¹ Areál dvora byl v zadní části uzavřen zděnou stodolou, dnes pouze torzo obvodových stěn.

Shrnutí stavebního vývoje :

„Dne 10.4. roku 1854 v půl deváté večer vyšlehl oheň ze stodoly čp. 11 a s ním padlo 7 čísel popisných“²¹², mezi nimi i čp. 13. Shořela dřevěná stodola a z velké části i obytný dům, což potvrzují mapové podklady a užitá konstrukce, plackové klenby, krovová konstrukce. Další úprava následovala zhruba v poslední třetině devatenáctého století, jednalo se o přeřešení síně s novým segmentovým klenutím a odsunutí tělesa pece.²¹³

²⁰⁶ Informace sdělená majitelem objektu, panem Entrychem dne 20.1.2010.

²⁰⁷ Zhruba dvacet centimetrů pod klenbou je na východní a západní zdi náběh na segmentovou opukovou klenbu. Pravděpodobně se jedná o změnu stavebního plánu. Zřejmě původně plánovaná klenba nemohla být realizována, protože by zasahovala do vstupního otvoru do sklepa, a proto od ní bylo po při stavbě opuštěno a místnost byla zaklenuta stávající klenbou.

²⁰⁸ Dveře vedoucí na schodiště do prvního patra jsou svlakové, zavěšené na dvou vodorovných kovaných pásech ukončené listem a osazené starším typem zámku s otevřenou mechanikou bez kliky.

²⁰⁹ Dům nikdy nebyl veden jako patrový, protože by majitelé museli platit větší daně z nemovitosti. Informace sdělená majiteli domu, dne 20.1.2010.

²¹⁰ Okna jsou osazena jedno do dvora a dvě ke komunikaci. Okna jsou dřevěná, jednoduchá, členěna do šesti tabulek, dovnitř otevíravá, se zapuštěnými bambulkovými závěsy.

²¹¹ Chlévy byly přistavěny postupně po požáru nejpozději v šedesátých letech. K roku 1869 vlastní majitelé 1 kobylu a hříbě, 2 krávy a tele a jednoho vola, které musí někde ustát. Chlévy navazující na dům byly zachyceny mapou k roku 1886. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31, nefol. SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344.

²¹² *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského. V duplikátu SK uvedeno u čp. 13 „brantstellen“, lze se domnívat, že velká část předchozího domu shořela. Národní archiv Praha, Duplikát Stablního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.

²¹³ ŠTĚPÁN, Luděk. Chalupy, zemědělské a technické stavby lidu na Chrudimsku. Pardubice, 1987, str. 17.

Další výraznou stavební fází byly dvacátá léta dvacátého století, kdy roku 1926 byla na místo předzahrádky postavena přístavba hospody.²¹⁴ Za své musela při této přestavbě vzít klenutá brána, která byla nahrazena na tu dobu moderní sloupovou bránou z lícových cihel. Při této přestavbě byl nově vyzděn v netypické pozici další komín při štítové stěně obytného domu, který sloužil pro potřeby hospody. Pod hospodou byl nově vyhlouben sklep.

Stodola, ze které zbyly části obvodových stěn, pocházela z výstavby po požáru roku 1854.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotný areál usedlosti s řadou dochovaných autentických prvků z devatenáctého století.

Čp. 14

Usedlost sedláka stojí při komunikaci vycházející z návsi západním směrem, mezi čp. 15 a čp. 11, st.p.č. 68. Jedná o trojstranný dvůr; patrový dům štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na západ. Paralelně k domu stojí hospodářské objekty o půdorysu tvaru L. Rovnoběžně s domem stála kolna, propojená se zděnou kočárnou. Ta je orientována kolmo na dům. V zadní části dvora stála zděná stodola, ze které zůstaly pouze obvodové stěny. Dvůr byl uzavřen ohradní zdí, dnes je dochována pouze část ohradní zdi s jednou klenutou bránou a brankou pro pěší. Obytný dům byl v průběhu terénního průzkumu mezi lety 2008 – 2010 opravován. Díky probíhajícím stavebním činnostem byla odhalena velká část stavebních konstrukcí, která napomohla přesnějšimu pochopení vývoje objektu.

Prameny:

²¹⁴ Dle písemných pramenů víme, že zde bývala hospoda spolehlivě zachycena sčítacími operáty od roku 1880, ale s určitou pravděpodobností mohla býval hospoda již dříve. ²¹⁴ V duplikátu SK se roku 1846 píše o dvou hospodských působících v Sedlci. Bohužel není zde uveden nic bližšího a nelze je tudíž přesně tyto zařízení umístit. Ve sčítacím operátu k roku 1880 je zaznamenán majitelka Marie Flašner s kramářskou živností. O deset let později oku 1890 a roku 1900 vlastní stavení Ferdinand Klumpar, který provozuje spolu s rodinou kramářskou a hospodskou živnost, jako vedlejší činnost je obstarání polního hospodářství. Od Ferdinanda Klumpara koupil hospodářství Jan Zavřel, vlastník sousedních čp. 10, 11, který pronajal Josefu Loskotovi, kterému ho posléze v roce 1913 prodal. Jeho rodina drží usedlost do dnešních dnů. Informace sdělená majitelem domu při terénním průzkum dne 12. 12. 2009.

Národní archiv Praha, Duplikát Stablního katastru, ivn.č. 1385, kart. 625, nefol. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31, nefol. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76, nefol. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141, nefol. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213, nefol. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282, nefol.

1771	dům obdržel čp. 14
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, dva značené červeně a třetí žlutě stojící u okraje silnice
1855	v mezidobí obytný dům i hospodářský objekt radikálně přestavěny, vystavěný zcela nový objekt, značen červeně; dřevěný špýchar zůstává
1886	v mezidobí stavby propojeny; dřevěná stavba u okraje komunikace vystavěna nově jako zděná
1940	přistavěn nový hospodářský komplex půdorysu L
2009	stodola a chlévy zbourány, zachován obytný dům a hospodářské objekty na západní straně dvora

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, s polovalbou nad předním štítem nasazenou na deskové římsě. Střecha kryta eternitovými šablonami. Průčelí domu je trojosé se zbytky štukové výzdoby, patro oddělenou úzkou profilovanou římsou. Na nároží části iluzivní armatury provedené v omítce, v přízemí mezi okny dva pilastry spojené obloučkovým vodorovným zdobným motivem. Štít domu je lichoběžníkový s dvěma okenními otvory, mezi kterými je půlválcová nika. Nad nikou je umístěn zdobný štukový prvek polosluncového tvaru s obloučkovou základnou, po pravé straně niky zachován štukový prvek tvaru slunce.

Dvorní strana (jihozápadní) je pětiosá v přízemí i prvním patře. Okenní otvory jsou obdélné s tesanými opukovými parapety. Okenní otvor třetího dílu v přízemí je bez vylehčovacího záklenku a zřejmě dodatečně vylámán ve zdivu.

Na zadní štítovou stěnu navazoval přízemní objekt chlévů, který byl komunikačně propojen s domem. Jsou zde umístěny dva dveřní otvory, jeden zazděný, jeden vedoucí do druhé komory ve třetím díle. Druhý je dodatečně zazděný se záklenkem z opuky, který by vedl do první komory třetího dílu. Tento dveřní otvor se ve zdivu v komoře neprojevuje. Přes celou délku zadního průčelí jsou dva zasekané žlaby po plackové klenbě segmentového tvaru.

Zadní podélná stěna je obrácena do úzkého prostoru mezi parcelami, k špýcharu sousední usedlosti čp. 15, s minimem otvorů. Na úrovni druhého dílu prvního patra je dveřní

otvor se dvěma vysunutými trámy, vynášející záchod.²¹⁵ Na úrovni třetího dílu se nacházejí v patře i v přízemí obdélné okenní otvory do komor.

Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, komorového typu, uspořádán dvoutraktově celé své délce.

Přízemí

Vstupní síň téměř čtvercového tvaru je zaklenuta plackovou klenbou, vyskládanou z cihel z rohu a vybavena kamennou podlahou z opukových desek. Ze síně se vstupuje do světnice, do vydělené černé kuchyně, po schodech do prvního patra a do komor třetího dílu. Při stěně prvního dílu se klene ve spodní části vylehčovací oblouk, pod kterým prochází chodba do sklepa. Ve stěně při černé kuchyni je dodatečně zazděný otvor lahvovitého tvaru, pravděpodobně po keramické troubě.²¹⁶

Černá kuchyně byla uzavřena valenou klenbou z opuky²¹⁷ a vybavena podlahou z nepravidelných opukových desek.²¹⁸ Ve vstupní stěně jsou umístěné dva dveřní otvory, jeden vstupní a druhý do sklepa, umístěného pod světnicí. Po pravé straně vstupu se při opravách objektu vylomil dodatečně zazděný otvor ve zdivu. Jednalo se o otopné zařízení, keramickou troubu.²¹⁹

Otevřené ústí komína vynášel půlelipsový cihelný pas. Kuchyňská nika byla relativně plochá, 60 cm hluboká. Vlivem dlouhodobých statických defektů se na podzim roku 2009 cihelný pas zřítíl, a tak se ukázal skrytý prostor. Vysoký dymník, klenoucí se přes výšku celého patra, byl při přechodu na tahový provoz zazděn nepálenými cihlami a podezděno těleso komína. Ve stěně rozdělující kuchyň a světnici, byl umístěn přes celou její šíři kamenný vylehčovací oblouk, který roznášel tlak stěny a ulehčoval pod ním osazeným otopným zařízením. V rohu kuchyňské niky bylo podezděno cihlové těleso tahového komína, využíváno jako udírna, v patě umístěna nádoba na vodu.²²⁰ V zadní stěně tělesa komína, ve zdi rozdělující kuchyň a světnici, je dodatečně zazděný otvor po předchozím otopném zařízením, po kamnech. Ty byly umístěny ve světnici a obsluhovány z černé kuchyně.

²¹⁵ Dle informací sdělených paní Klustroňovou, která bydlela v domě do 70. let 20. století, dne 14.5.2010.

²¹⁶ Zbytky vrstev vápenného nátěru zabíhají pod dodatečně vsazené zdivo. Zazdívka je provedena z cihel a pálených tašek. To že se jedná o keramickou pec je patrné ze zadní strany, kde jsou vidět oblé rohy otvoru. Ze strany od kuchyně se pod touto pecí topilo. Informace zjištěné od PhDr. Radima Urbánka.

²¹⁷ Klenba již byla ve velmi špatném statickém stavu a během zimy 2008/2009 se propadla úplně.

²¹⁸ Pod podlahou před tělesem pece byly nalezeny stopy přepálené mazanice a očouzená hlína.

²¹⁹ Na spodní podestě se topilo ohněm a ten ohříval troubu nad ním. V otvoru je ponechán negativ této trouby s oblými rohy, do které se nakládalo ze síně. (viz síň). To, že se jedná o ještě o keramickou troubu a ne již plechovou prozrazují oblé rohy.

²²⁰ Kulatý otvor o hloubce 44.

V kuchyňské nice je podesta z opuky (30 cm široká), na které sedí nakládací strana tělesa pece, vyzděna z cihel s tradiční sestavou otvorů, nakládací otvor a nad ním sestava tří kouřových otvorů.

Přesouváme se k zadní podélné zdi. Ve výšce podesty je ve stěně dodatečně zazděný okenní otvor²²¹, projevující se pouze ve vnitřní lici zdi, které zabíhá pod těleso pece. Zazdívka je tvořena opukou, záklenek z cihel.

Ve výšce 150 cm vedle vylehčovacího pasu kuchyňské niky je další dodatečně zazděný okenní otvor, umístěný ve vnějším lici zdi. Vnitřní špaleta je z opukového zdiva. Na pravé straně je do špalety zakousnuto cihelné zdivo půlelipsového pasu, vynášející dymník. Pod tímto okenním otvorem je umístěna půlválcovitá nika, dodatečně vylámaná do opukového zdiva, vyzděna z cihel a sloužila k vaření povidel.²²² V druhé polovině zdi je odkládací nika zaklenutá segmentovým záklenkem.

Přesouváme se k severozápadní stěně oddělující kuchyň od komory. V severním rohu je ve spodní části zdi vyzděn z opukového zdiva na celou šíři stěny oblouk segmentového tvaru. Zadní líc byl dodatečně zazděn (ze strany komory) směsí opuky a cihel. V levé části stěny je umístěn dveřní otvor vedoucí do komory, bez výplně.

Světnice v prvním dílu domu (3 a 2 okna)²²³ byla v jihovýchodním rohu doplněná světničkou. Podlaha v místnosti byla prkenná na polštářích, podél stěny byly položeny tesané opukové dlaždice o rozměrech cca 30 x 30 cm. Prkenná podlaha byla při opravě odstraněna. V prostoru bývalého topeniště se při terénních úpravách objevila část kamenné podesty obdélníkového tvaru, o rozměrech 320 cm x 225 cm x 36 cm, vyskládaná z velkých neopracovaných kamenů, která zabíhá pod stěnu oddělující černou kuchyni od světnice. Zajímavé je zde konstrukční propojení klenby sklepa s touto podestou. Rub klenby sklepa vystupuje pod původní prkennou podlahou ve světnici. Kamenná podesta se opírá o klenbu sklepa, která pod ni zabíhá. Z konstrukčního hlediska se jedná o elegantní a jednoduché řešení, kdy se dva prvky navzájem o sebe zapírají, a tak si vypomáhají vynášet otopná tělesa umístěné na podestě.

Stěny světnice byly omítané hliněnou omítkou a zděné z velké části z pálených cihel. Spodní dvě řady okolo celé místnosti jsou z opuky. Zadní podélná stěna ve světnici je ve spodní části vyzděna z opuky a vrchní část z cihel. (opukové zdivo do výšky 210 cm a poté stupňovitě klesá a pokračuje ve výšce 140 cm od podlahy zhruba do tří pěti délky

²²¹ Výška okénka je 49 cm k patě záklenku, umístěno cca 70 cm od stávající podlahy.

²²² Informace od paní Kustroňové.

²²³ Nedochovaly se původní výplně otvorů, pouze v průčelí domu byla ponechána dvě okenní křídla v dodatečně zazděném otvoru. Jedná se o jedno křídlo dřevěného šestitubulkové okno zasklené tmelem.

stěny) V opukovém zdivu, při severním rohu ve výšce 140 cm, byl dodatečně zazděn otvor, pravděpodobně odkládací nika o rozměrech 48x37 cm.

Stěna oddělující černou kuchyni od světnice je smíšeného zdiva (opuka, pálené a nepálené cihly, ojediněle bobrovky) a není stavebně svázána ve svém SV rohu s podélnou stěnou, která probíhá. Ve stěně je vyzděný opukový vylehčovací oblouk, klenoucí se zhruba přes dvě třetiny délky zdi.²²⁴ Na zdi jsou čitelné dva otvory po otopných zařízeních, dodatečně zazděný otvor o rozměrech 38x45 cm s cihlovým záklenkem, a dále dodatečně prolomený v opukovém zdivu otvor cca 20 cm od stropu.

Strop místnosti byl trámový s omítaným podhledem, nesen třemi příčnými trámy. Po sejmutí malty se objevil povalový záklop²²⁵ Stropní trámy s výběhy a okosením reagují na oddělení světnice a světničky. Povaly ve světnici jsou o průměru cca 20 cm, avšak ve světničce jsou subtilnější a poškozenější.²²⁶ Povaly i stropní trámy jsou téměř v celém prostoru místnosti očerněné. Dle provedeného rozboru se jednalo o klišový nátěr s organickým barvivem, identifikován karmín.²²⁷

Komora přístupná ze síně, je uzavřena segmentovou cihelnou klenbou s jedním okenním otvorem směrem do dvora, bez výplně. Druhá komora, oddělena příčkou z pálených a nepálených cihel, je přístupná z černé kuchyně a z první komory, a je uzavřena valenou klenbou půlkruhového tvaru z opuky s jednou pětibokou výsečí nad vstupem z kuchyně. V zadní štítové stěně je vylámán mladší vstupní otvor do chlévních prostor, dnes dodatečně zazděn.

Dům je podsklepen, sklep umístěn pod světnicí se vstupem z černé kuchyně při stěně třetího dílu. Kamenné schody se pravouhle zalamují, navazuje chodba zaklenuta segmentovou klenbou z opuky. Sklep je obdélného tvaru, zaklenut mírně stlačenou valenou klenbou s jednou pětibokou výsečí nad odkládacím výklenkem.

První patro

Prostor prvního patra je trojdílný, řešený převážně dvoutraktově. Dřevěné schodiště se zalamuje do střední části síně. Prostor schodiště je uzavřen segmentovou cihelnou klenbou, výstup ze schodiště byl zaklenut mírně stoupavou plackovou cihelnou klenbou, která se propadla. Na konci schodiště jsou umístěné dvoukřídlové dveře, rámové konstrukce.

²²⁴ Touto stěnou probíhal prostup otopných zařízeních, které byly obsluhovány ze zadu, z černé kuchyně. Pro jednodušší postup stavby si stavitelé pomohli tím, že nejprve skrz stěnu vyzdily oblouk o půlelptické profilu z opuky, který vynášel stěnu a ulehčoval pod ním osazeným zařízením.

²²⁵ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Dokumentace světnice čp. 14. Operativní průzkum a dokumentace*. Pardubice, 2009.

²²⁶ Míra poškození povalů, či spíše již tyčoviny ve světničce souvisí s typem provozu v této části, neboť poslední majitelé, zde měli umístěnou koupelnu. Vysoký stupeň vlhkosti se jistě podepsal na jejich současném stavu.

²²⁷ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Dokumentace světnice čp. 14. Operativní průzkum a dokumentace*. Pardubice, 2009.

Křídla jsou členěná do dvou svislých polí, zavěšené na zapuštěných bambulkových závěsech s původní vrchní a spodní zástrčí.

Prostor síně prvního patra byl členěn dřevohliněnou příčkou²²⁸ na síň, komoru nad kuchyní a chodbu vedoucí na visutý záchod. Celý prostor prvního patra je uzavřen trámovým stropem s příčnými trámy a jednoduchým deskovým záklopem kladeným na sraz. Stropnice zároveň tvoří vazné trámy krovové konstrukce. Při stěně, oddělující první a druhý díl, je vyzděn z opuky blok, kterým prochází dymník.

Původními dveřmi²²⁹ vstoupíme do prvního dílu, který je rozdělen lehkou dřevohliněnou příčkou²³⁰ trámové konstrukce na dvě části s opět s dochovanými dveřmi.²³¹ Prkenná podlaha na polštářích probíhala do obou místností. Zde se dochovaly okenní výplně. V průčelí domu byla umístěna tři špaletová dvoukřídlová dále nečleněná okna, dovnitř otevíravá, zavěšená na bambulkových závěsech, osazená v líci stavby s mosaznou osmibokou historizující klikou, ukončenou po obou stranách klikkou. Do dvora byl osazen starší typ oken,²³² dvojitá, dvoukřídlová, šestitabulková, dovnitř a ven otevíravá okna se segmentovým záklenkem, zavěšena na oválných venkovních kovaných závěsech. Manipulaci s oknem zajišťují kovaná držátka a kličky. Zasklení je u některých tabulek ještě provedeno suchým způsobem bez tmelu.

Zadní komora sloužila jako sýpková. Okenní otvor směrem do dvora je proveden jako slepé okno s malý obdélný otvorem, osazeným mříží, pásy spojené nýtem. Okenní otvor vedoucí na opačnou stranu objektu, v zadní podélné zdi, je obdélného tvaru s mříží, pásy spojené nýtem.

Krov

Do prostoru podkroví se vstupuje ze síně dveřmi svlakové konstrukce. Konstrukce krovu je hambalková, s jednou úrovní a s dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků. Trámy jsou spojované čepovými spoji, jištěné dřevěnými kolíky. V přední části krovu na hambalcích 1.,3. a 5. od přední štítové stěny, jsou vždy dva dlaby, pravděpodobně po nějaké závěsné konstrukci na sušení. Podlaha podkroví je z cihlových dlaždic. Pod cihlovou podlahou je dřevěná podlaha z prken, spojovaných na drážku a pero.

Prostor je rozdělen dřevohliněnou příčkou rámové konstrukce, vyplněné tyčovinou omotanou povříslý a omazané hliněnou omazávkou. V přední části podkroví, nad prvním

²²⁸ Otisk po příčce je zachován na stropě místnosti.

²²⁹ Dveře jsou rámové konstrukce, zavěšené na svislých esovitě prohnutých kovaných závěsech.

²³⁰ Příčka je vyvěšena na trámu položeným na podlaze v podkroví.

²³¹ Dveře do světničky jsou trámové konstrukce, zavěšené na kovaných závěsech křížového typu.

²³² Okna inspirována nádražní architekturou jsou zajímavou kombinací starých a nových prvků.(cihelná armatura, segmentové nadpraží x venkovní kované závěsy, suché zasklení)

dílem, leží trám se zakotvenými železnými táhly, který vyvěšuje dřevohliněnou příčku v prvním dílu prvního patra.

Kočárna

Zděný objekt z opuky krytý sedlovou střechou s pálenou krytinou. Střecha kočárny je propojena s kolnou. Čelní štít s jedním obdélným otvorem byl původně lichoběžníkový, později dozděn cihlami. Stavba je napříč ztužena kovovými táhly, jejichž ukončení je vyvedeno na vnější stranu stavby a vytváří ozdobný prvek na fasádě. Na podélné straně směrem ke komunikaci se zachovalo torzo výzdoby fasády, část fabionové korunní římsy a kousek pilastru. Barva vystouplé části je okrová a základní plochy bílá. Vstup segmentově klenutý je řešen z dvorní strany. Přízemí je uzavřeno cihelnou segmentovou klenbou. Krov hambalkový s jednou úrovní hambalků. Trámy jsou druhotně použité, zachovány různé tesařské značky.

V jižní podélné stěně jsou ve zdivu patrné dvě stavební fáze. Spodní část zdiva do úrovně prvního patra je starší s dochovanými kapsami pro ukotvení trámů. Mladší zdivo je nadezděno.

Kolna

Kolna stojící při západní hranici areálu dvora. Zděná stavba s polopatrem je kryta sedlovou střechou z pálených tašek. Konstrukce polopatra nad vjezdem je hrázděná s cihelnou výplní s větrací mřížovinou. Krov kolny je hambalkový s jednou úrovní hambalků. Trámy jsou ručně tesané, spojované čepovými spoji a jištěné dřevěnými kolíky. Řada trámů je druhotně použita. K vnitřní straně zadní stěny je přizděna opuková plenta z pečlivě tesaného kamene - pohledová zhruba do tří pětin výšky zdi kolny s cihelnými nadezdívkami, a s kovanými pásy sloužícími k uložení trámu. V jihozápadním rohu patrná stavební spára.

Ohradní zeď

Dvůr byl uzavřen opukovou ohradní zdí (dnes pouze torzo), která byla kryta pálenými taškami. Zeď byla rozčleněna slepými okny. Na jihovýchodní hranici dvora se nacházely původě dvě klenuté brány, ale zůstala stát pouze jedna. Brána je klenutá o tvaru půlelipsy, v její armatuře je vyryt letopočet 1856. Při domě zůstává branka pro pěší s půlkruhovým klenutím.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dendrochronologie určila stáří dřevěných konstrukcí obytného domu. Dřevo pro konstrukci povalového stropu a krovu bylo smýceno převážně v 1844/45.²³³ Před námi stojí „novostavba“ z druhé poloviny čtyřicátých let devatenáctého století, což potvrzují i mapové podklady a použité konstrukce.

Lze se domnívat, že parcela usedlosti patřila ke středověké zástavbě vesnice. Dům pravděpodobně „sedí“ na svém dochovaném místě od založení usedlosti. Umístění totiž představuje výhodnou polohu vzhledem ke světovým stranám a komunikačním vztahům ve dvoře a okolí. Charakteristiku zástavby nám poprvé zaznamenává až mapa SK z roku 1839, která zachycuje tři objekty. Obytným domem byl červeně značený objekt, zaznamenaný ve stejné pozici jako dnešní dům, u komunikace stálo dřevěné stavení „komůrka“²³⁴ a dvůr uzavírala nespalná stodola. V mezidobí 1839 – 1855 byl obytný dům a stodola radikálně přestaveny, vystavěny zcela nově a zaznačené červeně do IS.

Sklep domu, který obvykle bývá nejstarší částí objektů, je v tomto případě nově vyhlouben při výstavbě stávajícího domu, čemuž odpovídá i tvar sklepní klenby.²³⁵ Ústředním srdce domu je vždy otopného zařízení. Po starší zástavbě zůstal pravděpodobně část dymníku se zadržným přisvětlovacím okénkem. Tato část je „zabalena“ do úprav z doby výstavby a pozdějších. Otopné zařízení domu ze čtyřicátých let devatenáctého století se skládalo z tradiční sestavy otopných zařízení, pece a kamen, což dokládá dodatečně zazděný otvor s nepřímým vytápěním z kuchyně a šířka podesty 320 cm. Postupem doby, jak se měnilo používání kuchyně a styl vytápění, byly dodatečně zazdívány otvory po dřívějších zařízeních. Nejprve byl zazděn otvor po kamnech, podezděn tahový komín a ze světnice byl dodatečně prolomen otvor vedoucí do komína pro trubku od sporáku. Domem tak proběhla „sporáková revoluce“,²³⁶ která navrátila vaření zpět do světnice.

Období poloviny devatenáctého století ilustrují otvorové prvky domu. Za původní okna lze považovat šestitabulková okna se segmentovým nadpražím v patře, s oválným kováním a zasklením „na sucho“.

V objektu byly prováděny mladší stavební úpravy ke konci devatenáctého století. První komora přízemí byla nově zaklenuta segmentovou klenbou a upravena pravděpodobně

²³³ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Dokumentace světnice čp. 14. Operativní průzkum a dokumentace*. Pardubice, 2009. Pouze jeden vzorek byl mladšího data, výměna, jejíž smýcení je datováno do roku 1839/1840. Vzhledem k malé velikosti tohoto prvku cca 142 cm se může jednat o druhotně použitý prvek.

²³⁴ Jedná se o místní název pro špýchar. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

²³⁵ ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2007. ISBN 80-7203-548-7.

²³⁶ ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003. ISBN 80-7203-082-5.

na obytnou místnost, soudě ze zvětšení okenního otvoru. V domě byly prováděny další drobné úpravy, např. výměna oken v prvním patře v průčelí domu z první třetiny dvacátého století.

Kolna a kočárna

Hospodářské objekty na západní hranici dvora pocházejí z konce devatenáctého, či z počátku dvacátého století. Před těmito objekty zde stálo hospodářské křídlo. Lze předpokládat, že starší zdivo v jižní zdi kočárny pochází ještě z tohoto objektu.

Zbořené objekty areálu usedlosti:

Špýchar, dřevěné stavení, zaznamenané SK k roku 1839, shořel při požáru roku 1854.²³⁷ Na jeho místě byl postaven nově zděný špýchar, který stál do osmdesátých let dvacátého století. Ohradní zeď byla dokončena v roce 1856, na čemž se pravděpodobně podílelo i protipožární hledisko.²³⁸

Na obytný dům navazoval přízemní díl chlévů. Z druhé komory v přízemí se vstupovalo řezárny, přípravný krmiva, která byla sklenuta cihelnou plackovou klenbou,²³⁹ po které zůstal na zadním průčelí domu zasekaný žlab se zbytky cihel. Značně zploštělý tvar odpovídá době přestavby objektu, mezi lety 1839 -1855²⁴⁰. Na řezárnu navazovaly samotné chlévy. Jednalo se o klenuté prostory s plackovými klenbami, svedenými do sloupu. Podlaha chlévů byla cihelná s odtokovými kanálky. Před prostorem chlévu bývalo hnojiště.

Zadní část areálu dvora uzavírala zděná průjezdná stodola. Stodola byla zaznamenaná k roku 1839 a byla v mezidobí přestavěna.²⁴¹ Nově vystavená byla jako zděná z opuky. V pravé části byl pod stodolou umístěn prostorný klenutý sklep s cihelnou, pravděpodobně plackovou klenbou s rubem vystupujícím do prostoru stodoly.²⁴² Po zboření stodoly se nezachoval vstup do prostoru sklepa a není tedy zřejmé, kde přesně se dnes nachází a v jakém je dnes stavu.

Architektonické a památkové hodnocení

Výrazný areál usedlosti utvářející postatu vzhledu vesnice a její celkový ráz. Jedná se o velmi hodnotné stavby s řadou autentických detailů a prvků.

²³⁷ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

²³⁸ Požár, při kterém shořel špýchar roku 1854, přeskočil ze sousední usedlosti čp. 13.

²³⁹ Informace od paní Kustroňové.

²⁴⁰ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 43.

²⁴¹ Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.

²⁴² Dle informací paní Kustroňové.

Čp. 15

Usedlost sedláka stojí v severozápadním rohu návsi, mezi čp. 14 a 16, st.p.č. 67. Jedná se o trojstranný dvůr uzavřený ke komunikaci bránou s rovným překladem a klenutou brankou. Dům je štítové orientace se zápražím na západ, navazuje cihlová kolna se seníky, paralelně stojí chlévy a areál uzavírá zděná stodola. K ní připojeno torzo dalšího hospodářského objektu, prasečáku.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 15
1788	dům se zahrádkou
1839	zachyceny tři objekty, dům a paralelní objekt značeny červeně, stodola žlutě
1855	v mezidobí vystavěna nově stodola jako zděná
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy na domě, paralelním objektu, který byl prodloužen přístavbou ke stodole, přesněji zachyceno na originální mapě SK, či knihovní mapě
1940	v mezidobí přistavěn hospodářský objekt za stodolou a kolna navazující na dům
2010	v mezidobí odstraněna část hospodářského objektu při západní hranici dvora a přístavby za stodolou

Popis:

Patrový dům se sedlovou střechou nasazenou na římse o deskovém základu, s valbičkou nad předním štítem. Střecha kryta taškovou krytinou. Průčelí je trojosé děleno úzkou římsou, okenní otvory se segmentovými záklenky a výplněmi osazenými v líci zdiva. Štít domu je trojúhelníkový se dvěma okenními otvory. Dispozice domu je čtyřdílná s trojdílným jádrem v pravé orientaci, uspořádáno převážně jednotraktově, komorového typu.

Vstupní síň je uzavřena segmentovou klenbou, v zadní části je umístěno schodiště do patra a pod ním schodiště do sklepa. Dům již není vybaven černou kuchyní a je upraven na tahový provoz s komínem umístěným ve stěně mezi druhým a prvním dílem, pouze na úrovni prvního patra.²⁴³ První díl domu je dvoutraktový, světnice (2 a 1 okno) a světnička (1 okno). Světnice vybavena trámovým stropem se třemi příčnými trámy a omítaným záklopem. Trámy jsou tradičně okoseny s výběhy. Tyto výběhy se nacházejí nezvykle v těsné

²⁴³ Informace sdělená majitelkou domu, paní Dvořákovou dne 7.11.2008.

blízkosti stěny, což může poukazovat na přezdění objektu.²⁴⁴ Světnička upravena v pozdější době jako plochostropá. Zadní komora je uzavřena segmentovou klenbou. Zde byla v poslední čtvrtině devatenáctého století umístěna pec a kouř odváděn sopouchem nad klenbou síně do komína. Sklep umístěný pod prvním dílem, pod světničkou, je uzavřený klenbou o tvaru stlačené půlelipy. Vstupní šíje, která je „pokřivená“, je zřejmě starší. V sklepe byla při stavebních úpravách objevena část zahloubeného objektu středověkého původu.²⁴⁵

Čtvrtý díl domu, přístupný ze zápraží, tvoří maštal uzavřená dvěma poli plackové klenby rozdělené půlelipsovým pasem, ve kterém je umístěno kovové táhlo.

První patro domu je trojdílné, odpovídající přízemí. Strop v prvním patře je trámový, s příčnými trámy a omítaným záklopem. Místnosti jsou vybavené dochovanými rámovými dveřmi s bambulkovými a křížovými závěsy.

Krov domu je hambalkový, se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků. Místy jsou zdvojené krokve, které by mohly pocházet ze staršího domu.

Na dům navazuje zděná patrová stavba z cihel se sedlovou střechou. Přízemí sloužilo a slouží jako kolna, v patře jsou umístěné seníky. Užitý krov je již vaznicové soustavy s podpůrnou soustavou šikmých sloupků zpevnovaných kleštinami.

Paralelně s domem stojí patrový zděný hospodářský objekt se sedlovou střechou. Použité zdivo je ze dvou materiálů, zadní podélná strana je opuková, dvorní podélná strana a zadní štít jsou cihelné. Přední průčelí bez otvorů pouze s jedním obdélným větrací otvorem. Štít trojúhelníkový se dvěma okenními otvory. Dvorní strana je sedmiosá s pavlačí v druhé ose. Krov vaznicový, zpevněný párem kleštin se zkráceným věšadlem a vzpěrami, uspořádaný jako vazník. Dispozice je trojdílná. Velká část přízemních prostor byla upravena jako chlévy a uzavřena pro ně typickou klenbou, segmentovou do ocelových traverz. Objekt je podsklepený, sklep umístěn pod druhým dílem. Vstup do sklepa je uzavřen segmentovou cihelnou klenbou. Samotný sklep je zaklenut valenou kamennou klenbou půlkruhového tvaru.

Stodola je zděná se sedlovou střechou krytou pálenými taškami, čtyřdílná s dvěma průjezdnými mlaty a hambalkovým krovem se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků. Zdivo stodoly je z části opukové, z části cihelné, postupně přezdívané. V zadním severním nároží jsou v kameni vyryté dva letopočty. Nižší kámen je zřejmě

²⁴⁴ Tradičním zvykem je, aby byl výběh umístěn cca 4 cm od stěny místnosti.

²⁴⁵ VÍCH, David. Přehled archeologických akcí Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v roce 2007. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové. V tisku.*

druhotně užitý s letopočtem 1844 obrácený vzhůru nohama. Druhý, umístěný výše ,s letopočtem 1896.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl postupně přestavován v mezidobí 1855-1886, což potvrzují mapové podklady a konstrukce. Dle těchto užitých konstrukcí lze předpokládat, že se jednalo zhruba o šedesátá a sedmdesátá léta devatenáctého století.

Hospodářský objekt s chlévy prošel také postupným vývojem. Sklep a zadní opuková stěna pochází z původního objektu zachyceného k roku 1839, v následujícím mezidobí byla stavba prodloužena. Na začátku dvacátého století byl objekt upraven. Přestavba spočívala ve změně velikosti, byly provedeny cihelné přezdění zdí, nový krov a upraven tvar střechy.

Stodola dle mapových podkladů byla přestavěna v mezidobí 1839 – 1855 jako zděná s hambalkový krovem se dvěma stojatými stolicemi. V mladším období procházela různým přezdíváním.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotná usedlost s řadou dochovaných autentických prvků.

Čp. 16

Usedlost sedláka stojí v severozápadní návesní frontě, mezi čp. 15 a 17, st.p.č. 66. Jedná se o dvojstranný dvůr uzavřený ke komunikaci, s klenutou bránou a brankou. Dům štítové orientace se zápražím na západ, navazuje přízemní hospodářský objekt, paralelně s domem stojí objekt špýcharu. Usedlost byla v době průzkumu nepřístupná.

Prameny:

1771	dům obdržel č.p. 16
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány dva objekty, dům a špýchar značené červeně a v zadní části stodola značená žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, stodola postavena nově jako zděná
1886	v mezidobí upraven špýchar
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy na hospodářském objektu na západní straně dvora, objekt přestavěn

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou nasazenou na římsě o deskovém základu, s valbičkou nad předním a zadním štítem. Střecha je kryta eternitovými šablonami. Průčelí je trojosé se zmenšovanými okenními otvory. Výplně jsou šestitabulkové osazené v líci zdiva. Patro odděleno úzkou deskovou římsou. Štít domu je trojúhelníkový, se dvěma okenními otvory a s půlválcovou nikou uprostřed. Nadpraží oken ve štítu je doplněno půlkruhovou dřevěnou deskou s dřevěným sluncovým motivem, což sloužilo jako podklad pro štukovou výzdobu. Dvorní strana je čtyřosá, nad vstupními dveřmi zůstaly ve zdivu odřezané trámy po pavlači. Dispozice domu bude pravděpodobně trojdílná v pravé orientaci, uspořádána převážně dvoutraktově, komorového typu.

Objekt špýcharu je zděný, patrový, se sedlovou střechou s valbičkou nad předním štítem nasazenou na deskové římsě. Průčelí je dvouosé v patře, patro odděleno deskovou římsou. Okenní otvory jsou opět zmenšeny. Dvorní strana je trojosá. Dům je podélně stažen železnými táhly, jejichž konce jsou vytaženy na fasádu. Dispozice objektu je trojdílná, každý díl přízemí má vlastní vstup. První díl je uzavřený cihelnou segmentovou klenbou, v druhém dílu je umístěno schodiště do sklepa a do patra. Třetí díl je zcela bez stropních konstrukcí. Sklep je umístěn pod prvním dílem a uzavřen valenou klenbou půlkruhového tvaru. V první a druhý díl v patře uzavřen trémovým stropem se záklopem z kulánů s omítaným pohledem. Ve vnitřní stěně mezi prvním a druhým dílem je umístěn tahový komín. Krov objektu je hambalkový, tvořený krokviemi a hambalky. Zavětrováním je řešeno vodorovným podélným prvkem, doplněný zavětrovací latí v prvním poli mezi krokviemi.

Areál dvora uzavírala zděná stodola, zachycená na starých fotografiích, která byla v minulosti odstraněna.

Shrnutí stavebního vývoje

Dům svým tvarem a výrazem odpovídá okolním patrovým domům, které pochází z období kolem poloviny devatenáctého století. Vzhledem k malému množství nashromážděných podkladů nelze určit jeho stáří.

Objekt špýcharu pochází z přestavby v mezidobí 1855-1886, což potvrzují mapové i užití konstrukce.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotná usedlost, prohlášena za kulturní památku.

Čp. 17

Usedlost zahradníka stojí v severozápadní frontě návsi, mezi čp. 16 a 24, st.p.č. 65. Jedná se o patrový dům štítově orientovaný k návsi, se zápražím směrem na jihozápad. Na dům navazuje přízemní hospodářský objekt.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 17
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány čtyři objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, dva značené žlutě, jeden červeně, jeden nevybarven
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, stavby přestavěny a zaznačeny červeně
1886	beze změn
1940	beze změn
2009	v mezidobí provedeny stavební úpravy na domě a chlévech, odstraněna stodola

Popis:

Patrový zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s polovalbou nad předním štítem. Střecha kryta pálenou krytinou. Průčelí jednoosé, původně dvojosé,²⁴⁶ štít lichoběžníkový. Dům prošel přestavbou v padesátých a šedesátých letech dvacátého století.²⁴⁷ Omítnut břizolitovou omítkou, osazen trojdílnými okny, upravena vnitřní dispozice.

Dispozice domu je trojdílná, avšak upravena při přestavbě. Všechny místnosti jsou plochostropé. Původním prostorem zůstal pouze sklep, umístěný pod světnicí, který je uzavřen segmentovou cihelnou klenbou. Krov byl vyměněn při opravě střechy v nedávné době.

Na dům navazuje přízemní zděné hospodářské křídlo, původně klenuté chlévy, dnes plochostropé. Vzadu byl dvůr uzavřen zděnou stodolou z opuky, která shořela v druhé polovině dvacátého století. Pod stodolou byl umístěn sklep.²⁴⁸

Shrnutí stavebního vývoje:

²⁴⁶ Okna odstraněná při přestavbě v padesátých letech byla dvojítrá trojkřídlivá do tvaru T. Informace sdělená majitelkou domu paní Dvořákovou, dne 23.5.2010.

²⁴⁷ Informace sdělená majitelkou objektu paní Dvořákovou den 23.5.2010.

²⁴⁸ Vstup do sklepa byl objeven v květnu roku 2010 a v létě ho majitelé plánují vykopat. Informace sdělená dne 21.5.2010.

Obvodové zdivo domu a chlévů pochází z výstavby v padesátých letech devatenáctého století, což potvrzují mapové a písemné prameny. Při velkém požáru vesnice v roce 1852 byl dům poškozen a vystavěn nově.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotný dům, který byl zcela „vykuchán“ v druhé polovině dvacátého století.

Čp. 18

Dům domkáře stával mezi čp. 48 a 51, st.p.č. 16. Dům zachycen již prvním okruhem číslování, poškozen požárem roku 1852 a 1856.²⁴⁹ Domem byla dle dochované fotografie z počátku dvacátého století přízemní zděná stavba se sedlovou střechou. Byl zbořen po roce 1980.

Čp. 19

Drobná usedlost domkáře leží severně od návsi, v klínu dvou cest do Vraclavi, mezi čp. 48 a 21, st.p.č. 11. Jedná se o úhlový dvůr, který stojí v terénním zlomu. Zděný patrový dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na sever a s kolmým zděným patrovým hospodářským křídlem. Stodola stojí za domem a chlévy.

Prameny:

1771	dům obdržel čp.19
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značený červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, obytný dům přestavěn, přistavěno kolmé hospodářské křídlo
1940	v mezidobí vztyčen nový krov

²⁴⁹ Výpisky z *obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římsě. Střecha kryta taškovou krytinou. Průčelí domu je trojosé, s novými okenními výplněmi, patro odděleno úzkou profilovanou deskovou římsou. Štít domu je trojúhelníkový se dvěma okenními otvory. Dvorní strana je trojosá, s dřevěnou pavlačí nad vstupem. Dispozice domu je dvoudílná v levé orientaci a je dána terénními podmínkami.

Dveřmi vstoupíme do síně. V zadní části se nacházela niková černá kuchyně (vstup pod komín upraven). Strop v síni je trámový, nesen podélnými trámy s opraveným záklopem z prken.²⁵⁰ V čele domu se nachází světnice (2 a 1 okno) a světnička s opraveným trámovým stropem. Ze síně vedou schody do prvního patra, odtud vstup na pavlač, kterou se prochází do zadní stodoly. V čele domu jsou dvě místnosti. Strop v obou je trámový se záklopem z překládaných prken. Dveřní výplně jsou původní.²⁵¹ Krov je vaznicový, s dvojicí vzpěr a párových kleštín.

Kolmé zděné patrové hospodářské křídlo je tvořeno v přízemí dvěma chlévy, uzavřené valenou opukovou klenbou a seníky v patře. Zděná stodola stojí na terénní hraně ve výškové úrovni podkroví domu.

Shrnutí stavebního vývoje:

Patrový dům pochází z období po polovině devatenáctého století. Roku 1898 shořel původní krov a vztyčen nový, vaznicového typu.

Architektonické a památkové hodnocení.

Hodnotná usedlost, která byla citlivě opravena.

Čp 20

Drobná usedlost domkáře severně od návsi u komunikace směrem do Vraclavi, mezi čp. 19 a 21, st.p.č.13. Jedná se o úhlový dvůr oddělený od komunikace ohradní zdí. Obytný dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na severozápad.

Prameny:

1771 dům obdržel čp. 20

²⁵⁰ Původně kulánky omazané hlínou. Sděleno majitelem objektu panem Vlnářem, dne 20.3.2010.

²⁵¹ Dřevěné rámové konstrukce dělená do čtyř svislých polí, osazené plochým krabicovým zámekem, zavěšení na závěsech křížového typu

1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vybudována přístavba k domu a půdorys domu změněn do tvaru L
2010	provedeny stavební úpravy, nová konstrukce střechy

Popis:

Zděný přízemní dům se sedlovou střechou s valbičkou, nasazenou na deskové římsě. Krytina novodobá. Průčelí domu je dvouosé, štít je lichoběžníkový se dvěma obdélnými okenními otvory, okenní výplně novodobé.²⁵² Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, v celé délce jednotraktová, komorového typu.

Středními dveřmi vstoupíme do síně. Strop je v podélné ose rozdělen půlelipsoidním pasem na dvě části, Zadní část s nikovou kuchyní přisazenou k prvnímu dílu je zaklenuta obdélnou plackovou klenbou segmentového tvaru. Kolmý půl pas vynáší otevřené ústí komína. Strop přední části síně je rozdělen příčným pasem na dvě části. Jednu tvoří čtvercová placková klenba a druhou trámový strop se záklopem z tyčoviny, omazaný silnou vrstvou hlíny. Světnice (2 a 1 okno) je zaklenuta jednou plackovou klenbou segmentového tvaru. Třetí díl tvoří komora. Podlaha třetího dílu je umístěna zhruba o jeden metr výš než podlaha síně a světnice. To je dáno terénní situací a umístěním sklepu pod komorou. Strop v komoře je nesen dvěma příčnými trámy se záklopem z tyčoviny, silně omazaný hlínou.

Vchod do sklepa je umístěn v síni. Nízký obdélný prostor zaklenutý segmentovou cihelnou klenbou. Krov domu je zcela novodobý.

Kolmé zděné hospodářské křídlo se sedlovou střechou tvoří chlév a stodola. Chlév uzavřený valenou klenbou půlkruhového tvaru, stodola je dvoudílná.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází z období po roce 1856, což potvrzují mapové a písemné podklady a použité konstrukce. Objekt zachycený na mapě SK roku 1839 označený žlutě, pravděpodobně z velké části podlehl požáru roku 1856 a byl vystavěn nově. (odpovídající typ kleneb)

Architektonické a památkové hodnocení:

²⁵² Původní výplně ve světnici byly špaletové, členění do T.

Hodnotný dům s cennými původními konstrukcemi. Jeho výraz byl trochu narušen novým typem střechy s krytinou pro Sedlec zcela netypickou (černé pálené čtvercové tašky).

Čp. 21

Dům domkáře severně od návsi u komunikace mezi čp. 20 a 22, st.p.č.14. Jedná se o úhlový dvůr. Přízemní dům je štítově orientovaný vzhledem ke komunikaci, se zápražím na severozápad. Během průzkumu dům nebyl přístupný.

Prameny:

1771	dům obdržel čp.21
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zachycen jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vybudována přístavba k severní straně domu
1940	beze změn
2010	beze změn

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římsě. Střešní krytina je tašková. Průčelí domu je dvouosé s novými okny respektujícími původní vzhled výplní,²⁵³ štít domu trojúhelníkový se dvěma obdélnými otvory osazenými novodobými výplněmi. Dispozice domu je zřejmě čtyřdílná, s trojdílným jádrem v pravé orientaci uspořádána jednotraktově.

Shrnutí stavebního vývoje:

Lze se domnívat, že dům pochází z období po požáru roku 1856. Ale přesné stáří nelze určit bez průzkumu vnitřních prostor.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný dům spoluvytvářející jeden z cenných pohledů na souvislou domkářskou zástavbu.

²⁵³ Dvojitá, šestitabulková okna, dovnitř a ven otevíravá, se segmentovým nadpražím.

Čp. 22

Drobná usedlost domkáře severně od návsi u komunikace mezi čp. 21 a 47, st.p.č.15. Jedná se o úhlový dvůr oddělený od komunikace cihelnou ohradní zdí. Obytný dům je štítově orientovaný vzhledem ke komunikace se zápražím na severozápad.

Prameny:

1771	dům obdržel čp.22
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	objekt přestavěn
1940	beze změn
2009	v mezidobí provedena vnitřní přestavba objektu, hmota domu beze změn

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římse, s valbičkou nad předním štítem. Střecha kryta taškovou krytinou. Průčelí domu je dvojosé, štít domu je lichoběžníkový se dvěma okenními otvory s půlkruhovým ukončením. Okenní výplně jsou novodobé, provedené jako kopie starších výplní.²⁵⁴ Dispozice domu je čtyřdílná v pravé orientaci, komorového typu, převážně jednotraktová. Vnitřní dispozice domu prošla úpravou v druhé polovině dvacátého století. Všechny prostory jsou plochostropé. Příčky oddělující veškeré vnitřní prostory v obytném domě jsou novodobé. Objekt procházel roku 2009/2010 opravou.

Dveřmi vstoupíme do třetího dílu, dnešní vstupní síně. V zadní části je vydělena koupelna a spíž, ze které vede žebřík do prostoru sklepa. V druhém díle je umístěn tahový komín při příčce v oddělující světnici. Světnice v čele domu (2 a 1 okno), plochostropá, byla v době průzkumu²⁵⁵ zbavena omítek. Obvodové stěny jsou vyzděny ze smíšeného zdiva, opuky a nepálených cihel. V obou podélných stěnách se odkryly dvojice dodatečně zazděných

²⁵⁴Starší výplně jsou zachycené na fotografiích. Okna byla dřevěná, jednoduchá, dvoukřídlová, členěna do šesti tabulek, zavěšená na venkovních oválných kovaných závěsech. Nad otevíravými křídly byl vsazen pevný rám půlkruhového tvaru dělený paprscitě dvěma příčlemi. Fotoarchiv autorky.

²⁵⁵Leden 2010.

otvorů po předchozím trémovém stropu a v zadní podélné zdi po tělesu pece.²⁵⁶ Vzhledem k poměru vzdáleností otvory indikují vnitřní dispoziční úpravu.

Sklep je umístěn pod čtvrtým dílem,²⁵⁷ klenutý prostor s elipsovým tvarem klenebního čela. Hambalkový krov je tvořen krokviemi a hambalky zpevněné podélným ztužujícím prvkem na straně nad zápražím. V podkroví nad světnicí je vydělena komůrka, stěny jsou trémové konstrukce s výplní ze štípaných půlkulánů. Stodola je zděná, dvojdílná s průjezdným mlatem, s krovem stejného typu jako na domě, hambalkový zpevněný vaznicí.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům podlehl požáru roku 1856.²⁵⁸ Lze se domnívat, že dnešní dům pochází z období po požáru, což potvrzují mapové prameny a užitá konstrukce. V druhé polovině dvacátého století byl dům vnitřně přeřesen (změna dispozice, nové příčky, tvrdé stropy). Původní dispozice domu nebyla odlišná od jiných domů v Sedlci a v tradičním lidovém stavitelství se jednalo o dům s trojdílným jádrem.²⁵⁹

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotný dům se stodolou i přes provedenou nevhodnou úpravu v druhé polovině dvacátého století. Umístěním a vnějším vzhledem vytváří spolu s dalšími objekty čp. 20, 21 a 47 pohledově a urbanisticky velice cennou ulicovou zástavbu.

Čp. 23

Drobná usedlost chalupníka severně od návsi, mezi čp. 24 a 47, st.p.č. 19. Jedná se o trojboký dvůr uzavřený ke komunikaci cihelnou průjezdnou stavbou. Dům je štítově orientovaný se zápražím na jihovýchod. Areál dvora byl během průzkumu nepřístupný.

Prameny:

1771 dům obdržel čp. 23

²⁵⁶ Vzdálenosti mezi čelní štítovou stěnou a dodatečně zazděnými otvory a vzdáleností mezi dvojicí otvorů je přibližně podobná. Naproti tomu vnitřní příčka se nachází velmi blízko druhé dvojici otvorů a poukazuje na vnitřní přestavbu dispozice prostoru

²⁵⁷ Při pohledu na vstupní prostor do sklepa je zřetelně vidět dodatečná cihlová zadržka prostoru, vstupní schodiště zřetelně pokračoval za touto cihlovou zadržkou.

²⁵⁸ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského.

²⁵⁹ Vstup do domu se nacházel pravděpodobně někde v místě dnešního trojdílného okna v druhém dílu. Světnice umístěná v prvním dílu byla větší, což indikují vzdálenosti mezi zadržkami po trámech nesoucí strop v místnosti. V zadní části síně byla kuchyňská nika a naproti se nalézal vstup do sklepa umístěný pod zadním třetím dílem. Třetí díl byla komora. Kolmý hospodářský prostor obsahoval chlév, přístupný z prostoru zápraží, zhruba v místě dnešního osazeného okna.

1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zachyceny tři objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, značeny žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy zřejmě hospodářského objektu, přistavěn malý, samostatně stojící čtvercový objekt; vše je značeno červeně
1940	provedeny rozsáhlé stavební úpravy, přistavěny hospodářské cihlové objekty tvaru L u silnice, vznikl čtyřboký dvůr
2010	beze změn

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s dozděnou polovalbou nad předním štítem. Krytina je tašková. Průčelí dvouosé, štít dnes trojúhelníkový, původně lichoběžníkový dozděn cihlami, s dvěma okenními otvory s půlkruhovým ukončením, mezi nimi zazděná válcová nika. Střecha z pálených tašek, okenné otvory osazené mladými výplněmi z dvacátého století. Na zadní podélné stěně je umístěná svislá stavební spára zhruba v polovině stavby, kameny zčervenale požárem. Spára poukazuje zřejmě na postupné přezdívaní domu.

Dispozice domu je zřejmě trojdílná, či čtyřdílná v levé orientaci.

Shrnutí stavebního vývoje:

Vzhledem k malému množství shromážděných informací nelze určit přené stáří domu, ale lze předpokládat, že vzhledem k svému výrazu pochází z přestaveb po polovině devatenáctého století. Není vyloučeno, že dům obsahuje starší jádro. Cihelná přístavba pochází z první poloviny dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotný dům s hospodářskými objekty.

Čp. 24

Usedlost domkáře spoluvytváří severní roh návsi a stojí mezi čp.23 a 25, st.p.č. 64. Jedná se o trojboký dvůr uzavřený ohradní zdí, s klenutou bránou segmentového tvaru a brankou pro pěší. Patrový dům je štítově orientovaný směrem k návsi, se zápražím na sever.

Na dům navazuje křídlo s chlévy a další kolmé křídlo se stodolou. Paralelně s domem stojí hospodářské křídlo s kolnou.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 24
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zachyceny dva objekty, charakterizovány jako obytné stavení, jeden značen červeně a jeden žlutě
1855	v mezidobí zbourán červeně značený objekt
1886	v mezidobí provedeny rozsáhlé stavební úpravy, vystavěn nový dům tvaru L
1940	v mezidobí přistavěno severní hospodářské křídlo
2010	v mezidobí na obytném objektu provedeny stavební úpravy

Popis:

Zděný patrový dům se sedlovou střechou, s polovalbou nad čelním štítem. Střecha kryta taškovou krytinou. Průčelí domu je dvouosé. Střecha kryta pálenou taškou, dům omítnut břizolitovou omítkou a osazen novodobými otvory. Objekt prošel rozsáhlou úpravou v osmdesátých letech dvacátého století.²⁶⁰

Dispozice domu je dvoudílná v pravé orientaci, první díl jednotraktový a druhý dvoutraktový. Stropy v domě a v navazující hospodářské části jsou ploché, novodobé. Středními dveřmi vstoupíme do síně. Zadní část sloužila jako černá kuchyně, zaklenutá segmentovou klenbou oddělené od síně pasem. V čele domu je světnice (2 a 1 okno). Do sklepa se vstupuje z černé kuchyně a je umístěn pod hospodářským objektem, navazujícím na patrový dům. Sklep je zaklenutý valenou klenbou půlkruhového tvaru.

Patro domu je dvoudílné, odpovídající přízemí, původně snížená výška cca 2 metry. V zadní části síně je vydělena malá komůrka, kterou prochází těleso dymníku.²⁶¹ Krov domu je hambalkový s podélným ztužujícím prvkem nad zápražím.

Na dům navazuje přízemní podélný hospodářský objekt se sedlovou střechou s pálenou krytinou a dvěma díly chlévů, dnes plochostropé.²⁶² Krov je stejného typu jako na patrovém domě, hambalkový s podélným zavětrovacím prvkem.

Zadní stranu dvora uzavírá zděné hospodářské křídlo s bývalým chlévem a stodolou, zastřešeno sedlovou střechou s pálenou krytinou. Krov je opět hambalkový s podélným

²⁶⁰ Informace sdělená majitelem domu panem Richterem, dne 20.3.2010.

²⁶¹ Původně stěna oddělující síň a komůrky byla vyzděna z nepálených cihel. Informace od majitele domu.

²⁶² Obě místnosti byly klenuté valenými klenbami z opuky. Informace sdělená majitelem domu.

zavětrovacím prvkem nad zápražím. Prostor chlévů byl upraven na obytné místnosti, dnes plochostropé, původně uzavřené cihelnou segmentovou klenbou do ocelových I profilů. Stodola je trojdílná, s mlatem a dvěma mělkými perny. Severozápadní stranu dvora uzavírá mladší cihelné křídlo hospodářské části, se sedlovou střechou s pálenou krytinou a s vaznicovým krovem.

Shrnutí stavebního vývoje:

Patrový dům s chlévy a stodolou pochází z přestavby mezi lety 1855 – 1886, ale nevhodně upraven v osmdesátých letech dvacátého století.²⁶³ Nejmladší stavbou v usedlosti je severozápadní cihelné hospodářské křídlo s vaznicovým krovem, které je zachyceno mapovými podklady k roku 1940.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotná usedlost, nevhodně upravena v osmdesátých letech (odstranění původních konstrukcí, fasády).

Čp. 25

Původní dům domkáře čp. 25 stával pod východní stranou návsi, mezi čp. 24 a 58, st.p.č. 63. Dům byl již zachycen prvním okruhem číslování, v JK zapsán jako dům se zahrádkou. Na mapě SK zachycen jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně.²⁶⁴ Dům shořel roku 1852 a nově vystavěn, podélného půdorysu, okapové orientace, se zápražím na severovýchod.²⁶⁵ Dům sloužil na začátku století jako kramářství.²⁶⁶ Byl zbourán mezi lety 1953 a 1980.

Čp. 26

Drobná usedlost domkáře stojí severovýchodně od návsi v tzv. domkářské zástavbě, mezi čp. 24 a 29, st.p.č. 62. Jedná se o úhlový dvůr. Přízemní dům je štítově orientovaný k

²⁶³ Dle informací majitele objektu, který prováděl v osmdesátých letech dvacátého století vnitřní přestavbu domu.

²⁶⁴ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 25.

²⁶⁵ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

²⁶⁶ Ve vesnici nám jako Janečkův, nebo Klumparův dům dle posledních majitelů. Na začátku století zde zachyceno kramářství provozující panem Ferdinandem Klumparem. *Úplný adresář královského věnného města Vysokého Mýta*. Vysoké Mýto, 1903, str. 93, 94.

procházející cestě, se zápražím na jihovýchod, Na dům navazuje kolmé křídlo stodoly. Dům nebyl navštíven během průzkumu.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 26
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značené červeně
1855	v mezidobí dům přestavěn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, k půdorysu domu navázána obdélníková přístavba stodoly
1940	v mezidobí přistavena zděná veranda
2010	v mezidobí provedeny vnitřní stavební úpravy, nový krov, upravena stodola

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s pálenou krytinou. Průčelí jednoosé, s čtyřdílným oknem, štít trojúhelníkový s trojdílným oknem. Dům omítnut břizolitovou omítkou. Dispozice domu bude zřejmě čtyřdílná, s trojdílným jádrem v levé orientaci. Zřejmě došlo k otočení vstupní strany do domu, což by potvrzovala nadstřešní část komínu, která „vylézá“ nad dnešní vstupní stranou, ale dle mapy CO, IS bylo vstupní průčelí na opačnou stranu. Před vstupem do domu zděná cihlová veranda.

Zděná stodola se sedlovou střechou s pálenou krytinou je dvoudílná, s průjezdným mlatem. Zdivo ve spodní části z opuky je nadstavěno cihlami.

Shrnutí stavebního vývoje:

Obvodové zdi domu pocházejí zřejmě z období po požáru roku 1852, což potvrzují mapové a písemné prameny. V dalších letech byla přistavěna zděná stodola z opuky. Dům byl na začátku padesátých let dvacátého století upraven, odstraněny vnitřní konstrukce (stropy, pec na chodbě)

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům s vnitřními novodobými úpravami, po kterých zůstalo pouze obvodové zdivo. Dům hmotově hodnotný pro danou část území.

Čp. 27

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku směrem k Vraclavi, mezi čp. 30 a 35, st.p.č.76.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 27 v severovýchodní části vesnice, st.p.č. 59
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytný dům, značen červeně
1855	v mezidobí dům shořel a nově vystavěn na okraji vesnice při staré cestě vedoucí do Vraclavi; značený červeně
1886	beze změn
1940	beze změn
2007	v mezidobí provedeny stavební úpravy, půdorys zachován

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, krytou pálenou taškou. Dům stojí v okapové orientaci podél komunikace, se zápražím směrem na sever, tedy obrácený od veřejného prostoru. Průčelí domu je dvouosé, štít trojúhelníkový s jedním otvorem, krov novodobý vaznicový. Dům v nedávné době upraven (nový krov, střešní krytina, fasáda a otvorové prvky)

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající dům pochází z výstavby po požáru roku 1852, mezi lety 1852-1855,²⁶⁷ s novodobými zásahy.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům, který svou hmotou zapadá do severního ulicového výběžku domkářské zástavby a ponechává si půdorysné řešení domu z doby jeho vzniku.

Čp. 28

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku směrem k Vraclavi, mezi čp. 12 a 35, st.p.č.75. Dům nebyl navštíven během průzkumu.

²⁶⁷ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 20, 36. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 28, st.p.č. 61
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zachyceno jedno obytné stavení, nekolorováno
1855	v mezidobí dům shořel a nově vystavěn na okraji vesnice při staré cestě vedoucí do Vraclavi; značen červeně
1886	beze změn
1940	beze změn
2007	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis :

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, krytou pálenou taškou. Dům stojí v okapové orientaci ke komunikaci se zápražím na sever, otočeným od komunikace. Průčelí domu je jednoosé, štít trojúhelníkový s jedním otvorem. Krov domu připomíná již nádražní architekturu, tedy vaznicový typ. Dispozice domu je zřejmě čtyřdílná s trojdílným jádrem v levé orientaci. Dům byl výrazně upraven v druhé polovině dvacátého století (vnitřní konstrukce, fasády, okna)

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající dům pochází z výstavby po požáru roku 1852, mezi lety 1852-1855,²⁶⁸ s novodobými zásahy.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům svou hmotou zapadá do severního ulicového výběžku domkářské zástavby a ponechává si půdorysné řešení domu z doby jeho vzniku. Objekt je upraven v duchu druhé poloviny dvacátého století .

Čp. 29

Drobná usedlost domkáře stojí v severovýchodní části vesnice pod návsi v tzv. domkářské zástavbě, mezi čp. 26 a 39, st.p.č. 58. Jedná se o úhlový dvůr otevřený směrem ke komunikaci vedoucí z návsi. Přízemní dům je okapové orientace, se zápražím na severovýchod, kolmo navazuje zděné hospodářské křídlo.

Prameny:

²⁶⁸ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 20, 36. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

1771	dům obdržel čp. 29
1788	obecní pastouška
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	dům vystavěn nově, označen jako obytné a hospodářské stavení
1886	přistaveno kolmé hospodářské křídlo
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy, půdorys nezměněn

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, krytou pálenou krytinou. Průčelí domu dvojosé s trojkřídlými T výplněmi z dvacátého století, štít trojúhelníkový, dvojosý. Členění fasády je založeno na charakteristickém kontrastu hladké a hrubší strukturální omítky, která působí tmavším dojmem.²⁶⁹ Dispozice domu je trojdílná v levé orientaci, převážně jednotraktová, komorového typu. Síň je plohostropá s tvrdým stropem. Dům již nemá černou kuchyni, byl v minulosti přebudován na tahový provoz. Komín umístěn v tradiční poloze ve stěně mezi světnicí a síní. Naproti komínu je umístěn vstup do sklepa. Světnice (2 a 1 okno) je uzavřena trámovým stropem s omítaným podhledem. Konstrukce je nesena dvěma příčnými trámy. Třetí díl je dvoutraktový, obě místnosti plohostropé, s novými tvrdými stropy. Sklep je umístěn pod třetím dílem, relativně úzký prostor uzavřený valenou klenbou půlkruhového tvaru.

Kolmé hospodářské křídlo je zděné z cihel se sedlovou střechou s pálenou krytinou, jeho zápraží tvořeno plandavými konci krokví poukazuje na vaznicový typ krovu. Zde byl umístěný chlév a stodola.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl postaven po požáru roku 1852, což potvrzují mapové a písemné prameny i celková hmota domu. Zůstaly zachovány obvodové zdi a dispozice domu, vnitřní prostory upraveny ve dvacátém století. Sklep by mohl pocházet ještě ze staršího období před požárem. Hospodářské křídlo dle konstrukcí spíše odpovídá až přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům hmotově dotvářející hodnotné území vesnice.

²⁶⁹ Toto pojetí vzhledu omítky je typické pro první třetinu dvacátého století. Věra KÚČOVÁ – Pavel BUREŠ. *Principy péče o lidové stavby*. Praha, 1999, str. 53 ISBN 80-86234-07-X.

Čp. 30

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku směrem k Vraclavi, mezi čp. 27 a 61, st.p.č.77.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 30, st.p.č. 60
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značený červeně
1855	v mezidobí dům shořel a nově vystavěn na okraji vesnice při staré cestě vedoucí do Vraclavi; zaznamenán červeně
1886	beze změn
1940	beze změn
2007	provedeny stavební úpravy, půdorys nezměněn

Popis a stručný vývoj:

Jedná se o zděný dům se sedlovou střechou, původně s valbičkou nad předním štítem. Střecha je kryta pálenou taškou. Dům stojí v okapové orientaci, se zápražím orientovaným na sever, obráceným od komunikace. Dispozice domu je zřejmě čtyřdílná, v levé orientaci. Dům byl výrazně upraven v druhé polovině dvacátého století - vnitřní konstrukce, fasáda; a v nedávné době vztyčen nový krov a osazena nová okna.

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající dům pochází z výstavby po požáru roku 1852, mezi lety 1852-1855,²⁷⁰ s novodobými zásahy.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům svou hmotou zapadá do severního ulicového výběžku domkářské zástavby a ponechává si půdorysné řešení domu z doby jeho vzniku, s novodobými zásahy.

Čp. 31

Drobná usedlost domkáře stojí severovýchodně od návsi v tzv. domkářské zástavbě, mezi čp. 24 a 32, st.p.č. 20. Jedná se o trojstranný dvůr o půdorysu T. Přízemní dům je štítově

²⁷⁰ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 20, 36. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

orientován k cestě, se zápražím na sever. Jedno křídlo tvořil chlév a stodola a druhé je také hospodářské.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 31
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům přestavěn a zaznamenán červeně
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, postavena přístavba k jižní straně domu
1940	přistaveno severní hospodářské křídlo
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s pálenou krytinou. Průčelí domu jednoosé s novodobým trojdílným oknem, původně dvojosé.²⁷¹ Štít domu trojúhelníkový, dvojosý. Dispozice domu je trojdílná levé orientace, komorového typu, jednotraktová v celé délce.

Vstup do domu je dnes umístěn ze dvora, ze severní podélné strany. Původně se vcházelo z opačné strany, jižní, na což upozorňuje těleso komína, které „vylézá“ na netypické straně. Dnešním vstupem vstoupíme do prostoru bývalé nikové kuchyně, umístěné v síni. Vstup pod dymník je dodatečně zazděn. Stropní konstrukce v celém domě, tj. světnice, síň, komora, jsou trámové, nesené příčnými okosenými trámy, s překládaným záklopem (ve světnici tři trámy).²⁷² Sklep je umístěn pod třetím dílem, uzavřený valenou klenbou z opuky, s pětibokou výsečí při vstupu. Původní vstup byl řešen ze zadní části síně dřevěným poklopem, dnes z chlévů. Krov je nepřístupný, dle tvaru střechy se jedná o hambalkový s velkým rozponem krokví.

Na dům navazuje boční severní hospodářské křídlo s chlévy a stodolou, zděné z cihel, se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Bývalé chlévy jsou uzavřeny segmentovou klenbou do ocelových traverz. Stodola je dvoudílná, s jedním mlatem a pernou, s vaznicovým typem krovu, s podpůrnou soustavou tvořenou šikmými sloupky.

²⁷¹ Předchozí okna byla dvojitá trojkřídlová, členěna do T. Informace sdělená majitelem domu panem Reitem dne 28.5.2010.

²⁷² Na stropní trámy je uchycen sádkartonový podhled.

Jižní hospodářské křídlo nebylo přístupné.

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající dům pochází z období po požáru 1852,²⁷³ což potvrzují mapové i písemné prameny. Jižní hospodářské křídlo je dle mapových podkladů starší, nežli severní. Severní hospodářské křídlo pochází dle užitých konstrukcí z přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům s hodnotnými vnitřními konstrukcemi (dochovaná kuchyňská nika, stropy, krov), nevhodně upraven novodobými zásahy.

Čp. 32

Usedlost domkáře leží v údolí potoka severovýchodně pod návsí, mezi čp. 31 a 33, st.p.č. 21. Jedná se o dvojstranný, úhlový dvůr uzavřený k veřejnému prostoru kolmým křídlem s klenutou bránou a stodolou. Patrový dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na sever, navazují přízemními chlévy.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 32
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt okapové orientace, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům nově vystavěn ve štítové orientaci, značen červeně
1886	beze změn
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy na objektu stodoly
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy (okna, fasáda)

Popis:

Patrový zděný dům z opuky se sedlovou střechou s valbičkou nad předním štítem. Střecha kryta pálenou taškou. Dům omítnut škrábanou omítkou. Průčelí domu je jednoosé v přízemí i patře, osazeno novodobým trojdílným oknem. Štít lichoběžníkový, dvojosý. Dle

²⁷³ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

fotografie z počátku dvacátého století bylo průčelí děleno dvěma horizontálními římsami o deskovém základu; bylo dvouosé, v přízemí s osmitabulkovými, v patře s šestitabulkovými okny. Výzdoba byla řešena iluzivní armaturou po stranách a plochými šambránami kolem oken.

Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, řešena převážně dvoutraktově, komorového typu. Vstupní síň je uzavřena valenou klenbou, se dvěma pětibokými výsečemi nad vstupem do světnice a komory a s vestavěnou pecí při stěně světnice. Dům byl původně vybaven černou kuchyní. Při pozdějších úpravách byla pec odsunuta ze svého původního místa ve světnici na chodbu, pod otevřené ústí komína. Prostor černé kuchyně je přeřesen, dnes plochostropý. Světnice (původně 2 a 1 okno, dnes 1 a 1) je zastropena trámovou konstrukcí s prkenným omítaným záklopem, nesená dvěma příčnými trámy. Zadní komora s hliněnou podlahou plní funkci sklepa a je uzavřena valenou kamennou klenbou.

Dispozice prvního patra odpovídá přízemí, trojdílné, řešené jednotraktově. Stropy v celém patře jsou tvořeny trámovou konstrukcí, nesenou příčnými trámy s omítaným prkenným záklopem. Zadní komora sloužila původně jako sýpka. Krov objektu je hambalkový, tvořen pouze krokviemi a hambalky.

Na dům navazuje hospodářská část s chlévem, který je valeně klenutý s jednou pětibokou výsečí nad vstupem. Kolmé křídlo navazující na první díl domu je zděné, se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Skládá se z klenuté brány s podstájí a dvoudílné zděné stodoly z opuky. Hambalkový krov je stejného typu jako na domě, tvořen pouze krokviemi a hambalky.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům, chlév a stodola je novostavbou po roce 1852, kdy původní dům čp. 32 podlehl požáru.²⁷⁴

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotná usedlost s cennými původními konstrukcemi, která je v průčelí nevhodně upravena novodobými okny a omítkou.

Čp. 33

Usedlost domkáře stojí v severovýchodním prostoru pod návší v údolní nivě potoka, mezi čp. 32 a 36, st.p.č. 22. Jedná se o úhlový dvůr s patrový domem, štítově orientovaný

²⁷⁴ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.*

ke komunikaci, se zápražím na jih. Zadní část domu je zahloubena do terénu, kolmo navazuje hospodářská křídlo.

Prameny

1771	dům obdržel čp. 33
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán dům, značen žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům shořel a vystavěn nově jako zděný, značen červeně
1886	beze změn
1940	beze změn
2007	v mezidobí stavební úpravy, půdorys obytného domu nezměněn

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, s krytinou z pálených tašek. Průčelí je jednoosé, štít trojúhelníkový. Dům prošel stavebními úpravami z osmdesátých letech dvacátého století,²⁷⁵ omítnut břizolitovou omítkou, osazen novodobými trojdílnými okny. Co se týče původního vzhledu průčelí, lze využít fotografií z počátku dvacátého století.²⁷⁶ Průčelí bylo původně dvouosé v přízemí i patře. Okna byla osazena v líci objektu, v přízemí dvojitá, dvoukřídlová osmitabulková, v patře šestitabulková. Štít domu byl lichoběžníkový se dvěma okenními otvory, mezi kterými se nacházela půlválcová nika. Fasáda domu byla horizontálně členěna dvěma římsami, mezi přízemím a prvním patrem jednoduchá desková římsa, mezi patrem a štítem byla výraznější desková římsa.

Přízemí domu si zachovává trojdílnou dispozici v levé orientaci, komorového typu. Síň a světnice jsou plochostropé. Původně byla světnice vybavena dřevěnou podlahou a trámovým stropem se záklopem ze štípaných půlkulánů, omazaných hliněnou mazanicí. Síň byla uzavřena jednou plackovou klenbou. V její zadní části se nacházela niková kuchyně. Klenuté zůstaly zadní komory, jsou zahloubeny do terénu, uzavřené valenou klenbou půlkruhového tvaru.

Prostor prvního patra byl dispozičně přeřešen při přestavbě. Jedná se o plochostropé místnosti s novodobými tvrdými stropy. První patro původně mělo nižší podchodnou výšku, necelé dva metry. Dispozice kopírovala uspořádání v přízemí – v čele domu světnice, síň, komora. Strop v patře byl nesen trámy, se záklopem ze štípaných půlkulánů, omazaný

²⁷⁵ Stavební úpravy prováděl současný majitel objektu pan Táborský. Díky tomu, jsem se dozvěděli mnohé detaily a informace z předchozích stavebních konstrukcí a vzhledu objektu. Informace sdělené dne 23.1.2010.

²⁷⁶ Fotografie jsou ve vlastnictví p. Táborského.

hliněnou mazanicí. Zadní komora sloužila jako sýpková a strop byl trámový neomítaný, se záklopem z tyčoviny. Podél celého prvního patra vedla dřevěná pavlač. Krov nad obytným domem je jednoduchý hambalkový, pouze systém krokví a hambalků, zpevněný jedním vodorovným zavětrovacím prvkem na dvorní straně domu.

Kolmo na obytný dům je připojena zděná hospodářská část domu, přeřesená v druhé polovině dvacátého století. Původně zde byl umístěn chlév a stodola²⁷⁷. Krov nad kolmým hospodářským přístavkem je mladší, vaznicový, zpevněný šikmými sloupky ve směru krokví a párovými kleštinami.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl vystavěn v padesátých letech devatenáctého století, při stavebním ruchu po požáru roku 1852,²⁷⁸ což potvrzují mapové podklady a zjištěné informace o konstrukcích domu. V osmdesátých letech prošel radikální vnitřní přestavbou, která ponechala pouze původní obvodové zdivo, krov a komory v přízemí.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotný dům, které dotváří prostředí vesnice. I když byl upraven dobovými zásahy z osmdesátých let dvacátého století (odstranění vnitřních konstrukcí, osazení trojdílnými okny, omítnutí nevhodnou omítkou) nenarušuje prostředí a spoluvytváří hmotový výraz vesnice.

Čp. 34

Stávající čp. 34 stojí v jižním ulicovém výběžku, mezi čp. 1 a 40 a je novostavbou ze sedmdesátých let dvacátého století. Jedná se o štítově orientovaný patrový dům. Původní dům domkáře čp. 34 stál v severovýchodní části vesnice pod návší, mezi čp. 33 a 36, st.p.č. 23, od roku 1855 vedena jako st.p.č. 24

Prameny:

²⁷⁷ Lze takto usuzovat z tradiční zástavby ve vesnici. Dle písemných pramenů vlastnili majitelé domu v druhé polovině devatenáctého století zvířata a obhospodařovali polní hospodářství. Z těchto informací je zřejmé, že majitelé museli mít zvířata někde ustájené. (1869 3 krávy, 1 prase, 1880 to samé, 1890 1 kráva a 1 koza, dílna zámečníka, polí hospodářství) SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282.

²⁷⁸ Národní archiv Praha, Duplikát Stablního katastru, inv.č. 1385, kart. 625. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského. .

1771	dům obdržel číslo popisné čp. 34
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zachycen jeden objekt, žlutě značené obytné stavení
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům shořel a postaven nově jako zděný
1886	beze změn
1940	beze změn
1980	mezidobí dům zbourán, čp. 34 obdržel nový dům s st.p.č. 117, který byl postaven na jižním konci vsi, u silnice směřující do Vysokého Mýta

Popis²⁷⁹ a shrnutí vývoje původního čp. 34:

Jednalo se o dům stojící v části s jasně dominující domkářskou zástavbou. Přízemní zděný dům se sedlovou střechou nasazenou na římse s polovalbou nad předním štítem. Střech kryta taškovou krytinou. Dům byl obdélného půdorysu, štítově orientovaný vzhledem ke komunikaci. Zápraží domu (trámové) bylo orientováno na jih. Průčelí domu v přízemí bylo dvouosé, osazeno dvojitými okny v líci stavby, lichoběžníkový štít s jedním otvorem se segmentovým ukončením. Fasáda průčelí byla členěna v omítce kombinací hladkých pruhů a strukturální plochy.

Dům pocházel z padesátých let devatenáctého století, což potvrzují mapové podklady. Roku 1852 podlehl velkému požáru²⁸⁰ a vystavěn nově.²⁸¹ Stavba byla odstraněna v osmdesátých letech dvacátého století a číslo popisné přeneseno na novostavbu na jižním konci vesnice.

Čp. 35

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku směrem k Vraclavi, mezi čp. 27 a 28, st.p. č. .1.

Prameny:

1771 dům obdržel čp. 35, st.p.č. 24

²⁷⁹ Dle dochované fotografie poskytnuté panem Tábořským.

²⁸⁰ Národní archiv Praha, Duplikát Stabilmního katastru, inv.č. 1385, kart. 625. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského.

²⁸¹ Ve větších rozměrech než původní, spojena st.p.č. 23 a č. 24 a značen červeně. Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4. Národní archiv Praha, Duplikát Stabilmního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.

1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zachycen jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	v mezidobí dům shořel, nově vystavěn u staré cesty vedoucí do Vraclavi, značen červeně
1886	beze změn
1940	beze změn
2007	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis a stručný vývoj:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, s pálenou krytinou. Průčelí jednoosé, štít trojúhelníkový. Dům stojí v okapové orientaci ke komunikaci, se zápražím orientovaným na severovýchod, otočeným od cesty. Dispozice domu je zřejmě čtyř,či pětidílná s trojdílným jádrem v levé orientaci. Dům byl výrazně upraven v druhé polovině dvacátého století (vnitřní konstrukce, okna).

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl vystavěn po roce 1852,²⁸² po požáru jako novostavba na nové parcele v severní ulicovce.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům hmotově dotvářející domkářskou zástavbu severního ulicového výběžku. Objekt nevhodně upraven v duchu druhé poloviny dvacátého století.

Čp. 36

Drobná usedlost domkáře stojí východně od návsi v domkářské zástavbě, mezi čp. 33 a 37, st.p.č. 25. Dvůr je hákového typu s domem štítové orientace se zápražím směrem na jih, kolmo navazuje hospodářské křídlo.

Prameny:

1771	dům obdržel č.p. 36
1788	dům bez zahrádky

²⁸² VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 21, 36. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřha Táborského.

1839	na mapě SK je zachycen jeden objekt, dům, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	dům značen červeně
1886	beze změn
1940	v mezidobí dům upraven
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou. Krytina novodobá tašková. Světnice a síň jsou zděny z cihel, komora z opuky. Průčelí domu je dvouosé, štít trojúhelníkový se dvěma okenními otvory. Dvorní strana dvojosá, nad vstupními dveřmi zůstal dřevěný trám. Dům prošel v posledních letech rozsáhlou rekonstrukcí.

Dispozice domu je trojdílná v levé orientaci, komorového typu, uspořádána zřejmě jednotraktově. Stropy v celém domě jsou trámové s omítanými podhledy, v současné době opatřené sádkartonovými deskami. Sklep je umístěn pod světnicí, se vstupem ze zápraží. Jedná se o dva prostory uzavřené valenou klenbou z opuky, vrchlíky v mladším období přezděny z cihel. Vedle vstupu je v kameni vyryt letopočet 1812.

Kolmo na třetí díl navazuje hospodářské křídlo, které je přízemní, zděné z opuky, se sedlovou střechou. Jedná se o dva prostory, které byly původně klenuté, ale při rekonstrukci byly klenby odstraněny.

Shrnutí stavebního vývoje:

Vzhledem k malému množství informací nelze určit přesné stáří uvedených konstrukcí. Dům procházel v minulosti postupným přezdíváním. Stáří sklepa je určeno letopočtem rok 1812, který se zřejmě vztahuje i k hmotě domu. Dům byl dále upravován po požáru roku 1852, světnice a síň přezděna na přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům.

Čp. 37

Drobná usedlost domkáře stojí na vyvýšeném východním okraji zástavby, mezi čp. 36 a 38, st.p.č. 15. Jedná se o úhlový dvůr umístěný ve stoupajícím terénu směrem k polím.

Dům je štítově orientován směrem k návsi, se zápražím směrem na severozápad, kolmo na dům navazuje chlév a stodola.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 35
1788	dům se zahrádkou, patří VM
1839	na mapě SK je zachycen jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	dům přestavěn, značen červeně
1886	beze změn
1940	dům nezakreslen
2007	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Prizemní zděný dům krytý sedlovou střechou, nasazenou na římse o deskovém základě. Střecha kryta pálenými taškami. Průčelí je dvouosé. Štít domu je trojúhelníkový s dvěma okenními otvory a půlválcovou nikou. Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, jednotraktová, komorového typu.

Vstupními dveřmi vstoupíme do střední části domu, do síně, která je rozdělena na dvě části. První část síně je úzká a dlouhá, zaklenuta valenou kamennou klenbou stlačeného tvaru.

V zadní části síně je umístěna niková kuchyně, oddělená pasem od síně a přiložená netradičně k třetímu dílu domu. Bývalé ústí komína je vynášeno dalším kolmým půlkruhově klenutým pasem, v minulosti upraveno na tahový provoz podezděním tahového komína.²⁸³ Zbylý prostor kuchyňské části je uzavřen segmentovou klenbou. Naproti topeništi se nachází vstup²⁸⁴ do sklepa, s trémovou zárubní a segmentovým nadpražím. Sklep umístěn pod světnicí a uzavřen valenou klenbou.

V čele domu je plochostropá světnice (2 a 1 okno) s původními okenními výplněmi.²⁸⁵ Po levé straně vstupních dveří²⁸⁶ do světnice vstupuje zděné těleso, kryjící

²⁸³ Prostor pod půlkruhovou nikou je hluboký 80 cm, a tedy mohl sloužit k vaření. Pec vsunutá do třetího dílu byla odstraněna. Po pravé straně zůstal zbytek kruhového otvoru po kamnovci, či kotli na povídla.

²⁸⁴ Dveře jsou dřevěné, svlakové konstrukce se zavíráním na kovanou petlici.

²⁸⁵ Okna do průčelí jsou dřevěná dvojitá různého stáří. Vnitřní okenní rámy představuje dvoukřídlové osmitabulkové okno zavěšené na vnitřních kovaných závěsech s tradičním suchým zasklením. Vnější okenní rám osazený dodatečně je „moderního“ členění do T, dvě křídla ven otevíravá zavěšená na zapuštěných závěsech z dvacátého století, s výklopným křídlem v horní části okna. Ze světnice do dvora vede menší okenní otvor s jednoduchým šestitabulkovým oknem dovnitř otevíravým, které je osazeno zhruba v jedné třetině v okenního otvoru. Profilované okno je zavěšeno na vnitřních kovaných závěsech a zavírá se pomocí dvou držátek a kliček s tradičním suchým zasklením – bez tmelu – kdy jsou tabulky skla zasazovány do dřeva.

schodiště do sklepa. Zadní světnice je plochostropá místnost s novodobým oknem.²⁸⁷ Je umístěna výš než první a druhý díl domu. Sem bylo otočeno topeniště z černé kuchyně a pec. Hambalkový krov domu má nejjednodušší systém, pouze krokve a hambalky.

Kolmé zděné hospodářské křídlo bylo rozčleněno na chlév a stodolu, otevřené do krovu. Krov je hambalkový. V podélných zdech je po obou stranách patrná stavební spára.²⁸⁸

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází z období po požáru roku 1852, což podporují mapové i písemné prameny. Nelze vyloučit dochované starší části stěn.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotný dům s řadou dochovaných autentických prvků. Svou hodnotu si uchoval i přes úpravy v druhé polovině dvacátého století.

Čp. 38

Usedlost sedláka se nachází jihovýchodním směrem od dnešní návsi, na vyvýšeném břehu mezi čp. 37 a 53, st.p.č. 26. Původně čtyřstranný areál uzavřený ohradní zdí s klenutou bránou segmentového tvaru, dnes zůstal stát obytný dům a část chlévů. Dům v usedlosti je štítově orientovaný směrem k návsi, se zápražím na jih

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 38
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány čtyři objekty, charakterizován jako obytné a hospodářské stavení, chlévy, výměnek, stodola značeny červeně a dům žlutě
1855	v mezidobí provedeny rozsáhlé stavební úpravy, usedlost shořela a vystavěna nově
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přistavěny další chlévy

²⁸⁶ Dřevěné jednokřídlivé dveře rámové konstrukce zavěšené na zapuštěných závěsech se žaludovým ukončením, s plochým krabicovým zámkem, umístěné v trámové zárubni s nasazeným profilovaným prkenným obložním.

²⁸⁷ Okno v místnosti je novodobé trojdílné okno z druhé poloviny dvacátého století.

²⁸⁸ Tato spára vede v místě osazených dřevěných dveří a je patrná i v provedení krovu. Krov na přistavěnou částí stodoly je již ze subtilnějších trámů a zcela jiného provedení opracování.

Popis:

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na výrazné římsě s deskovým základem.²⁸⁹ Střecha kryta betonovými taškami. Průčelí domu je trojosé, patro je odděleno jednoduchou deskovou římsou. Okna jsou již novodobá, tvarově reagující na starší okna.²⁹⁰ Štít domu členěn dvěma okny s půlválcovou nikou, byl původně lichoběžníkový, ale dozděn cihlami do trojúhelníkového tvaru. Zadní průčelí je dvouosé, štít opět původně lichoběžníkový dozděn cihlami. Na úrovni půdního prostoru jsou dva kruhové otvory, mezi nimiž je zazděn dřevěný trámek, který se nepromítá do prostoru podkroví. Jeho účel byl pravděpodobně svázán s výstavbou domu a jeho využitím jako součást dřevěného lešení.

Dispozice domu je trojdílná, dvoutraktová, komorového typu. Dveřmi vstoupíme do střední části domu, do síně, zaklenuté plackovou klenbou. Ze síně vedou dveře do světnice, do černé kuchyně, do komory, dveře do bývalého chléva a schody do prvního patra. V zadní části je černá kuchyně, dnes plochostropá, upravena na tahový provoz. V jihozápadním rohu místnosti je podezděn tahový komín. Z kuchyně se vchází do jedné zadní komory a do sklepa, umístěného pod třetím dílem domu. Sklep je obdélného tvaru, zaklenut valenou klenbou z opuky.

V čele domu je umístěna světnice (2 a 1 okno) a světnička, odděleny příčkou. Strop s omítaným podhledem v obou místnostech nesou dva příčné hraněné trámy. Záklop je tvořen prkny kladenými na sraz a omítanými na rákos. Mezi stropem nad světnicí, světničkou a trámy nesoucími prkennou podlahu světnice prvního patra, se nachází vzduchová mezera cca tři čtvrtě metru²⁹¹. Třetí díl domu tvoří dvě komory, obě zaklenuté plackovými klenbami segmentového tvaru.

Po dřevěných schodech vystoupáme do síně v prvním patře. Patro je řešeno převážně jednostraktově, v prvním dílu dvoutraktově. Trámový strop celého prvního patra je nesen příčnými hraněnými trámy a prkenným záklopem, omítaným na rákos. Stropní trámy tvoří zároveň vazné trámy krovu. Síní byla v minulosti osvětlena jedním oknem, které se nacházelo v jižní stěně v místě dnešního vstupu na pavlač, která je novodobá. V čele domu je dvojice

²⁸⁹ Korunní římsa z cihlových tvarovek a tesané opuky.

²⁹⁰ Původní okna byla dvojí, šestitabulková. Informace sdělené majiteli domu manželi Urválovými, dne 24.11.2009.

²⁹¹ Informace poskytnutá majiteli objektu, manželi Urválovými. Jeden z možných výkladů tohoto výškového rozdílu je reakce na rozdílnou výšku terénu, na kterém dům stojí. Výškového rozdílu terénu mohla využívat i předchozí stavba. Před zděnou stavbou se zde nacházel dřevěný objekt, který mohl být stavěn středověkým způsobem a vlastnit dymnou jizbu. Výškový rozdíl by zde byl výhodný, kdy světnice by měřil cca 3 a více metrů na výšku, ale zadní komory by měly normální výšku a při zastřešování by se nemusely překonávat výškové rozdíly jednotlivých místností.

obytných místností s prkennou podlahou, nesenou trámovou konstrukcí. V třetím díle se nachází komora.

Ze síně vystoupáme po schodech do půdního prostoru. Krov domu je hambalkový, se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků a vzpěrou jdoucí z vazného trámu do sloupku. V přední části podkroví, nad světnicí, byl vydělen prostor sýpky dřevo-hliněnou příčkou trámové konstrukce

Chlévy

Ze síně v přízemí se vstupovalo²⁹² přímo do maštale, která tvořila kolmé křídlo k obytnému domu. Přízemní zděný objekt, zastřešený sedlovou střechou, byl zbořen. Jednalo se o prostory s cihlovou podlahou,²⁹³ klenuté třemi poli cihelných plackových kleneb, oddělené pasy.

Na maštal navazovala další hospodářská stavba, kravín, z něhož zůstala do dnešní doby stát pouze část. Zděný přízemní kravín z opuky se sedlovou střechou s pálenou krytinou,²⁹⁴ Prostor je zaklenut segmentovou klenbou do ocelových I profilů.²⁹⁵

Výměnek²⁹⁶

Na mapě SK k roku 1839 se nachází v západní části areálu dvora podélný červeně značený objekt, který prošel po požáru 1852 stavebními úpravami. Tento objekt stál ještě v osmdesátých letech.²⁹⁷ Do dnešních dnů z něj zbyla pouze stopa půdorysu objektu v zemi a dále dva okenní otvory vedoucí směrem k přístupové cestě z návsi v ohradní zdi areálu dvora.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům je novostavbu pocházející z padesátých let devatenáctého století, což potvrzují písemné prameny a konstrukční prvky objektu.

²⁹² Vstupní dveře jsou rámové konstrukce, dělené do čtyř svislých polí, s křížovými závěsy, zavěšené na dvoudílných háčích, osazené v trámové zárubni.

²⁹³ Některé cihly na sobě nesou označení značkou F M.

²⁹⁴ Na severním štítu objektu kravína je patrná stavební spára šikmo v celé výšce štítu, která odděluje zdivo dvou fází s patrným rozdílem použitého zdiva a způsobu zdění. Většina štítu, zdivo na pravé straně, je zděna z větších tesaných kamenů. Druhá, znatelně užší část je ze zcela odlišného zdiva, drobnějších kamenů. Tato spára ukazuje na „přilepení“ nového hospodářského objektu, kravína, na starší maštal, která náležela větší část štítu.

²⁹⁵ Zde umístěna kamenná studna, která dnes i v minulosti zásobovala usedlost vodou.

²⁹⁶ O tom, že ke obytnému domu a hospodářským objektům patřil i výměnek nás informují prameny sčítacích operátů, které byly zpracovávány jako podklady pro sčítání obyvatel v druhé polovině devatenáctého století a dále ve dvacátém století. Tyto materiály zaznamenávají výminkáře k roku 1880. In: SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76, nefol. K roku 1890 jsou zde zaznamenány dvě bytové jednotky. In: SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141, nefol. A K roku 1910 je ve sčítacím archu napsáno, že pod čp. 38 je ještě jedno stavení sloužící k obývání. In: SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282, nefol.

²⁹⁷ Katastrální úřad Ústí nad Orlicí, oddělení dokumentace, XIX-17-14, 15.

Co se týče maštale, byla zaznamenána roku 1839 jako nespálná a v roce 1855 nepřekreslena na mapě IS. Oproti tomu je kravín jistě mladší stavbou, potvrzenou mapovými podklady a klenební konstrukcí. Stavba není ještě zaznamenána mapou IS, zachycuje ho až mapa z roku 1886. Kravín je zaklenut na svou dobu moderní segmentovou klenbou do ocelových I profilů, která v této době progresivně nastupuje převážně do hospodářských objektů.

Zadní část areálu dvora uzavírala stodola. Roku 1852 odtud vyšlehl ničující požár, který strávil dvůr usedlosti a velkou část vesnice.²⁹⁸ Po požáru byla stodola přestavěna. Dle knihovní mapy, byla tato stodola v období mezi lety 1886 – 1940 zbořena a znovu postavena na vedlejší pozemkové parcele (p.č.29). Zbořena byla v poslední čtvrtině dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný areál, z kterého dnes stojí pouze obytný dům a část chlévů. Dům a ohrazený areál usedlosti je důležitý z hlediska širších urbanistických vztahů v rámci celé vesnice.

Čp. 39

Dům zahradníka leží v prostoru pod návší, na východ mezi čp. 6 a 38, st.p.č. 26. Jedná se o dům s navazujícím hospodářským křídlem, se zápražím směrem na západ.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 39
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, značeny žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí dům a stodola přestavěny, značeny červeně
1940	v mezidobí přistavěn další díl k hospodářskému křídlu
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy, obytný dům zbořen a nově vystavěn, odstraněna stodola,

Popis:

²⁹⁸ Výpisky z *obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Patrový dům se sedlovou střechou, krytou pálenými taškami. Objekt je novostavbou osmdesátých let na místě zbořeného domu. Dle dochované fotografie můžeme zjistit podobu původního čp. 39. Jednalo se o přízemní objekt se sedlovou střechou, s valbičkou, s pálenou krytinou nasazenou na římsě. Průčelí bylo dvouosé, členěné v omítce.

Na stávající dům navazuje přízemní hospodářské křídlo, je zděné z opuky, se sedlovou střechou s pálenou krytinou.

Shrnutí stavebního vývoje: "

Dům je novostavbou z osmdesátých let dvacátého století. Zděné hospodářské křídlo pochází z přestavby mezi lety 1855 – 1886, s pozdější mladší přístavbou.

Architektonické a památkové zhodnocení:

Neutrální dům.

Čp. 40

Usedlost domkáře leží na jižním konci vesnice při komunikaci vedoucí do Domoradic, mezi čp. 1 a 73, st.p.č. 36. Jedná se o trojstranný dvůr, v předu uzavřený ohradní zdí se sloupovou bránou. Dům je patrový, štítově orientovaný ke komunikaci se zápražím na severozápad, paralelně stojí hospodářský objekt a areál uzavírá stodola.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 40, v té době pravděpodobně stál v domkářské zástavbě na okraji návsi mezi čp. 39 a 41, ale nejpozději před rokem 1839 zbourán a čp. 40 bylo přeneseno na nový dům na pozemku na jižním konci vesnice
1788	dům bez zahrádky ²⁹⁹
1839	na mapě SK je již v jižní části vesnice zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	beze změn
1940	v mezidobí provedeny rozsáhlé stavební úpravy, obytný dům nově vystavěn, přistavěny hospodářské objekty, značené červeně

²⁹⁹ K tomuto roku stojí dům ještě na svém původním místě, neboť byl v JK zapsán v pořadí mezi domy čp. 39 a 40. Je pravděpodobné, že komise sepisující JK obcházela domy popořadě, tak jak stály, což dokládá případ domu čp. 49, který byl zapsán mezi čp 10 a 11.

2010 v mezidobí provedeny stavební úpravy, obytný dům zvýšen o patro, upravena vnitřní dispozice

Popis:

Patrový dům, zděný z cihel, s valbovou střechou s pálenou krytinou. Průčelí domu je dvojosé v přízemí a patře, opatřen novodobými velkoformátovými okny. Druhou osu patra tvoří lodžie. Dům opatřen škrábanou omítkou. Dům přestavěn v roce 1984.³⁰⁰ Vnitřní prostory domu upraveny při přestavbě. Dům je podsklepen v přední části domu, dva prostory uzavřené segmentovou cihelnou klenbou do ocelových traverz.

Z počátku dvacátého století se dochovala fotografie, která zachycuje část průčelí domu před přestavbou.³⁰¹ Jedná se o dům se sedlovou střechou a trojúhelníkovým štítem. Průčelí bylo trojosé, děleno vodorovně úzkou profilovanou římsou, okenní otvory ozdobené profilovanou šambránou s iluzivním klenákem, po stranách iluzivní armování.

Dvůr uzavírá zděná stodola z cihel, pětidílná s dvěma průjezdnými mlaty.

Shrnutí stavebního vývoje:

Stávající usedlost byla vystavěna po roce 1914. K tomuto roku existuje fotografie, která zachytila předchozí objekt čp. 40.³⁰² Dům byl vystavěn v roce 1819 jako přízemní, se sedlovou střechou, s doškovou krytinou. Mezi lety 1855-1886 byla provedena přístavba na zápraží³⁰³. Zřejmě nedlouho po pořízení fotografie z roku 1914 byl dům odstraněn a vystavěn nově jako zděný patrový, se sedlovou střechou. Tento dům byl v roce 1984 upraven.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální usedlost s nevhodně upraveným domem v druhé polovině dvacátého století (okenní otvory, lodžie v bývalé štítové stěně).

Čp. 41

Drobná usedlost domkáře na východní straně návsi, mezi domy čp. 58 a 42, st. p. č. 57. Jedná se o úhlový dvůr s přízemním domem, uzavřeno ohradní zdí. Dům je štítově

³⁰⁰ Informace sdělená majitelkou domu, den 5.6.2010.

³⁰¹ Fotografie ve vlastnictví místního kronikáře pana Táborského.

³⁰² Fotografie uložená ve sbírkách muzea Vysoké Mýto, ale bez uvedení čísla popisného. Do současnosti nebylo známé, kde tento dům stála a co se jednalo za objekt. Vysvětlení je podán v kapitole Stavební vývoje Sedlce. Regionální muzeum Vysoké Mýto, inv.č. 22D-12762. URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 18. ISBN 80-239-4008-2

³⁰³ V knize Radima Urbánka je upozornění na použitou konstrukci u přístavby na zápraží. Je zde užitá rámová konstrukce „vzhůru nohama“ s výplní z cihel. Zřejmě se jedná o druhotné použití rámu, při dodatečném přizdění. URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004, str. 18. ISBN 80-239-4008-2.

orientovaným směrem k návsi, se zápražím na severozápad. Zadní část domu zřejmě patrová, která využívá umístění domu na terénní hraně. Dům v době průzkumu nepřístupný.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 41
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	nezaznamenány stavební úpravy
1886	dům zcela přestavěn, nový půdorys do L
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny vnitřní stavební úpravy

Popis:

Prizemní zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na fabionové římsě, s polovalbou nad předním štítem. Střešní krytina z pálených tašek. Průčelí domu je dvojosé s novodobými okenními výplněmi, štít lichoběžníkový, s dvěma okenními otvory. Zadní průčelí děleno podlomením, zdivo s malým otvorem a jedním proraženým novodobým okenním otvorem, štít trojúhelníkový, dřevěný, bedněný s přelištováním a dvěma srdíčkovými otvory. Vrcholový trojúhelník zřejmě dodatečně vyplněn vodorovně kladenými prkny a původní štít lichoběžníkového tvaru.

Dispozice domu bude jistě s trojdílným jádrem v pravé orientaci, uspořádána jednotraktově.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází z přestavby po polovině devatenáctého století, ale určeno pouze na základě vnějšího vzhledu a mapových podkladů. Dům byl poničen požárem roku 1852, ale přestavba zachycena až druhou reambulací roku 1886.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný dům zejména svým vnějším vzhledem a umístěním v rámci vesnice.

Čp. 42

Drobná usedlost domkáře na východní straně návsi, mezi domy čp. 41 a 42, st. p. č. 56. Jedná se o úhlový dvůr s přízemním domem, štítově orientovaným směrem k návsi, se

zápražím na severozápad. Hospodářské křídlo je patrové, které využívá umístění domu na terénní hraně.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 42
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě
1855	beze změn
1886	provedeny stavební úpravy, dům zaznamenán červeně na knihovní mapě
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Zděný přízemní dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římse. Střecha kryta pálenou taškou. Průčelí domu bylo dvojosé,³⁰⁴ dnes jeden velký novodobý okenní otvor, štít trojúhelníkový. Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, komorového typu, převážně dvoutraktová. Strop v síni je nesen jedním příčným trámem, s omítaným záklopem z kulánů. V zadní části síně je vydělená černá kuchyně, zaklenuta valenou klenbou. Pod ústím komína byla umístěna chlebová pec, do níž se přikládalo ze síně. Je zde umístěn vstup do sklepa.

Ve světnici (2 a 1 okno) je trámový strop nesen dvěma příčnými trámy s omítaným záklopem. Strop třetího dílu, který je dvoutraktový, je nesen jedním příčným trámem s omítaným záklopem. Sklep je umístěn pod třetím dílem, uzavřený valenou klenbou s jednou pětibokou výsečí. Krov domu je hambalkový.

Kolmé hospodářské křídlo je patrové. Přízemní prostory jsou na úrovni suterénu, jedná se o dva chlévy, první s valenou kamennou klenbou, druhý chlév se dvěma poli segmentové klenby do ocelového profilu. Patro s trámovým stropem s omítaným záklopem sloužilo jako sýpka, původně přístupná z dřevěné pavlače, která byla odstraněna.

Shrnutí stavebního vývoje:

Při velkém požáru vesnice roku 1852 usedlost poškozena požárem,³⁰⁵ ale půdorysně zůstává téměř nezměněna.

Architektonické a památkové hodnocení:

304 Jednalo se o dřevěná dvojitá okna, vnitřní okno šestitabulkové, vnější trojkřídlové s T členěním. Dle informace majitelky domu paní Pravcovou dne 25.4.2010.

305 Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Drobná usedlost spoluvytváří s čp. 41 a 43 svou hmotou východní návesní frontu. Hodnotný dům s hospodářským křídlem byl poznamenán úpravami v druhé polovině dvacátého století (výplně otvorů, odstranění pavlače).

Čp. 43

Drobná usedlost domkáře stojí ve východní frontě na návsi, mezi čp. 42 a 6, st.p.č. 55. Jedná se o úhlový dvůr. Dům je štítově orientován směrem k návsi, zápraží směřuje na severozápad. V zadní části pravouhle navazuje chlév a stodola.

Prameny:

1771	dům obdržel čp. 43
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům zcela přestavěn
2007	provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, nasazenou na římse. Střecha kryta taškovou krytinou. Průčelí domu je v přízemí trojosé (2+1), v trojúhelníkovém štítu dvojosé s novodobými okenními výplněmi.³⁰⁶ Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, komorového typu, uspořádána dvoutraktově v celé délce. Proti pravidlům tradičního lidového stavitelství působí cihelný komín, který „vylézá“ na vstupní straně domu.³⁰⁷ (viz níže)

Vstupní síň je plochostropá. Dům fungoval na nepřímý provoz vytápění ze síně. V zadní části při zdi oddělující síň od světnice vynáší klenutý pŕlpas bývalý dymník a v jeho pravém rohu je při mladší úpravě podezděn tahový komín. V zadní stěně síně novodobý otvor vedoucí do další místnosti v druhém traktu.

V čele domu je světnice (2 a 1 okno) a světnička, zeď oddělující obě místnosti je stejného rozměru jako obvodové zdi domu. Strop ve světnici je nesen dvěma příčnými

³⁰⁶ Okenní výplně, které předcházely stávajícím plastovým, byly dřevěné se segmentovým záklenkem. Informace sdělená majiteli objektu, panem Nechvátalem dne 24.10.2009.

³⁰⁷ Komín zde na netradiční straně domu. ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003. ISBN 80-7203-082-5.

trámy s jednoduchým okosením s výběhy. Záklop stropu tvoří štípané půlkulány, z rubu opatřené silnou vrstvou mazanice. Stop ve světničce je mladší, rovný tvrdý strop.

Třetí díl domu, komora, je uzavřena valenou klenbou z opuky, s půlkruhovým tvarem klenebního čela. Po levé straně stávajících vstupních dveří je pětiboká klenební výseč, která umožňuje otevírání dveří. Zadní místnost v druhém traktu je mladší s plochým stropem.

Dům má dva samostatné sklepy. Vstupy do obou jsou umístěny v síni. První sklep je pod světnicí, obdélný prostor zaklenutý valenou klenbou z opuky. Druhý sklep je umístěn pod druhým traktem, obdélná místnost s plochým stropem.

Krov je vaznicový, se stojatou stolicí a rozpěrou mezi středními vaznicemi. Z prostoru podkroví lze sledovat rub čelního štítu, zděný z opuky na hliněnou maltu. V jeho pravé části po stranách stávajícího okna, jsou patrné dva dodatečně zazděné otvory, zdánlivě vyosené nad první trakt domu. Zhruba středem štítu vede šikmá spára, která rozděluje tento štít na dvě poloviny, které se od sebe liší použitým druhem opukového zdiva.

Kolmo na trojdílný dům v jeho zadní části navazuje hospodářská část domu, tvořena chlévem a stodolou. Mezi chlévem a komorou se nachází zhruba 1,5 metru široký prostor, celý vyplněný hlínou. Chlív zaklenut valenou klenbou z opuky. Stodola je zděná, s jedním mlatem. Na stodolu byl v minulosti „přilepen“ cihelný suchý záchod.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl vystavěn nově po velkém požáru z roku 1858, což potvrzují mapové, písemné prameny a užitá konstrukce. V domě lze identifikovat a jednoduše oddělit tuto fázi výstavby od pozdější stavební činnosti. Na konci padesátých let devatenáctého století, po požáru 1858, byl vystavěn štítově orientovaný úhlový dvůr k návsi. Jednalo se o podélný dům s trojdílným jádrem, v celé své délce jednotrakový,³⁰⁸ s valeně klenutými prostory (chlív, komora, sklep). Zápraží je orientováno ne zcela výhodným směrem, na sever, ale orientace byla patrně dána majetkovými a terénními vztahy, neboť dům stojí v těsném sousedství rolnické usedlosti.³⁰⁹ Nově vystavěné topeniště bylo vybudováno stále na nepřímý způsob vytápění ze síně. Dnešní podezděný komín v jeho pravém rohu je mladší tahovou úpravou.

V průběhu na přelomu devatenáctého a dvacátého století byl dům rozšířen přístavbou druhého traktu, světničky a navazující zadní místnosti na jižní straně domu, což dokládají

³⁰⁸ Zeď mezi světnicí a dnešní světničkou byla původně obvodovou zdí, má stejnou sílu jako obvodové zdi starší části domu. Vstup do světničky byl druhotně prolomen po jejím přístavění.

³⁰⁹ Zápraží v tomto případě by bylo nevhodné orientovat na sice výhodnější jižní stranu, ale kde v těsné blízkosti stojí usedlost čp. 6, která je dle historického vývoje starším objektem než námi zkoumané stavení čp. 43.

mapové podklady³¹⁰ a použité konstrukce. Tímto rozšířením s navazujícím zvětšením hřebene střechy se komín dostává na netradiční, vchodovou stranu domu.

Architektonické a památkové hodnocení:

Usedlost čp. 43 spolu s čp. 41 a 42 vytváří východní návesní frontu. Objekt vhodným způsobem dotváří východní roh návsi a volný přechod na jižní stranu návsi, kterou v celé své délce uzavírá usedlost čp. 6. Hodnotný dům byl v nedávné době nevhodně upraven nově osazeným plastovými okny.

Čp. 44

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku při staré cestě do Vraclavi, v části zvané Doly mezi čp. 63 a 66, st.p.č. 5. Při průzkumu vesnice se nepodařilo dům navštívit, ale lze využít jednoduchý půdorys objektu.³¹¹

Prameny:

1771	objekt nebyl zachycen prvním okruhem číslování
1788	dům bez zahrádky
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	beze změn
2007	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný³¹² dům se sedlovou střechou. Dům s taškovou krytinou. Dům stojí v okapové orientaci podél komunikace, se zápražím na západ otevřeným k cestě (částečně zastavěno). Průčelí je dvouosé, dům osazen novodobými trojdílnými okny, z druhé poloviny dvacátého století. Dům omítnutý břizolitovou fasádou. Dispozice domu je čtyřdílná v pravé orientaci, jednotraktová, komorové dispozice. Místnosti jsou plochostropé, omítané. Sklep je

³¹⁰ Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.,

³¹¹ Částečně bylo využito informací uvedených při prodeji objektu na internetu. Zdroj informací k tomuto objektu byl inzerát o prodeji nemovitosti uvedený na internetu. <http://www.bydleni-360.cz/detail/38cc06b7c9> cit. Dne: 1.6.2009

³¹² Inzerát uvádí, že konstrukce je smíšená, není zde uvedena konkrétně, jakou konstrukci popisují. Viz. <http://www.bydleni-360.cz/detail/38cc06b7c9> cit. Dne: 1.6.2009

kamenný z opuky, zaklenutý valenou klenbou s půlkruhovým tvarem klenebního čela..³¹³
Čtvrtý díl fungoval jako chlév.³¹⁴

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází zřejmě ze sedmdesátých let osmnáctého století. Bez podrobnějšího průzkumu nelze zjistit zda se něco z toho období dochovalo. Zřejmě se bude jednat o část zdiva. V dvacátém století byla k domu, k jeho zadní podélné zdi, přistavěna koupelna a kotelna Největší úpravy byly provedeny v druhé polovině dvacátého století (okna, fasáda, odstranění stropních konstrukcí, zbudování přístavků).

Památkové a architektonické hodnocení:

Neutrální dům svým vzhledem dotvářející území domkářské zástavby severního ulicového výběžku. Dům byl zásadně vzhledově upraven v druhé polovině dvacátého století.

Čp. 45

Dům domkáře stojí v severní části vesnice na západní straně komunikace do Vraclavi, mezi domy čp. 19 a 46, st.p.č. 8. Dům je okapové orientace, se zápražím na severovýchod.

Prameny:

1771	dům nebyl zachycen okruhem prvního číslování
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy na domě
1940	v mezidobí zřejmě vztyčen nový krov, přistavěna veranda
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní dům se sedlovou střechou, zdivo v přízemí opukové, nadezdívka cihelná. Krytina tašková. Průčelí je jednoosé, štít trojúhelníkový s jedním okenním otvorem. Dům omítnut břizolitovou omítkou, osazen novodobými trojdílnými okny. Před středním vstupem

³¹³ Dle fotografie uvedené v inzerátu o prodeji nemovitosti. . <http://www.bydleni-360.cz/detail/38cc06b7c9> cit. Dne: 1.6.2009

³¹⁴ Roku 1869 zde bydlí Tejnora Josef, obuvník tovaryš, se svou sestrou a vlastní dvě krávy. Ty musely být někde ustájené. Vzhledem k tomu, že půdorys domu se mění až v druhé polovině devatenáctého století lze, vzhledem k tradičnímu uspořádání domů v lidovém stavitelství, s jistotou prohlásit, že čtvrtý díl sloužil v minulosti jako chlév. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31, nefol.

přistavěna zděná cihelná veranda. Dispozice domu je pětidílná, s trojdílným jádrem v levé orientaci, jednotraková, komorového typu. Dům už nemá černou kuchyni, vybaven dvěma tahovými komíny, jeden ve stěně mezi světnicí a síní, druhý mezi síní a komorou. Čtvrtý díl fungoval jako chlév, zachovaná část valené kamenné klenby. Pátý díl sloužil jako stodola. Krov celého domu je mladší, vaznicový typ.

Shrnutí stavebního vývoje:

Obvodové zdivo pochází zřejmě z přestavby mezi lety 1855-1886. Dům upravován na přelomu devatenáctého a dvacátého století (krov, nadezdívka, tahový provoz), další úpravy v druhé polovině dvacátého století (veranda, omítka, okna).

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům, který hmotově dotváří hodnotné území vesnice.

Čp. 46

Dům domkáře stojí na severním konci vesnice, mezi čp. 45 a 60, st.p.č.7. Jedná se o dvoustranný dvůr s patrovým domem okapové orientace, se zápražím na východ, dále navazuje hospodářské křídlo, kolmo samostatně stojí zděný přízemní objekt.

Prameny:

1771	dům nebyl zachycen prvním okruhem číslování
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	přistavěn kolmý objekt k severní okapové straně domu
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přistavěn stávající dům k východní štítové straně fungující jako obchod a Kulhánkovo pekařství, odstraněna kolmá přístavba z mezidobí 1855-1886
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy, objekt upraven jako patrový

Popis:

Zděný patrový dům se sedlovou střechou, krytina tašková. Dům je okapové orientace vzhledem ke komunikaci, průčelí je dvouosé. Dům byl upraven v 70. letech 20. století.³¹⁵

³¹⁵ Informace sdělená majitelkou domu, paní Dolanskou dne 22.5.2010.

Dispozice domu je dvoudílná. První díl je plochostropý a sloužil jako obchod. Druhý díl je uzavřen třemi poli segmentové klenby do ocelových profilů, bývala zde umístěna pekárenská pec³¹⁶ a vstup do prvního patra.

Navazuje zděné hospodářské křídlo z opuky se sedlovou střechou. Dispozice objektu je dvoudílná. K zadní štítové stěně přistavěna mladší cihlová přístavba. První díl je plochostropý, s novodobým schodištěm do prvního patra, vše upraveno v 70. letech 20. století. Druhý díl uzavřen třemi poli segmentové klenby do ocelových profilů.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází z výstavby z první poloviny dvacátého století, dále upraven zvýšením o patro v 70. letech 20. století. Z původního domu, zachyceného mapou SK roku 1839, zřejmě zůstala pouze část opukového zdiva obvodových zdí v hospodářském křídle, jak potvrzují mapové podklady.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům.

Čp. 47

Drobná usedlost domkáře na východní straně komunikace vybíhající severně z návsi, mezi čp. 22 a 23, st.p.č. 18. Objekt stojí na vyvýšeném břehu nad úrovní cesty. Jedná se o úhlový dvůr u komunikace, uzavřen ohradní zdí se sloupovou bránou a klenutou brankou pro pěší. Dům je štítově orientován se zápražím na jih, navazuje chlév a stodola.

Prameny:

1771	objekt není zachycen prvním okruhem číslování
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, zachycené přesněji knihovní mapou
2007	beze změn

Popis:

³¹⁶ Informace sdělená majitelkou domu, paní Dolanskou dne 22.5.2010.

Přízemní dům je složený ze dvou materiálově odlišných částí, se sedlovou střechou, s valbičkou nad předním štítem. Střecha s pálenou krytinou. První díl je roubený,³¹⁷ zbytek domu zděný z opuky. Průčelí domu je dvouosé v přízemí i ve štítě. Štít domu, usazený na římsovém trámu, je svisle bedněný, krytý lištami. Osazená okna jsou novodobá. Při obou podélných stranách světnice je podstávka spojovaná čepovými spoji. Dispozice domu je trojdílná v levé orientaci, jednostraktová, komorového typu. Na třetí díl domu je kolmo připojena bývalá hospodářská část, zděný chlév a za ním následuje stodola

Dochovanými vstupními dveřmi³¹⁸ vejde do plochostropé síně. V zadní části je umístěna kuchyňská nika, přiložená ke stěně světnice a otevřena do síně půlkruhovým pasem, na jejíž klenbě bylo otevřené ústí komína. Dnes je upravena na tahový provoz s podezděným komínem v rohu. Zbytek prostoru zaklenut segmentovou klenbou. Naproti ústí do komína se nachází vstup do sklepa.³¹⁹

Světnice, téměř čtvercová, se stropem tvořeným jedním příčným hraněným trámem s okosením a výběhy, s omítaným záklopem. Pod omítkou se nachází povalový záklop,³²⁰ z rubové strany opatřen protipožární vrstvou mazanice. Zadní komora je uzavřena plackovou klenbou se segmentovým tvarem čel. Po levé straně vstupních dveří³²¹ vystupuje do prostoru vyzděné těleso, pod kterým prochází schody do sklepa. Sklep umístěný pod komorou je zaklenutý valenou opukovou klenbou.

Do prostoru podkroví se vstupuje ze zápraží po dřevěných schodech žebříkovitého typu. Krov je jednoduchý hambalkový, tvořen hambalky a krokve, ztužené vodorovným podélným prvkem. Nad světnicí je vestavěna komůrka.³²² Konstrukce stěn je dřevohliněná, typu drážkové konstrukce - dřevěné štípané půlkulány omazané silnou vrstvou hlíny usazené ve vodorovném trámu.

Kolmo na třetí díl navazuje zděný chlév, dnes dvě plochostropé místnosti, upravené v druhé polovině dvacátého století. Stodola je zděná, dvoudílná s jedním mlatem a pernou, krov hambalkový s podélným ztužujícím prvkem.

³¹⁷ Při stavebních úpravách bylo zjištěno, že roubení je složeno z trámů sroubených v nároží na rybinu. Roubení bylo pokryté vrstvou hliněné mazanice,³¹⁷ na které bylo nanášeno několik vrstev nátěrů převážně bílé barvy. Dle dostupných fotografií z průběhu rekonstrukce víme, že roubení bylo dožilé a majitelé přistoupili k nahrazení spodní části zdívkou.

³¹⁸ Vstupní dveře jsou rámové konstrukce se zasklením v horní třetině, osazené novodobým zámkem a klikou, dle zapuštěných závěsů pochází z dvacátého století.

³¹⁹ Dveře jsou dvoukřídlové osazené v trámové zárubni, zavěšené na vodorovných kovaných závěsech ukončených listem.

³²⁰ Z informací z přestavby, p. Škop.

³²¹ Dveře vedoucí do zadní komory jsou svlakové konstrukce, osazené trámové zárubni.

³²² Vstupní dveře do komůrky jsou svlakové, zavěšené na kovaných vodorovných pásech ukončených listem. Osazený zámek je staršího typu. Jedná se o zámek bez kliky s odkrytou mechanikou na podkladním plechu s ukončením tvaru listu. Klíčový štítek je oválný.

Shrnutí stavebního vývoje

Lze se domnívat, že roubená část domu pochází z doby výstavby, z poslední třetiny osmnáctého století.³²³ Zbylá část domu pochází dle užití pozdní plackové klenby, typu krovu a tvaru štítu z konce padesátých let 19. století. To podporují i písemné prameny, protože roku 1856 podlehl usedlost alespoň částečně požáru.³²⁴

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotný dům, poslední ve vesnici s roubenou konstrukcí světnice, představující původně převažující dřevěnou zástavbu vesnice.

Čp. 48

Drobná usedlost chalupníka stojí severně od návsi, mezi čp. 17 a 19, st.p.č. 17. Jedná se o volnou variantu trojbokého dvora, stojící na terénní hraně. Dům je okapové orientace s zápražím na východ, otevřeným ke komunikaci. Jižní boční křídlo tvoří patrový objekt, v přízemí s kovárnou a druhé severní křídlo stodola s kolnou.

Prameny:

1771	dům není zaznamenán prvním okruhem číslován.
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden členěný objekt, charakterizován jako obytné a hospodářské stavení, značen žlutě
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, objekt zvětšen a přestavěn, značen červeně
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, hospodářský objekt na jihu přestavěn
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy uvnitř objektu

Popis:

³²³ V roce 1771 je ve vesnici pravděpodobně kolem 43 čísel popisných. K roku 1788 je v JK uvedeno 50 čísel popisných. Konci osmnáctého století by mohla odpovídat konstrukce prvního dílu, tedy roubené světnice. Styl roubení na rybinu a povalový stropu s jedním hraněným trámem. Naproti tomu vzhledem k pravděpodobnému tradicionalismu v okolí je možné, že dřevěné konstrukce pocházejí i z popožárové výstavby. Spolehlivě by určilo stáří dřeva roubení a konstrukce stropu provedení dendrochronologického měření.

³²⁴ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromém vlastnictví pana Jiřího Táborského.

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, s valbičkou nad předním štítem. Krytina z pálených tašek. Průčelí dvouosé, štít lichoběžníkový se dvěma okenními otvory, mezi nimiž je umístěna půlválcová nika. Dvorní průčelí je šestiosé, dům s novodobými výplněmi.³²⁵ Dispozice je pětidílná s trojdílným jádrem v pravé orientaci, uspořádána převážně dvoutraktově (první díl jednotraktový), komorového typu.

Dveřmi vstoupíme do střední části domu, do síně, která je plochostropá. V zadní části síně oddělené pasem půlelipsoidového tvaru bývala černá kuchyně. Kuchyně je zaklenuta valenou klenbou, stoupající směrem do otevřeného ústí komína. Bývalé ústí komína upraveno, odstraněn vynášející pas. Rubová strana kuchyně v prostoru krovu je opatřena silnou vrstvou hliněné mazanice a obložena vepřovicemi - protipožární úprava. Z bývalé kuchyně vede vchod do sklepa, umístěného pod třetím dílem a do druhého traktu zadní části domu, spojovací chodby, která propojuje čtvrtý a pátý díl chlévů se stodolou a jádrem domu.

Prostorná světnice (2 a 1 a 1 okno) v čele domu je zastropena trémovou konstrukcí s příčnými trámy, s omítaným pohledem.³²⁶ Ze světnice vedou dveře do výměnku v jižním hospodářském křídle. Třetí díl domu, bývalá komora, je plochostropá, upravená novodobě. Části východní zdi ve třetím díle je roubené konstrukce s hliněnou vymazávkou a trámy na sobě nesou stopy požáru.³²⁷

Spojovací plochostropou chodbou lze projít do čtvrtého a pátého dílu, které sloužily jako chlévy. Chlévy jsou umístěné o cca 50 cm níže než chodba a trojdílné jádro domu. Chlévy byly přístupné i ze zápraží, vstupy v místě dnešních oken. Oba prostory jsou zaklenuty valenou klenbou z opuky, s jednou pětibokou výsečí nad vchodem ze zápraží.

Sklep je umístěn pod třetím dílem. Kamenné schody vedou do nevelkého, valeně klenutého prostoru. K tomu na jižní straně přiléhá valeně klenutý výklenek o hloubce 130 cm, umístěný již pod síní.

Krov domu je hambalkový, tvořen krokviemi a hambalky s podélným ztužujícím prvkem na dvorní straně domu. Nad světnicí je vydělena komůrka dřevohliněnou trémovou konstrukcí. Do prostoru podkroví nad klenbou kuchyně vstupuje obdélné těleso vyzděné z nepálených cihel, ze kterého vyúsťuje mohutné těleso bývalého dymníku, nadezděné komínovým tělesem z pálených cihel.

³²⁵ Osazena nová okna, která jsou kopií původních dochovaných oken, tzn. špaletová, šestitabulková.

³²⁶ Současný majitel pan Táborský při opravě tohoto stavení staré dožilé trámy vyměnil za nové. Konstrukce záklopu není známá. Původní starý trám byl ponechán ve výměnku při jeho severní stěně. Informace sdělená dne. 18.12.2009

³²⁷ Informace sdělené majitelem ze dne 18.12.2009.

Severní hospodářské křídlo tvoří stodola. Stavba je zděná z opuky, se sedlovou střechou a s hambalkovým krovem.

Jižní hospodářský objekt, kovárna s výměnkem

K jihovýchodnímu nároží domu je přistavěn zděný patrový objekt okapové orientace, se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Patrovost je dána využitím stávajícího terénního zlomu. Stavba sloužila jako výrobní v přízemí, kovárna, a v patře k bydlení. Umístění kovárny je z venku patrné pro výrazný přesah asymetrické sedlové střechy na její okapové straně směrem k silnici. Jedná se o řešení venkovního prostoru pro kování koní.³²⁸

Prostor samotné kovářské dílny je uzavřen plackovými klenbami, zděných do pasů. V pase jsou umístěna železná kovaná táhla. Klenební sestava je složena ze čtyř polí, kdy dvě pole plackové klenby obdélného půdorysu se segmentovým tvarem klenebních čel uzavírají většinu prostoru dílny. Zbývající úzký prostor při západní zdi je řešen jedním polem plackové klenby, do druhé pole byl vložen dymník nad kovářskou výhň. V zadní stěně naproti dveřím je vytesán letopočet v rámečku, rok 1869.

Obytný prostor v patře, výměnek, je přístupný pouze ze světnice. Jedná se o jednu místnost (2 okna) s trémovým stropem,³²⁹ s omítaným záklopem. Při západní stěně stavby procházelo těleso dymníku vedoucí z kovárny, v minulosti odstraněno.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům a hospodářské objekty pochází z období po požáru v roce 1852, což potvrzují mapové, písemné prameny a použité konstrukce. Současná kovárna byla zřejmě dokončena v uvedeném roce 1869,³³⁰ což potvrzují i použité stavební konstrukce.³³¹ V domě zůstala starší konstrukce z předchozího objektu, který shořel při uvedeném požáru, tj. zbytek roubení, a těchto částí zde může být skryto více.

³²⁸URBÁNEK, Radim. Kovárny na Vysokomýtsku. *Pomezí Čech, Moravy a Slezska*. 2005, sv. 6, str. 146-174. Na Vysokomýtsku není toto řešení krytí prostoru pro kování koní ojedinělé, ale dochovalo se i u kováren čp. 4 v Opočně (poměrně mělce) a čp. 26 v Radhošti. Urbánek, R. Tamtéž. s. 171.

³²⁹ Trám umístěný u severní stěny místnosti je ponechaný původní a druhý umístěný mezi okny je novodobý.

³³⁰ Objekt stávající kovárny byl v uvedeném článku URBÁNEK, Radim. Kovárny na Vysokomýtsku. *Pomezí Čech, Moravy a Slezska*. 2005, sv. 6, str. 155. časově ztotožněn s objektem zaznamenaným na mapě SK k roku 1839. Dle mapových podkladů, reambulanční mapy z roku 1886 a Knižovní mapy 1940 je evidentní, že objekt zaznamenaný na mapě SK 1839 prošel přestavbou mezi lety 1855 – 1886. potvrzuje i nalezená datace, rok 1869. Užití plackové klenby pozdní klasicistní období potvrzují svým zploštělým segmentovým tvarem a osazení železných táhel do vyzdřených pasů.

³³¹ Železné vodorovné kované táhlo se usazovalo do dělicích pasů při vyzdívání pozdně klasicistní plackové klenby. Z technického hlediska výstavby těchto kleneb není možné toto táhlo umístit do dělicího pasu dodatečně. Také profil plackových kleneb napovídá o jejich relativně pozdním užití. J. ŠKABRADA. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2007. s. 136,7. Podobný typ klenby s táhlem usazeným v dělicím pasu mezi klenebními poli plackové klenby užitý v chlěvním prostoru vesnické usedlosti čp. 4 v Trstenici u Litomyšle z doby kolem poloviny 19.století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný dům, hodnotná technická stavba.

Čp. 49

Dům chalupníka stojí při silnici vycházející z návsi směrem do Domoradic, mezi 56 a 68, st.p.č. 47. Stavba okapové orientace se zděnou verandou a garáží, se zápražím na východ. Objekt nebyl při průzkumu navštíven.

Prameny:

1771	objekt nebyl zachycen prvním okruhem číslování
1788	dům se zahrádkou
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt podélného půdorysu, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům shořel a zcela přestavěn do půdorysu L
1886	beze změn
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přistavěn další objekt o půdorysu L napojený na obytný dům
1980	v mezidobí provedeny stavební úpravy, objekt pravděpodobně zcela odstraněn a vystavěn nový dům podélného půdorysu.
2010	beze změn

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, krytou eternitovými šablonami. Dům omítnut břizolitovou omítkou a osazen velkoformátovými okny. Dle mapových podkladů je dům novostavbou z období mezi lety 1953 a 1980.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům, který navazuje na původní orientaci zástavby zachycenou mapou SK roku 1839.

Čp. 50

Drobná usedlost domkáře leží u komunikace směrem na Domoradice, mezi čp. 59 a 7, st.p.č. 32. Jedná se o volně trojstranný dvůr uzavřený ohradní zdí s klenutou bránou a brankou. Upravený patrový dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na jih. Kolmo na třetí díl je připojeno hospodářské křídlo. V okapové orientaci u silnice stojí drobný hospodářský objekt.

Prameny:

1771	dům nebyl zachycen prvním okruhem číslování
1788	dům se zahrádkou, patřící k panství Vysoké Mýto
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům shořel a nově postaven úhlový dvůr s domem štítově orientovaným ke komunikaci
1940	v mezidobí přistavěn čtvercový objekt u silnice
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy, které změnily vzhled domu

Popis:

Zděný patrový dům se zlomenou a srovnanou střešní rovinou, na obou okapových stranách, krytou plechem. Dům omítnut břizolitovou omítkou a osazen novodobými okny. Průčelí v přízemí dvouosé. Původní vzhled průčelí můžeme konfrontovat s dochovanou fotografií, jednalo se o přízemní dům se sedlovou střechou s pálenou krytinou, nasazenou na deskové římse s původními okenními otvory vsazené v líci objektu.³³²

Dispozice domu vychází z trojdílného jádra v levé orientaci, komorového typu, ale upraveno v druhé polovině dvacátého století. Místnosti plochostropé. Sklep zůstal původní, umístěn pod třetím dílem, uzavřený valenou kamennou klenbou půlelipsoidového tvaru. Hospodářské křídlo se skládá z chléva, dnes plochostropý, a stodoly – zděná, dvoudílná, s jedním mlatem a pernou. Samostatně stojící objekt u silnice je přízemní zděný, se sedlovou střechou krytou pálenými taškami a sloužil jako prodejna řeznictví ve dvacátém století.³³³

Shrnutí stavebního vývoje:

³³² Dřevěná dvojitá, dvoukřídlová okna s nevýrazným segmentovým tvarem, členěná do šesti tabulek, dovnitř a ven otevíraná.

³³³ Informace sdělená majitelkou objektu, paní Benešovou dne 6.5.2010.

Dům zachycený na mapě SK byla podélná stavba okapové orientace, která podlela požáru roku 1876.³³⁴ Stávající dům, respektive jeho obvodové zdi a hospodářské křídlo, pochází z přestavby v druhé polovině sedmdesátých let devatenáctého století. Stavba prošla velkou stavební úpravou v druhé polovině dvacátého století, která se výrazně promítla do celkového vzhledu. (upraven na patrový, nové výplně otvorů, změněny velikosti okenních otvorů, pozměněna vnitřní dispozice, odstraněny původní stropy)

Architektonické a památkové hodnocení:

Dům prošel nevhodnou úpravou, která poznamenala jeho vzhled.

Čp. 51

Dům stojí samostatně při cestě na Vinary, mezi čp. 77 a novostavbou, st.p.č. 94. Dům pochází z druhé poloviny dvacátého století.

Původní dům domkáře čp. 51 stával severně od návsi, v klínu staré a nové cesty na Vraclav, st. p.č. 12. Dům nebyl zapsán v Josefském katastru roku 1788. Na mapě SK zachycen jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen žlutě.³³⁵ Dům shořel roku 1856 a nově vystavěn jako nový, podélného půdorysu, okapové orientace se zápražím na východ a s předzahrádkou.³³⁶ Dle dochované fotografie se jednalo o přízemní dům se sedlovou střechou a bedněným štítem. Dům byl zbourán v druhé polovině dvacátého století.

Čp. 52

Usedlost zahradníka leží na jižním konci vesnice při komunikaci do Domoradic, mezi čp. 78 a 54, st.p.č. 39. Jednalo se o trojstranný dvůr uzavřen ohradní zdí s klenutou bránou půlelipsoidového tvaru a půlkruhovou brankou pro pěší. Patrový dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na jih, navazují přízemní chlévy, zadní stranu dvora uzavírala stodola, ze které zůstalo stát pouze torzo zdí.

Prameny:

1788 objekt nebyl zachycen JK

³³⁴ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

³³⁵ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení v 17.-19. století.* Pardubice, 2007, str. 5.

³³⁶ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty; charakterizovány jako obytný a hospodářské stavení, dům a chlévy značeny červeně, stodola v zadní části dvora žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, obytný dům i hospodářské objekty radikálně přestavěny
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, postaven výměnek k severní straně domu (zbořen na konci padesátých let a nově vystavěn jako čp. 78) a přistavěny další hospodářské objekty v areálu dvora
2010	hospodářské objekty zbourány, obytný dům neobydlen a chátrá

Popis.

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, s polovalbou nad oběma štíty. Střecha kryta pálenou taškou. Průčelí domu vodorovně členěno korunní bohatě profilovanou deskovou římsou a jednoduchou deskovou římsou oddělující patro a přízemí. Průčelí domu je trojosé se zbytky štukové výzdoby. Přízemí téměř bez omítek, zachovány pouze rovné profilované římsy nad okny. První patro rámováno lisénovými rámy s vertikálními prvky s vpadlinami mezi okny a pod nimi. Okenní otvory bez výplní (původně osazené v lící stavby) jsou vybavené tesanými opukovými parapety. Štít je lichoběžníkový, lemovaný jednoduchým lisenovým rámem, trojosý s půlválcovou nikou mezi dvěma okny s půlkruhovými záklenky. Štít v minulosti nadezděn cihlami cca o 80 cm. Dvorní strana domu je trojosá s hliněnou omítkou s vápenným nátěrem (několik vrstev barev, bílá, světle modrá). Nad vstupními dveřmi bývala pavlač, po které zbyly dřevěné trámy s ozdobně profilovanými konci.

Dispozice domu je trojdílná v pravé orientace, komorového typu, uspořádána dvoutraktově. Vstupní síň téměř čtvercového půdorysu je uzavřena plackovou klenbou segmentového tvaru s pasem. Navazuje úzká plackovou klenba, která je ve vrcholu přerušena schodištěm do prvního patra. Na protější straně je patrná vpadlina po vytrhání klenby. Při stěně třetího dílu je vestavěno schodiště do prvního patra a pod ním je umístěno schodiště do sklepa. Dům již nemá černou kuchyní. Do prostoru síně je pod ústí komína vestavěno těleso chlebová pece.³³⁷ Zadní část síně tvoří chodbový trakt uzavřený plochou plackovou klenbou. První díl domu je rozdělen na světnici (2 a 1 okno) a světničku. Obě místnosti jsou

³³⁷ Lze předpokládat, že tato přestavba proběhla spolu s celkovou reorganizací a vnitřními úpravami objektu, jako je přestavba světnice a světničky a vestavění nových kleneb, a zřízení spojovací chodby v druhém dílu v zadní části mezi světničkou a zadní komorou. Cca 80. léta devatenáctého století.

uzavřeny segmentovou klenbou do ocelových I profilů, se štukovým zrcadlem.³³⁸ Obě jsou dále vybaveny původní prkennou podlahou, po stranách obloženou tesanými opukovými dlaždicemi. V západní stěně oddělující síň a světnici je pod omítkou patrný dodatečně zazděný otvor se segmentovým záklenkem, pravděpodobně odkládací nika na nádobí. Výplně okenních otvorů jsou mladší, pocházejí ze dvacátého století, osazena za líc stavby.³³⁹ Zadní komora uzavřená segmentovou klenbou byla původně jednotraktová, dnes dodatečně rozdělena úzkou příčkou. Sklep je umístěn pod třetím dílem se vstupem ze druhého dílu. Jedná se o obdélný prostor zaklenutý valenou klenbou z opuky.

První patro je trojdílné, odpovídající přízemí. Stropní trámy v celém patře zároveň slouží jako vazné trámy krovu. Síň je jednotraktová, strop tvořen dvěma příčnými trámy s jednoduchým záklopem ve velmi špatném stavu (trvalé zatékání), ve dvorní podélné straně umístěn vstup na bývalou pavlač. Při stěně prvního dílu prochází těleso komína. V zadní podélné stěně je vylámán vstup do opukového zdiva a dodatečně zazděn (průchod do bývalého výměnku)

V čele domu jsou dvě místnosti rozdělené cihlovou příčkou, s pohledovým trámovým stropem, neseným čtyřmi okosenými příčnými trámy s překládaným zákopem, jednotlivá prkna okosena s výběhy.

Zadní komora byla nepřístupná, vstup ze síně zazděn. Podkroví domu také nepřístupné. Skrze díru ve stropě vidíme část konstrukce krovu. Jedná se o hambalkový krov, se dvěma stojatými stolicemi a vzpěrou mezi sloupkem a vazným trámem.

Na dům navazuje přízemní zděný objekt chlévů se sedlovou střechou s pálenou krytinou, ovšem zcela nepřístupný. Jedná se o klenutý prostor, jak můžeme vyčíst z konců táhel ukotvených na fasádě.

V prostoru dvora stála řada hospodářských objektů. Většina byla zbořena ke konci dvacátého století, zbyly pouze vnější zdi, které vytvářejí ohraničený areál dvora.

Shrnutí stavebního vývoje:

Usedlost na této parcele byla vystavěna na přelomu osmnáctého a devatenáctého století.³⁴⁰ Patrový dům pochází z doby přestavby mezi lety 1855 – 1886, což potvrzují mapové podklady, užití konstrukce a celkový vzhled domu.

Architektonické a památkové hodnocení:

³³⁸ Tato klenba nese neoficiální označení „chlévní“, protože se nejčastěji používala ve chlévech. Proč ji majitelé užíli ve světnici, nevíme, můžeme se pouze domnívat, že se jednalo o „čerstvou novinku“.

³³⁹ Čtyřkřídlá špaletová okna tvaru latinského kříže s pevným poutcem, dovnitř otevírává.

³⁴⁰ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení v Sedlci v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 69.

Velmi hodnotný dům dochovaný beze velkých změn z doby výstavby s vymezeným původním rozsahem dvora. Dům je v havarijním stavu.

Čp. 53

Usedlost zahradníka leží na východním okraji vesnice, za čp. 39, st.p.č. 28. Jedná se o trojstranný dvůr uzavřený ohradní zdí. Patrový dům je štítově orientovaný k cestě, se zápražím na jihovýchod, kolmé křídlo tvoří chlévy a stodola stojí paralelně s domem.

Prameny:

1788	dům nebyl zapsán v JK
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, dva objekty značeny žlutě, jeden červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přestavěn obytný dům i hospodářské objekty, přistavěn jeden drobný hospodářský objekt, vše značeno červeně
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy, zbourán objekt při ohradní zdi postavený roku 1886, odstraněna část chlévů

Popis:

Patrový zděný dům z opuky, se sedlovou střechou, s pálenou krytinou. Průčelí domu je dvouosé,³⁴¹ osazené novodobými velkoformátovými okny, štít trojúhelníkový. Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, jednotraktová. Místnosti jsou plochostropé, s novodobými tvrdými stropy. Dům byl upraven v druhé polovině dvacátého století (okna, omítka). Sklep se vstupem ze síně je zachován bez úprav. Jedná se o prostor pod třetím dílem, uzavřený valenou kamennou klenbou půlelipsoidového tvaru se dvěma pětibokými výsečemi. Krov byl v době průzkumu nepřístupný, avšak zřejmě typ vaznicového krovu.

Kolmé zděné křídlo se sedlovou střechou s pálenou krytinou fungovalo jako dva chlévy, oba uzavřeny čtyřmi poli segmentových cihelných kleneb do ocelových I profilů.

³⁴¹ Před představbou v druhé polovině dvacátého století bylo průčelí dvouosé, v přízemí s mladšími trojkřídlými okny typu T, horní křídlo členěno dvěma příčlemi. Okna v patře byla šestitabulková. Informace sdělená majitelkou objektu paní Pavkovou dne 21.5.2010.

Samostatně stojí zděná stodola se sedlovou střechou krytou pálenou krytinou. Obvodové zdivo je opukové, štíty vyzděné z cihel. Stodola je čtyřdílná, se dvěma průjezdnými mlaty a dvěma perami, krov vaznicový, s vrcholovou vaznicí podepřenou párem nůžkových vzpěr, které jsou zpevněny jednou kleštinou.

Shrnutí stavebního vývoje:

Obvodové zdivo domu, chlévů a stodoly pochází z období 1855-1886. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století byl vztyčen nový krov stodoly a nově zaklenuty chlévy. Další stavební etapa, druhá polovina dvacátého století, se vepsala do konstrukcí v domě (dispozice, okna, vodorovné konstrukce krov).

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotná usedlost s nevhodnými stavebními zásahy na domě.

Čp. 54

Usedlost zahrádkáře na jižním konci vesnice, za čp. 52, st.p.č. 38. Jedná se o čtyřboký areál uzavřený ke komunikaci klenutou bránou. Usedlost je tvořena patrovým domem, navazují přízemní chlévy. Paralelně s domem stojí objekt výměnku s navazujícími hospodářskými prostory a kolnou. Dvůr je uzavřen stodolou. Během průzkumu navštíveny pouze některé objekty areálu dvora.

Prameny:

1788	dům nebyl zachycen v JK
1839	na mapě SK jsou zaznamenány tři objekty, charakterizované jako obytné a hospodářské stavení, obytný dům značen červeně a dva hospodářské objekty značeny žlutě
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přestavěn obytný dům a hospodářské objekty, vše značeno červeně
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, přístavba k obytnému domu
2010	hmoty usedlosti beze změn

Popis:

Patrový zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s valbičkou nad předním štítem, zadní štít přezděn z cihel. Střecha je kryta pálenou taškou. K domu kolmo k prvnímu dílu

přistaven přízemní cihelný přístavek se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Průčelí domu je vodorovně děleno korunní profilovanou římsou o deskovém základě a jednoduchou deskovou římsou, oddělující patro a přízemí. Průčelí domu je dvouosé, zbaveno omítek. Štít je trojúhelníkový, s dvěma okenními otvory s půlkruhovým nadpražím, uprostřed umístěna půlválcová nika. Původní tvar štítu byl zřejmě dle opukového zdiva lichoběžníkový. Nad uvedenými otvory je zřejmě mladší cihelné zdivo a v něm vyzděn půlkruhový větrací otvor. Dvorní strana trojosá, opatřena hliněnou omítkou, v úrovni první osy přístavek. Jeho průčelí je otočeno do dvora, v přízemí jednoosé, štít trojúhelníkový se dvěma úzkými otvory.

Dispozice domu je trojdílná, převážně jednotraktová. Síň klenutá dvěma poli plackových kleneb, dělených pasem zploštělého tvaru. Vzadu vydělena černá kuchyně, uzavřená valenou klenbou, dymník již zcela zazděn. Z černé kuchyně vedou schody do sklepa. Světnice v čele domu je uzavřena dvěma poli plackových kleneb s jedním přízedním pasem. Klenby jsou dále děleny pasem zploštělého půlelipsového tvaru, který je ve svém středu podepřen zděným sloupem. Zadní komora uzavřena jednou plackovou klenbou se segmentovým tvarem klenebních čel. Krov a patro domu nebyly přístupné. Dle zprohýbané střešní roviny je jistě použit hambalkový typ krovu.

Cihelný přístavek připojený k prvnímu dílu domu sloužil jako světnička, byl přístupný pouze ze světnice. Okenní otvory směřují na všechny tři strany (ke komunikaci dnes dodatečně zazděno). Místnost je uzavřena trámovým stropem s omítaným záklopem.

Přízemní chlévy navazují na dům, jsou zděné z opuky se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Původně se jednalo o klenuté prostory, klenby v minulosti odstraněny.

Paralelně s domem stojí objekt, zřejmě špýchar či výměnek. Stavba je přízemní zděná z opuky, se sedlovou střechou, krytá taškovou krytinou. Průčelí je dvojosé, štít trojúhelníkový se třemi úzkými vysokými okenními otvory, nad nimiž je půlelipsová římsa. Nad římsou umístěn půlkruhový větrací otvor. Prostory jsou již bez stropních konstrukcí a nepřístupné. Navazuje další zděný objekt se sedlovou střechou. Zde jsou umístěny chlévy, vybavené cihelnými segmentovými klenbami do ocelových profilů a dále pokračuje kolna.

Areál uzavírá velká zděná stodola se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Stodola je trojdílná s průjezdným mlatem a s dvěma perami, použitý krov Rankova typu. Větrací otvory jsou řešeny svislými štěrbinami směrem do dvora, ve štítu mladší cihelná mřížovina.

Shrnutí stavebního vývoje

Areál dvora byl budován v mezidobí 1855 – 1886, což potvrzují mapové podklady a užitá konstrukce. Patrový dům se svým uspořádáním a celkovým vzhledem

(mimo dodatečné úpravy štítu) odkazuje ještě ke klasicistnímu období, paralelní hospodářský objekt již k období historismu. Hmotu stodoly odpovídá výstavbě v uvedeném mezidobí.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotná usedlost s řadou cenných detailů a konstrukcí.

Čp. 55

Usedlost chalupníka leží na jižním konci vesnice, mezi čp. 8 a 65, st.p.č. 33. Jedná se o dvoustranný dvůr s ohradní zdí se sloupovou bránou. Dům je okapové orientace vzhledem ke komunikaci. Dům nebyl během průzkumu navštíven.

Prameny:

1788	usedlost nebyla zachycena
1839	na mapě SK je zaznamenán dům štítové orientace, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, k domu postavena přístavba
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vznikl dvoustranný dvůr, dům nově okapové orientace
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy domu

Popis:

Zděný patrový dům s valbovou střechou krytou pálenými taškami. Vstupní průčelí je čtyřosé. Objekt výrazně upraven v druhé polovině dvacátého století, přeřezány okenní otvory, fasáda a vnitřní konstrukce. Původní vzhled nám dokumentuje fotografie z počátku 20. století, vstupní průčelí je šestiosé. Osazená okna v lici stavby jsou osmitabulková a nad nimi rovná nadokenní římsa. Vstup je tvořen profilovaným portálem se segmentovým nadpražím.

Objekt sloužil v minulosti jako hospoda, v prvním patře byl umístěn sál. Dispozice domu upravena v druhé polovině dvacátého století. Sklep z části zasypán.³⁴²

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům přestavěn ke konci devatenáctého století. Z této přestavby zbyly úpravami v druhé polovině dvacátého století obvodové zdi.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální usedlost, která doplňuje hmotové uspořádání vesnice.

³⁴² Informace poskytnutá obyvatelem objektu, dne 6.5.2010.

Čp. 56

Usedlost půlsedlák leží samostatně na západ od návsi při komunikaci směrem na Vinary, st.p.č. 69. Jedná se o dvojbokou usedlost uzavřenou v průčelí ohradní zdi s klenutou bránou a brankou. Patrový dům v usedlosti je štítově orientován směrem k návsi, se zápražím na jih, dvůr uzavírá stodola.

Prameny:

1788	objekt nebyl zachycen
1839	na mapě SK jsou zachyceny dva objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, značeny červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, obytný a hospodářský objekt přestavěn
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Zděný patrový dům z opuky se sedlovou střechou, s pálenou taškou. Průčelí domu je dvouosé, štít lichoběžníkový s valbičkou. Omítka je novodobá. Okna na domě pocházejí z druhé poloviny dvacátého století. Dům prošel stavebními úpravami v 50. a 80. letech 20. století. Vnitřní dispozice vychází z trojdílného jádra v pravé orientaci. Na dům navazuje podélná přízemní stavba chlévů, zadní část areálu uzavírá stodola. U vstupní brány je pod omítkou na ohradní zdi je vyrytý letopočet 1868.

Stavební vývoj:

Usedlost byla založena na přelomu 18. a 19. století³⁴³ Usedlost prošla mezi lety 1855 – 1886 stavební činností a dům, s chlévy a stodolou pochází z této doby, což potvrzují mapové podklady, hmota domu a datace vyrytá na ohradní zdi.

Architektonické a památkové hodnocení:

Samostatně stojící areál usedlosti je výrazným krajínotvorným prvkem na okraji vesnice. Celková hmota areálu s patrovým domem spoluvytváří hodnotné území vesnice.

³⁴³ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 18-19.

Čp. 57

Dnes je číslo popisné přeneseno na bývalé hospodářské křídlo domu čp. 58. Původní dům domkáře čp. 57 stával na začátku ulicového výběžku, zvaného V Dolích, mezi čp. 66 a 62, st.p.č. 9. Na začátku devatenáctého století sloužil jako obecní dům.³⁴⁴ Dům byl poprvé zachycen mapou SK z roku 1839 jako obytné stavení, značené žlutě. Mezi lety 1855-1886 byl dům přestavěn a značen červeně.³⁴⁵ Jednalo se o přízemní dům okapové orientace, se sedlovou střechou. Dům byl zbořen v osmdesátých letech dvacátého století.

Čp. 58

Drobná usedlost domkáře na východním straně návsi mezi čp. 25 a 41, st.p.č. 54. Jedná se o úhlový typ dvora, který v minulosti fungoval jako kovárna.³⁴⁶ Ve štítové orientaci k návsi stojí obytný dům v čele se světnicí. Kolmo na první díl domu je postavena bývalá hospodářská část. Zápraží domu je orientováno na severozápad.

Prameny:

1788	dům nebyl evidován v Josefském katastru
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům zvětšen a zastavěna i část st.p.č. 53
1886	beze změn
1940	v mezidobí vybudován přístavek k jižní straně domu
2010	beze změn

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, zvalbenou nad prvním dílem domu, nasazenou na římse o deskovém základu. Střešní krytina je tašková. Průčelí domu je

³⁴⁴ SOA Zámorsk, Soupis obyvatel 1830-33, inv.č. 5467, č. kn. 1749.

³⁴⁵ VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 54.

³⁴⁶ Kovárna zachycena poprvé ve sčítání lidí roku 1830 kovárna zde fungovala do padesátých let dvacátého století. Sděleno posledním kovářem a majitelem objektu pane Stanislavem Kroumanem. SOA Sčítání lidu 1830 – 1833, inv.č. 5467, č.kn. 1749. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282.

jednoosé s novodobým trojdílným oknem.³⁴⁷ Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, komorového typu, řešeno jednotraktově v celé délce. Vstupní síň je vybavena dlažbou z kamenných desek a uzavřená dvěma poli plackových kleneb, rozdělených pasem půleliptického tvaru. Přední část zaklenutá plackovou klenbou s přízvedními pasy u kratších čel klenby. Použití přízemních pasů u plackové klenby může naznačovat hypoteticky starší obvodové zdivo, ale vzhledem k souvislému omítnutí nelze spolehlivě zjistit, zda se jedná o zamýšlenou nebo dodatečně vkládanou konstrukci. V zadní části síně, při stěně světnice pod ústím do komína je umístěna pec. Zbylá část zadního prostoru síně je zaklenuta obdélnou plackovou klenbou.

Světnice³⁴⁸ v čele domu je zastropena trámovou konstrukcí se dvěma příčnými trámy s omítaným podhledem. Záklop je tvořen štípanými půlkulány, z rubové strany omazány silnou vrstvou mazanice.³⁴⁹

Zadní komora³⁵⁰ (1 a 1 okno, 1 okno zazděné) je uzavřena plackovou klenbou s půleliptickým tvarem klenebních čel, okna z počátku dvacátého století.³⁵¹

K zadní podélné stěně přistavěn obdélný zděný přístavek přístupný ze síně.³⁵² Sklep umístěný pod komorou, tvoří obdélná místnost klenutá valenou klenbou z opuky.

Hambalkový krov má nejjednodušší systém, pouze krokve a hambalky. Nad zadní komorou se nachází sýpka.³⁵³ V zadním štítu je okenní otvor osazen původním jednoduchým oknem se suchým sklením³⁵⁴ a s provlékanou mříží.

Kolmo na světnici navazuje bývalé hospodářské křídlo usedlosti, které bylo v druhé polovině dvacátého století přestavěno na obytný dům a označeno jako čp. 57.³⁵⁵ Zde se původně nacházela kovárna, za ní následoval chlév a poté stodola. Kovárna byla

³⁴⁷ Průčelí původně dvouosé, s okny ve třetím dílu domu. Dvojitě trojkřídlé okno s výklopnou horní částí jež měla segmentový tvar. Informace sdělená Stanislavem Kroumanem, majitele domu, dne 18.12.2009.

³⁴⁸ Do světnice v čele domu se vstupuje dřevěnými rámovými dveřmi osazenými v trámové zárubni s prkennou profilovanou obložkou. Dveře jsou zavěšené na bambulkových závěsech a opatřené zapuštěným zámkem s mosaznou klikou polygonálního profilu ukončené kuličkou a klíčového štítku s odsazenými oblými konci. Dveře byly osazeny ve třicátých letech dvacátého století. Informace panem Kroumanem, který dveře osazoval.

³⁴⁹ Informace sdělená Stanislavem Kroumanem, majitele domu, dne 18.12.2009.

³⁵⁰ Třetí díl domu sloužil v první polovině dvacátého století jako kuchyně.

³⁵¹ V severní straně je umístěno dvojitě špaletová trojkřídlé okno s horní výklopkou jištěnou kličkou. Druhý okenní otvor je v jižní stěně, jedná se o malé jednoduché okno jištěné kličkou, se segmentovým záklenkem, členěné dřevěnými subtilními příčlemi do T.

³⁵² Do přístavku se vstupuje rámovými dřevěnými dveřmi se zasklením v horní polovině dveří. Dveře jsou zavěšené na bambulkových závěsech s plochým krabicovým zámkem. Okenní otvor je vyplněn dřevěným jednoduchým šestitabulkovým dvojkřídlým oknem jištěné kličkami, zavěšené na oválných plechových závěsech.

³⁵³ Její konstrukce je dřevohliněná, štípané půlkulány omazané hliněnou omítkou s vápenným nátěrem Hliněná omítká je natažená na kovaných železných hřebících, tzv. šindelácích a na dřevěných kolíčcích.

³⁵⁴ Okno je dřevěné, dvoukřídlové čtyřtabulkové okna, zavěšené na kovaných oválných závěsech na dvoudílných háčích. Zasklení je řešeno jako suché, bez tmelu.

³⁵⁵ Čp. 57 stálo v severní části vesnice, patřilo bratrovi po demolici přežato. Informace sdělená majitelem domu panem Kroumanem dne 18.12.2009.

klenutá cihelnými plackovými klenbami „podobnými jako jsou v obytném domě a otevřená k návsi arkádami“³⁵⁶ Za ní následoval klenutý chlév s valenou klenbou z opuky a zděná stodola. Veškeré konstrukce byly odstraněny. Zůstala pouze zadní východní podélná stěna z tohoto objektu, zděná z opuky.

Shrnutí stavebního vývoje:

Při velkém požáru vesnice roku 1852 padl i tento dům za oběť ohni, poté znovupostaven³⁵⁷ Padesátým letům devatenáctého století odpovídají zploštělé tvary klenebních konstrukcí, které jsou celkem spolehlivým zdrojem datování. Obdélný přístavek na jižní straně domu byl přistavěn před první světovou válkou.³⁵⁸

Architektonické a památkové hodnocení

Obytná dům čp. 58 je hodnotnou stavbou z padesátých let devatenáctého století. Nevhodným způsobem bylo upraveno hospodářské křídlo.

Čp. 59

Drobná usedlost domkáře stojí v západní části vesnice za čp. 9 při komunikaci směrem do Domoradic, vedle čp. 55, st.p.č. 48. Jedná se o volně trojstranný dvůr. Dům je okapové orientace vzhledem ke komunikaci, se zápražím na východ, kolmé křídlo tvoří průjezd s chlévy. Paralelně s domem stojí drobné hospodářské přístavby.

Prameny:

1788	dům nebyl zaznamenán v JK
1839	na mapě SK jsou zachyceny dva objekty, charakterizovány jako obytné stavení, dům okapové orientace a drobná čtvercová stavba v zadní části dvora, značené červeně
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům zvětšen, zapsán jako obytné a hospodářské stavení
1886	v mezidobí postaveny dva kolmé hospodářské objekty na obou koncích domu

³⁵⁶ Informace od majitele a posledního kováře v této dílně, pana Stanislava Kroumana sdělená dne 18.12.2009. Jeho děda Josef Krouman koupil kovářnu v roce 1890. K tomuto roku je již zaznamenán ve sčítacích operátech čp. 58. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141.

³⁵⁷ V soupisu uvedeno: „brantstellen“, tedy znovupostavení popožáru a nově zabral i část st.p.č. 53 po shořelém sousedním domu čp. 12. Národní archiv Praha, Duplikát Stabílního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.

³⁵⁸ Informace sdělená majitelem objektu panem Kroumanem, dne 18.12.2009.

1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy v domě, odstraněno jedno kolmé hospodářské křídlo

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, posazenou na průběžné římse o deskovém základu, s valbičkami nad oběma štíty. Střecha kryta pálenou krytinou. Podélné vstupní průčelí je šestiosé se středním vstupem. Nad dveřmi zbytek portálu s nápisem Jan Mimra Hosetinec.³⁵⁹ Jižní štítové průčelí je trojosé, štít lichoběžníkový s dvěma okny a válcovou nikou uprostřed. K severní štítové stěně je přistavěn zděný přístavek z opuky, s přisazenou střechou ke stěně domu, částečně valbovou. Dům omítnut břizolitovou omítkou a osazen novodobými výplněmi otvorů.

Dispozice domu je čtyřdílná převážně jednotraktová, podřízená provozu v objektu, dům sloužil jako hospoda a obchod. Vstoupíme do plochostropé síně, ze které vedou dveře do sálu, umístěného v prvním dílu domu, a naproti tomu je vstup do dvou bývalých „logálů“, umístěných ve třetím díle domu. Vzhled hospodského sálu pochází z roku 1934. Jedná se o velký obdélný prostor (3 a 3 okna) s vysokým stropem. Nad vstupem do sálu, částečně nad stropem síně je umístěna galerie pro muzikanty. Strop sálu je pokryt malbami z třicátých let, čtvero ročních období, sokolským znakem a nástrojnou malbou stylizující múzy. V místnosti jsou dochovaná válcová kamna z třicátých let.

Bývalé logály jsou plochostropé. Čtvrtý díl domu sloužil jako obchod. Původně se jednalo o dvoutraktový díl. V západní traktu byl umístěn provoz obchodu a východní trakt sloužil jako kuchyně pro hospodu. Tento díl pošel úpravou v padesátých letech dvacátého století, kdy byl scelen a vybaven tvrdým betonovým stropem. Na dům navazuje zděný přístavek, který sloužil jako komůrka.

Dům je podsklepen velkými sklepními prostory, které sloužily k provozu hospody. Vstup do sklepa je umístěn ze síně. Jedná se o velký prostor uzavřený valenou klenbou z opuky, s pětibokou výsečí nad vstupem. Další dva prostory jsou vyhloubeny v jílu. Krov nad domem je hambalkový, se dvěma úrovněmi hambalků a dvěma stojatými stolicemi se vzpěrou z vazného trámu a rozpěrou mezi sloupky.

³⁵⁹ Hospoda je zde zachycena v roce 1869 let devatenáctého století, ale lze předpokládat, že zde fungovala už od padesátých let, kdy dům vlastní Jan Mimra, který nechal své jméno nadepsat nad vstup do domu. Není vyloučeno, že zde hospoda bývala již pře tímto rokem. Protože k roku 1846 je v písemných pramenech uvedeno, že v Sedlci jsou dva hostinští. Národní archiv Praha, Duplikát Stabilního katastru, inv.č. 1385, kart. 625. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31.

Kolmé hospodářské křídlo, průjezd a chlév, je zděné z opouky a zastřešené sedlovou střechou s pálenou krytinou. K východní štítové stěně je přistavěna cihelná přístavba nového chléva. Krov je hambalkový, tvořen pouze krokviemi a hambalky. Tzv. „starý“ chlév byl vybaven trémovým stopem. V mladší cihlové přístavbě byl chlév uzavřen taktéž trémovým stropem.

Východní stranu dvora tvoří mladé hospodářské přístřešky, stavěné z cihel s pultovou střechou. Na jižní straně dvora je umístěna studna, hluboká 24 metrů, ve které je vytesán letopočet 186..., poslední číslo špatně čitelné.³⁶⁰

Shrnutí stavebního vývoje:

Objekt čp. 59 podlehl roku 1854 požáru a byl nově vystavěn. Stávající dům pochází z období výstavby po požáru, upraven v pozdějším období - hospodský sál z třicátých let, čtvrtý díl v padesátých letech. Hospodářské křídlo bylo vystavěno až po roce 1855.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotná usedlost s cennými úpravami z třicátých let, nevhodně pozměněna v padesátých letech dvacátého století (okna, čtvrtý díl)

Čp. 60

Drobná usedlost domkáře leží severně od návsi při místním potoku Zbraň, mezi čp. 61 a 46, st.p.č. 3. Jedná se o dvoustranný dvůr. Dům je okapové orientace vzhledem k terénní hraně, stodola stojí paralelně s domem.

Prameny:

1788	dům nebyl zachycen
1838	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	beze změn
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy na obytném domě a přistavěn hospodářský objekt
2010	odstraněna část hospodářského objektu

Popis:

³⁶⁰ Informace sdělená majitelem domu, panem Novákem, dne 26.5.2010.

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou nasazenou na vysoké půdní nadezdívce, která vytváří dojem patra. Střešní krytina je z pálených tašek. Zdivo domu je smíšené, v přízemí se jedná o opuku, půdní nástavba je z cihel. Průčelí domu, s pozůstatky původního členění a s výzdobou na úrovni půdní nástavby, je jednoosé v přízemí (upravenou a vsazeno trojdílné okno), v podkroví dvouosé s původními otvory, nad nimi další kruhový větrací otvor. Štít je trojúhelníkový.

Dispozice domu je čtyřdílná s trojdílným jádrem v levé orientaci, uspořádána jednotraktově, chlívniho typu. Vstupní síň je do poloviny klenuta segmentovou klenbou a v zadní části umístěno novodobé schodiště do podkroví. Dům již nemá černou kuchyni, byl upraven na tahový provoz, komín umístěný ve stěně rozdělující světnici a síň. Světnice je upravená, plochostropá. Třetí a čtvrtý díl (chlív) jsou zaklenuty segmentovou klenbou do ocelových traverz. Krov domu je vaznicový, ztužující soustava nůžkových vzpěr podpírající vrcholovou vaznici zpevněnou dvěma stojatými stolicemi, dosedající na vazný trám za vzpěrou, propojené kleštinou a podpírající pozednicí

Zděná stodola z cihel je trojdílná s jedním mlatem a vaznicovým krovem. Podpůrnou soustavu tvoří šikmé sloupky (méně šikmé nežli krokve), zpevněné dvěma stojatými stolicemi dosedající na vazný trám za šikmými sloupky a podpírající pomocnou vaznici, propojené s šikmými sloupky jednou kleštinou.

Stavební vývoj:

Přízemní obvodové zdivo pravděpodobně pochází z doby výstavby domu, z počátku devatenáctého století.³⁶¹ Na přelomu devatenáctého a dvacátého století prošel dům velkou přestavbou (nový krov a střecha s půdní nadezdívkou, odstranění černé kuchyně a přechod na tahový provoz, segmentové klenby do ocelových traverz). Také byly přistaveny kolmé hospodářské objekty, které navazovaly na dům a uzavíraly trojboký dvůr. Dům prošel další úpravou v druhé polovině dvacátého století (schodiště, světnice, okenní otvory). Chlívky byly odstraněny v osmdesátých letech dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný vesnický dům s postupným vývojem a zachovanou štukovou výzdobou.

³⁶¹ Díky informacím z tzv. Eichlerovi sbírky se vím, že toho roku 1827 je ve vesnici 66 domů. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 73.

Čp. 61

Dům domkáře stojí v severním ulicové výběžku směrem k Vraclavi, mezi čp. 63 a 30, st. p. č. 2. Dům je štítově orientován směrem k místnímu potoku, se zápražím na jihovýchod.

Prameny:

1788	dům nebyl zachycen JK
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	beze změn
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům zcela přestavěn, z původního objektu nezůstalo téměř nic.

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Dům omítnut břizolitovou omítkou, osazen novodobými okenními otvory. Dům prošel velkou vnitřní přestavbou v osmdesátých letech, kdy byly veškeré původní konstrukce odstraněny.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům čp. 61 byl vystavěn na začátku devatenáctého století (v roce 1827 již stojí),³⁶² ale v druhé polovině dvacátého století zbaven většiny původních konstrukcí.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům, který svou hmotou doplňuje hodnotné území vesnice.

Čp. 62

Bývalý dům domkáře čp. 62 stával na severním konci vesnice na výrazném terénním zlomu, mezi čp. 19 a 45, st.p.č. 10. Dům byl poprvé zachycen mapou SK v roce 1839, charakterizován jako obytné stavení a značen žlutě. Dům byl odstraněn v druhé polovině dvacátého století. Jednalo se o částečně patrový objekt se sedlovou střechou a dřevěnou pavlačí, se zápražím směrem na sever. Patrovost byla zřejmě dána umístěním v terénní hraně, lze předpokládat, že přízemí pod prvním dílem sloužilo jako sklepní, či chlévní prostory.

³⁶² Toho roku bylo v Sedlci zachyceno 66 čísel popisných. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007.

Čp. 63

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku, mezi čp. 44 a 61, st.p.č. 4. Dům je okapové orientace, se zápražím otevřeným ke komunikaci směrem na západ.

Prameny:

1788	dům nebyl zapsán v JK
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dle terénního průzkumu
1940	v mezidobí dle terénního průzkumu proveden nový krov
2010	v mezidobí vyměněna okna, nová omítka

Popis:

Přízemní zděný³⁶³ dům se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Průčelí domu je jednoosé, štít trojúhelníkový, vstupní strana čtyřosá. Dům je omítnut novodobou omítkou a osazen novodobými výplněmi otvorů. Dispozice domu je pětidílná s trojdílným jádrem pravé orientace, komorového typu, uspořádána jednotraktově.

Střední vstupem vejde do síně, jejíž strop je tvořen trámovou konstrukcí s jedním podélným trámem (již mladší) a povalovým, či kulánkovým záklopem s hliněnou omazávkou. V zadní části síně je přiložena ke stěně světnice niková kuchyně (převážně z nepálených cihel), otevřena do síně půlkruhovým pasem vynášejícím otevřené ústí do komína. Před vynášecím pasem je umístěn poklop se vstupem do sklepa. Světnice (původně 2 a 1 okno) je zastropena trámovou konstrukcí s jedním příčným trámem, opatřeným tradičním okosením s výběhy, s uprostřed dochovanou šestilaločnou ružicí uzavřenou ve třech kružnicích.

Vstupní otvor do zadní komory je klenutý elipsového tvaru. Komora je vybavena jedním novodobým oknem a trámovým stropem se třemi podélnými trámy a překládaným prkenným záklopem, vše bez okosení: Jedná se zřejmě o pozdější úpravu. Sklep je umístěn pod komorou, uzavřen opukovou valenou klenbou.

Čtvrtý díl sloužil jako chlév, stropní konstrukce nedochována. Pátý díl tvoří zděná stodůlka otevřena do krovu. Krov domu je mladší, vaznicový, se dvěma stojatými stolicemi a rozpěrou mezi sloupky.

³⁶³ Zadní stěna (zbylé stěny skryté pod omítkou) světnice je vyzděna z nepálených cihel, těch je užito i ve nikové kuchyni; zbylá část domu z opuky.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl vystavěn na začátku devatenáctého století (v roce 1827 již stojí).³⁶⁴ Původní krov domu byl vyměněn ke konci devatenáctého století. V druhé polovině dvacátého století došlo k výměně otvorových výplní domu.

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotný dům s autenticky dochovanou černou kuchyní a stropními konstrukcemi.

Čp. 64

Drobná usedlost domkáře v jižní části vesnice na západní straně komunikace do Domoradic, mezi čp. 68 a 5, st.p.č. 45. Jedná se o úhlový dvůr uzavřený ohradní zdí se sloupovou bránou. Přízemní dům je štítově orientován ke komunikaci, se zápražím na jih. Navazuje chlév, dvůr uzavírá stodola.

Prameny:

1788	dům nebyl zapsán v JK
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vybudována přístavba ke stodole
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vystavěn obytný dům
2010	beze změn

Popis:

Přízemní dům zděný z cihel se sedlovou střechou, s pálenou krytinou. Dům je omítnutý vápennou omítkou, založenou na charakteristickém kontrastu hladké a strukturální omítky, která působí tmavší.³⁶⁵ Průčelí je trojosé s původními okny³⁶⁶ v přízemí, štít trojúhelníkový se dvěma otvory. Dvorní strana dvouosá. Stropy v objektu jsou trémové.³⁶⁷

³⁶⁴ Toho roku bylo v Sedlci zachyceno 66 čísel popisných. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 71.

³⁶⁵ Toto pojetí vzhledu omítky je typické pro první třetinu dvacátého století. Věra KÚČOVÁ – Pavel BUREŠ. *Principy péče o lidové stavby*. Praha, 1999, str. 53 ISBN 80-86234-07-X.

³⁶⁶ Dřevěná dvojitá trojkřídlová okna do T, dovnitř a ven otevíravé se zapuštěnými závěsy z dvacátého století.

³⁶⁷ Informace sdělená majitelem objektu panem Kárníkem dne 21.5.2010.

Krov domu je vaznicový, podpůrnou soustavu tvoří šikmé sloupky (méně šikmé nežli krokve), zpevněné dvěma stojatými stolicemi dosedající na vazný trám za šikmými sloupky a podpírající pomocnou vaznici, propojené s šikmými sloupky jednou kleštinou.

Na dům navazuje zděný objekt chléva se sedlovou střechou, zdivo převážně opukové. Chlív vybaven cihelnou podlahou a trémovým stropem s povalovým záklopem. Stodola je částečně zděná z cihel, se sedlovou střechou s pálenou krytinou, dvoudílná s průjezdným mlatem, s hambalkovým krovem tvořeným pouze krokviemi a hambalky.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům byl vystavěn na počátku dvacátého století. Chlív a stodola jsou starší, zřejmě totožné s objekty zachycenými na mapě SK.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný dům s hospodářskými objekty.

Čp. 65

Drobná usedlost chalupníka na jižním konci vesnice při cestě do Domoradic, mezi čp. 55 a 1, st.p.č. 34. Jedná se o trojstranný dvůr uzavřený ke komunikaci ohradní zdí s klenutou bránou a brankou. Přízemní dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím směrem na severozápad, na dům navazuje hospodářské křídlo s kolmou stodolou, třetí křídlo je umístěno nad vjezdem do dvora- dřevěná sýpka.

Prameny:

1788	nebyl zachycen Josefínským katastrem
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům přestavěn
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy v přední části domu
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný³⁶⁸ dům s valbovou střechou s pálenou krytinou, nasazenou na deskové římsě. Průčelí je dvojosé s mladšími okenními výplněmi.³⁶⁹ Dvorní strana je sedmiosá. Dispozice domu je čtyřdílná s trojdílným jádrem v pravé orientaci, uspořádáno jednotraktově, komorového typu.

Vstupní síň je plochostropá, dům nemá černou kuchyni a je vybaven tahovým komínem umístěným ve stěně mezi světnicí a síní. Vstup do sklepa ze síně je umístěn při stěně třetího dílu. Světnice (2 a 2 okna) je plochostropá s novodobým sádkartonovým podhledem, pod kterým zůstal dřevěný strop omazaný hliněnou omazávkou. Světnice je vybavena dřevěnou prkennou podlahou, přímo položenou na hliněném podkladu. Třetí díl, komora, je plochostropá, vybavená dalším tahovým komínem. Dům vlastní dva sklepy, jeden je umístěn pod třetím dílem se vstupem ze síně a druhý pod prvním dílem se vstupem ze zápraží (nepřístupný). První sklep pod komorou je kamenný, uzavřen valenou klenbou elipsového tvaru. Čtvrtý díl tvoří chlév přístupný ze zápraží, uzavřený plochým stropem, ocelové profily zaklopené heraklitovými deskami. Hambalkový krov nad většinou domu je tvořen pouze krokviemi a hambalky. První díl domu a kolmá dřevěná sýpka má krov vaznicový tvořený dvěma stolicemi s rozpěrou mezi sloupky.

Stodola byla zděná z cihel, trojdílná, s průjezdným mlatem, se sedlovou střechou na jedné straně zvalbenou s pálenou krytinou. Stodola odstraněna v nedávné době.

Nad vjezdem do dvora je umístěna dřevěná sýpka s pavlačí, přístupná po dřevěných žebříkovitých schodech ze zápraží. Sýpka je dvoudílná, dřevěné drážkové konstrukce ze štípaných půlkulánu a prken s hliněnou omazávkou, krov nad sýpkou vaznicový, stejného typu jako nad prvním dílem domu.

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází převážně z přestavby provedené v druhé polovině devatenáctého století, zachycené mapou v roce 1886. Další stavební etapa následovala ke konci devatenáctého století, kdy byla přistavena dřevěná sýpka. Dům prošel dalšími úpravami v dvacátém století (ploché tvrdé stropy aj.)

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný dům s pro Sedlec netypickou, o to unikátnější dřevěnou sýpkou, umístěnou nad vjezdem do dvora.

³⁶⁸ Dům je zděný ze smíšeného zdiva, převážně z opuky ale mladší části je užito cihel, dvorní stěna chléva..

³⁶⁹ Trojkřídlová dvojitá okna z počátku dvacátého století.

Čp. 66

Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku, mezi čp. 44 a 19, st.p.č. 6. Dům je okapové orientace, se zápražím otevřeným ke komunikace, směrem na západ. Dům nebyl během průzkumu navštíven.

Prameny:

1788	dům nebyl zapsán v JK
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	beze změn
1886	beze změn
1940	beze změn
2010	v mezidobí provedeny stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, s polovalbou nad předním štítem. Střešní krytina je tašková. Průčelí domu jednoosé s novodobými okenními výplněmi. Dispozice domu je zřejmě čtyřdílná či pětídílná, s trojdílným jádrem pravé orientace, komorového typu, uspořádána jednotraktově. Dle měkce zvlněné střechy lze usuzovat, že krov domu je hambalkový

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází zřejmě z počátku devatenáctého století (roku 1827 již stojí),³⁷⁰ což potvrzují písemné i mapové prameny.

Architektonické a památkové zhodnocení:

Neutrální dům dotvářející hmotově hodnotné území vesnice, s možností dochovaných autentických vnitřních prvků.

Čp. 67

Usedlost půlsedláka na jižním konci vesnice při cestě na Domoradice ,mezi čp. 73 a 75, st.p.č. 37. Jedná se o volně trojstranný dvůr, uzavřený ohradní zdí se sloupovou bránou a klenutou brankou. V západním rohu parcely leží výměnek (čp. 73). Patrový dům je štítově

³⁷⁰ Roku 1827 v Sedlci stálo 66 čísel popisných. V roce 1830 je čísla popisných již 67. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 31.

orientovaný ke komunikaci, se zápražím směrem na severozápad, na který navazuje přízemní objekt chlévů. Zadní část dvora uzavírá stodola s kolnou.

Prameny:

1788	dům nebyl zaznamenán
1839	na mapě SK jsou zaznamenány dva objekty, charakterizované jako obytné a hospodářské stavení, značené červeně
1855	beze změn
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy na stodole, které se promítly do změny půdorysu; dále provedeny stavební úpravy na obytném domě
1940	v mezidobí upravena stodola a přistavěno kolmé hospodářské křídlo
2010	v mezidobí provedeny úpravy domu

Popis:

Zděný patrový dům se sedlovou střechou, nad předním štítě s polovalbou, s dochovanou římsou o deskovém základě na zadní podélné straně domu. Krytina je tašková. Dům omítnut břizolitovou omítkou a osazen novodobými okenními otvory (trojdílná okna). Dnešní dispozice domu vychází z trojdílného jádra v pravé orientaci, řešené převážně jednotraktově (druhý díl dvoutraktový), ale přebudováno v druhé polovině dvacátého století. Krov je původní hambalkový, tvořen krokviemi a hambalky a vodorovným ztužujícím prvkem na straně nad zápražím.

Na dům navazuje přízemní zděný chlév se sedlovou střechou s pálenou krytinou. Strop je tvořen příčnými trámy se záklopem, ze subtilních povalů.

Stodola je zděná, pětídílná se dvěma mlaty, se sedlovou střechou krytou pálenými taškami. Základ zdiva je z opuky, trojdílné jádro stodoly se šterbinovými větracími průduchy, které je nadestavěnou a rozšířeno zdivem cihelným. Na stodolu navazuje kolmé cihelné hospodářské křídlo.

Shrnutí stavebního vývoje:

Usedlost čp. 67 byla pravděpodobně vystavěna v roce 1828³⁷¹ a roku 1839 zachycena na mapě SK, která zaznamenává dva objekty značené červeně, obytný dům a stodolu. Dům je na všech mapových podkladech téměř beze půdorysných změn, zůstává tedy otázkou, zda již v době výstavby se jednalo o patrový zděný dům. Dle shromážděných informací tuto otázku nelze zodpovědět.

³⁷¹ Roku 1827 v Sedlci stálo 66 čísel popisných. V roce 1830 je čísla popisných již 67. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 31.

Jádro stodoly pochází z přestavby v letech 1855 - 1886, v první polovině dvacátého století rozšířena o dva díly, mlat a pernu, a zvýšena. Ke stodole přistavěno kolmé hospodářské křídlo.

Architektonické a památkové hodnocení :

Hmotově hodnotný areál usedlosti, ale obytný dům poznamenán novodobými úpravami z druhé poloviny dvacátého století

Čp. 68

Drobná usedlost zahradníka při komunikaci na Domoradice, mezi čp. 49 a 64, st.p.č. 46. Jedná se o trojboký dvůr uzavřený v předu ohradní zdí s klenutou bránou a brankou. Dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím na jih, paralelně stojí výměnek s chlévy a vzadu stodola.

Prameny:

1788	dům nebyl zapsán v JK
1839	na mapě SK je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1855	v mezidobí provedeny stavební úpravy, postavena přístavba k hospodářskému křídlu
1886	v mezidobí provedeny stavební úpravy, obytný dům přestavěn
1940	přistaven paralelní objekt výměnku
2010	provedeny vnitřní stavební úpravy

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na římse o deskovém základu. Krytina z pálených tašek. Průčelí jednoosé, štít je dvojosý. Dům omítnut břizolitovou omítkou a osazen novodobými okny.³⁷² Dispozice domu je čtyřdílná s trojdílným jádrem v pravé orientaci, jednotraktová, komorového typu.

Vstupuje se do třetího dílu, v zadní části byla umístěna kuchyňská nika, s otevřeným ústím do komína vynášeným pasem.³⁷³ Všechny místnosti jsou s tvrdými plochými stropy,

³⁷² Velkoformátová plastová okna. Původní okna byla tabulková. Informace sdělená majitelkou domu paní Kvetou Horákovou, dne 6.5.2010.

³⁷³ Informace sdělená paní Kvetou Horákovou, dne 6.5.2010.

upravené v druhé polovině dvacátého století. V čele domu jsou dva díly obytných místností. Zadní komora byla původně klenutá segmentovou klenbou do ocelového I profilu.

Stodola je zděná trojdílná, s jedním mlatem, s hambalkovým krovem – pouze krokve a hambalky. Přízemní cihelný výměnek se sedlovou střechou s pálenou krytinou, je omítnut břizolitovou omítkou. Jeho průčelí je jednoosé s původním oknem.³⁷⁴

Shrnutí stavebního vývoje:

Číslo popisné bylo vystavěno mezi lety 1836 – 1848,³⁷⁵ roku 1854 byl postižen požárem.³⁷⁶ Dům se stodolou pochází z přestavby mezi lety 1855 – 1886. Dům vnitřně upraven v druhé polovině dvacátého století. Výměnek přistaven na počátku dvacátého století.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotná usedlost poznamenána novodobými úpravami.

Čp. 69

Drobná usedlost stojí na jižním konci vesnice, při silnici směrem na Vysoké Mýto a Domoradice, za čp. 67, původně st.p.č. 70, později 71. Jedná se o trojstranný dvůr uzavřený směrem ke komunikaci sloupovou bránou. Přízemní dům se zápražím na severozápad je štítově orientovaný ke komunikaci, paralelně stojí výměnek a areál je uzavřen stodolou.

Prameny:

1839	na mapě SK není plocha dosud zastavěna
1855	na IS jsou zaznamenány dva objekty, dům s navazujícími chlévy a stodola, značené červeně
1886	v mezidobí přistaven výměnek, značen červeně
1940	beze změn, v mezidobí provedeno přečíslování, vedeno jako st.p.č. 71
2010	provedeny vnitřní stavební úpravy

Popis:

³⁷⁴ Jednoduché, dvoukřídlové, šestitabulkové okno s větracím okénkem zavěšené na zapuštěných závěsech z dvacátého století.

³⁷⁵ V obecní kronice uvedeno, že č. 67 vystavěnou 1828, čp. 69 roku 1848. Dle sčítání obyvatel mezi lety 1830-1833 uvedené čp. nebylo zaznamenáno. Roku 1827 v Sedlci stálo 66 čísel popisných. V roce 1830 je číslo popisných již 67. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského. VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století.* Pardubice, 2007, str. 31.

³⁷⁶ *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926.* Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, nasazenou na fabionové římse. Krytina z pálených tašek. Průčelí je jednoosé v přízemí i v podkroví, s novodobými okny.³⁷⁷ Štít domu je trojúhelníkový. K dispozici máme kreslený obraz objektu z roku 1947,³⁷⁸ na kterém je zachyceno původní průčelí s dvojicí šestidílných oken v přízemí i v podkroví a ohradní zeď s klenutou bránou.

Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, ovšem upravena v druhé polovině dvacátého století při přestavbě. Místnosti domu jsou plochostropé, s novodobými tvrdými stropy, původně byly klenuté a v zadním rohu síně při stěně světnice byla umístěna pec.³⁷⁹ Sklep je umístěn pod třetím dílem domu, přístupný po schodech ze síně. Jedná se o obdélný prostor, zaklenutý valenou opukovou klenbou tvaru zploštělé elipsy. Na dům navazují zděné chlévní prostory s původními vstupními dveřmi.³⁸⁰ Stropy uvnitř jsou dřevěné, trámové.

Objekt stodoly uzavírá celou zadní stranu areálu dvora. Jedná se o zděnou stavbu krytou sedlovou střechou, s pálenou taškou srdcovkou. Stodola je pětídílná, s dvěma mlaty a třemi pernamí. Na zdivu stodoly jsou patrné dvě fáze výstavby, na kamenné zdivo je nastavěno cihlové zdivo. Krov stodoly je vaznicový, s podpůrnou soustavou šikmých vzpěr s pojovaných párovými kleštinami.

Výměnek čp. 75

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou s pálenou krytinou, nasazenou na římse o deskovém základu. Zdivo v úrovni přízemí je opukové, na úrovni podkroví cihelné. Objekt byl omítnut vápennou omítkou, založenou na charakteristickém kontrastu hladké a strukturální omítky, která působí tmavším dojmem.³⁸¹ Průčelí domu je dvojosé v přízemí i v podkroví. Výplně otvorů jsou novodobé.³⁸² Vstup do domu není umístěn ze dvora, ale z vnější strany.

Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, chlévního typu, uspořádána jednotrakově. Vstupní síň je zastropena trámovou konstrukcí se třemi podélnými trámy s novodobým podhledem. Konstrukce stropu je stejná v třetím díle domu, v bývalé konírně. Dům již byl stavěn bez černé kuchyně, vybaven byl od počátku tahovým komínem,

³⁷⁷ Trojdílná okna z druhé poloviny dvacátého století.

³⁷⁸ Obraz ve vlastnictví majitelky objektu paní Pávové, foceno dne 20.3.2010.

³⁷⁹ Informace sdělená majitelkou domu paní Pávovou, dne 20.3.2010.

³⁸⁰ Dveře do chlévu jsou dřevěné, svlakové s kovanou petlicí zavěšené na vodorovných závěsech ukončené listem. Z lícové strany jsou pobité prkny s kosočtverečnou skladbou.

³⁸¹ Toto pojetí vzhledu omítky je typické pro první třetinu dvacátého století. Věra KÚČOVÁ – Pavel BUREŠ. *Principy péče o lidové stavby*. Praha, 1999, str. 53 ISBN 80-86234-07-X.

³⁸² Výplně otvorů byly vyměněny před rokem. Předchozí okno v průčelí bylo trojdílné, ve štítu byla dvě jednoduchá okna dvojkládlová s členěním do latinského kříže.

umístěným ve stěně mezi síní a světnicí. V čele domu je umístěna světnice (2 okna) s trámovým stropem. Strop je nesen jedním příčným trámem s omítaným podhledem. Záklop stropu je z kuláčů o průměru cca 10 – 15 cm. Sklep je umístěn pod světnicí a přístupný padacími dveřmi v podlaze ze síně, uzavřený s segmentovou klenbou. Krov domu je vaznicový, stejného typu jako na stodole.

Stavební vývoj:

Areál usedlosti byl vystavěn mezi lety 1848 – 1850³⁸³ v jižním cípu vesnice, v části zvané Zadní dvory. Na mapě IS jsou zaznamenanými objekty - obytný dům a stodola. Obvodové zdivo, sklep a chlévy jsou dochovány z doby výstavby, tedy poloviny devatenáctého století, což dokládají i mapové prameny. Novodobé úpravy, přeřešení vnitřního prostoru, zřízení novodobých plochých stropů a osazení jiných výplní otvorových prvků pochází z druhé poloviny dvacátého století.

Stodola vystavěná zároveň s obytným domem, přestavěna v první polovině dvacátého století.

Výměnek (dnešní čp. 75) vystavěn mezi lety 1869 a 1886³⁸⁴ v paralelní pozici k obytnému domu. Objekt výměnků byl v první polovině dvacátého století upraven, zřejmě zároveň s úpravou stodoly. Nadstavěno nové cihlové zdivo, vztyčen vaznicový krov a objekt omítnut vápennou omítkou, postavenou na kontrastu hladké a strukturální části.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hmotově hodnotný areál usedlosti. Obytný dům prošel vnitřními úpravami v druhé polovině dvacátého století.

³⁸³ Dle dostupných pramenů lze říci, že roku 1848 stálo v Sedlci 68 čísel popisných, kdežto o dva roky déle, tedy v roce 1850 bylo ve vesnici o dvě čísla více, 71 čísel popisných. Roku 1827 v Sedlci stálo 66 čísel popisných. V roce 1830 je čísla popisných již 67. VAREKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007, str. 73.

³⁸⁴ K roku 1869 jsou ve sčítacích operátech zaznamenáni obyvatelé daného čísla popisného. Jedná se o rodinu držitele Václava Pitry jeho choť Magdaléna, s dcerou Annou a jednou služkou Kristýnou Beneš. Lze se domnívat, že byl výměnek vystavěn až v následujících letech. V následujícím sčítacím operátu k roku 1880 se dcera Anna vdala a rodina se rozrostla o pět dětí. Kromě rodičů Pitrových do usedlosti přibyli i rodiče ženicha Telecovi. Rázem tu máme dva páry výměnkářů a objekt výměnků byl zcela jistě nutností. K roku 1886 je již zachycen mapou. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31, nefol. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76, nefol. SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344.

Čp. 70

Dům domkáře se nachází na konci severního ulicového výběžku vedoucího k Vraclavi, v části zvané Doly, za čp. 12, st. p. č. 71, později 73. Dům je umístěn na terénním zlomu mezi cestou a místním potokem Zbraň, okapové orientace, se zápražím od silnice směrem na sever.

Prameny:

1839	na mapě SK parcela není dosud zastavěna
1855	na IS je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně
1886	beze změn
1940	v mezidobí provedeny stavební úpravy, vybudovány dva přístavky k domu, provedeno přečíslování, dále vedena jako st.p.č. 73
2010	dům dochován s drobnými úpravami převážně v hospodářské části

Popis:

Jedná se o přízemní zděný převážně z opuky, se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římse. Krytina z pálených tašek. V průčelí je osazeno jedno čtyřdílné okno z druhé poloviny dvacátého století. Štít domu je trojúhelníkový, původně byl lichoběžníkový s dvěma okenními otvory, dnes bez výplně. Dispozice domu je čtyřdílná s trojdílným jádrem v levé orientaci, komorové dispozice, řešen jednotraktově. Na čtvrtý díl byl kolmo přistaven objekt, ze kterého zbyly pouze obvodové zdi

Původními dveřmi³⁸⁵ vstoupíme do síně, která je čtvercová, uzavřena plackovou klenbou se segmentovým tvarem klenebních čel. V zadní části síně je umístěna niková kuchyně, přiložena ke stěně světnice. Kolmý půlpas vynáší ústí komína, které je dodatečně podezděno. Tato část síně je uzavřena samostatnou valenou klenbou.³⁸⁶ Konstruktivní vyřešení přechodu bez pasu mezi valenou a plackovou klenbou je vyřešeno vzájemným zapřením klenebních čel do sebe. V čele domu je světnice³⁸⁷ s trámovým stropem, neseným dvěma příčnými trámy s omítaným podhledem. Místnost je vybavena původní prkennou podlahou,

³⁸⁵ Vstupní dveře do domu umístěné v jednoduché trámové zárubni s proskleným nadsvětlíkem jsou jednokřídlové, svlakové konstrukce, zavěšené na dvou vodorovných pásových kovaných závěsech ukončených listem, zámek chybí.

³⁸⁶ Klenba je z nepálených cihel.

³⁸⁷ Vstupní dveře do světnice jsou rámové konstrukce opatřeny plochým krabicovým zámkem s jednoduchou klikou, zavěšené na svislých závěsech křížového typu uchycených na dvou dvoudílných hácích.

doplněnou v přední části cihelnou dlažbou. Třetí díl, komora s jedním oknem směrem do dvora,³⁸⁸ je zaklenuta omítanou valenou klenbou tvaru mírně stlačeného půlkruhu.

Sklep je umístěn pod komorou, se vstupem ze síně, prostor sklepa je uzavřen cihelnou segmentovou klenbou. Čtvrtý díl je bez stropu, otevřen do krovu. V jižní podélné zdi jsou umístěné dva dodatečně zazděné otvory, oddělené stavební spárou. První otvor, blíže ke komoře, je evidentně starší. Jedná se o malé obdélné okno v opukovém zdivu s vyžděnou špaletou. Druhý okenní otvor je větší, čtvercový, s rovným cihlovým překladem v cihlovém zdivu.

Hambalkový krov domu má nejjednodušší systém, pouze s krokviemi a hambalky.³⁸⁹

K podélnému domu je kolmo přistavěna obdélná zděná stavba, pravděpodobně výměnek, ze kterého zbyly pouze obvodové zdi.³⁹⁰ Vstup byl z ulice a průčelí směřovalo na severovýchod.

Stavební vývoj:

Jádro domu pochází zřejmě z roku 1853, což potvrzují mapové i hmotné prameny. Dům byl vystavěn jako poslední dům na konci ulicového výběžku směřujícího k severu, který vznikl novou domkářskou výstavbou po požáru v jádru vesnice roku 1852. Původně se jednalo se o čtyřdílný obytný dům,³⁹¹ kdy čtvrtý díl byl tvořen chlévem.³⁹²

V originální mapě SK jsou znamenány dvě obdélné přístavby. Jedna postavená kolmo na čtvrtý díl domu, který dnes již nestojí, a druhá připojená k severní straně domu. V případě druhé stavby se jedná se o stávající torzo se zachovalými obvodovými zdmi.

Architektonické a památkové hodnocení:

Hodnotný dům představující zajímavý a autentický příklad stavby své doby, výstavby po velkém požáru roku 1852. Na rozdíl od trvale obývaných a přestavěných domů

³⁸⁸ Okno vedoucí na zápraží je dřevěné, dvojitě, dvoukřídlové se členěním do tvaru latinského kříže, dovnitř a ven otvíravé s pomocí mosazné kličky.

³⁸⁹ Lze rozlišit dvě různé stavební fáze v krovu. Trámy před uvedenou stavební spárou jsou spojované čepovými spoji jištěné dřevěnými kolíky. Za uvedenou stavební spárou jsou použité vazné trámy viditelně subtilnější – spíše se jedná o tyčovinu, mladší. Pozednice uložená na koruně zdiva třetího dílu domu těsně za úrovní stavební spáry končí. Dále pokračuje, bez napojení, jiná subtilnější pozednice, která je uložena na cihelné nadezdívce na opukové koruně zdiva.

³⁹⁰ V jižní stěně se nachází zbytek trámové zárubně po dveřích. Ve severní stěně jsou dva okenní otvory s výplněmi s částí okenních křídel. Jednalo se o dřevěná dvojitá okna, členěná do čtyř tabulek se závěsy z dvacátého století.

³⁹¹ O existenci čtvrtého dílu napovídá výše zmiňovaná stavební spára v jižní podélné zdi objektu, která rozděluje uvedenou prostorou na starší část úzkým starším typem okenního otvoru, náležící k obytnému domu a mladší část zastoupenou čtvercovým okem s rovným cihlovým překladem a také mladším krovem.

³⁹² Díky informacím zjištěných ze sčítacích operátů víme, že rodina Kušičkových držící dům od jeho výstavby vlastnila roku 1869 2 krávy, které musel a někde ustájit. SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31, nefol.

„popožárové“ zástavby zůstal zachován v hmotě, v materiálové struktuře a v dispozici až do dnešních dnů.

Čp. 71

Bývalý obecní dům stával na severním konci vesnice jako poslední dům ulicové zástavby. Byl vystavěn v roce 1853.³⁹³ Jednalo se o přízemní dům se sedlovou střechou, který byl zbourán v roce 1952.

Čp. 72

Objekt byl postaven jako škola. Stavba stojí uprostřed jižní poloviny návsi, na místě bývalé louže, st.p.č. 78. Zděná stavba je štítově orientovaná ke komunikaci procházející severní stranou návsi.

Prameny:

1855	na mapě IS nebyla zachycena
1876 ³⁹⁴	vystavěna škola
1886	objekt zaznamenán, na knihovní mapě značen červeně
1940	beze změn
2010	upravena v „akci Z“, dnes slouží jako tělocvična

Popis:

Patrová zděná stavba se sedlovou střechou a věžičkou. Střecha s plechovou krytinou. Průčelí je trojosé, rozděleno vystupujícím rizalitem. Podélná vstupní strana je čtyřosá. Budova prošla radikální přestavbou v „akci Z“ v druhé polovině dvacátého století, omítnuta břizolitovou omítkou, okenní výplně novodobé. Díky dochovaným fotografiím můžeme konfrontovat starý vzhled se stávajícím. Původní výraz školy se nesl v novogotickém duchu. Fasáda byla horizontálně členěna římsami o deskovém základě, dvě probíhající římsy mezi prvním a druhým patrem a hlavní korunní římsa se štukovou obloučkovou výzdobou.

³⁹³ Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského.

³⁹⁴ Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Tábořského. Školní kroniky. V soukromé sbírce Jiřího Tábořského.

Rizalit v předním průčelí byl ve spodní polovině členěn v omítce na pásy. Okna v přízemí byla osmitabulková, se segmentovým záklenkem a segmentovou římsou, v patře osmitabulková, osazená v lící stavby.

Dispozice přízemí je dvojdílná. První díl trojtraktový uzavřen třemi poli segmentové klenby. Druhý díl, původně byt učitele, dnes plochostropý, byl upraven na obchod při přestavbě budovy. Ve středním rizalitu je umístěno schodiště do sklepa, nad ním opukové schodiště do prvního patra a navazující dřevěné schodiště do krovu. Sklep je rozdělen na dvě místnosti, uzavřené segmentovými klenbami. První patro dnes tvoří jeden velký plochostropý prostor. Zde byly původně umístěné dvě třídy, kabinet učitele a záchody. Krov budovy je již vaznicový, se dvěma stojatými stolicemi, s rozpěrou mezi sloupky a vzpěrou jdoucí z vazného trámu do sloupku.

Shrnutí stavebního vývoje:

Škola byla vystavěna na návsi roku 1876. Pozdější nevhodné úpravy proběhly v druhé polovině dvacátého století v rámci akce Z.

Architektonické a památkové hodnocení

Hmotově hodnotná stavba ve vztahu k vývoji zástavby a historii vesnice. Původní pojetí stavby vyvolává na první dojem spíše představu kostela, než tradiční vesnické školy. Škola prošla nevhodnou úpravou v druhé polovině dvacátého století, kdy byla zbavena z velké části své hodnoty a autenticity. Přesto zůstává hmotově výrazným a důležitým prvkem utvářejícím celkový vzhled návsi.

Čp. 73

Drobná usedlost představuje výměnek usedlosti čp. 67 a stojí na jižním konci vesnice při cestě na Domoradice, mezi domy čp. 67 a 40, st. p. č. 81. Jedná se o úhlový dvůr uzavřený v čele ohradní zdí s klenutou bránou a brankou. Dům je štítově orientován vzhledem ke komunikaci, se zápražím směrem na jih.

Prameny:

1855	objekt nezaznamenán
1886	objekt zachycen, na knihovní mapě značen červeně
1940	beze změn
2010	beze změn

Popis:

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou s pálenou krytinou, nasazenou na deskové římsě. Průčelí domu je v přízemí dvojosé s původními dvojitými okny.³⁹⁵ Štít domu je trojúhelníkový se třemi úzkými půlkruhovými okny, nad kterými je umístěno půlkruhové větrací okénko. Dispozice domu je trojdílná v levé orientaci, jednotraktová, chlívniho typu. Vstupní síň je uzavřená segmentovou klenbou a dosud vybavena dlažbou z kamenných desek. Dům již neměl černou kuchyni – vybaven byl od počátku tahovým komínem, umístěným ve stěně mezi síní a světnicí. V síni při stěně u třetího dílu je vestavěno obedněné těleso, schodiště do podkroví a pod nim je sestup do sklepa. Světnice domu (2 a 1 okno) je zastropena trémovou konstrukcí se dvěma příčnými trámy, s omítnutým záklopem. Třetí díl, chlív, je zaklenutý dvěma poli segmentových kleneb do vyzděného pasu. Sklep, umístěný pod síní, tvoří obdélná místnost zaklenutá segmentovou klenbou. Hambalkový krov má nejjednodušší systém, pouze s krokviemi a hambalky.

V kolmém hospodářském křídle jsou dva chlívni prostory. První menší, zaklenutý segmentovou klenbou, druhý větší, klenutý třemi poli segmentových kleneb do ocelových I profilů.

Shrnutí stavebního vývoje:

Roku 1880 bylo povoleno majiteli usedlosti čp. 67 Josefu Pitrovi, postavit si dům s hospodářským stavením na své zahradě.³⁹⁶ Novému domku, výměnku, bylo přiděleno čp. 73. Dům je zachycen v mapových podkladech poprvé při reambulaci 1886 a zakreslen ve stávajících proporcích. Použité konstrukce a výrazové prvky průčelí objektu odpovídají době výstavby, tj. počátku osmdesátých let devatenáctého století

Architektonické a památkové hodnocení:

Velmi hodnotná drobná výminkářská usedlost s velkou řadou dochovaných autentických prvků, téměř bez pozdějších úprav z roku 1880.

Čp. 74

Dům stojí na severním konci vesnice, mezi čp. 79 a 76, st.p.č.82. Jedná se o úhlový dvůr se štítově orientovaným domem, se zápražím na jihovýchod. Dům nebyl během průzkumu navštíven.

³⁹⁵ Okna jsou dřevěná, dvojitá, členěna do šesti tabulek, dovnitř a ven otevíravá, zavěšena na zapuštěných bambulkových závěsech, osazena již mírně za lícem zdi.

³⁹⁶ Školní kroniky. V soukromé sbírce Jiřího Táborského.

Prameny:

1886	dům nebyl zachycen mapou
1900	dům čp. 74 zachycen ve Sčítání lidu z roku 1900
1940	zaznamenán dům a mladší boční křídlo, vše značené červeně
2010	provedeny stavební úpravy (okna, fasáda)

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou s pálenou krytinou je osazen okny z druhé poloviny dvacátého století a omítnut břizolitovou omítkou. Dispozice domu bude zřejmě vycházet z trojdílného jádra v pravé orientaci, uspořádáno jednotraktově. K zadní podélné stěně přistavěna zděná světnička z cihel.

Stručné shrnutí stavebního vývoje:

Dům pochází z období mezi lety 1886 – 1894, což podporují mapové podklady.

Architektonické a památkové hodnocení:

Neutrální dům, který hmotově doplňuje hodnotné území vesnice.

Čp. 75

Bývalé čp. 75 (dnes označení výměnku usedlosti čp. 69) byla drobná usedlost stojící na severním konci návsi, mezi čp. 74 a 76, st.p.č. 86. Drobná usedlost byla postavena mezi lety 1890 – 1900.³⁹⁷ Jednalo se o trojboký dvůr s přízemním štítově orientovaným domem, s hospodářským křídlem a stodolou. Objekty byly odstraněny mezi lety 1953 - 1980 a část parcely byla připojena k čp. 76.

Čp. 76

Drobná usedlost je posledním domem na severním konci vesnice, za čp. 74, st.p.č. 87. Jedná se o trojboký dvůr se štítově orientovaným dome, se zápražím na jihovýchod.

Prameny:

1886	dům nezachycen na parcele, zaznamenán kamenný lom
1894	dům byl poprvé zachycen v kronice, zaznamenán poprvé na knihovně mapě

³⁹⁷ Dům poprvé zachycen k roku 1894. *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

1940	štítově orientovaný obdélný dům
2010	provedena přestavba, připojena část parcely po sousedním čp. 75, přistavěny boční křídla

Popis:

Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, krytou pálenou krytinou, se zápražím na jihovýchod, osazen novodobými výplněmi. Vnitřní konstrukce novodobé, místnosti s tvrdými plochými stropy.³⁹⁸

Shrnutí stavebního vývoje:

Dům by výrazně upraven v druhé polovině dvacátého století, z původního domu postaveného k roku 1894 zůstaly obvodové zdi.

Architektonické a památkové hodnocení:

Jedná se o neutrální stavení hmotově doplňující hodnotné území vesnice.

Čp. 77

Přízemní zděný dům stojí na západním konci vesnice, mezi čp. 11 a 51, st.p.č. 90. Přízemní zděný dům štítově orientovaný ke komunikaci, se sedlovou střechou a s valbičkou.. Dům poprvé zachycen k roku 1940.³⁹⁹ Neutrální objekt.

Čp. 78

Zděný dům stojí na jižním konci vesnice, mezi čp. 52 a 2, st.p.č. 88. Přízemní zděný dům se sedlovou střechou, krytou pálenou krytinou, se středním vstupem a patrovou světnicí nad prvním dílem. Dům byl vystavěn na přelomu padesátých a šedesátých let dvacátého století, na místě bývalého výměnku, který patřil k čp. 52.⁴⁰⁰ Neutrální objekt.

³⁹⁸ Informace sdělená majitelem objektu panem Páskem dne 26.3.2010.

³⁹⁹ Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.

⁴⁰⁰ Informace sdělená majitelkou objektu Helenou Bálkovou. To potvrzují zazděné vstupní otvory v zadní podélné zdi čp. 52 v patře i přízemí a i mapové podklady. Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.

Čp. 79

Přízemní zděný dům stojí v severním ulicovém výběžku, před čp. 74, st.p.č. 92. Drobný přízemní dům se sedlovou střechou a s pálenou krytinou byl vystavěn mezi lety 1940 a 1953.⁴⁰¹ Neutrální objekt.

⁴⁰¹ Nezachycen an knihovní mapě, ale až na katastrální mapě roku 1953. Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2. Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, D6/7, Pardubický kraj 0-6.

8 Závěrem

Úplným závěrem bych chtěla poděkovat obyvatelům Sedleckým, kteří mi otevřeli dveře svých domovů a já mohla jednotlivé stavby studovat. Bez jejich vstřícného přístupu by tato práce nikdy nemohla vzniknout. Za to bych jim chtěla na oplátku věnovat tuto práci. Její snahou je provést čtenáře stručnou historií a vývojem domů a celé vesnice až do dnešního stavu. Poznáním historického a stavebního vývoje domů a vesnice je prvním krokem k pochopení jejich hodnot. Tato práce se snaží upozornit na mimořádnou hodnotu a kvalitu zdejší zástavby. Tím nepřímo napomoci k její zachování.

Lidové stavitelství je jiné než dnešní soudobá tvorba. To je také jeden z důvodů, proč si ji ceníme, proč k nám stále promlouvá, proč z ní vyzařuje jistá nepopsatelná atmosféra. Tato duše domů a jejich výraz se zachová pouze v případě, že k nim přistupujeme s pokorou a respektujeme jejich konstrukce. Význam a specifčnost místních domů tkví v jejich samotné podstatě a vzniku. Sedlec byl navržen k prohlášení za vesnickou památkovou zónu, ale nebyl prohlášen. Vyhlášení chráněných území má zabránit zániku kulturních a historických hodnot daného území. V té době nebyla známa celková hodnota území.

Při dokumentaci jednotlivých domů v Sedlci se ukázalo, že přístup majitelů a obyvatel vesnice se od dob socialistických přestaveb proměnil. V druhé polovině dvacátého století se domy radikálně přestavovaly, historické konstrukce, jakými jsou klenby, okna, dveře aj., byly hromadně nahrazovány „moderními“ trojdílnými okny, tvrdými stropy a břizolitovou omítkou. Nyní se snad zdá, že tato doba již odchází. Poté k uchování zřejmých hodnot ve vesnici by nebylo nutné vyhlásovat chráněné území, ale je potřeba rozšiřovat povědomí o specifčnosti a hodnotě místa. Díky zapálenosti několika lidí, kteří mají k vesnici vřelý vztah a uvědomují si její hodnoty, se některé domy podařilo uchovat a zachránit. To je potvrzeno citlivými opravami domů a obnovou řady usedlostí. Vřele doufám, že předchozí destruktivní období, které se obecně do vzhladu a fungování našich vesnic nejvíce podepsalo, je definitivně pryč. Závěrem přeji mnoho sil, nadšení a zdaru obyvatelům Sedleckým.

9 Soupis pramenů

- Národní archiv Praha, Berní rula, Chrudimsko sv. 13, inv.č. 13.
- Národní archiv Praha, Tereziánský katastr, panství Vysoké Mýto, inv.č.1166, sv. 379.
- Národní archiv Praha, Tereziánský katastr, panství Chroustovické, inv.č. 1181.
- Národní archiv Praha, Josefínský katastr, inv.č.1357, kart. 560.
- Národní archiv Praha, Stabilní katastr, inv.č. 3724, sign. 406.
- Národní archiv Praha, Duplikát Stabilního katastru, inv.č. 1385, kart. 625.
- SOA Zámorsk, VS Rychmburk, Soupis duší k vybírání osobních daní 1824-1826, inv.č. 5503, č.kn. 1785.
- SOA Zámorsk, VS Rychmburk, Soupis duší k vybírání osobních daní 1827-1828, inv.č. 5504, č.kn. 1786.
- SOA Zámorsk, Soupis obyvatel 1830-33, inv.č. 5467, č. kn. 1749.
- SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1869, inv.č. 68, kart.č. 31.
- SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1880, inv.č. 167, kart.č. 76.
- SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv.č. 275, kart.č. 141.
- SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1900, inv.č. 386, kart.č. 213.
- SokA UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1910, inv.č. 496, kart.č. 282.
- Školní kroniky. V soukromé sbírce Jiřího Táborského.
- Terénní průzkum v období 2008 - 2010.

Mapy

- Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, B2/a/6/C6787.
- Národní archiv Praha, Indikační skica, inv.č. 3724, sign. Chr 4.
- Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, B2/a/13/C6787.
- Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, B2/a5/C6787. mapa Originál
- Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, D6/7, Pardubický kraj 0-6.
- Národní archiv Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837-1890 (1942), Sedlec, inv.č. 1740, 2-2.
- SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk III, inv.č. 411, č.m. 333-339.
- SOA Zámorsk, Velkostatek Rychmburk III, inv.č.412, č.m. 340-344.

Fotografie

- Regionální muzeum Vysoké Mýto, inv.č. 22D-12762.
- Staré fotografie v soukromé sbírce Jiřího Táborského.

10 Soupis literatury

- ANDRLE, Augustin. *Města a obce Vysokomýtska*. Vysoké Mýto, 2007. ISBN 978-80-902996-2-7
- DOSKOČIL, Karel. *Berní rula 2-1. Popis Čech r. 1654*. Praha, 1953.
- EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. Praha, 2007. ISBN 978-80-86905-21-1.
- Martin EBEL – Jiří ŠKABRADA. *Původní plánová dokumentace lidové architektury*. Praha, 1996. ISBN 80-01-01518-1. skripta ČVUT
- CHALUPA, Aleš (ed.). *Tereziánský katastr český*. svazek 1. Praha, 1964.
- *Jíly v tradičním stavitelství*. Sborník semináře STOP. Praha, 2001. ISBN neuvedeno.
- KAŠIČKA, František. *Stavebně historický průzkum*. Praha, 2002. ISBN 80-01-02498-9.
- Petr KOTLÍK – Jiří ŠRÁMEK – Jiří KAŠE. *Opuka*. Praha, 2000. ISBN 80-902668-5-1.
- Věra KÚČOVÁ – Pavel BUREŠ. *Principy péče o lidové stavby*. Praha, 1999. ISBN 80-86234-07-X.
- Kol. autorů SURPMO. *Koterov – SHP*. Praha, 1979.
- Kol. pracovníků II.oddělení. *Velkostatek Rychmburk-Chroustovice-Košumberk*. Zámorsk, 1962.
- KAŠIČKA, František. *Stavebně historický průzkum*. Praha, 2002, str. 17-24. ISBN 80-01-02498-9.
- LANGER, Jiří. *Co mohou prozradit lidové stavby*. Rožnov pod Radhoštěm, 1997. ISBN 80-238-1007-3.
- MACEK, Petr. *Standartní nedestruktivní stavebně – historický průzkum*. Praha, 2001. ISBN 80-86234-22-3.
- MAŠEK, František. *Pozemkový katastr*. Praha, 1948.
- MENCL, Václav. *Lidová architektura v Československu*. Praha, 1980.
- PETRÁŇ, Josef. *Příběh Ouběnic*. Praha, 2001. ISBN 80-7106-469-6.
- PROFOUS – J. SVOBODA. *Místní jména v Čechách IV*. Praha, 1957.
- ŠEMBERA, Alois Vojtěch. *Vysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách*. Olomouc 1848.

- ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha, 2007. ISBN 80-7203-548-7.
- ŠKABRADA, Jiří. *Lidová architektura*. Praha, 2003. ISBN 80-7203-082-5.
- ŠTĚPÁN, Luděk. *Chalupy, zemědělské a technické stavby lidu na Chrudimsku*. Pardubice, 1987. ISBN není.
- ŠTĚPÁN, Luděk. *Lidové stavitelství Chrudimska*. Hradec Králové, 1987. ISBN není.
- Luděk ŠTĚPÁN – Josef VAŘEKA. *Klíč od domova*. Lidové stavby ve východních Čechách. Hradec Králové, 1991. ISBN 80-7031-660-8.
- Luděk ŠTĚPÁN – Magda KŘIVANOVÁ. *Lidové stavitelství*. Hradec Králové, 2001. ISBN 80-86472-04-3.
- ŠTĚPÁN, Luděk. *Lidové stavitelství ve stavebních plánech a mapách východočeských archivů I*. Pardubice, 1990. ISBN 80-900006-0-6.
- ŠTĚPÁN, Luděk. *Lidové stavitelství ve stavebních plánech a mapách východočeských archivů II*. Zámorsk, 1995. ISBN neuvedeno
- Luděk ŠTĚPÁN – Magda KŘIVANOVÁ. *Lidové stavitelství*. Hradec Králové, 2001. ISBN 80-86472-04-3.
- Luděk ŠTĚPÁN – Josef VAŘEKA. *Klíč od domova*. Hradec Králové, 1991. ISBN 80-7031-660-8.
- URBÁNEK, Radim. *Dřevo, hlína, opuka*. Lidové stavitelství na Vysokomýtsku. Regionální muzeum Vysoké Mýto, 2004. ISBN 80-239-4008-2.
- *Úplný adresář královského věnného města Vysokého Mýta*. Vysoké Mýto, 1903.
- Josef VAŘEKA – Václav FROLEC. *Lidová architektura. Encyklopedie*. Praha, 2007. ISBN 978-80-247-1204-8.
- VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Sídlení vývoj Sedlce v 17.-19. století*. Pardubice, 2007. (bakalářská práce)
- VAŘEKOVÁ, Zuzana. *Dokumentace světnice čp. 14. Operativní průzkum a dokumentace*. Pardubice, 2009. (nepublikováno)
- *Vesnické stavitelství I. polovina 19. století*. Dokumentace, průzkum a památková péče. Praha 2008. ISBN 978-80-87104-45-3.
- *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832 – 1926*. Rukopis v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského.

Články

- EBEL, Martin. Stabilní katastr a jeho využití pro dějiny staveb. *Dějiny staveb*. 2004. ISBN: 80-86596-62-1.
- Martin EBEL – Jiří ŠKABRADA – Petr DOSTÁL. Zděná klasicistní přestavba vesnice Loubí po požáru roku 1843. *Průzkumy památek*. 1997, č. 1, str. 63-92.
- KAŇKA, Miroslav. K zevnějšku zděných stodol v Čechách. *Zprávy památkové péče*. 2008, roč. 68, č. 3, str. 201- 208.
- URBÁNEK, Radim. Kovárny na Vysokomýtsku. *Pomezí Čech, Moravy a Slezska*. 2005, sv. 6, str. 146-174.
- URBÁNEK, Radim. Sedlecká zastavení. *Chatař, Chalupář*. 2006, č. 8, str. 16.
- David VÍCH – Radim URBÁNEK. Augustin Andrlé, Města a obce Vysokomýtska. *Orlické hory a Podorlicko*. 2007, roč. 14, str. 426-430. ISSN 0475-0640.
- VÍCH, David. Přehled archeologických akcí Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v roce 2007. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové. V tisku*.
- VÍCH, David. Eneolitické nálezy z českomoravského pomezí. *Pravěk NŘ*. 2001, roč. 11, str. 61-89.
- VÍCH, David. Neolitické osídlení Litomyšlska a Vysokomýtska. *Pomezí Čech a Moravy*. 2002, roč. 5, str. 7-78.
- VÍCH, David. Nález laténského skleněného náramku na Vysokomýtsku. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové*. 28. str. 183-185.
- VÍCH, David. *Laténské nálezy na českomoravském pomezí, Pravěk NŘ*. 2003, roč. 13, str. 309 -350.
- Roman ANÝŽ - Markéta KONČELOVÁ - Richard THÉR - Radomír TICHÝ. Pravěké osídlení krajiny východních Čech. *Živá archeologie (Re)konstrukce a experiment v archeologii*. 2006, roč. 7, str. 25-31.

11 Summary

The diploma paper is focused on The development of architecture in the settlement in the community Sedlec near Vysoké Mýto. The object of this work is to explain the development of the architecture and particular houses. Paper would like to help with contribution to the documentation of one of many villages in the Czech region Ústí nad Orlicí, which stayed unnoticed so far.

For these purposes we used mainly the land registers, especially Josefínský register from 1788 and Stabílní registr from 1839, and historical maps. We had to search in written and map basis. We compared these materials to be able to restore the primary house – building. The main point is on field survey particular houses.

The paper is divided to seven chapters. The first one is the introduction. The second chapter is opened sizable discussion about archive fonds, literature and method of the survey. In the second one there is mentioned the short history of Sedlec. Followed by outline of the settlement development.

The village called Sedlec decays on 415 ha and is situated in the eastern Bohemia, off about four kilometers to the west from Vysoké Mýto. The houses are located at mildly waved landscape. The first written note about Sedlec comes from 1325. In 1431 the village was divided in two parts, one of them belonged to the dominium Vysoké Mýto, where it stayed until the expiration of feudality. The second part of the village belonged to manor Košumberk in the 16th and 17th century, then it had been for thirty years under the control of farm-house Roubovice. In 1722 it was added to manor Chroustovice, where it stayed until the feudality expiration. From 1850 to 1964 Sedlec had autonomy and became one of the three parts of the village Vraclav. This state has been continuing until today.

Twelve farmers, two gardeners and two cottagers were living here in the middle of the 17th century. After almost one hundred years eighteen householders and two houses without piece of land were registered here. At the end of eighteenth century the number of houses were risen and in the Josefín registr were recorded fifty houses. In thirties the 19th century were standing sixty-eight houses. The building boom, which started in the second half of the 18th century, ended in the middle of the 19th century. During the second half of the 19th century were built „only“ five houses.

The main part of the paper is focussed on the development of the architecture in the settlement. Current visage of the settlement originated from the several fire in the fifties of the

19th century. In this time there were five fire which change visage of the houses. The most of them were originated from this period. These houses were built from local stone, opuka. Sedlec is village with extant storey houses. These houses were built in classicism period and style. Local architecture affected the surrounding countryside and rustic structuring. Its value is very important, especially for the regional development.

The traditional rustic houses face up to many problems. The biggest one is whether people will start to protect these signs of our evolution or not. This diploma paper should be helpful to understand the development of the house-building in one small village.

12 Soupis příloh

Příloha č. 1 - Císařský otisk mapy Stablního katastru z roku 1839

Příloha č. 2 - Indikační skica mapy Stablního katastru z roku 1855

Příloha č. 3 – Reambulance mapy z roku 1886

Příloha č. 4 – Originální mapy Stablního katastru

Příloha č. 5 – Knihovní mapa uzavřená 27. dubna z roku 1940

Příloha č. 6 – Katastrální mapa z roku 1953

Příloha č. 7 – Katastrální mapa z roku 1980

Příloha č. 8 – Grafické vyhodnocení zástavby

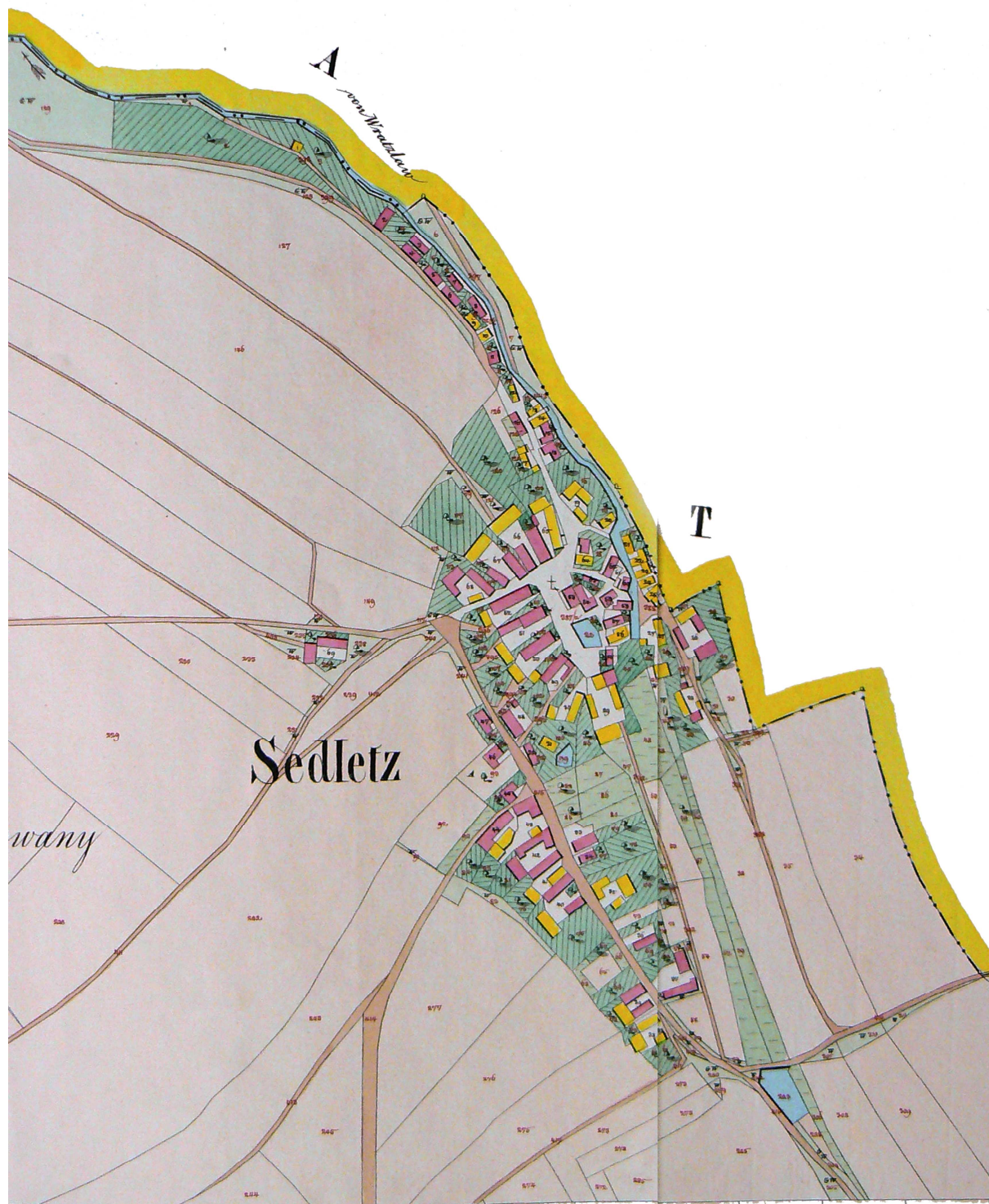
Příloha č. 9 – Památkové hodnocení zástavby

Příloha č. 10 – Některé současné pohledy na zástavbu

Příloha č. 11 – Fotografická dokumentace domů řazena vzestupně dle čísel popisných

13 Přílohy

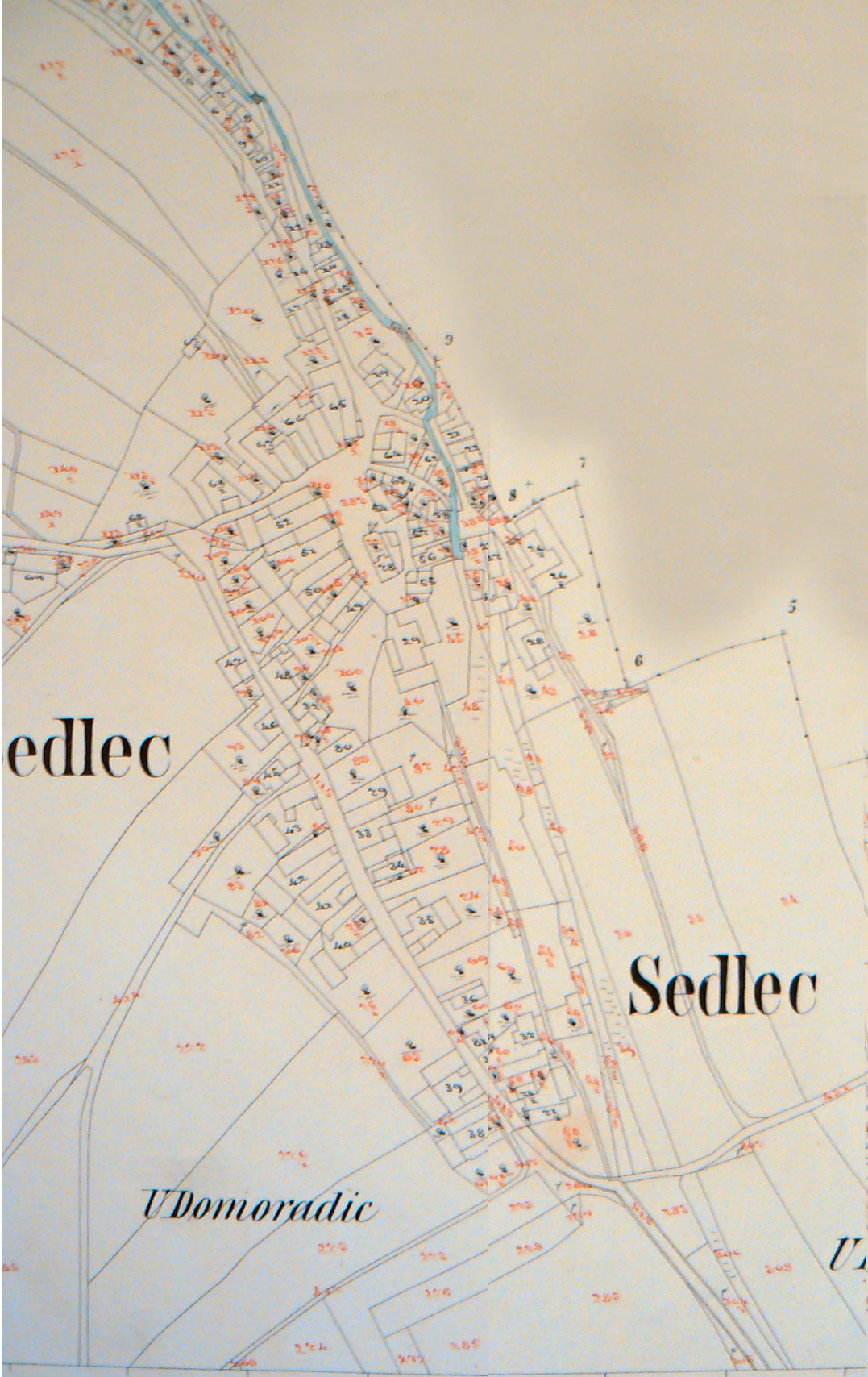
Příloha č. 1 – Císařský otisk mapy Stablního katastru z roku 1839

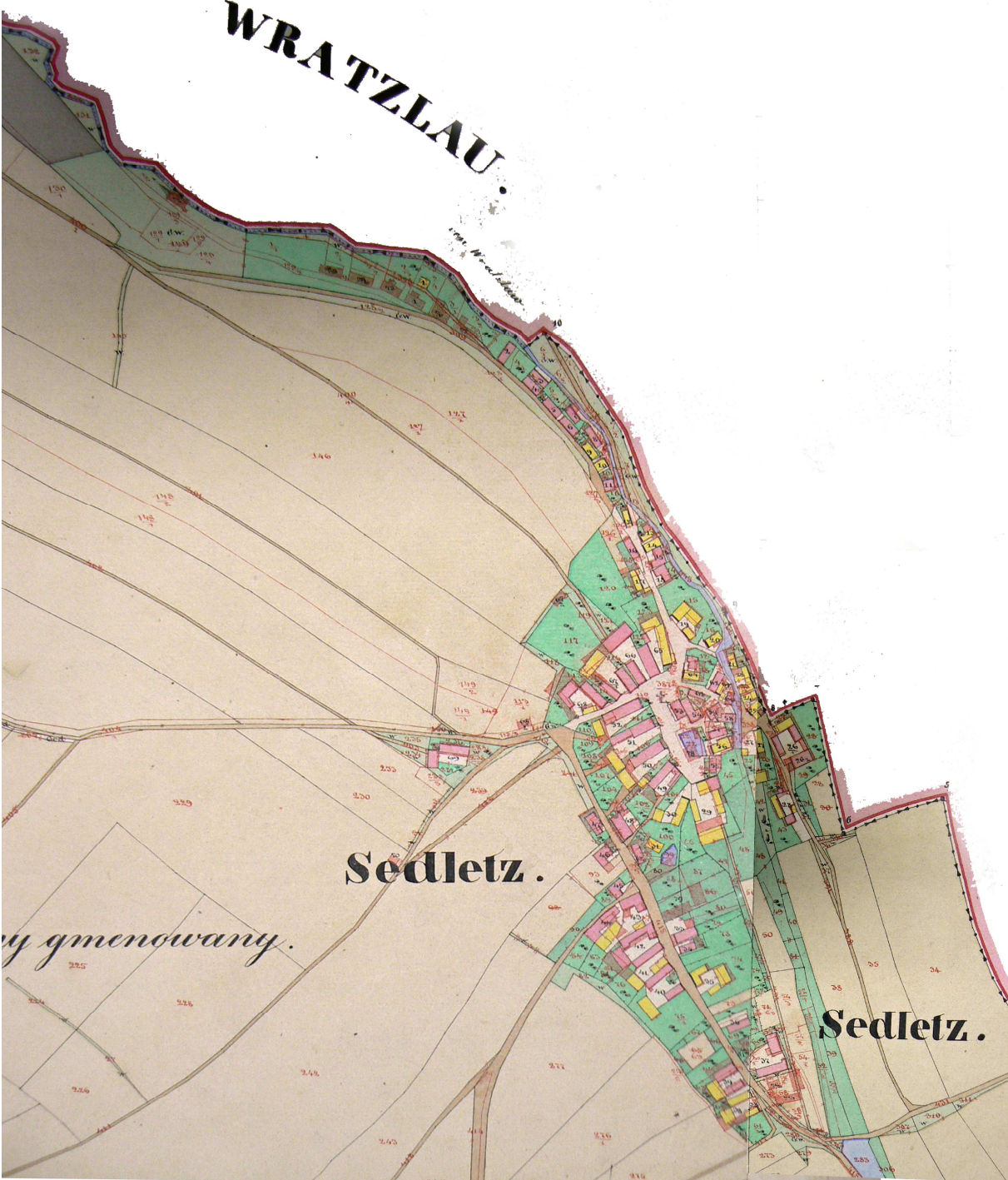
Příloha č. 2 Indikační skica mapy Stablního katastru z roku 1855

Příloha č. 3 – Reambulovaná mapa z roku 1886

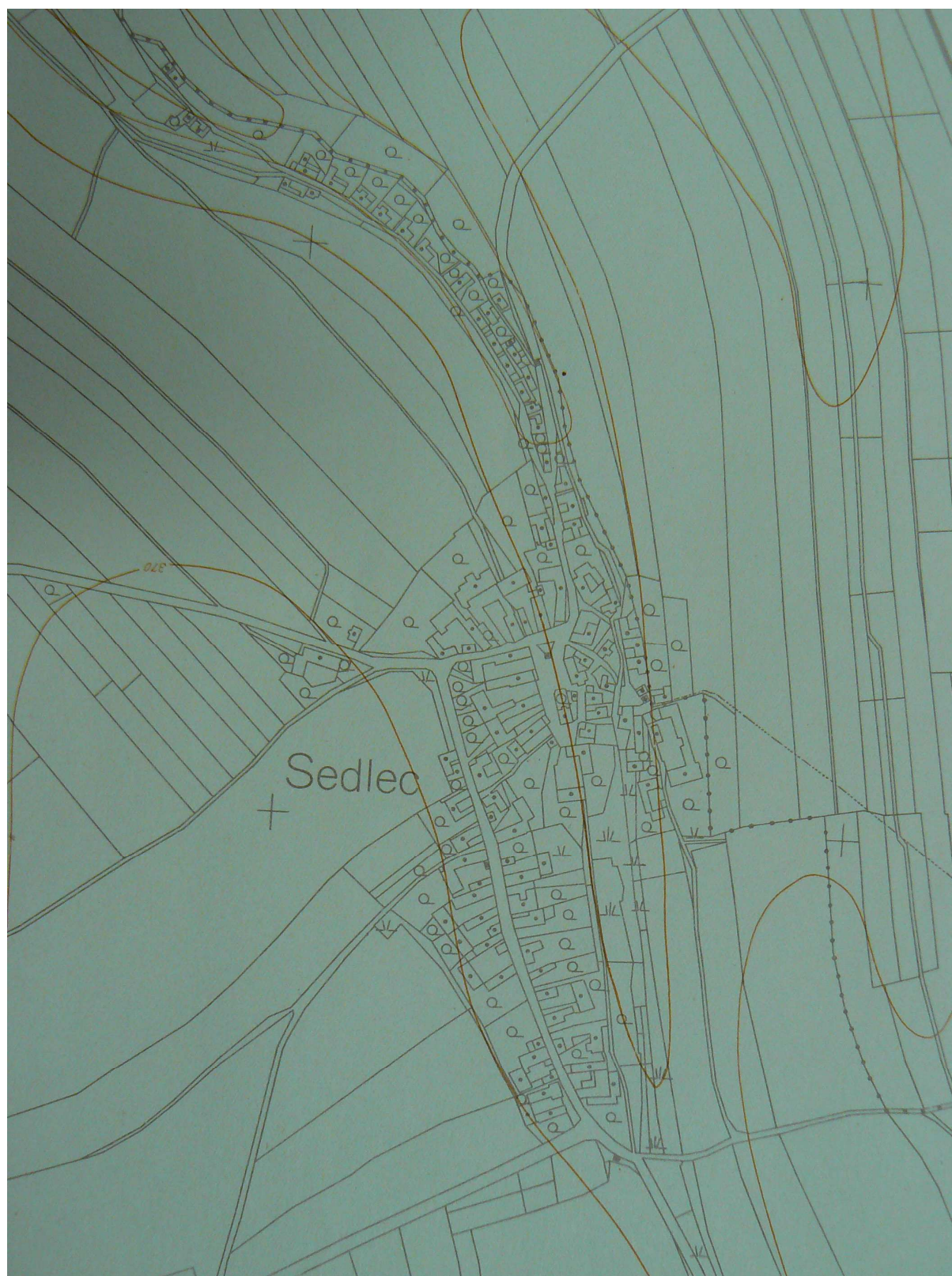
Příloha č. 4 – Originální mapy Stablního katastru

Příloha č. 5 – Knihovní mapa uzavřená 27. dubna 1940

Příloha č. 6 – Katastrální mapa z roku 1953

Příloha č. 7 – Katastrální mapa z roku 1980

Příloha č. 8 - Pohledy na zástavbu ve vesnici

1) Pohled na jádro vesnice ze západu

2) Pohled na čp. 13, 15 a 16

3) Pohled z návsi směrem na východ
vlevo čp. 31 v popředí vzadu čp. 38
vpravo kříž dům popředí čp. 41, vzadu čp. 38

4) Pohled na čp. 32 a 33

5) Pohled na domkářskou zástavbu zleva
čp. 47, 22, 21, 20

6) Pohled na jih, na zástavbu kolem
komunikace směrem na Domoradice

Čp. 1

1) Celkový pohled na dům od jihu

2) Pohled na zadní průčelí

Čp. 2

1) Pohled na novodobou zástavbu na parcele v kontextu svého okolí

2) Na fotografii z počátku dvacátého století za kapelou vykukuje zděný štít čp. 2, zachycena usedlost čp. 3 roubený dům s patrovou sýpkou.

Čp. 3

1) Pohled na sýpku s klenutou bránou

2) Pohled na čelní stěnu sklepa pod sýpkou

3) Pohled do prostoru prvního patra

4) Opuka poškozená požárem na rubu čelního štítu

Čp. 4

1) Pohled na dům od jihu

2) Pohled na průčelí domu

čp. 5

1) Pohled na dům od jihu

2) Zachycení tvar plackové klenby ve světnici

3) Placková klenba ve světničce, která je otevřená do světnice půlelipsovým pasem

4) Tvar klenebního čela valené sklepní klenby v příčce (dodatečně dozděno)

5) Venkovní kovaný závěs na vnitřním okenním křídle, profilace příčlí ve světnici

6) Kosočtverečná skladba pozdní plackové klenby v maštali

7) Dvorní strana chlívniho křídla

8) „Chlívni“ klenba v kravíně

9) Pohled na stodolu a kolnu

10) Rankův krov ve stodole

11) Dvorní strana domu

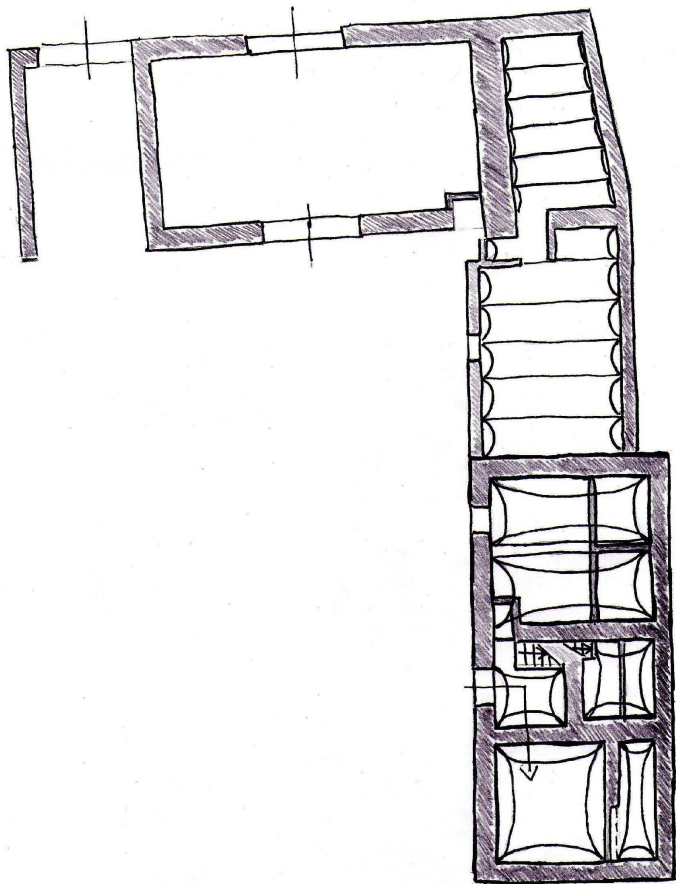

12) Fotografie z roku 1905¹ zde dvora usedlosti

¹ Fotografie je ve vlastnictví rodiny Dvořákových.

13) Překreslené zaměření usedlosti dle plánu v měřítku 1:200²

Čp. 6

1) Pohled na dům ze západu

2) Pohled na přední průčelí domu

² Zaměření usedlosti bylo poskytnuto majiteli čp. 5, manželi Dvořákovými.

3) Spára na zadní podélná straně

4) Pohled na dům a chlévy ze dvora, z jihu

5) Zadní průčelí domu

6) Pohled na zdivo zadního průčelí, po stranách umístěné konce pozednic

7) Pohled na zadní podélnou stěnu v patře, 8) Pohled na zazděné konce trámů v zadní vlevo vystupující zazděný trám podélné stěně

9) Pohled k zadnímu štítu, zachycený hambalkový krov

10) Pohled k zadní stěně chléva, zachycená pětiboká výseč

11) Pohled k zadní stěně druhého chléva zachycen tvar valené klenby

12) Pohled k zadní stěně třetího chléva zachycen tvar valené klenby, detail datace

13) První sklep, pohled ke vstupní straně

14) Druhý sklep pohled ke vstupní straně

15) Pohled na stodolu ze severu

16) Rámkův krov ve stodole

17) Datace na vazném trámu krovu stodoly

18) Krov nad kočárnou

19) Pohled na prázdný prostor po přední části domu

20) Starší a mladší pozednice odhalené při demolici domu

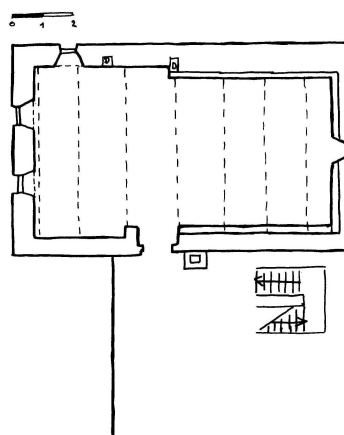
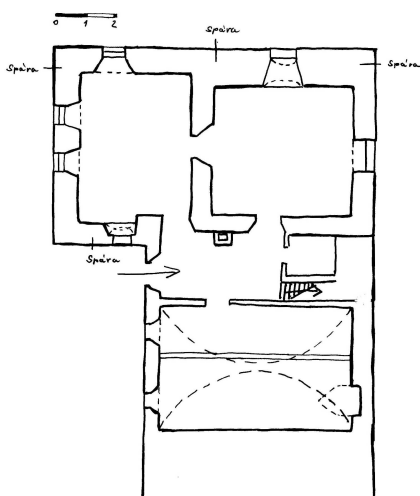
21) Pohled na jihovýchodní nároží domu v patře; spodní starší zdivo je poškozené požárem 1858, mladší nadezdívka ze stejného roku

22) Svlakové dveře zřejmě z osmnáctého století, detail kování a zámku

23) Překreslené zaměření přízemí a patra domu

Čp. 7

1) Pohled na dům od jihu

2) Placková klenba s půlelipsovým pasem v maštali

Čp. 8

1) Průčelí domu

2) Fotografie průčelí z roku 1958³
(fotografie stranově obrácená, po levé straně čp. 55)

Čp. 9

1) Pohled na průčelí domu z návsi

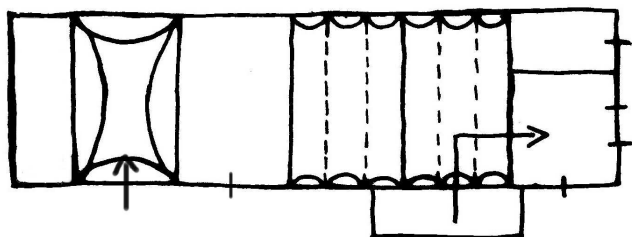

Fotografie je ve vlastnictví majitele čp. 8.

2) Placková klenba v pátém dílu

3) Jednoduchý terénní náčrt půdorys domu

Čp. 10

1) Pohled na dům ze severu

2) Severní podélná strana

čp. 11

1) Bývalý dům čp. 11

2) Roubená světnice domu s odstávkou s patrovou sání

Čp. 12

1) Pohled na dům

Čp. 13

1) Pohled na dům ze severu

2) Dvorní strana domu

3) Sklep se segmentovou klenbou do ocelových profilů s náběhem ve opukové zdi pro segmentovou klenbu

4) Valená klenba v zadní komoře

5) Klenební čelo plackové klenby zděné do pasu v bývalém výměnku

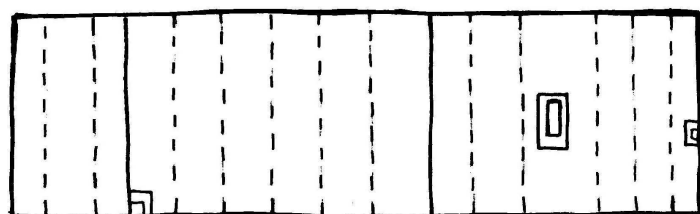
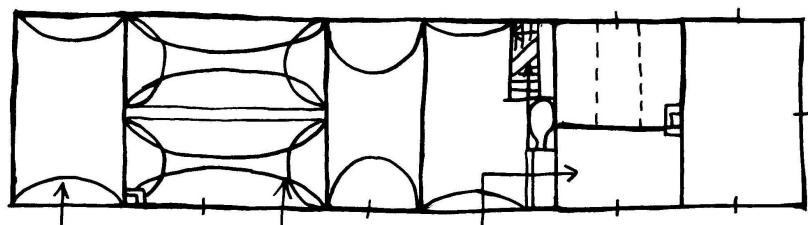
6) Hambalkový krov s dvěma stojatými stolicemi a dvojicí vzpěr

7) Vstupní dveře do domu, svlakové konstrukce 8) Starší typ zámku osazená na pobité na líci s prkny šikmo kladenými dveřích na půdu

13) Jednoduchý půdorys přízemí a patra, bez měřítká

Čp. 14

1) Pohled na usedlost z návsi

2) Štuková výzdoba štítu

3) Dvorní strana domu

4) Zadní průčelí domu

5) Valená klenba ve sklepě

6) Placková klenba v síni

7) Trámový strop ve světnici

8) Vylehčovací pas nesoucí otevřené ústí komína (stav 2009)

9) Pohled do „útroby“ kuchyně (podesta s tělesem pece nad nimi vylehčovací oblouk ve zdivu, dále negativ po snížení dymníku nepálenými cihlami a dymník)

10) Půlkruhově valená opuková klenba v zadní komoře

11) Rubová strana dveří v prvním patře v prvním dílu s detailem závěsů

12) Rubová strana dveří v první patře v dílu s detailem závěsů

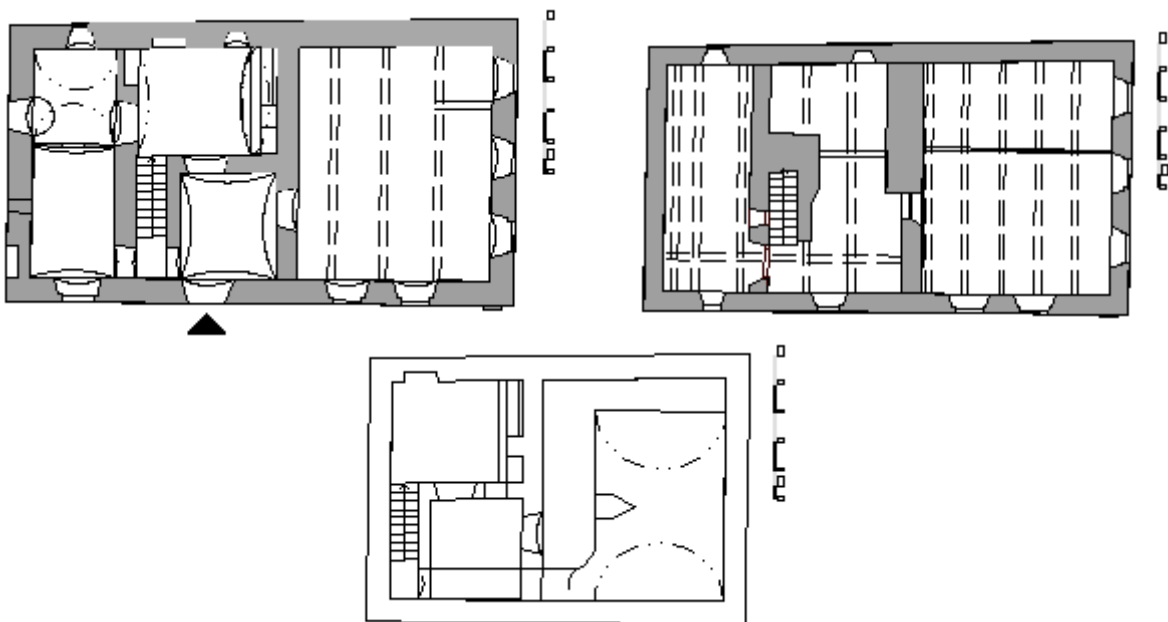
13) Krov

14) Dřevohliněná příčka v podkroví

15) Zaměření půdorysu přízemí, prvního patra a sklepa

16) Kočárna, pohled ze dvora

17) Segmentová klenba v přízemí

18) Kolna, pohled ze dvora

19) Hambalkový krov objektů

Čp. 15

1) Pohled na průčelí usedlosti

2) Sklep pod prvním dílem domu

3) Segmentová klenba v síni

4) Trámový strop ve světnici, detail okosení trámu při zdi

5) Pohled na špýchar ze severu

6) Krov nad špýcharem

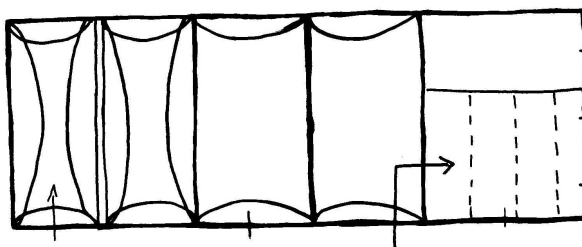
7) Pohled na čelní stěnu sklepa pod špýcharem 8) Pohled na stodolu od jihu

9) Krov ve stodole podepřená ocel. traverzou

10) Jednoduchý náčrt půdorysu domu

Čp. 16

1) Pohled na průčelí usedlosti od jihu

2) Pohled na dvorní stranu špýcharu

Čp. 17

1) Pohled na dům z návsi

Čp. 18

1) Dochovaná fotografie objektu⁴

Čp. 19

1) Pohled na dům

2) Pohled na čelní stěnu chléva, zachycen tvar valené klenby

⁴ Fotografie ve vlastnictví pana Táborského. Období pořízení snímku není známo.

čp. 20

1) Pohled na dům od severu

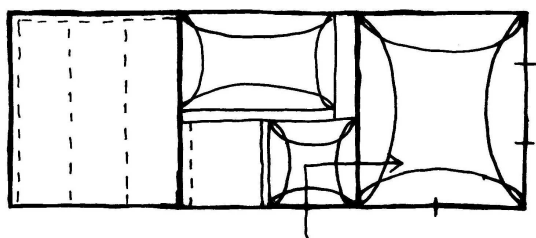
2) Placková klenba ve světnici

3) Trámový strop v zadní komoře

4) Segmentová klenba ve sklepě

5) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

6) Pohled na průčelí domu (rok 2008)

Čp. 21

1) Pohled na průčelí domu

Čp. 22

1) Pohled na dům od severu

2) Pohled k čelní stěně sklepa od vstupu - zachycený tvar valené klenby

3) Severní stěna světnice s dodatečně zazděnými otvory po trámech (zdivo vepřovice)

3) Hambalkový krov s vodorovným ztužujícím prvkem

Čp. 23

1) Pohled na dům v usedlosti

2) Severní opuková stěna poznamenaná požárem, uprostřed svislá spára a zadržný dveřní otvor

Čp. 24

1) Pohled na patrový dům v usedlost z návsi

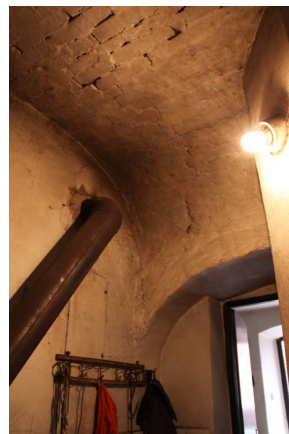
2) Pohled k čelní stěně sklepa od vstupu – zachycený tvar valené klenby

3) Hambalkový krov ve stodole s vodorovným ztužujícím prvkem

4) Část klenby v kuchyni

Čp. 26

1) Pohled na dům z jihovýchodu

čp. 27

1) Pohled na dům z jihu

Čp. 28

1) Pohled na dům z jihu

čp. 29

1) Pohled na dům ze severu

Čp. 30

1) Pohled na dům z jihu

čp. 31

1) Pohled na dům ze západu

2) Valená klenba s pětibokou výsečí umožňující vstup netradičně nad boční stranou

3) Vaznicový krov ve stodole

čp. 32

1) Pohled na dům ze západu

2) Valená klenba v síni s pětibokými výsečemi nad vstupy do světnice a zadní komory

3) Pohled k boční stěně komory od vstupu - vstupní tvar valené opukové klenby (pouze polovina klenebního čela, místnost dělena příčkou)

4) Pohled k čelní stěně chléva od - tvar valené opukové klenby

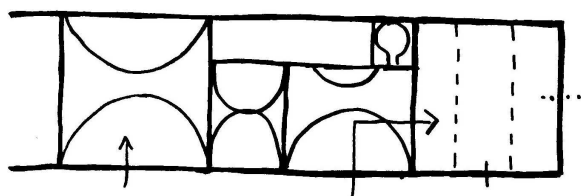
5) Netradiční řešení vstupu do prostoru pod valenou klenbou pětibokou výsečí přiloženou k boční stěně

6) Fotografie z počátku dvacátého století zachycující čp. 32, 33, 34

7) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

Čp. 33

1) Pohled na dům ze západu

2) Pohled ke vstupní stěně od vstupu - zachycený tvar valené klenby v chlévě

3) Hambalkový krov s podélným ztužujícím prvkem a mladšími zásahy

4) Fotografie průčelí v 1. pol. 20.stol.

Čp. 34

1) Fotografie z 80. let 20.století

čp. 35

1) Pohled na dům od jihu

Čp. 36

1) Pohled na dům ze západu

2) Pohled na čelní stranu sklepa se zachyceným tvarem klenby

Čp. 37

1) Pohled na dům od západu

2) Dvůr domu

3) Valená klenba v síni s vstupními dveřmi do domu a světnice

4) Niková kuchyně při třetím dílu

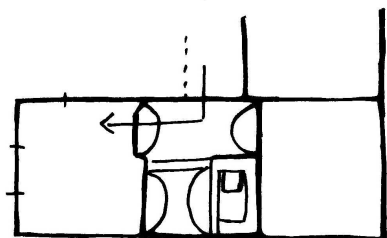
5) Žaludové závěsy dveří do světnice s profilovanou obložkou s motivem oblounu

6) Pohled k čelní stěně sklepa od vstupu - zachycený tvar valené opukové klenby

7) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

Čp. 38

1) Celkový pohled na usedlost od jihu

2) Přední průčelí domu

3) Zadní průčelí domu

3) Pohled k čelní stěně sklepa od vstupu - zachycený tvar valené opukové klenby

5) Placková klenba v síni

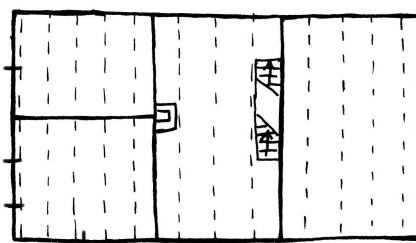
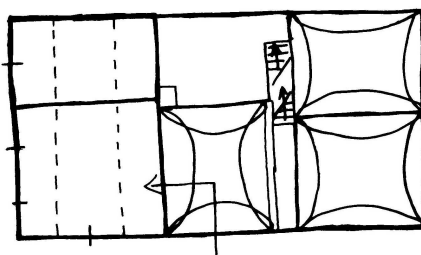
6) Pozdní tvar plackové klenby v zadní komoře

7) Stojatá stolice se vzpěrou v hambalkovém krovu nad domem s zbytkem příčky drážkové konstrukce

8) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

Čp. 39

1) Pohled na dům ze severozápadu, v popředí stodola čp. 26, při povodních 1953

2) Novostavba z osmdesátých let s novou střechou

Čp. 40

- 1) Bývalé čp. 40 postavené roku 1819⁵ 2) Dům z první poloviny dvacátého století

- 3) Dnešní podoba domu pohled na průčelí

- 4) Segmentová klenba do traverz ve sklepě

⁵ Regionální muzeum Vysoké Mýto, inv.č. 22D-1276.

Čp. 41

1) Pohled na průčelí domu z návsi, z jihozápadu

2) Pohled z návsi na směrem SV
kamenný kříž, čp. 41, 42

Čp. 42

1) Pohled na domu ze západu

2) Valená klenba ve slepě s jednou
pětibokou výsečí nad odkládací nikou

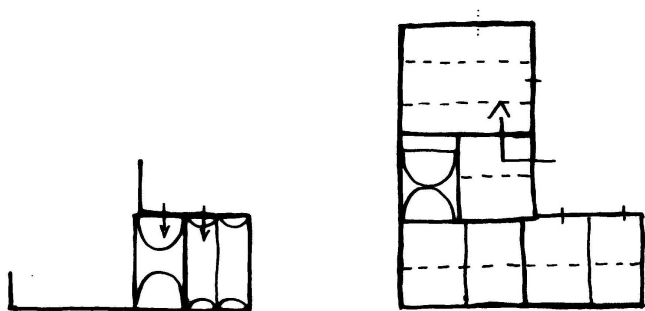
3) Pohled na čelní stěnu od vstupu chléva –
zachycený tvar valené klenby

4) Segmentová klenba do traverz v
chlěvě

5) Jednoduchý terénní půdorys domu a chlévů v přízemí patrového hospodářského křídla

Čp. 43

1) Celkový pohled na dům z jihozápadu

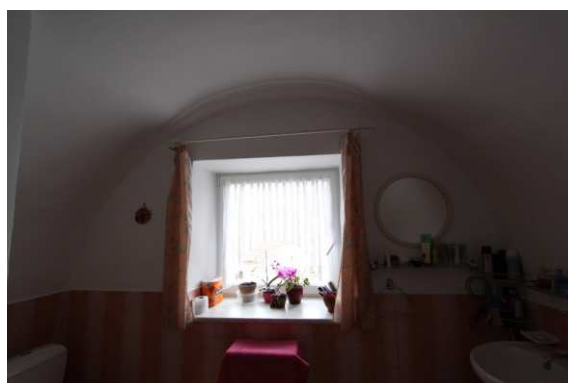
2) Pohled na průčelí domu vedle čp. 6

2) Pohled na vstupní stranu sklepa s tvarem valené klenby, při straně pětiboká výseč

3) Pohled na zadní stěnu komory od vstupu s tvarem valené klenby

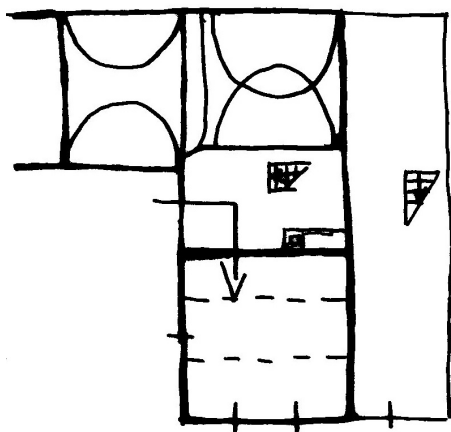
4) Stojatý stolice vaznicového krovu s rozpěrou mezi hambalky vstupu

5) Pohled na zadní stranu chléva od s tvarem valené klenby

5) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

Čp. 44

1) Pohled na dům od jihu

Čp. 45

1) Pohled na dům

2) Zbytek chlévní klenby

Čp. 46

1) Pohled na dům z východu

2) Fotografie z 1. pol. 20. století – Kulhánkovo pekařství

Čp. 47

1) Pohled na dům z jihu

2) Boční, dvorní strana roubené světnice

3) Pohled k zadní straně sklepa od vstupu zachycený tvar valené klenby

4) Niková kuchyně v zadní části síně

5) Světnice s jedním stropním trámem, foceno od vstupu

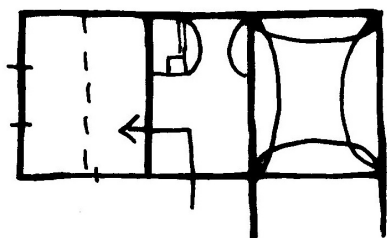
6) Zadní stana komory, foceno do vstupu, zachycen tvar plackové klenby

7) Starší typ zámku bez kliky, ovládané pouze klíčem umístěný na dveřích v podkrovní komoře

8) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

Čp.48

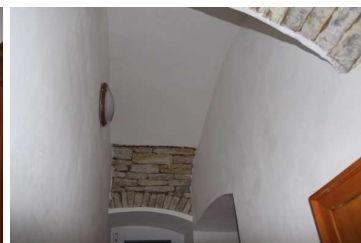
1) Pohled na kovárnu, z jihovýchodu dále dům 2) Dvorní strana domu se stodolou a kolnou

3) Světnice, pohled od vstupu

4) Část pasu dělicí černou kuchyní od síně, tvar valené klenby v čk

5) Pohled na boční stranu chléva s valenou klenbou a pětibokou výsečí nad bývalým ze vstupem zápraží

6) Pohled na čelní stěnu ve sklepě od vstupu

7) Pohled do kovárny od vstupu

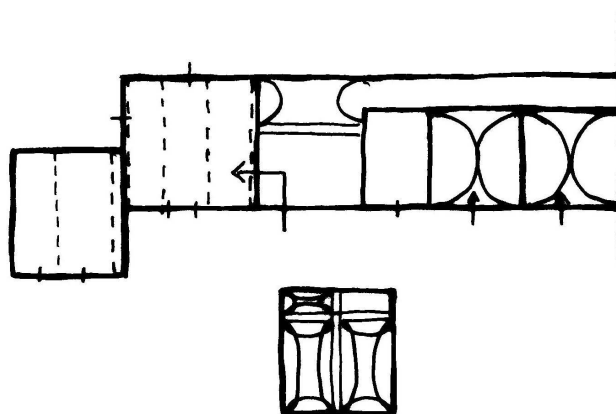
8) Výměnek nad kovárnou

9) Hambalkový krov nad domem; prostupující těleso dymníku vzadu vydělené komůrka nad světnicí

10) Jednoduchý terénní půdorys domu a kovárny – přízemí a patro propojené s domem

Čp. 50

1) Pohled na dům

2) Fotografie průčelí z 1. pol. 20. století⁶

⁶ Fotografie ve vlastnictví pana Jiřího Táborského.

Čp. 51

1) Zachyceno část průčelí domu kolem poloviny 20. století⁷

Čp. 52

1) Pohled na průčelí domu

2) Detaily štukové výzdoby průčelí

3) Detail výzdoby pod oknem

4) Klasicistní dveře v brance zdi

⁷ Fotofraie ve vlastnictví pana Jiřího Táboorského.

5) Pohled ze dvora na dům a chlěvy z jihu

6) Dvorní strana domu

7) Placková klenba dělená pasem v síni pohled směrem ke světnici

8) Pohled od vstupu, vestavěné těleso pece a schodiště do prvního patra

9) Segmentová klenba ve světnici o ocelových profilů se štukovým zrcadlem, pohled ke vstupu do ocelových profilů, pohled od vstupu

11) Segmentová klenba v komoře v předních komorách v patře

12) Trámový stop s překládaným záklopem

13) Detail okosení záklopuvého prkna

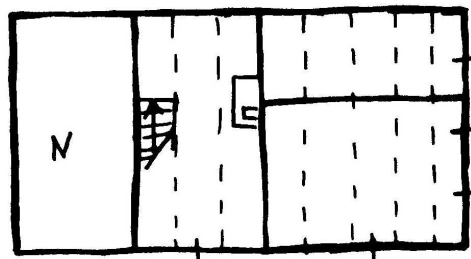
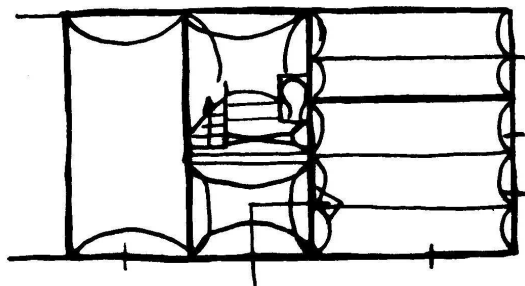
14) Pohled ze dvora na klenutou bránu, branku a dodatečně zadržný vstup z bývalé kočárny

15) Pohled k čelní straně klepa, zachycený tvar valené klenby

16) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

Čp. 53

1) Pohled na usedlost z severozápadu

2) Kolmé křídlo chlévů

3) Pohled ke vstupní straně sklepa s výsečí nad vstupem

4) Pohled na stodolu

5) Vaznicový krov nad stodolou, pohled na plnou vazbu

Čp. 54

1) Pohled na usedlost od jihu

2) Průčelí domu

3) Výměnek usedlosti

4) Zadní stodola

5) Pohled na plackovou klenbu ve světnici s půlelipsovým pasem se sloupem

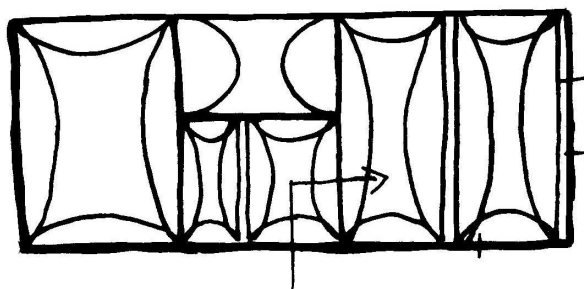
6) Dvorní podélná strana domu

7) Rankův krov ve stodola

8) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu

Čp. 55

1) Pohled na dům

Čp. 56

1) Pohled na dům v usedlosti

2) Pohled na čelní stěnu sklepa od vstupu se zachyceným tvarem valené klenby

Čp. 58

1) Pohled na hospodářské křídlo domu připojené k prvnímu dílu domu

2) Placková klenba v síni pohled na pohled na dveře do světnice

3) Vestavěné těleso pece v síni

4) Pohled do světnice od vstupu

5) Pohled na tvar plackové klenby v komoře valené klenby

6) Pohled na stěnu ve sklepě s tvarem valené klenby

7) Dřevohliněná komora v podkroví, hambalkový krov

8) Okenní křídlo na suché zasklení venkovní kovaný závěs

Čp. 59

1) Pohled na štítové průčelí domu z jihu

2) Pohled na zadní průčelí ze západu

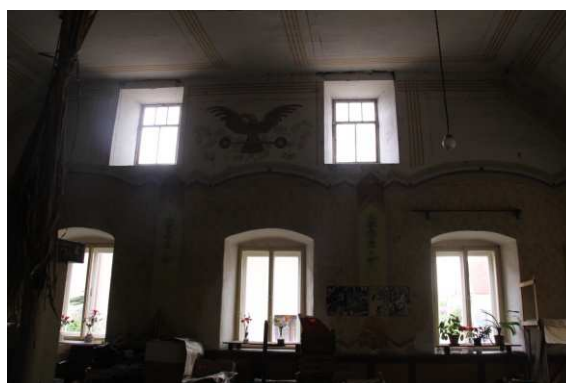
3) Fotografie z 1. pol. 20 století

4) Portál nad vstupu s nápisem „Jan Mimra Hosetinec“

5) Hospodský sál s výmalbou z roku 1934, po stranách malby čtvero ročních období, sokolský znak a velká stropní malby můz

6) Pohled od vstupu do sklepa na čelní stěnu, pětiboká výseč nad vstupem

7) Další sklepní prostory vyhloubené , v jílu

8) Kro s dvěma úrovněmi hambalků, spodní podepřené dvojicí stojatých stolic se vzpěrou a rozpěrou mezi sloupky

Čp. 60

1) Pohled na dům od jihovýchodu

2) Vaznicový krov s nůžkovými vzpěrami

3) Vaznicový krov stodoly

Čp. 61

1) Pohled na dvorní stranu domu z jihu

čp. 62

1) Fotografie z 1.pol.20.století zachycující část štítového průčelí domu

čp. 63

1) Pohled na zápraží domu od jihovýchodu

2) Půlkruhový vstup ze zápraží do bývalého chléva

3) Světnice - strop vynášený jedním příčným trámem, s dochovanou kružítkovou ružicí

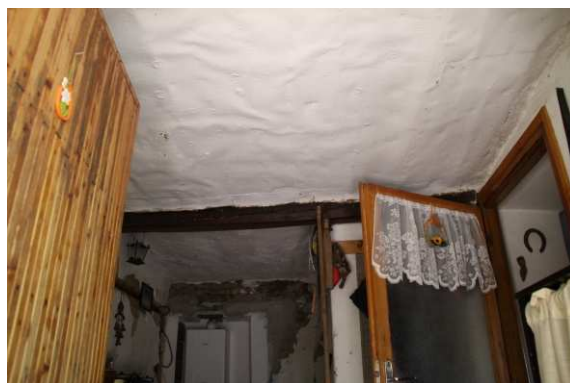
5) Niková kuchyně v zadní části síně s jedním podélným trámem (druhotný)

7) Pohled na čelní stěnu sklepa od vstupu

6) Pohled na strop v síni od vstupu

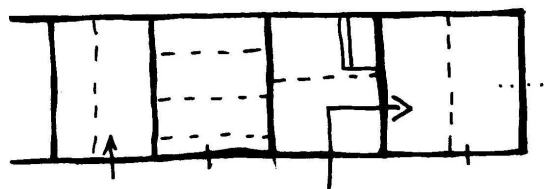

8) Vaznicový krov domu

Čp. 64

9) Jednoduchý terénní náčrt půdorysu domu

1) Pohled na dům od jihu

Čp. 65

1) Pohled na dům od jihu

2) Sýpka nad průjezdem

3) Zápraží domu

4) Hambalkový krov nad domem, vaznicový na prvním díle a nad sýpkou

Čp. 66

1) Pohled na dům od jihovýchodu

Čp. 67

1) Pohled na průčelí domu z jihu

2) Pohled na čelní stranu sklepa bývalá vstupní část, přerušeno při přestavbě

3) Zděná pětidílná stodola, uprostřed trojdílné opukové jádro z přestavby mezi lety 1855-1886

4) Trámový strop s povalovým záklopem v chlévě

Čp. 68

1) Pohled na drobnou usedlost od jihu

2) Průčelí domu

3) Pohled na čelní stěnu sklepa

Čp. 69

1) Pohled na usedlost od jihozápadu (vlevo výměnek, vpravo dům)

2) Obrázek průčelí domu zachycený v roce 1948,
dům se klenutou bránou, vpravo obecní váha

3) Pohled na čelní stěnu sklepa,
od vstupu

4) Dveře do chléva, svlakové konstrukce pobité 5) Vaznicový krov nad výměnkem na lícové straně prkny kosočtverečné skladby

Čp. 70

1) Pohled na dům z jihu

2) Cihelná placková klenba v síni

3) Zapření plackové klenby v síni do valené klenby v černé kuchyni (přechod bez pasu)

4) Podezděný vstup pod otevřené ústí komína

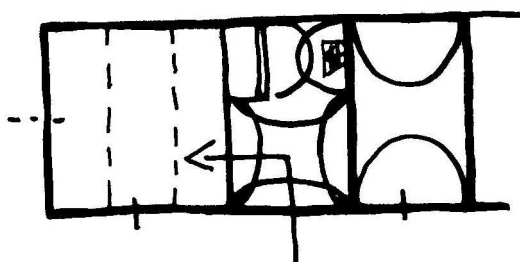
5) Segmentová klenba ve sklepe

6) Pohled na boční stěnu komory

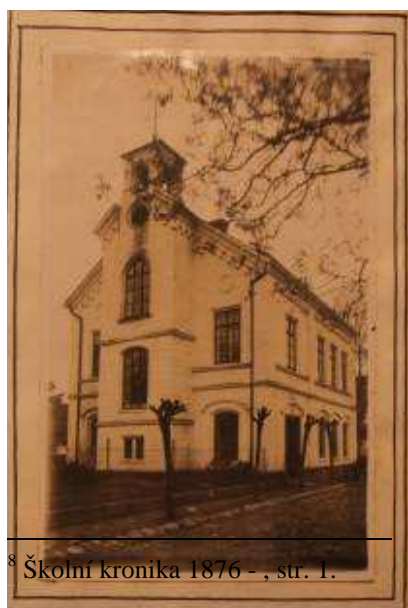

7) Jednoduchý půdorys

Čp. 72 - škola

1) Fotografie z počátku dvacátého století⁸

2) Pohled na školu od severozápadu

3) tvar segmentové klenby v přízemí

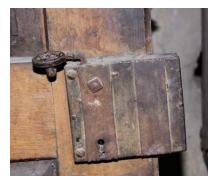
4) Pohled na stěnu ve sklepě se segmentovou klenbou

5) Stojatá stolice vaznicového krovu s rozpěrou mezi sloupky

5) Dochované původní rámové dveře s plochým krabicovým zámkem

1) Pohled na dům od západu

**2) Trámový strop ve světnici
s dvěma příčnými trámy**

**3) Negativ cihelné segmentové klenby do
zděného pasu chlévě, ve třetím díle domu**

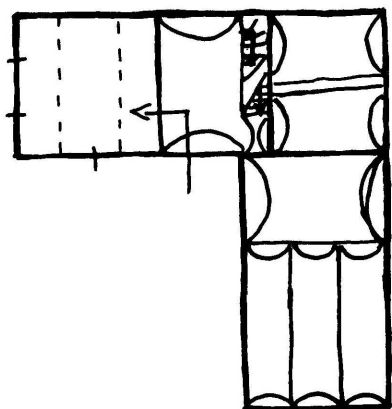
4) Pohled na čelní stěnu sklepa

Čp. 74

5) Jednoduchý terénní půdorys domu

1) Pohled na dům ze severozápadu

bývalé čp. 75

1) Dochovaná fotografie bez uvedené roku zachycuje stodolu⁹

2) Zachyceno čp. 76, vzadu 75 z 2.pol. 20. století¹⁰

Čp. 76

1) Pohled na dům z jihovýchodu

⁹ Fotografie ve vlastnictví pana Jiřího Táborského.
¹⁰ Fotografie ve vlastnictví pana Jiřího Táborského.

čp. 77

1) Pohled na dům ze jihu

Čp. 78

1) Pohled na dům z východu

čp. 79

1) Pohled na dům z jihovýchodu

